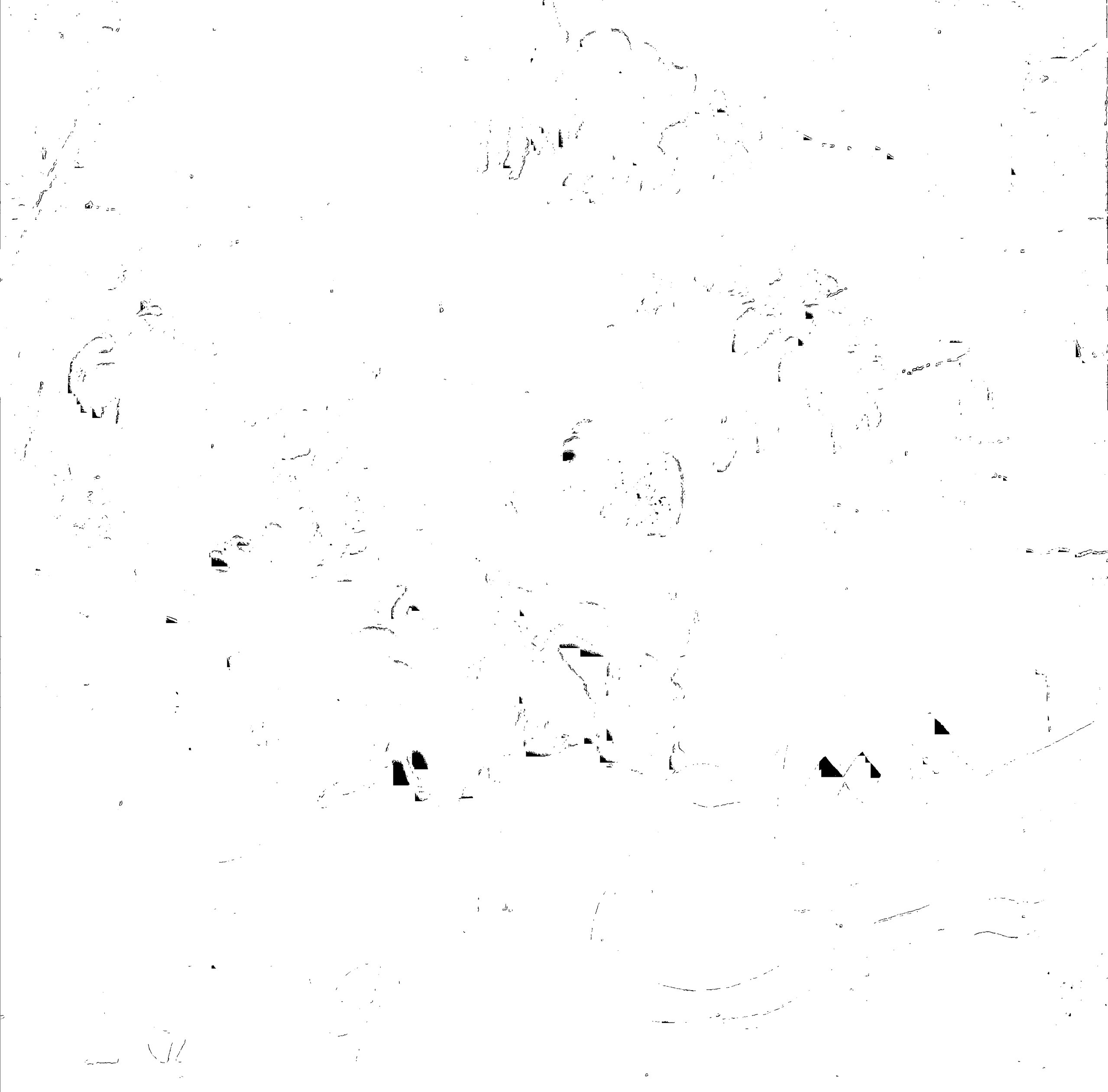

www.uyghurkitap.com

نۆۋەتلىك خانتەڭرى ئەدەبىياتى مۇكاپاتى يىغىنى قارامايدا ئېچىلدى

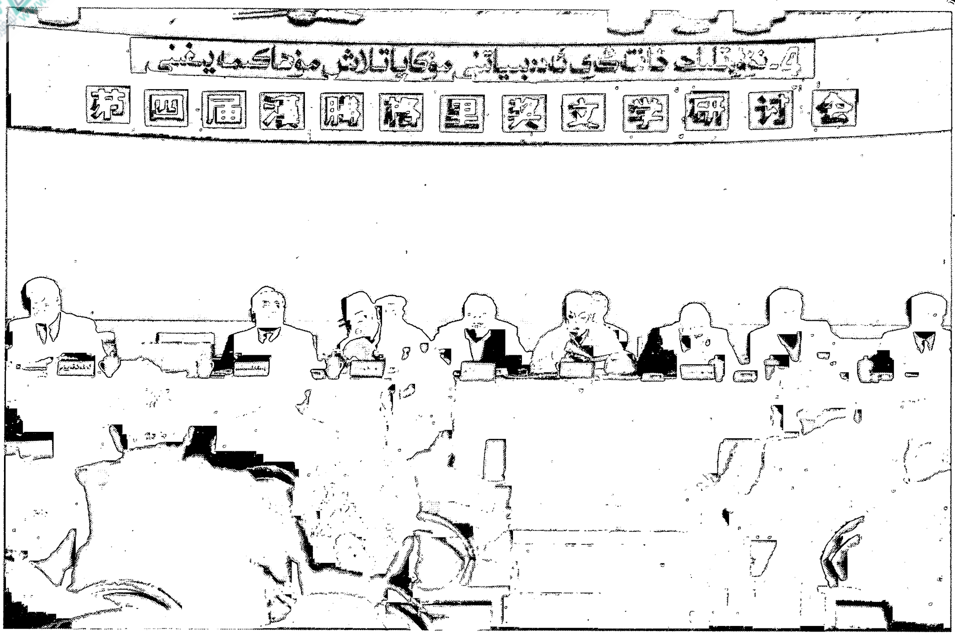

قەييۇم فوتوسى

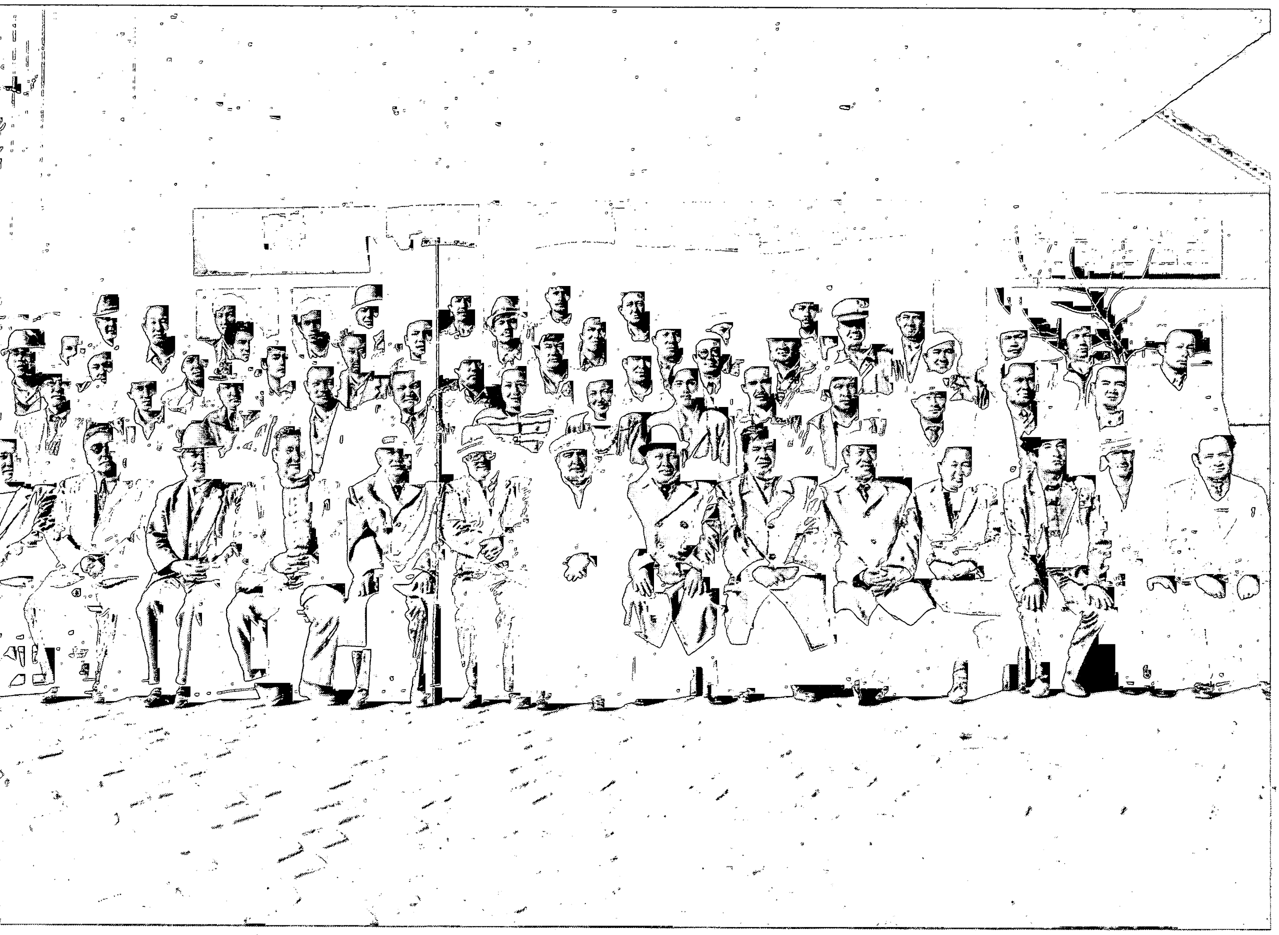

مۇھەممەتئىمىن فوتوسى

تەڭرىتاغ

قوش ئايلىق ئەدەبىي ژۇرنال

دەۋر روھى، يەرلىك خۇسۇسىيەت
ياشلار ئالاھىدىلىكى، مىللىي ئۇسلۇب

1993 - يىل 1 - سان

مۇندەرىجە

ئەدىبلەرنىڭ جەننىتى ...... ئۇممىن ئەخمىدى 103
«كىتابخانلار ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان ئەدىب» پائالىيىتىنىڭ نەتىجىسى... 107
ئوبدان ئورۇنلاشتۇرۇلغان بىر ئىش ...... ئابدۇلئەھەت ئالىم 109

ئەدەبىي ئاخبارات

بىچارىلەر ...... ئەھەت داۋۇت 1

ھېكايىلەر

تەقدىرنىڭ چاقچىقى ...... ئېزىدىز ساۋۇت 13
قارىغا كۆمۈلگەن قەبرە ...... ئۆمەر قادىر 40
ئەمالار ...... زۇلپىيە 91
قېنىسىيىدىگە چىقىشنىڭ ئالدى - كەينىدە ...... يارمۇھەممەت تۇرسۇن 93

شېئىرلار

سۆيگۈ قەترىلىرى ...... مەمتىمىن بارى 10
ئارزۇلار چەكسىز، ھايات بىر جام ...... ئابدۇكېرىم مەخسۇت 11
شېئىرلار ...... ئابدۇرېھىم مەنسۇرى 12

شېئىر ۋە باھا

ئايسىز ئايدىڭ ...... باتۇر روزى 21
«ئايسىز ئايدىڭ» ھەققىدە تەھلىل ...... ئەخمەتجان ئوسمان 25

ئىلمىي ماقالىلەر

شائىرنىڭ كىتابخانغا بېرىدىغىنى ...... مەتتۇرسۇن ئېلى 28

ئىزلىنىش، سىناق، پىشانلىق

غەيرەت غوپۇر، ئەركىن نۇر، ئادىلجان تۇنىياز، كېرىمجان سۇلايمان، ئابدۇراخمان ئابدۇكېرىم، ئۆمەرجان توختىروزى، مۇسا ئەھمەت، ئەخمەتجان ئىسمايىل، ئابدۇقادىر ھاشىم، ئىسمايىل قاسىم، ئېلى ساھىت 30

نەسىرلەر

نەسىرلەر .... ئەسئەت ئابدۇقادىر 55

«ئىزلەنمە ھېكايىلەر»

ئىككى ھېكايە .... ئەسئەت ئەھمەت 58
تەن ۋە روھ .... كۆرەشجان ئۆمەر 65
ئۇدار .... ئېزىز نۇر 72

چەتئەل شېئىرىيىتىدىكى يېڭى نەمۇنىلەر

ئانا باز .... سان جون پېرس 76
ئەخمەتجان ئوسمان تەرجىمىسى

كىلاسسىكلىرىمىز

غەزەللەر 96

مۇقاۋا 1-بەتتە: تىنچ جىسىم. رېنو ئىر سىزغان (فرانسىيە).
بۇ ساندىكى قىستۇرما سۈرەتلەرنى تۇرسۇن ئىسھاق، ئىسمائىل ئىبراھىم ئىشلىگەن.

باش مۇھەررىر: ئابلىكىم باقى
مەسئۇل مۇھەررىر: پولات ھېۋزۇللا
مۇھەررىرلەر: ئەركىن نۇر، سەنەۋەر ئۆمەر
مەسئۇل كوررېكتور: خەلچەم ئابلىمىت

(ئەدەبىي ئاخبارات)

ئەھەت داۋۇت

شەھەر مەكتەپلىرىدە قورسىقىمىزدا ئوقۇغۇچىلارنى رازى قىلالىغۇدەك ئۆمىد- چىگىمىز بىلەن شۇ دەسمايىمىزنى چىقىد- رىپ بېرەلىگۈدەك مېتودىمىز بولسىلا ئوقۇتقۇچىلىق قىلماق ئانچە تەس ئەمەس. ئوقۇغۇچىلارنىڭ سىزگە تېپىپ بېرىدىغان خىلمۇ خىل ئاۋارىچىلىقلى- رىدىن غەم قىلمىسىڭىزمۇ بولۇۋېرىدۇ. چۈنكى، شەھەرلەردە: «جېنىم مۇئەللىم، مەن داۋاملىق ئوقۇپ قالسام...»، «مۇشۇ بالامنىڭ كۆزى بىر ئېچىلىپ قالسا...» — دەپ پېشىڭىزدە ناماز ئوقۇش- قا تەييار ھاجەتمەنلەر ماڭدامدا بىر ئۇچراپ تۇرىدىغان بولغاچقا، سىز گويا چۈپقەتلىرىنىڭ كۆپلۈكىدىن ماللىرى يېتىشمەي قېلىۋاتقان بازىرى ئىتتىك ئوقەتچىدەك قەدىرىڭىزنى تىك تۇتۇپ خىزمەت ئىشلەيسىز.

ئەمما، يېزا ئوتتۇرا مەكتەپلىرىدىچۇ؟ ئىش ئۇنداق ئوڭاي ئەمەس. ئايرىم دېھقان بالىلىرى باشلانغۇچنى پۈتتۈر-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

دىمۇ، بولدى. ئوقۇش پۈتتى دېگەن شۇ. «ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇش» دېگەننى ئانچە ئويلاپ كەتمەيدۇ. ئۇلار ۋە ئاتا - ئانىسىنىڭ پۈتۈن ئەس - يادى ئوغۇل بولسا ئاشپەزلىك، موزدوزلۇق ياكى ياغاچچىلىق؛ قىز بولسا سەيپۇڭلۇق ياكى قول ئىلكىدە بار، ئىمانى كامىل، قاش - قاپاقلىرى جايىدىراق بىرەر ئەرنىڭ پېشىنى تۇتقۇزۇش، دېگەندەك كېيىنلىكتە جانغا ئىككەك چۈشمەيدىغان بىرەر يولغا كىرىشىنىڭ كويىدا، بۇلارنىڭ ئارىسىدا ئەلۋەتتە، ئوقۇشقا قانماي ئىچىدە بوغۇلۇپ پارامۇش يۈرىدىغان ئۆسكىلەك مايسىلارمۇ يوق ئەمەس. ئەمما، ئۇلارنىڭ يا ئائىلىسىدە قىيىنچىلىقى بار بولۇپ قالىدۇ، يا تەرسا ئاتىلارنىڭ: «بالىمىز چوڭ بولۇپ قالدى، ئازماس بىر ئاللا، دەپتىكەن. ئەتە - ئۆگۈن شەيتاننىڭ كەينىگە كىرىپ، چاتاقتىن بىرنى تېرىسا ئەھلى - خالايىق ئالدىدا يۈزىمىزگە سەت بولىدۇ. ساۋادىنى چىقىرىۋالدۇق، بولدى ئەمدى، ئوقۇپ ئاسمانغا چىقامتى!...» دېگەندەك ئەۋلادلىرىنىڭ ئىستىقبالىنى چۈشەپ قويىدىغان بىھۇدە خىياللىرى تۈپەيلى، داخانىنىڭ بۇيرۇتمىسىغا كەتكەن كۆك كەپتەرنىڭ باچكىسىدەك كۆزى ئېچىلماي تۇرۇپلا نادانلىقنىڭ تۇتقۇنى بولۇپ، گۈزەل ئىستىقبالىنى نابۇت قىلىشقا مەجبۇر بولىدۇ.

يىلتىزى قىيىلغان دەرەخ كۆكلىيەلمىگىنىدەك، ئوقۇغۇچىسى بولمىغان مەكتەپ قانداقمۇ ئوقۇتۇش خىزمىتىنى داۋاملاشتۇرالىسۇن؟! نائىلاج، ئوقۇتقۇچىلار دەرسنى قايرىپ قويۇپ، ئائىلە سۆھبىتىگە چىقىشقا توغرا كېلىدۇ. يەرلىك خەلقنىڭ تىلى بويىچە ئېيتقاندا، «ئەپەندىسى ئوقۇغۇچىسىغا يالۋۇرۇشقا مەجبۇر» بولىدۇ. ئائىلە سۆھبىتى قىلىپ، ئۆي - ئۆيلەرگە كىرگەنگە بالىسىنى مەكتەپكە داۋاملىق ئوقۇشقا بەرسىلا مەيلىغۇ، سائەت - سائەتلەپ چۈشەندۈرۈشلەرگە جاۋابەن كىشىنىڭ ئالدى كەينىدىن دېيىلىۋاتقان تاپا - تەنىلەرنى دېمەمسىز، تېخى!

بۇ يىل كۈچا ناھىيىسىنىڭ خانقىتام يېزىسىدا «9 يىللىق مەجبۇرىي مائارىپنى ئومۇملاشتۇرۇش» خىزمىتى تۇتۇلغانلىقتىن ئىش تېخىمۇ مۇرەككەپلىشىپ كەتتى، يېزىلىق پارتكوم ۋە يېزىلىق خەلق ھۆكۈمىتىنىڭ بىر تۇتاش ئورۇنلاشتۇرۇشىغا ئاساسەن پۈتۈن يېزىدىكى 17 كەنت باشلانغۇچ مەكتەپلىرىدىكى ئوقۇش پۈتتۈرگەن بارلىق ئوقۇغۇچىلار كەنت ۋە مەكتەپ مۇدىرلىرىنىڭ تىرىشچانلىقى بىلەن مەكتىپىمىزگە قوبۇل قىلىندى، بۇ كۈنلەردە مەكتەپ ئىچى گويا قايناق بازارغا ئايلانغانىدى. ئەسلى پىلانلانغان سىنىپلار يېتىشمىۋىدى، كونا ئۆي، ئارتۇق ياتاقلارنى رېمونت قىلىپ سىنىپ قىلدۇق، ئۈستەل - ئورۇندۇقلار يېتىشمىدى. بۇنىڭغا ئامال قىلالماي يېزىلىق پارتكوم، يېزىلىق مائارىپ ئىشخانىسىغا دەردىمىزنى ئېيتىۋىدۇق، دەسلەپتە «ئويلىشىپ باقايلى» —دېدى. كېيىن: «ھازىرچە بىزنىڭمۇ ئامالىمىز يوق، كېسەك تىزىپ، شال قويۇپ ئوقۇتۇپ تۇرۇڭلار!» —دەپ يوليورۇق بەردى. بۇ ئەھۋاللارنى ناھىيىگە ئىنكاس قىلىۋىدۇق، ھېچقانداق سادا بولمىدى.

ئامالسىز، ئورۇندۇق يېتىشمىگەن ئوقۇغۇچىلارغا ئەمەلىي ئەھۋالنى چۈشەندۈرۈپ، قىيىنچىلىقنى يېڭىپ ئوقۇتۇشنى داۋاملاشتۇرۇش توغرىسىدا تەربىيە بەردۇق. ئەمما، بۇنىڭغا ئوقۇغۇچىلارنىڭ پىكرى چىقتى: «بىز باشلانغۇچتا خىشتا قوپۇرۇلغان ئازادە سىنىپلاردا ئوقۇيتتۇق، ئوتتۇرا مەكتەپكە كەلسەك زەيدەپ كەتكەن كونا سىنىپلارغا سولاپ قويۇشتى، باشلانغۇچتا يېپ-يېڭى ئۈستەل - ئورۇندۇقلاردا ئولتۇرۇپ ئوقۇيتتۇق، ئوتتۇرا مەكتەپكە كەلسەك كېسەك بىلەن ئەسكى شاالدا ئولتۇرغۇزۇپ قويۇشتى. «ئوقۇمايمىز، ھۆنەر ئۆگىنىمىز» دېسەك مەجبۇرلىشىدۇ، مەكتىپىمگە كەلسە سىنىپ - ئورۇندۇقنىڭ تايىنى بولمىسا، بولدى، كىم ئوقۇسا ئوقۇسۇن، بىز ئوقۇمايمىز» — دېيىشىپ يېڭى كەلگەنلەردىن بىر بۆلۈكى يامانلاپ كېتىشتى. مەكتەپ يەنە يېڭى ئوقۇغۇچىلارنىڭ پىكرىنى ئېتىبارغا ئېلىپ، خىشتىن سېلىنغان يېڭى سىنىپلاردا ئوقۇۋاتقان يۇقىرى يىللىقتىكى ئوقۇغۇچىلارنى كونا سىنىپلارغا، يېڭى ئوقۇغۇچىلارنى يېڭى سىنىپلارغا ئورۇنلاشتۇردى، لېكىن، ئۇلارنىڭ ئالدىنقى تەلىپى ھەل قىلىنغان بولسىمۇ، ئەمما يوقىلاڭ باھانە-سەۋەبلەرنى كۆرسىتىپ، مەكتەپتىن ئۆزلىرىنى قاچۇرۇشتى. دەسلەپكى دولقۇندا سىنىپلارغا سىغماي قېلىشقان ئوقۇغۇچىلار نەچچە ھەپتە ئۆتمەيلا سا تەگكەن چۆجىلەردەك ئازلاپ، ئون نەچچىگە چۈشۈپ قالدى. كەنت خىزمىتى پارتىزان شەكىلدىكى خىزمەت، يېزىلىق ھۆكۈمەت قايسى خىزمەتنى چىڭ تۇتسا كەنت كادىرلىرىنىڭ دىققىتىمۇ شۇنىڭغا مەركەزلىشىدىغان بولغانلىقتىن، دەسلەپتە يولۋاستەك ھەيۋە بىلەن يوپۇرۇلۇپ كېلىپ، ئۇنىمىغانلىغا قويماي ئوقۇغۇچىلارنى مەكتەپكە ھەيدىگەن كەنت كادىرلىرى بۇ ئىشنىڭ ھورى بېسىقىپ، خىزمەتنىڭ يۆنىلىشى يولغا شېغىل ياتقۇزۇش ھاشارىغا مەركەزلەشكەندە «مەجبۇرىي مائارىپنى ئومۇملاشتۇرۇش» — دېگەننى ئۇنتۇپ قېلىشتىمۇ، ئەيتاۋۇر، بۇ ئىشقا ئانچە كۆڭۈل بۆلۈپ كەتمەيدىغان بولۇپ قالدى. دېمەك، ئېغىرچىلىق يەنە ئوقۇتقۇچىلارنىڭ زىممىسىگە يۈكلەندى. بالىلار شۇ قەدەر كەپسىز: سىز ئۇلارنىڭ ئوقۇتقۇچىسى بولۇش سۈپىتىڭىز بىلەن تەربىيە بېرەلەيسىز. ئەمما، تەنقىدلىيەلمەيسىز. «دەرسنى نېمىشقا ئۆگەنمىدىڭىز؟ دەپ مۇلايىملىق بىلەن سورىيالايسىز، ئەمما، قاتتىق تېگىشكە قۇربىڭىز يەتمەيدۇ. سىناقلاردا نۆل قويۇۋەتسىڭىزمۇ ئۇلارنىڭ پەرۋايى پەلەك. «نەتىجەم چىقماي قالارمۇ؟» — دېگەن ئوي خىيالىغىمۇ كىرىپ چىقمايدۇ. سىزنىڭ ئۇلارنىڭ ئورۇندۇقنى بوش قويماي ئولتۇرۇپ بەرگىنىگە خۇش بولماقتىن ئۆزگە چارىڭىز يوق.

بۈگۈن يۇقىرىقى ئىشلار مېڭەمنى ئايلاندۇرۇۋەتكەچكە روھسىز ھالدا ئۆزۈم مەسئۇل بولغان سىنىپقا دەرسكە كىردىم. دەرسخانىدىكى 50 كىشىلىك ئورۇندا كىيىم - كېچەك، قاش - كىرپىكلىرىنى ئۇن خالتىسىغا كىرىپ چىققاندەك چاڭ باسقان 11 ~ 12 نەپەر ئوقۇغۇچى كۆزلىرىنى مۆلدۈرلىتىپ

ئولتۇراتتى. بۇ ھال كىشىگە گويا قاۋاننىڭ زەربىسىگە ئۇچرىغان كۆممە قوناق ئېتىزلىقىنى ئەسلىتەتتى. دەرسخانىغا ئاللىقاچان ئېلىپ كىرىش ئۈچۈن ئىمكان قەدەر ئۆزۈمنى خۇشخۇي تۇتۇشقا تىرىشتىم. ئەمما، دىلى سۇنۇق ھازىندار كىشى باشقىلار ئالدىدا ئۆز ھەسرىتىنى يوشۇرۇش ئۈچۈن ئاغزىدا كۈلۈشكە ئۇرۇنسىمۇ كۆزلىرىدىن تامچىلاۋاتقان ھەسرەت ياشلىرىنى توختىتالمىغىنىدەك، دەرسخانىدىكى روھىي ھالىتىم بىلەن سۆز - ھەرىكىتىم بىر - بىرىگە ماسلاشماي بىر سائەتلىك دەرسىمۇ كۆڭۈلسىز ئاخىرلاشتى.

دەرستىن چۈشۈپ، كۈندىكىدەك ئائىلە سۆھبىتى قىلىش ئۈچۈن ۋېلسىپىتىمنى كۆچۈم مەھەللە تەرەپكە توغرىلىدىم.

بىر مەۋسۇم ئاخىرلىشاي دەپ قالدى، ئوقۇغۇچىلارنىڭ ئۆزلەشتۈرۈش نىسبىتى تېخى ئەللىك پىرسەنتكە يەتمەيۋاتىدۇ. سۈپەتتىنغۇ ئېغىز ئاچقىلى بولمايدۇ. ھەر قايسى دەرسلەردىن بىرئىككى باب ئۆتۈلۈپ بولدى، دېگەن بىلەن ئۈچ كۈن ئاۋۋال ئۆتۈلگەن دەرستىن سوئال سورىسىڭىز تەلەپكە لايىق جاۋاب بېرەلەيدىغانلار يوق دېيەرلىك. ئۆزى ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقىنى بىلەن تۈزۈكرەك ھۆججەت يازالمايدىغانلارمۇ چىقىدۇ - تېخى! ئۇنىڭ ئۈستىگە ئوقۇتقۇچىلارنىڭ تەگدىن تولىسى دەرس تۈگىتىپ ئائىلە سۆھبىتىگە بېرىۋاتقانلىقتىن ئوقۇش پۈتتۈرىدىغان سىنىپلارنىڭ دەرسىمۇ ئۆتۈلمەي قېلىۋاتىدۇ. ئوقۇتقۇچىلارنىڭ بەزىلىرىمۇ گاڭگىراپ قالدىمىكىن: «بىز زىيالىي تەربىيىلىيەلمەيمىز، مەدەنىيەتلىك ئەمگەكچى تەربىيىلىيەلمەيمىز. زورۇقۇپ كېتىشنىڭ ھاجىتى يوق» — دېگەنلەرنى ئاغزىدىن چىقىرىۋاتىدۇ. مۇشۇنداق كېتىۋەرسە ئەۋلادلىرىمىزنىڭ كېيىنكى تەقدىرى قانداق بولۇپ كېتەركىن، ھەي!

— ھاۋ — ھاۋ!...

ئىتلارنىڭ ئەنسىز قاۋاشلىرى خىيالىمنى بۆلۈۋەتتى. شۇندىلا مەھەللىگە كىرىپ قالغانلىقىمنى بىلدىم...

— ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم!

— ۋەئەلەيكۇم ئەسسالام!

قوش قاناتلىق دەرۋازىلىق كەڭ ھويلىدا ئېگىز بويلۇق، كەككە ساقال، يۈزلىرىدىن قان تەپچىرەپ تۇرىدىغان 65 ياشلار چامىسىدىكى بىر بوۋاي مەن بىلەن سالاملاشتى.

— قېنى ئۆيگە كىرىپ كېتەيلى.

— بولدى دادا، كۈننىڭ تەپتى ئوبدانلا تۇرىدۇ، ھويلىدا ئولتۇرايلى.

مەن ئۆزرە ئېيتىپ، گۈللۈك پېشايۋاننىڭ ئاستىدىكى ئازادە كارىۋاتقا كېلىپ ئورۇن ئالدىم.

— ھوي ئانىسى، قېنى سىلە!

ساھىپخان مومىيىغا توۋلىغاچ ئالدىراپ ئۆيىگە كىرىپ كەتتى. ھويلىغا كۆز يۈگۈرتتۈم. ئازادە ھويلىنىڭ ئەتراپى پىششىق خىشتىن قوپۇرۇلغان قورۇق تام بىلەن تورالغان، دالان ئۆينىڭ قارشىسىدىكى تامغا يانداپ يوغان بادىرا - ياغاچلار بىلەن قاشالىنىپ ياسالغان ئېغىل، ئېغىلدا تولۇمىدەك سەمرىگەن يەتتە - سەككىز كالا، كارىۋاتنىڭ ئوڭ تەرىپىدىكى بوش ئورۇنغا دۈۋىلەپ قويۇلغان يىغىندىمە نەچچە تاغار پاختا كۆزگە ئالاھىدە

تاشلىنىپ، بۇ ئائىلىنىڭ ئىقتىسادىي جەھەتتىن خېلىلا بېيىغان ئائىلە ئىكەنلىكىدىن بىشارەت بېرىپ تۇراتتى.

ئانگىچە 50 نەچچە ياشلاردىكى دوغىلاق، داستىخان كۆتۈرگەن موماي بىلەن بىر لېگەندە نەشپۈت كۆتۈرگەن بوۋاي ئۆيدىن ئوچۇق چىراي چىقىپ كەلدى. موماي بىلەن سالاملىشىپ، چايدىن بىرەر يۇتۇم ئوتلىغاندىن كېيىن، ئاردىكى قورۇنۇشنى تۈگىتىش ئۈچۈن يىراقتىن ئەگىتىپ، سۆزگە ئېغىز ئاچتىم:

— دادا، قارىغاندا ھال - كۈنلىرى ياخشىكەن، شۇنداقمۇ؟

— ئىنشائاللا، ئالدى بىلەن ئۇلۇغ ئاللانىڭ ھىممىتى، ئاندىن قالسا ئىنسابلىق بالىلىرىمنىڭ مېھنىتى بىلەن يامان ئەمەس كېتىۋاتىمىز.

— قانچە بالىلىرى بار؟

— تۆت ئوغۇل، بىر قىز.

— كېۋەزنىمۇ خېلى كۆپ تېرىغان ئوخشىماملا؟

— شۇنداق، يىگىرمە بەش مو يەرگە تېرىغان، بۇ ئىككىنچى تېرىشى.

— پاھ، پۇل دېگەننى يەشكىلەپ تاپىدىكەنلەردە!

— قادىر ئاللا بەرگىتىنى بېرىپ قالسا، دېگەنلىرى نېسىپ بولار.

قاسساپقا گۆشنىڭ، مۇشۇككە تۆشنىڭ پارىڭى ياققاندەك دېھقانچىلىق ۋە ئۆزىنىڭ شەخسىي تۇرمۇشى ھەققىدىكى بۇ پاراڭلار بوۋاينىڭ كەيپىياتىنى كۆتۈرۈۋەتكەنىدى. شۇڭا سۆھبىتىمىز قىزغىن داۋام قىلدى:

— بالىلارمۇ قاتارغا قېتىلىپ قالاغاندۇ؟

— ھەئە، يالغۇز قىزىمدىن باشقا تۆت ئوغۇلنىڭ ھەممىسىنىڭ گۇۋادەك ھۈنىرى بار، دېھقانچىلىق مەزگىلىدە دېھقانچىلىق قىلىمىز. بوش ۋاقىتلاردا بالىلار ھۈنەر قىلىدۇ. چوڭ ئوغلۇم قاسساپ، ماۋۇ ئۈيلارنى شۇڭا بورداۋاتىمىز.

— مال - چارۋىلىرى بولا ئەمەستۇ؟

— خۇدايىم ئامانلىقنى بەرسە، توقايدا قوي - ئۆچكە بولۇپ، ئىككى يۈز ئوتتۇز چارۋام بار، قانداق، قىزىقىپ قالدىڭىزمۇ؟ ھا ... ھا ... ھا ...

بوۋاي ئۆز بايلىقىدىن سۆيۈنگەندەك مەمنۇنىيەت بىلەن كۈلۈپ قويدى. بوۋاينىڭ جاۋابىدىن دەسلەپ ھەيران بولۇپ، كۈلگۈم كەلدى. ئەمما، مىنۇت ئۆتمەي تېگىگە يېتىپ ئىچىمدە خۇرسەندىم. قارىغاندا ئەمدى ئەسلى مەقسەتكە ئۆتسەم بولىدىغاندەك قىلاتتى.

— دادا، باياتىن بېرى ئوبدان پاراڭلاشتۇق، ئۆزلىرى مېھماندوست، ئوچۇق كىشى ئىكەنلا، كېلىش مۇددىئايىمنى ئۆزلىرىگە ئېيتاي. مەن سىلىنىڭ رەيھانگۈلنىڭ سىنىپ مەسئۇلى بولىمەن. رەيھانگۈل ئۆگىنىشتە ناھايىتى ياخشى، ئەخلاقلىق ئوقۇغۇچى ئىدى، يىراق يېقىنقى بىر ھەپتىدىن بېرى مەكتەپكە بارالمىدى. شۇڭا ...

بوۋاينىڭ چىرايىدىكى ئۆزگىرىشلەر مېنى سۆزدىن توختاشقا مەجبۇر قىلدى. ئۇنىڭ قوشۇمىلىرى تۈرۈلگەن، كۆزلىرى چەكچەيگەن، كۆمۈچەكلىرى كېڭەيگەن، نان چاينىۋاتقان چىشلىرى ھەرىكەتتىن توختاپ مەھكەم كىرىشكەن، ساقاللىرى تىترى-

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

گەن، چىرايىدىكى بىنايىتى كۆلكىلەر ئۆچۈپ، ئۆڭى قورۇمدەك قارىداپ كەتكەنىدى. ئۇ ئاشۇ تۇرقى بىلەن زەئىپىگە يولۇققان قىساسكارغا ئوخشاپ قالغانىدى. ئۇ سۆزدىن توختاپ قالغانلىقىنى سېزىپ، ماڭا «لاپپىدە» قارىدى-دە، ئورنىدىن دەس تۇرۇپ، ئىككى قەدەم نېرى مېڭىپ، باغ تەرەپكە قارىۋالدى. ئۇنىڭ مەقسىتىمنى چۈشىنىپ نارازى بولۇۋاتقانلىقى ئېنىق ئىدى.

— دادا...

ئۇ شارتتىدە كەينىگە بۇرۇلدى-دە، چېچىلىپ سۆزلەشكە باشلىدى:

— ئۆزلىرى رەيھاننىڭ ئەپەندىسىمىدىلە، مەن بايا تىن بېرى تېخى تونۇمايدىغان قايسى يېزا كادىرىدۇ، دەپ باش قاتۇرۇپ كېتىپتىمەن. ماڭا چۈشەندۈرمەن دەپ ئاۋارە بولمىسىلا، چىرايلىق گەپلىرىدىن نېمە دېمەكچى بولغانلىرىنى چۈشەندىم. مېھمان بولۇپ كەپلا، قاتتىق تەگمەي، بىر ئېغىز گەپ — مەن رەيھاننى ئوقۇتمايمەن.

ئۇنىڭ سۆزلىرى ناھايىتى كەسكىن ئىدى. مەن ئۇنى بىرنېچچىلىك ئۆگۈپ كەتمەس دەپ ئويلىغانىدىم. شۇنداقتىمۇ ئۇنى قايىل قىلماي بولمايتتى. شۇڭا يەنە ئۇرۇنۇپ باققۇچى بولدۇم:

— دادا، تۇرمۇشلىرى ياخشى ئىكەن، شۇنداق تۇرۇپ يەنە نېمە ئۈچۈن ئوقۇتمايمەن، دەۋاتقانلىرىنى چۈشىنەلمىدىم. توققۇز يىللىق مەجبۇرىي مائارىپ ھۆكۈمەتنىڭ مىللىي مائارىپنى يۈكسەلدۈرۈش ئۈچۈن قوللانغان تەدبىرى، دۆلەت، مىللەتنىڭ قەدرىنى، مەدەنىيەت ساپاسىنى يۇقىرى كۆتۈرۈش يولىدا كۆزىتىۋاتقان تىرىشچانلىقى، شۇڭا...

— ئۇكام، بۇ يەرگە كېلىپ ماڭا دەرس ئۆتمەي، بۇنداق قۇرۇق گەپلىرىڭىزنى ئاشۇ بازىرى چىققىدىغان مەكتىپىڭىزگە ئاپىرىپ سېتىڭا! مەن سىزدىن نەچچە ئىشتاننى بۇرۇن يىرتقان، سىز بىلگەننى مەنمۇ بىلىمەن، مېھمان ئىكەن دەپ ئايىغاننى بىلمەك! ئۆز ئىشىم بىلەن كەلگەن بولسام پېشانىمنى قېقىپ چىقىپ كەتكەن بولاتتىم. ئېيكىدىن...

— دادا، خاپا بولمىسىلا، مېنىڭ دېمەكچى بولغىنىم...

بوۋاي غەزەپلىك ئاۋازدا گېپىمنىڭ بېلىگە تەپتى:

— ھوي رەھاش! مايەرگە چىققىن! «مەكتەپتە ياخشى ئوقۇما، ياخشى ئوقۇماي ئوتتۇرا مەكتەپكە ئۆتۈپ بېرىدۇ» — دېسەم گەپ ئاڭلىماي ئەتىدىن كەچكىچە دەپتەرنى قولۇڭدىن چۈشۈرمەيسەن، ئەمدى خوپ بولدىمۇ؟! ھە، گەپ قىلە! ئەمدى قانداق قىلىسەن؟ ئوقۇيمەن؟! ھۇ زۇۋانىڭغا بالا تەگكۈر ھارامى، مالنى ئۆيدىن چىق! ساڭا بېرىدىغان ئاش-نان يوق، قانداق ئوقۇساڭ ئوقۇ، مانا كۆرۈڭا ماۋۇ ساقاللاندىنى!... ھە، ئۇكام سىزمۇ تولا سەپرايىمنى ئۆرلەتمەڭ، ماڭا بالا تېپىپ بەرگەندەك تېخى «نېمىشقا ئوقۇتمايلا؟» — دەپ سورايسىز، بوپتۇ، كۆڭلىڭىز تىنمىدىغان ئىش بولسا دەپ بەرسەممۇ بېرەي. بالا بويىغا يېتىپ قالدى، سىزنىڭ ئىمانىڭىز بولمىغان بىلەن بىزنىڭ ئىمانىمىز بار. كېلەر يىلى ئەرگە بېرىمىز، ئالغىڭىز بولسا

كەپنى چورتلا كېسىلىك، ھازىرلا كەينى-
گىزگە سېلىپ قوياي؟ بولمىسا، تولا
كۆزۈمگە كىرىۋالماي ئاستا ئۈزاپ قېلىڭا!
پ... بۇۋاي ئىشىكنى جالاقىلىدە يېپىپ
ئۆيىگە كىرىپ كەتتى. مەن نېمە قى-
لارىمنى بىلمەي داڭ قاتقىنىمچە تۇرۇپلا
قالدىم. بىر چاغدا ئېسىمگە كېلىپ،
يېنىمغا قارىۋىدىم، موما يىغا كۆرۈنمىدى.
قانداق قىلاي؟ ھويلىدىن نەتىجىسىز
قايتىپ چىقىشقا مەجبۇر بولدۇم...

ئەتىكىنچى ئۆيدىكى ئەھۋال باشقى-
چىرەك ئىكەن.

— مېنىڭ باشقىچە پىكرىم يوق، مۇ-
ئەللىم، — دېدى ئائىلە باشلىقى كېلىش
مۇددىئايىمنى بىلگەندىن كېيىن، سالماق-
لىق بىلەن، — ئۆزۈم كەنت كادىرى
تۇرۇپ سىياسەتكە ناقايىللىق قىلسام مۇ
توغرا بولماس، شۇنداقتىمۇ ئۆزلىرىگە
ئازراق كۆڭۈل قوياي، مۇشۇ بالىدىن
ئاۋۋال بىر ئىمتىھان ئېلىپ كۆرسىلە،
5 - سىنىپ دەمەس، 2 - سىنىپنىڭ ئىمتى-
ھانىدىن ئۆتەلىسە قولىقىنى چالىمدا
كېسىپ بېرىمەن. بىز بالا مەكتەپتە
نېمە ئوقۇدىكىن، زېھنىنى ئاز-تولا
سىناپ كۆرەي دەپ، «بىر مو يەردىن
450 جىڭدىن بۇغداي چىقسا، ئون
ئىككى مو يەردىن قانچىلىك ئاش چىقى-
دۇ؟» — دېسەم تىرىنقىنى تاتىلاپ،
ھۇشۇيۇپ تۇردۇ. يازغان خەتلىرىنى
دېمىلا تېخى، ئۆمۈچۈكنى رەڭگە چىلاپ
قويۇپ بەرگەندەك، ئوقۇش پۈتتۈرۈش
گۇۋاھنامىسىغا قارىسام، نەتىجىسى خې-
لىلا يۇقىرى بولمىسا...

شۇ چاغدا ناھىيىلىك كادىرلار
ئىدارىسىدىكى قايسىدۇر بىر باشلىقى-
نىڭ كادىرلارغا خىزمەت تەقسىماتى
قىلىنىۋېتىپ: «بۇ ئاداش باشقا ئىشنىڭ
ھۆددىسىدىن چىقالمىسا ھېچ بولمىغاندا
ئەپەندىچىلىكىگىمۇ يارار!» — دېگىنى
ئېسىمگە كەلدى.

ئۇ تاماكىسىنىڭ كۈلىنى قېقىۋېتىپ
سۆزىنى داۋام قىلدى:

— ئاڭلىسام، باشلانغۇچ مەكتەپلەردە
بىر ئوقۇغۇچى بىر ئىمتىھاندىن ئۆتە-
لمىسە، سىنىپ مەسئۇلىنىڭ ئايلىق
مائاشىدىن بەش يۈەن، بىر ئوقۇغۇچى
سىنىپتىن كۆچەلمىسە بىر ئايلىق
مۇكاپات پۇلىنى تۇتۇپ قالىدىكەن.
ئوقۇتۇش خىزمىتى ئىلمىي خىزمەت
تۇرسا، ئۇنى قانداقمۇ ئىقتىسادى بىلەن
چېتىشتۇرۇپ قويغىلى بولسۇن؟! ئوقۇت-
قۇچىلارنىڭ مائاشتىن باشقا قوشۇمچە
كىرىمى بولمىغاندىكىن، بىرلا ئىمتىھان
يېرىدە يۆلەپ كۆچۈرۈشكە ئۇرۇنىدىكەن.
نەتىجىدە مەكتەپ پۈتتۈرۈپ چىققان-
لارمۇ مانا مۇشۇنداق لاياقەتسىز.
ئۇنىڭ ئۈستىگە، مەن دىققەت قىلىپ
كېلىۋاتىمەن. يېزىمىزدىن بىرەرسىنىڭ
بالىسى ئوقۇشقا مېڭىپ قالسا، خۇددى
بېشىغا ھۇما قۇشى قونغاندەك ئېغىز-
دىن-ئېغىزغا كۆچۈپ، بىزنىڭمۇ قۇلى-
قىمىزغا يەتمەي قالمايدۇ. ئەمما،
مەن مۇشۇنداق خەۋەرنى ئاڭلىمىغىلىمۇ
بىرنەچچە يىل بولۇپ قالدى.

يۈزلىرىم ئوت ئېلىپ چىمىلدىدى.
ئۇنىڭ دېگەنلىرى راست ئىدى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

— مەن ئۆزۈم تۈزۈك ئوقۇيالمىغان، ئاران سەككىزگىچە ئوقۇغانمەن. دادام رەھمەتلىك «يالغۇز ئوغلۇم» دەپ يېنىمدىن نېرى قىلمىشقا كۆزى قىيماي، ئارمانلىرىمنى ۋاقىتسىز يەرلىككە قويۇۋەتكەن. ئەمما، ھازىرغىچە كىتابنى يېنىمدىن نېرى قىلمايمەن. بىلىملىك كىشىلەرگە ھەۋەسىم كېلىدۇ. كۆڭلۈمگەن ئارمانلىرىمنى ئوغلۇمنىڭ ئەمەلىيىتى ئارقىلىق بولسىمۇ بىر ئەمەلدە كۆرەرمەن، دېگەن ئۈمىدتە ئىدىم. ھەي، بۇ بالا ماڭا مىزىنداق يارىماس بولۇپ چىقتى. ئەتىگەندە مەكتەپكە ھەيدىسەم، مەكتەپكە بارمىغاننى ئاز دەپ نە-نەلەرگە بېرىپ ئويناپ، يېرىم كېچە بولاي دېگەندە ئۆيگە كىرىدۇ. بار ئامالىمنىڭ ھەممىسىنى قىلىپ باقتىم، لېكىن زادىلا ئوقۇشنى ئاچقۇزالمىدىم. بۇنىڭدا ئۈمىد يوق. ئون يىل ئوقۇتۇپ دېھقان قىلغاندىن كۆرە ھازىردىن باشلاپلا ئىشقا پىششۇراي، دەپ نەچچە كۈندىن بۇيان ئېتىزلىقتا كەتمەنگە سېلىۋاتاتتىم. ئۆزلىرىگە ئاۋارىچىلىق تېپىپ بېرىشىمنى ئويلىماپتىمەن. ئەپۇ قىلارلا...

ئوكلۇق ئادەم دېگەن باشقا بىر دۇنيا ئىكەن. ئۇ يۈرىكىدىكى گەپلەرنى قىلدى. ئۇنىڭ بىلەن ئوبدان ئەھۋاللاشتۇق. سۆھبىتىم ئۈنۈم بېرىپ، ئۇ ئاخىرى بالىسىنى ئوقۇتماسلىق قارارىدىن ۋاز كەچتى. خۇداغا شۈكرى، ھەدىمىم بولسا بۇ ئۆيدىمۇ دەشنام يېمىدىم.

... ئۈچىنچى ئۆيدىن ئالغان جاۋابىم مۇنداق بولدى:

— ئەپەندىم، كۆرۈپ تۇرۇپلا، مەن تۇل ئايالمەن، ئېرىم بۇرۇن تۈگەپ كەتكەن، ئۆيدە ئەمگەك كۈچىمىز بولمىغاچقا ھالىمىز سەكرەپ سۇغا چۈشكۈدەك دەرىجىدە، ئۆيىمىزدىن بوران ئۇچۇپ تۇرىدۇ. ھۆكۈمەت قارىمايدۇ ئەمەس، ھالىمىزدىن ئوبدان خەۋەر ئېلىۋاتىدۇ. لېكىن، بىر ئۆي دېگەندە پۇت تىرەپ تۇرالىغۇدەك بىرەر ئەركەك بولمىغاندىكىن چۈچۈرىدەك يائېلار بىلەن ھەرقانچە تىركەشكەن بىلەنمۇ بىكار ئىكەن. مەن قېرىپ قالدىم. ئەمدى ئېتىز-ئېرىق ئىشلىرىغا مۇشۇ بالام قاراشمىسا، بىز بىر ئائىلىدىكىلەر جېنىمىزنى جان ئېتىپ بولالمايمىز. ھالىمىز مۇشۇ. ئاڭلىسام ئۆزلىرىنىڭ قولىدىن خېلى ئىش كېلەرمىش، بوپتۇ، بوينۇمغىچە قەرزگە بوغۇلساممۇ مەيلى، ئاخشاملىققا ئۆيلىرىگە مالىدىن بىرنى تاشلىۋېتەي، مۇشۇ بالامنى مەكتەپتىن بىر ئاجرىتىپ بەرسىلە، ھە دېسە سىياسەتلا دەيلا، سىياسەت دېگەننى كىمىچۇ، قارا-قويۇق ھەممىسىنى ئىجرا قىلىپ كەتمىسىمۇ بولۇۋېرىدۇ، ھەماڭا سالجىدەك چاپلىشىۋالماي شۇنداق قىلسىلا، قاچان بۇنىڭغىمۇ بولمايتتى، دېسىلە مېنىڭمۇ باشقا ئامالىم يوق، ئاتتۇرۇۋاتاملا، سولىتىۋېتەملا ئىختىيارلىرى...

كەچ كىرىپ قالغانىدى. قەدەملىرىمنى ئېغىر يۆتكەپ مەھەللىدىن

چىقتىم. چوڭ ئۆستەڭنىڭ كۆۋرۈكىدىن ئۆتۈشۈمگە يول ياقىسىدىكى باغدىن كېلىۋاتقان يىڭنە ئاۋازى دىققىتىمنى تارتتى. باغ تەرەپكە قاراپ ئىككى قەدەم ماڭدىم-يۇ، ئىزىمدا تۇرۇپ قالدىم. باغ قويۇق جىگدە شاخلىرى بىلەن توسۇلغانىدى.

— جەمىلە، بۇ يەردە نېمە ئىش قىلىۋاتىسەن؟

قولىقىمنىڭ سەزگۈرلۈكى ئاشتى.

— نېمە، يىغلاۋاتامسەن؟ نېمە بولدۇڭ؟

— ...

— بىرەرسى بىلەن خاپىلىشىپ قالدىڭمۇ-يا؟

— ياق.

— ئەمىسە نېمىشقا يىغلايسەن؟

— ...

— گەپ قىلساڭچۇ؟

— دادام مەكتەپتىن چىقىرىۋالىمەن دەپ ئۇنىمايۋاتىدۇ.

— شۇڭا نەچچە كۈندىن بارالماپتىكەنسەندە!؟

— ھىم.

— پەزىلەت مۇئەللىمگە ئېيتىپ باقساڭ بولمامدۇ؟ ئۇ ساڭا ئوخشاش ئوقۇش قىزغىنلىقى يۇقىرى ساۋاقداشلاردىن ياردىمىنى ئايىمايتتى. نەچچە كۈندىن بېرى ئۇ بەك ئالدىراش بولۇپ كەتتى. شۇڭا سىلەرنىڭ ئۆيگە كېلەلمىگەن بولسا كېرەك.

— بۇنى مەنمۇ ئويلىغان، لېكىن دادام: «ئەپەندىگە دېيىدىغان بولساڭ پاقالچىقىڭنى چېقىۋېتىمەن»... دەپ مېنى ئۆيدىن نېرى بولغىلى قويمايۋاتىدۇ.

— ئۇنداق بولسا مەن ئۇنىڭغا ئېيتە دەپ باقاي.

— جەمىلە، ھەي جەمىلە!... نەگە يوقالدى بۇ لامزەللە!

— مانا مەن، دادا!

......

يولدا كېتىۋاتىمەن. يولنىڭ ئىككى تەرىپىدىكى ئېتىزلىقلاردا پادىلار يايلىماقتا. ئېگىز-پەس دۆڭلۈكلەردە مال ئىگىلىرى بولغان بىر توپ بالىلار بىر-بىرىنى قوغلىشىپ، ئۆزلىرى ياخشى كۆرۈشىدىغان قايسىدۇر بىر ئويۇنلىرىنى ئويناشماقتا.

ئالدىمىدىلا بىر يەردىن گۈدۈك-كۈدۈك ئاۋاز ئاڭلاندى.

— ئەكىلە، مەن بىر شورىۋالاي.

— ئەجەب ئاچچىق موخوركىكەنا، نەدىن ئالدىڭ.

— ئاتامنىڭ يانچۇقىدىن جۈندىدىم.

— ئۇقۇپ قالسا قانداق قىلىسەن؟

— ئاكامغا دۆڭگەپ قويىمەن.

سىنچىلاپ قارىۋىدىم، قېرى جىگدىنىڭ تۈۋىدە 9—10 ياشلار چامىسىدىكى ئىككى بالا بىر تال تاماكا قالدۇقىنى تالىشىپ چېكىشىۋاتقانىكەن. مېنى كۆرۈپ بەدەر تىكىۋېتىشتى...

— ئۇستۇمگە نەچچە پاتمان يۈك ئارتىۋالغاندەك ھالسىراپ كەتتىم. يۈرىكىم سىقىلىپ نەپەس رىتىمىم قالايمىقانلاشتى. تەگسىز خىياللار مېڭەمنى غۇڭۇلدىتىپ، كۆز ئالدىم قاراڭغۇلىشىپ مەنزىلىم بارغانسېرى يىراقلاپ كېتىۋاتقاندەك تۇيۇلدى...

www.uyghurkitap.com

سۆيگۈ قەترىلىرى

مەمتىمىن بارى

كۆزۈم چۈشتى

كۆزۈم چۈشتى كۆزۈڭگە سېنىڭ،
يۈرەكلىرىم كەتتى سىرقىراپ.
ئەس-ھوشۇمنى قويدۇم يوقىتىپ،
تىلىم تۇتۇلدى بېشىم پىرقىراپ.

قايتا سېنى ئۇچرىتالمىدىم،
ئاۋارە مەن يولۇڭغا قاراپ.
مېنى ئۇنداق قىلما نائۈمىد،
تاپاي دېسەڭ ئۆمۈرلۈك ساۋاب.

ئامرىقىم

ئىزلىۋالغىن، قېنىپ ئۇخلىۋال،
دىلىڭ ھەرگىز ئازابلانمىسۇن.
مەنلا تارتاي سەن ئۈچۈن ئازاب،
قاراقلىرىڭغا شەبنەم قونمىسۇن.

بىلىندۈرمەي ئازابلىرىڭنى،
كۈلۈپ بەرسەڭ ماڭا بىر قېتىم.
ساقىت بولۇپ غەمدىن پۈتۈنلەي،
سۆيۈنەتتىم قەۋەت ئامرىقىم.

بۇلبۇل بولسام

كۆزلىرىڭنى ئوخشاتتىم مەن بۇلاققا،
ھىلال ئاينى ئەركىلىتىپ ئويناتقان.
باغدا پىشقان جىنەستىڭگە لېۋىڭنى،
يۈرەكلەرنىڭ بېغىشىغا ئوت ياققان.

يۇلتۇز بولۇپ ئايلاندىم مەن يېنىڭدا،
قاراقىڭدا ئايغا بىللە ياندىشىپ.
بۇلبۇل بولسام قونار ئىدىم گۈلۈڭگە،
ئارمان بىلەن يۈرمەي لېۋىم تامشىتىپ.

كېسەل

ئىسسىتمام ئۆرلەپ، تېنىم سىرقىراپ،
ياستۇق تۇتۇپ قالغانتىم يېتىپ.
ئاڭلاپ مېنىڭ بىتاپلىقىمنى،
داۋالاشقا كەلگەنتىڭ يېتىپ.

تۇتقان ئىدىڭ تومۇرۇمنى سەن،
كېسەللىرىم يوقالدى، قاچتى.
نېمە ئۈچۈنكى شۇ كۈندىن باشلاپ،
ۋۇجۇدۇمغا بىر ئوت تۇتاشتى.

سېنى كۆرسەم يۈزۈم قىزىرىپ،
ئۈستى-بېشىم تەرگە چىلاشتى.
يۈرىكىمنىڭ سوقۇش تېزلىكى،
مىنۇتىغا ھەسسىلەپ ئاشتى.

ئوخشىماپ ئۇ كونا كېسىلىم،
يېڭىدىن بىر كېسەل چاپلاشتى.
تېز داۋالاپ قۇتقۇزۇۋالغىن،
كۆزلىرىمدىن ئۇيقۇمۇ قاچتى.

ئارزۇلار چەكسىز ھايات بىر جام

ئابدۇكېرىم مەخسۇت

جانانغا

نېمىگىدۇر ئىنتىزار ئىدىم، ئادەملەرنىڭ قاينىمى ئىچىدە،
نېمىنىدۇر ئىزلەيتتىم تىنماي. كۆزلىرىمىز ئۇچرىشىپ قالدى.
تاپالمايتتىم كۆڭلۈم ئىدى غەش، بىر تىكىلىش، تاتلىق جىلمىيىش،
تەسەللىسىز باقار تولۇن ئاي. يۈرىكىمنى ئىللىكىگە ئالدى.

ئاختۇردىمەن تاپالمايمەن ھېچ، ۋىسال شۇئان گۈل تۇتتى ماڭا،
ھاياتىمنىڭ كېمىنى لېكىن. بولدى بىردىن ھەممە ئىش ئايان.
چاقچاقىمۇ ياكى تەقدىرنىڭ، تۇمان تارقاپ يورۇدى ئالەم،
ئۆتەر كۈنلەر ھەسرەتلىك، غەمكىن. ئۆمرۈم كېمى سەنىڭسىز جانان.

كېچىپ

تۈك يۈرەك ئەشئارۇ - نەزمە، ساختا سادالاردىن كېچىپ
سۆي دىلى ئاتەشلىنى كۆڭلى قارالاردىن كېچىپ.
ئاچقۇسى باغرىدىن ساڭا گۈل تۇتۇپ، نۇرلار تۆكۈپ
جىلۋىسى جان ئالغۇچى، قەلبى گادالاردىن كېچىپ.
كۆكلەر ئەۋجىدە ئۆمرۈك قىلغاي تەرەننۇم بەختىدىن
شەپەرەك مىسلى يۈرىكى نۇرى ئازلاردىن كېچىپ.
بىلمىگىن ئۆزگىنى سەن خەس، گۈل بىلىپ ئۆزۈڭنى ھەم
دوستلۇق مېھرىنى چاچقان ئويناق سابالاردىن كېچىپ.
تاپمىغاي ئىنسان بەخت بۇ ھايات سەھراسىدا
يولىنى توسقان داۋان مۈشكۈل جاپالاردىن كېچىپ.
بۇلبۇل سۆبھى مىسال كۆڭلۈڭنى پاك تۇت تائەبەت،
كۆيلىرىڭ تاپماس ۋىسال تاڭلار زىيالاردىن كېچىپ.

دەر مېنى

چاچلىرىمدا ئاقنى كۆرۈپ، ئۇ قېرىدىپتۇ دەر مېنى،
يولدا جانانىي كۆتۈپ تۇرسام ھېرىدىپتۇ دەر مېنى.
ھاسىنى تەڭلەپ بىراۋلار بولسۇن دېدى: «ھەمرا ساڭا»،
مەن كۈلۈپ باقسام ئەقلىدىن راستىنلا ئېزىدىپتۇ دەر مېنى.
يار بىلەن قولتۇقلىشىپ باغلارنى سەيلە ئەيلىسەم،
چاغلىماستىن ئۆزىنى، شەللىتىك ئېتىپتۇ دەر مېنى.
ئاق نېمە، قارا نېمە ھەممىسى زىننەت دېسەم،
ئۆزىنى ئاقلاپ تېخى جاڭ تېپىپتۇ دەر مېنى.

تەنلەرگە قىلمىسام، قىلچە پەرۋا ھەر قاچان،
سۆزلىمىزگە ئاخىرى قوۋناق بېرىدىپتۇ دەر مېنى.
يۈرىكىمدىن پۈركىمسە ياشلىق ئوتى گۈل چاچقۇلار،
قېرىلىققا ئەمدى ئۇ تىلخەت يېزىدىپتۇ دەر مېنى.
قېرىماس بۇلبۇل دېسەم بوستان ئارا قىلغاچ ناۋا،
كى كۆرەلمەسلەر ئۆزىگە گۆر قېزىدىپتۇ دەر مېنى.

چېچەك

يوتىلاردا نازلىنىپ باقتى ماڭا سېرىق چېچەك،
گۈلباھار كەپتۇ دېبان ئوينىدى ئوتلۇق يۈرەك.
بىر ئۇتام تەردىم شۇئان سىنەمگە سىغماي شادلىقىم،
سۆيگۈ ئىشقىم يىپ قىلىپ، ياسىدىم گۈل چەمبىرەك.
يار بېشىغا چەمبىرەك قونغاندا ئالتۇن تاج مىسال،
يوق ئىدى ئالەم ئارا شاد بەختىيار مەندىن بۆلەك.
باردى يار ئەينەك تامان، ئىككى مەڭزىنى تۇتۇپ،
ئوينىدى يار بېشىدا رەققاس ئۇرۇپ شوخ كېپىنەك.
كۈلدى يار پىسىڭگىدە جۈپ زىناق قىلدى جۇنۇن،
چىرمىشىپ تومۇرلىرىمغا تاشلىدى ئىشقى پىلەك.
گۈلباھار ئاشىقلىرى باقتى يارنىڭ باشىغا،
يار بىلەن گۈلگۈن باھار كۆرۈندى شۇئان قوشكېزەك.
گۈلباھار ئەييامىدا بۇلبۇلى ئېيتسا مۇقام،
قىر ئارا، يوتا ئارا كۆلگۈسى مىڭ خىل چېچەك.

شېئىرلار

ئابدۇرېھىم مەنسۇرى

مەن سۆيمەن شېرىن ئايىنى

مەن سۆيمەن تولۇن ئايىنى، شېرىن ئايىنى،
گۈزەل ياردىم، ئوماق ياردىم شېرىن ئايىنى.
ئۇنتۇلمايمەن ئۇ كۈندا مەن چۈشۈمدە ھەم،
ئۈنىڭ بىلەن بىز تونۇشقان ئاشۇ جايىنى.

بىرگە ئويناپ ئۆتكۈزەتتۇق كېچىلەرنى،
كۆز قىسىشىپ بىز ئىككىمىز كۈلۈپ ياراپ.
مۇھەببەتنىڭ يالقۇنىدا خۇشاللىقتىن،
ناخشا ئېيتىپ گويا بۇلبۇل بولۇپ سايراپ.

گۈلنىڭ رەناسى

بىلمىدىم قاچانغىچە تۇرىمەن يەنە،
يولۇڭغا تەلمۈرۈپ ھەسرەت پىراقتا.
ئەي نىگار بىر ئۆمۈر كۈتىمەن سېنى،
بولسىمۇ مەن ئۇچۇن مەنزىل يىراقتا.

مۇھەببەت ئوتىدا گويا سەل بولۇپ،
ئاقماقتا بىر مېنىڭ قەلبىم دەرياسى.
قېينىماي كۆڭۈلنىڭ بولۇپ داۋاسى،
كەلسە كۆچۈ قېشىمغا گۈلنىڭ رەناسى

تەقدىرنىڭ چاقچىقى

(ھېكايە)

ئېزىز ساۋۇت

ئەقلىمنى بىلسەم، دادام باشقىلارغا باشلىقچى، ئانام خىزمىتى يوق ئائىلە ئايالى ئىكەن. ئانام يېزا قىزى بولـغاچقا، دادام بىلەن توي قىلىپ شەھەرگە كەلگەندىن كېيىنمۇ يەنىلا ئىلگىرىكى ساددا، ئىشچان، ئاق كۆڭۈللۈكىنى ساقلاپ قالغانىدى. ئۇنىڭ مەڭىزلىرى قىپقىزىل، كۆزلىرى بۇلاقتەك، ياشلىق لاتاپىتى تېخى كەتمىگەن ساھىبجا-مال ئايال ئىدى. ھېس قىلىشىمچە، دادام بىلەن ئانامنىڭ بىر-بىرىگە بولغان ئەر-خوتۇنلۇق مېھرى-مۇھەببى-تىدە قىلچە ساختىلىق يوق ئىدى. ئۇلار بىر-بىرىنى بەكمۇ قەدىرلىشەتتى، ئىناق ئۆتۈشەتتى. شۇڭا قولۇم-قوشنى-لار ھەۋەس بىلەن:

— نېمىدېگەن كۆڭۈللۈك ئائىلە، بىر-بىرىگە شۇنچە كۆيۈمچان، ۋاپادار، ئەر-خوتۇن بولسا ئاشۇلاردەك بولسا، — دېيىشەتتى.

دېمىسىمۇ ئۇلارنىڭ بىرەر قېتىممۇ ۋارقىرىشىپ سوقۇشۇپ قېلىشقىنىنى ئەس-لىيەلمەيتتىم. دادام، ئانامنى ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇشقا شۇنچە ئورۇنۇپ كۆرگەن بولسىمۇ، ئانام مەكتەپ يۈزى كۆرمىگەن بولغاچقا ئامال بولمىدى. مۇمكىن بولىدىغان ئىشلاردىن ماشىنا رېمونت سېخىدا زاپچاسلارنى تازىلاش، ئىدارىدە تازىلىق قىلىشتەك ئىشلارغا راستىتىنى ئېيتسام، ئانامنىڭ رايى تارتمىدى. دادامنىڭ مائاشى يۇقىرى بولۇپ، بىر ئائىلىنىڭ نورمال خىراجى-تىگە يېتەتتى. شۇڭا دادامۇ كىرىم چى-ھەتتە ۋايسىمىغاچقا بۇ ئىش شۇ پېتى كېتىۋەرگەنىدى. ئۇنىڭ ئۇستىگە جان سانىمىز ئاز، مەن بىرلا بالا، تىككەندەك يالغۇز ئوغۇل ئىدىم. شۇڭى-مۇ ئاتا-ئانام ماڭا بەكمۇ ئامراق ۋە كۆيۈمچان ئىدى، دېگەنلىرىمنىڭ ھەممىسىنى تەل قىلىپ بېرەتتى. بۇنداق شارائىتتا مەن شوخ ۋە ئەركە ئۆستۈم.

دادام مەسئۇل بولۇپ ئىشلەۋاتقان كەسپىي بۆلۈمدە، بۆلۈم كاتىپلىقىنى قىلىدىغان ئوتتۇز بەش ياشلار چامىسى-دىكى كېرەم ئىسىملىك بىرسى بار ئىدى. ئۇ دادامنىڭ ئالدىدا ھەمىشە ھىجى-يىپلا يۈرەتتى. ئۇ دادامغا بەكمۇ يېقىن-چىلىق قىلاتتى. ھەر قانداق ئىشتا دادامنىڭ كۆڭلىنى خۇشال قىلىشقا تىرىشاتتى. ئەتىگەنلىك ئىشقا چۈشۈش ۋاقتىدىن يېرىم سائەت دېگۈدەك ئىل-گىرى ئىشخانىغا كېلەتتى-دە، ئىشخا-نىلارنى، بولۇپمۇ دادامنىڭ ئىش ئۈس-تىلى، ئورۇندۇقلىرىنى زوق-شوخ بىلەن تازىلايتتى. گەپ-سۆز، ئىش-ھەرىكەتلىرىمۇ دادامنى كۆرگەندە شۇنچە

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

سىپايە - شىرىنلىشىپ، كېتەتتى.

— ۋاي قادىر چۇجاڭ، سەي - پەي تۈگەپ قالمىغاندۇ؟ گۈلسۈمخان بازارغا بېرىپ بولالمايدۇ. دىككىدە بېرىپ سەي ئەكېلىپ بېرەيمۇ؟

— قادىر چۇجاڭ، مىجەزلىرى يوقمۇ-نېمە؟ شۈكلەپ قاپتىلا، شاققىدە دوختۇرغا بېرىپ كېلىمىزمۇ - يە؟

— قادىر چۇجاڭ، گۈلسۈمخان كۆمۈر ئالمىدى، دېگەندەك قىلىۋېدى، ئىدارە ئىشخانا مۇدىرىغا ئېيتىپ ئورۇنلاشتۇرۇپ قويدۇم، سۈپەتلىك كۆمۈردىن ئەتىلا بىر ماشىنا ئەپكېلىپ بېرىدىغان بولدى.

— قارىماملا قادىر چۇجاڭ، ھېلىقى ئۆز ۋاقتىدا سىلى بىلەن ماشىنا ھەيدەپ يۈرگەن كەسپداشلىرى ھېساممىدىن دېگەن ھاراقكەش، پۇل - پۇچقا قىلاردا ئارقىلىرىدىن، «قادىر دېگەن قانچىلىك نېمىتى؟ ئەمدى چۇجاڭ بولۇۋېلىپ، كېرىلىپ كىشىنى كۆزىگە ئىلمايدىغان بولۇپ كېتىپتۇ» دەپ يىتىنە تېرىپ يۈرۈپتۇ، ئىدارىمىزدىكى ئىشچىلار ئۇيۇشمىا رەئىسىنىڭ قېشىغا كىرىپ، ئۇنىڭ ئۈستىدىن ئوبدان گەپ قىلىپ قويدۇم. ئۇ، ئىدارە رەھبەرلىرى بىلەن ئالاقىلىشىپ، ئۇنىڭ راسا ئەدىپىنى بېرىپ قويىدىغان بولدى.

— قادىر چۇجاڭ...

ئۇ ھەتتا مائىمى شۇنداق كۆيۈمچانلىق قىلىپ كېتەتتى. ئەگەر دادامنىڭ ئىشخانىسىغا كىرىپ قالسام، ئالدىمغا پايپاسلاپ كېلەتتى - دە، ئىككى قولى بىلەن ئىككى بېغىشىمدىن قىسىپ تۇتقىنىچە ئېگىز كۆتۈرۈپ ئەركىلىتەتتى؛ ئېرىنمەي كوچىغا چىقىپ كەمپىت، غازىر - پۇرچاق ئەكىرىپ بېرەتتى.

— پاھ... پاھ... بالىدە بۇ! قالتىس ئادەم بولىدۇ بۇ ليتىپجان، ئالىم ۋە ياكى بىرەر چوڭ باشلىق بولىدۇ چۇمۇ! ھى ... ھى ... ھى... شۇنداقمۇ ليتىپجان؟ ئالىم ياكى باشلىق بولىسىز - ھە؟ قارىمامدىلا، ئۇنىڭ زېرەك ئادەم بولىدىغانلىقى كۆزىدىن چىقىپ تۇرمامدۇ؟...

ئۇ ئاشۇنداق سۆزلەر بىلەن كۆڭلۈمنى كۆتۈرۈپ خۇشال قىلاتتى. ئۇ، ئۆيىمىزگىمۇ پات - پات كېلىپ تۇراتتى؛ ئاللىكىملەرنى ماختاپ، ئاللىكىملەرنى يامانلاپ بېرەتتى. ئۆيىمىزنىڭ ئۇششاق - چۈششەكلىرىگىچىلىك قارىشىپ بېرەتتى. بۆلۈمدىكىلەر نېمىشقىدۇر ئۇنىڭدىن ئۆزلىرىنى قاچۇرۇشاتتى؛ ھەتتا ئاپاممۇ كېيىنكى چاغلاردا ئۇنىڭدىن بىزار بولۇپ كەتتى.

ئەمما پەقەت دادامىلا نېمىشقىدۇر ئۇنى ياقتۇراتتى، دائىم يېنىغا تارتاتتى. ئادەم خۇشامەتكە، ئابرويغا تويمايدىغان مەخلۇق، قىسقىسى ئۇنىڭ ھېلىقىدەك مۇئامىلىلىرى ھەقىقەتەن دادامنىڭ كۆزىنى چىرمىۋالغان بولسا كېرەك. شۇڭا ئانامنىڭ قانچە قېتىملاپ كىرەم ھەققىدە ئەسكەرتىپ ئېيتقان:

— قادىراخۇن، كىرىمنىڭ گەپ - سۆز، ھەرىكىتىدە ئاللىقانداق بىر ساختىلىقنى سەزگەندەك قىلىمەن. نېمانچىلا قىلىپ كېتىدىلا، ئۇنىڭغا بەكمۇ «ھە» دەپ كەتمەيلى، كېيىن بىر بالاسىغا تېگىپ يۈرمىسۇن يەنە! — دېگەن گەپلىرىگە ئېرەن قىلمىدى.

— ھەي، بىراۋ توغرىسىدا ئورۇنسىز گۇمانلارنى قىلىش ياخشى ئىش ئەمەس. ئۇنىڭ بىزگە بولغان مۇئامىلىسىنى

قانداقمۇ ساختا دېگىلى بولسۇن؟ مۇھىمى، ئىش ياش، خىزمەتنى كۆيۈنۈپ ئىشلەيدۇ، قابىلىيىتى بار، ئىستىقباللىق يىگىت، ماڭا كېرەكىمۇ شۇنداق ئادەملەر. ئۇنى ئۆستۈرۈش توغرىسىدا، رەھبەرلىككە تەكلىپمۇ بەردىم ـ تېخى...

راست دېگەندەك ئۇ بىر يىل ئۆتمەيلا، مۇئاۋىن كېجاڭلىققا ئۆستۈرۈلدى. ئۆستۈرۈلگەندىن كېيىن ئانامنىڭ ئېيتقىنى ئاستا ـ ئاستا ھەقىقەتكە ئايلىنىشقا باشلىدى. ئەمدى ئۇنىڭ ئىلگىرىكى خۇشامەتى نەلەرگىدۇ غايىب بولغان، گېدىيىپ ـ كېرىلىپ يۈرىدىغان بولدى. كېيىنچە دادامنىمۇ كۆزگە ئىلمايدىغان، ئۇنىڭ بىلەن ئۆزەڭگە سوقۇشتۇرىدىغان، بۇلۇڭ ـ پۇچقاقلاردا دادام توغرۇلۇق غەيۋەت ـ شىكايەت قىلىدىغان بولۇپ قالدى. تېخى نەچچە قېتىملاپ، تۇيدۇرماستىن ئىدارە رەھبەرلىكىگە دادام توغرىسىدا يامان مەلۇماتلارنى بەرگەنلىكى ئاشكارىلاندى. لېكىن، ئىدارە رەھبەرلىكى دادامنىڭ خىزمىتىنى، ھالاللىقىنى بىلگەچكە، كېرەمنىڭ دەككىسىنى بېرىپ چىقىرىۋەتكەنىكەن، ماڭغۇ قارىمايدىغانلا بولدى. دادام يوق چاغلاردا كېلىپ قالسام مەسخىرە ئارىلاش زەردە بىلەن:

— ھە، نېمە گەپ؟ دادىڭلا يوق. ئىشخانىنى پاخاللاشتۇرماي چىقىڭلا ئەمدى! ـ دەپ، قوپاللىق بىلەن قوغلايتتى.

راستىنى ئېيتسام، شوخ ـ ئەركەك ئۆسكەنلىكىم ئۈچۈن مەكتەپتە، بولۇپمۇ ئوتتۇرا مەكتەپتە دەرسلەرنى ياخشى ئوقۇيالمىدىم. شۇڭىمۇ مەكتەپكە كۆڭۈلسىز، خۇددى بوينۇمدىن باغلاپ سۆرىگەندەك باراتتىم. تولۇقسىزنىڭ 3 ـ يىللىق سىنىپىنى مېنىڭ بىر مۇشەققەتلەر بىلەن تۈگەتتىم. تولۇق ئوتتۇرىدا ئوقۇشقا رايىم يارىمىدى. تېخنىكومىغا ئىمتىھان بېرىپ ئۆتەلمىدىم. قايتا ئوقۇشقا زادىلا كۆنمىدىم. شۇنداق قىلىپ ئۆيدە «بىكارچى» بولۇپ قالدىم. دادام يامان يولغا كىرىپ قېلىشىمدىن ئەندىشە قىلىپ، كەلگۈسىدە ئۆزىگە ئوخشاش شوپۇر قىلىش نىيىتىدە كەلدى. ئەمما بېشىم كىچىك بولغاچقا ھازىرچە مۇمكىن بولمىدى. پىرىنسىپ جەھەتتىن دۆلەت شىتاتىغا كىرگۈزۈشكە توغرا كەلمىگەچكە، ئىدارىدىكىلەرنىڭ مەسلىھەتى بويىچە بېشىم تولغىچە ماشىنا رېمونت سېخىدا ۋاقىتلىق شاگىرت ئىشچى ھېسابىدا ئىشلەپ تۇرىدىغان بولدۇم. دادامنىڭ ئېيتىشىچە، شوپۇر بولىدىغان ئادەم ئالدى بىلەن ماشىنا رېمونت سېخىدا بىر قانچە يىل ئىشلەپ، ئاندىن ماشىنىغا چىقسا، ناھايىتى ياخشى ئۇستا بولۇپ يېتىشىپ چىقارمىش. شۇنداق قىلىپ رېمونت سېخىدا شاگىرت ئىشچى بولۇپ ئىشلەشكە باشلىدىم. بىر يىل ئۆتكەندىن كېيىن، ئانام بىلەن ئىككىمىزنىڭ بېشىغا كۈن چۈشتى. دادام كىچىك ماشىنا بىلەن ئۈرۈمچىدىكى نازارەتنىڭ بىر قېتىملىق كەسپىي يىغىنىدىن قايتىپ كېلىۋېتىپ يولدا ماشىنا ھادىسىگە ئۇچراپ قازا تاپتى. يىغلىدۇق، قاقشىدۇق، يەرلىكىگىمۇ قويدۇق. دادامدىن ئايرىلىپ كۈنىمىز قىيىنلاشتى. ئازغىنا نەرسە نېمىگە دال بولاتتى؟ مېنىڭ شاگىرتلىق ئىش ھەققىمنى ئېغىزغا ئېلىشقىمۇ ئەرزىمەيتتى. ئانامنى بىرەر ئىشقا ئورۇنلاشتۇرىمىز دېيىشكەنىدى. لېكىن نېمىشقىدۇر «مانا ـ

www.uyghurkitap.com

مانا، ئەنە ... ئەنە» دېگەن بۇ ئىشمۇ سوزۇلۇپ كەتتى. تۇرمۇشىمىزدىكى قىيىنچىلىقلارغۇ مەيلى، بىزگە هار كېلىپ، ئانامنى ئەنسىرىتىپ قويۇۋاتقىنى، ئىدارىنىڭ بىزنى دادام ھايات چېغىدىكىدەك تونۇماي ۋاتقانلىقى ئىدى. ئىدارىنىڭ ئاۋۋالقى ۋەدىسى بويىچە، مېنىڭ يېشىم توشۇشى بىلەنلا ماشىنا شوپۇرلۇقىغا شاگىرتلىققا بېرىلىشىم ۋە دۆلەت شىتاتىغا ئۆتۈشۈم كېرەك ئىدى. مانا، يېشىممۇ تولدى. لېكىن ھېلىقى «ۋەدىلەر» تېخىچە ئىشقا ئاشمايۋا- تاتتى. ئانام بولسا ئەگەسىز - ئىشسىز قىلىپ، ئىستىقبالىمنىڭ خىرەلىشىپ كېتىشىدىن ئەنسىرەپلا يۈرىدىغان، ھەمىشە ئىدارە باشلىقلىرىنىڭ، كېرەمنىڭ ئالدىغا يۈگۈرىدىغان، مەن توغرۇلۇق يېلىنىدىغان بولدى.

ئىدارىنىڭ مۇئامىلىسى بەكمۇ قەبىھ ئىدى. يەنە كېلىپ بىزگە بولۇۋاتقان بۇنداق سوغۇق مۇئامىلىلەرنىڭ مەنبەسى يەنە شۇ كېرەم ئىدى. باشقىلار ھېسداشلىق قىلمىغاچقى بولسىمۇ نېمىشقىدۇر ئۇ بىرەر سەۋەبلەر بىلەن ئالدىمىزغا توسۇق سالاتتى. ئۇنىڭ غەرىزىنى زادىلا چۈشىنىپ بولمايتتى.

ئانام كېرەمنىڭ ئالدىغا كىرىپ، ئۆزىنىڭ ۋە مېنىڭ ئىشىم توغرۇلۇق ھال ئېيتسا، ئۇ ھىجىيىپ تۇرۇپ يوقىلاڭ سەۋەبلەرنى كۆرسىتىپتۇ. ھەتتا بۇ ئىشنىڭ مۇمكىن بولمايدىغانلىقى ھەققىدە ئەسكەرتىپتۇ.

ئانام ناھايىتى سادda، نېپىز ئايال بولغاچقا، ئىشنىڭ مۇنداق قىيىنلىشىپ كېتىپ بارغىنىغا ئىچ - ئىچىدىن بولىدىغان بولۇپ قالدى. ئۇ بەزى كېچىلىرى مەن ئۇخلاپ قالغاندا، تاڭ ئاتقۇچە كىرپىك قاقماي خىيال سۈرۈپ چىقاتتى ياكى ئەينەك رامكىدىكى دادامنىڭ رەسىمىگە قاراپ يىغلايتتى. ئويغىنىپ قارىسام، بىچارە ئانام غەمگە پېتىپ، ياش تۆكۈپ ئولتۇرغان بولاتتى. ئانامنى بەزلەيتتىم. كۈنلىرىمىز شۇ تەرىقىدە ئۆتۈپ بارماقتا ئىدى. ئاخىرى ئانام ئۆزىنىڭ ئىشقا ئورۇنلىشىپ قېلىش ئۈمىدىدىن ۋاز كەچتى - دە، ھەممە ئۈمىدىنى ماڭا قاراتتى. ئىدارىدىكى باشلىقلارنى ۋە مۇناسىۋەتلىك كىشىلەرنى بىر قانچە قېتىم مېھمانغا چاقىردى. ئاشۇ مېھماندارچىلىقلاردىن كېيىن كېرەم ئۈشتۈمتۇت مۇئامىلىسىنى ئۆزگەرتتى. ئاۋۋالقى ھىجايغاق قىيافىتىگە كىردى. ئۆيىمىزگە يەنە پات - پات كېلىپ - كېتىپ تۇرىدىغان بولۇپ قالدى.

ئارىدىن ئۇزۇن ئۆتمەي مېنىڭمۇ ئىشىم رەسمىيلەشتى، يەنى، رەسمىي دۆلەت شىتاتىدىكى شوپۇرلۇققا تەستىقلاندىم. ئالبەتتە ئاينىچە بىر ئۇستامىنىڭ يېنىدا ياردەمچى شاگىرت شوپۇر بولۇپ، ماشىنىنى ئۆگىنىپ بولغاندىن كېيىن، رەسمىي ئۇستا ھېسابىدا ئۇچۇ ماشىنا بېرىدىغانلىقى ھەققىدە ئۇقتۇردى. شۇ كۈندىكى خۇشاللىقىمنى تىل بىلەن ئىپادىلەپ بېرەلمەيمەن. ئانامنى خۇشال قىلىش ئۈچۈن ئۆيگە چاپتىم.

ئاجايىپ ئىش، ئۆيگە كەلسەم ئانامنىڭ كەيپىياتى باشقىچە بولۇپ قاپتۇ.

ئۇ خۇشال بولۇشنىڭ ئورنىغا بىر بۇلۇڭدا كۆزى ياش يۇقى، چىرايى تاتىرىپ، گويا كېسەل دەردىنى تارت-

قان ئادەمدەك مەيۈس ئولتۇرۇپتۇ.

— ئانا، ئۆزۈڭدىن بېرىدىغى تىرىشچانلىقىڭ؛ ئارزۇ-ئۈمىدلىرىڭ بۈگۈن ئەمەلگە ئېشىپتۇ. قارا، ئىدارە بۈگۈن مېنىڭ رەسمىي دۆلەت شتاتىغا ئۆتكەنلىكىمنى ئۇقتۇردى. ئەمدى دادامدەك شوپۇر بولالىدىغان بولدۇم. بۇ سىنىڭ جاپا-مۇشەققەتلىك ئەجرىڭدىن كەلدى!

مەن ئەنە شۇنداق سۆزلىرىم بىلەن خۇشال كۈلۈپ، ئانامنىڭ قولىدىن تۇتتۇم.

شۇ ئان ئانامنىڭ يۈزى نېمىشقىدۇر بىرنەرسىدىن قاتتىق خىجالەت بولغان ئادەمنىڭكىدەك «ۋىللىدە» قىزىرىپ كەتتى، ئاندىن يەنە تاتاردى. قايغۇلۇق كۆزىنى كۆزۈمدىن ئېلىپ قېچىپ، ئىتتىككىلا يەرگە قارىۋالدى؛ قولىنى گويا چوغ تۇتۇپ سالغان ئادەمدەك ئالىقانلىرىمدىن ئىتتىك تارتىۋالدى.

— ياخشى بوپتۇ، ئەمدى شوخلۇقۇڭنى تاشلاپ ئوبدان ئىشلىگىن. داداڭنىڭ كەسپىنى ياخشى ئۆگەن...

ئانام مەيۈسلۈك بىلەن شۇلارنى دېدى-دە، كۆزىگە مۆللىدە ياش ئالغىنىچە، چىرايىمغىمۇ قارىماي نېرىقى ئۆيگە چىقىپ كەتتى.

ئەجەب ئىش، ئانامغا نېمە بولغاندۇ؟ ھەر قاچان گەپ ئارىسىدا «بالام»، «ئوغلۇم» — دېگەن سۆزلەرنى قىستۇرماي قالمايتتى. بۈگۈن بۇنى تىلغا ئالمىدىيا، ئۇنىڭ ئۈستىگە ئېيا ئىلىمىزگە كەلگەن ئىشقا ئورۇنلىشىشتەك مۇنداق زور بەخت ئالدىدا، ئوغلىنىڭ ئىستىقبال يولىنىڭ ئېچىلغانلىقىغا خۇشال بولۇش تۇگۇل، قايغۇرۇپ ئۆزىنى چەتكە ئالغىنى نېمىسى؟ كېسەل بولۇپ قالدىمۇ-يا؟ ئانامنىڭ ئارقىسىدىن ئىچكىرىدىكى ئۆيگە كىردىم ۋە ھەيرانلىقىمنى يوشۇرمىغان ھالدا:

— ئانا، نېمە بولدۇڭ؟ بۈگۈن باشقىچىغۇ سەن؟ كېسەل بولۇپ قالدىڭمۇ؟ دوختۇرغا ئاپىرايمۇ؟ — دەپ سورىدىم.

— ياق... ياق... ھېچنېمە بولمىدىم! — دېدى ئانام يەنىلا مېنىڭ چىرايىمغا قارىماستىن، — ئۆزۈممۇ بىلمەيمەن. يۈرىكىم بىر قىسىملا بولۇپ قالدى. مېنى ئارامىمچە يالغۇز قويغىن، تۈزۈلۈپ قالارمەن...

ئەمما شۇنىڭدىن كېيىن ئانام ئەكسىگە قايتمىدى. دائىم چىرايى تاتارغان، پەرىشانلا يۈرەتتى. بايقىشىمچە، ئەمدى ئۇ مېنىڭدىن قېچىپ يۈرگەندەك، مېنىڭ كۆزۈمگە كۆرۈنمەسلىككە، مېنىڭ بىلەن گەپ-سۆز قىلماسلىققا تىرىشىۋاتقاندەك ھەرىكەتلەرنى قىلىپ يۈرەتتى. مېنى كۆرسىلا قىزىراتتى، تاتىراتتى، ھولۇقۇپ قىلىۋاتقان ئىشلىرىدىن ئازاتتى. تۈن بويى ئۇيقۇسىز، غەم-غۇسسە، يىغىلارغا كۆمۈلۈپ ئولتۇراتتى. سەۋەبىنى سورىسام، ئېيتىپ بەرمەيتتى. كېيىن، دادامنىڭ ئىشكاپ ئۈستىدىكى ئەينەك رامكا ئىچىگە ئېلىپ قويۇلغان رەسىملىرىنىڭ ھەممىسى ئېلىۋېتىلدى.

— ئانا، رەسىملەرنى نېمىشقا ئېلىۋەتتىڭ؟ — دەپ سورىدىم بىر كۈنى ئانامدىن. ئانام يەرگە قارىغان ھالدا قىزارغىنىچە دۇدۇقلاپ تۇرۇپ:

— رەسىمگە كۆزۈم چۈشسە، يىغا تۇتۇپ، داداڭنى ئەسلەپ كۆڭلۈم بۇزۇلىدىكەن، يۈرەك ئاغرىقىم قوزغىلىپ قالىدىكەن، — دېدى جاۋابەن.

ئانام بۇنىڭدىن بۇرۇنمۇ بىرقانچە

uyghurkitap.com ئۇيغۇر كىتاب تورى

قېتىم مېنى ئۇخلاپ قالدى، دەپ ئوي-
لىغان چېغى، كېچىدە رەسىمگە قاراپ
ھۆڭ-ھۆڭ يىغلىغان ھالدا:
— قادىراخۇن، مېنى كەچۈرسىلە! ئال-
دىلىرىدا ئۇ دۇنيا-بۇ دۇنيا قارا يۈز
بولدۇم. خۇدايىم خوتۇن كىشىنى شۇن-
داق ئاجىز ياراتقانىكەن، ئىلاج قىلال-
مىدىم، — دەپ پىچىرلىغىنىنى ئاڭلاپ
ھەيران قالغانىدىم. قىسقىسى، ئۇ
قانداقتۇر بىر سەۋەبلىك ئۆتكۈزۈپ قو-
يۇپ، ئىلاجسىزلىقتىن قورۇنۇپ روھىي
ئازاب تارتىۋاتقان بىر ئادەمنىڭ
قىياپىتىگە كىرىپ قالغانىدەك يۈرەتتى.
ھەش-پەش دېگۈچە ئالتە ئاي ئۆ-
تۇشۇپ كەتتى. ئەمدى مۇستەقىل بىر
ماشىنىنىڭ رەسمىي ئۇستىسى بولدۇم.
تاپشۇرۇق بويىچە يىراق-يېقىنلارغا
قاتناشقا باشلىدىم. يەنە تۆت-بەش
ئاي يولدا مۇشۇنداق ئۆتۈپ كەتتى.
بۇ چاغدا خېلى ئۇستا بولۇپ قالغانى-
دىم. بىخەتەر قاتناپ، ۋەزىپىنى ياخشى
ئورۇنداپ يۈرگىنىم ئۈچۈن، ئىدا-
رىدە بىر قانچە قېتىم تەقدىرنامىلەر-
نىمۇ ئالدىم. لېكىن ئۇلارنىڭ ھېچقايى-
سىسى ئانامنى خۇشال قىلالمىدى.
ئەكسىچە ئانام كۈندىن-كۈنگە چىۋىن
يەۋالغان ئادەمدەك، غەشلىككە پېتىپ،
جۈدەپ كېتىپ باراتتى. يەنە شۇنداق
غەم، يەنە شۇنداق ئۆزىنى قاچۇرۇش
بىلەن كۈن ئۆتكۈزمەكتە ئىدى.
ئۇزۇن ئۆتمەي بۇ ئىشنىڭمۇ سىرى
يېشىلدى. بىر قېتىم ئۈرۈمچىدىن قاي-
تىپ كېلىپ ماشىنامنى ئىدارىدىكى
لاپاسقا تارتتىم-دە، ئۆيگە قايتتىم،
بۇ قېتىم بەكمۇ كېچىدە قالغان بولۇپ
ئەل ئۇيقۇغا چۆككەندە ئاران ئۆيگە
كەلگەنىدىم. ھويلا ئىشىكىنى ئىتتىر-
سەم ئېچىلىپ كەتتى. دېمەك، ئانامنىڭ ئېسى
جايىدا بولمىغاچقا ئىشىكنى تاقاشنى
ئۇنتۇپ قالغانىكەن، نېمىشقىدۇر
كۆڭلۈم بىر قىسىملا بولۇپ قالدى. شۇ
ئان دېرىزىدىن چىراغنىڭ يورۇق ئى-
كەنلىكىنى كۆردۈم. ئۆي ئىچىدىن
گۇدۇڭ-گۇدۇڭ ئاۋازلار قۇلىقىمغا
كىرگەندەك بولدى. تېنىم ئىختىيارسىز
شۈركىنىپ كەتتى. گۇمان ۋە ۋەسۋەسە
بىلەن پەم بىلەن مېڭىپ دېرىزە تۈۋى-
گە كەلدىم. ئۆي ئىچىگە ئىككىلىنىپ
نەزەر سالدىم.
«ئاھ! بۇ نېمە كارامەت؟!...»
يۈرىكىم پىچاق تىقىلغانىدەك ئاغرىپ
كەتتى. غۇرۇر، خورلۇقى، نومۇس، غە-
زەپ تەسىرىدىن لاغىلداپ تىترەپ كۆ-
زۈمنى چىڭ يۇمۇۋالدىم. قارىمىسامۇ
بولغانىكەن، ئەمما رېئاللىق مېنى
بەربىر قارىتىدىغۇ؟
ئۆيدە كېرەم ئانامنىڭ قولىغا ئې-
سىلىپ، بىر نېمىلەرنى دەپ يېلى-
ناتتى. ئانام بولسا چىرايىدا غەزەپ-
نەپرەت قايناغان ھالدا ئۇنى سىلكىش-
لەپ، ئۇنىڭدىن ئۆزىنى قاچۇراتتى.
ئەھۋال چۈشىنىشلىك، دېمەك، ئۇزۇندىن
بېرى قوي تېرىسىگە ئورۇنىۋالغان چىل
بۆرە، ئەمدىلىكتە ئانامنىڭ تۇللۇقى
ۋە يالغۇزلۇقىدىن پايدىلىنىپ، نىيى-
تىنى بۇزۇپتۇ، بىر ئامال قىلىپ ئۆيگە
كىرىۋاپتۇ. ئەمما ئانام بولسا رەت
قىلىپ تۇرۇپتۇ. ئىشىكنىڭ ئوچۇق
قېلىشىمۇ، ئانامنىڭ ھودۇقۇشىدىن،
ئالدىراپ ئۆيگە قېچىپ كىرىشىدىن
بولغانىكەن-دە؟!
ئۆزۈمنى زادىلا باسالماي قالدىم،
شۇئان ئۆيگە بېسىپ كىرمەكچى ۋە
ئۇنىڭ گېلىنى بوغۇپ تازا ئەدىبىنى

بەرمەكچى بولدۇم. شۇچاغ يەنە كېرەمە-
نىڭ سۆزلىرى قۇلىقىمغا كىرىپ قال-
دى. ئىلاجىسىز تىمىشاش ئۈچۈن توخ-
تاشقا مەجبۇر بولدۇم.

—گۈلسۈمخان،—دەيتتى كېرەم، ئانام-
دىن جاۋاب چىقمىغانىدىن كېيىن،
ئەلەم بىلەن كاردۋاتقا ئولتۇرۇپ ھا-
سىردىغان ھالدا گېپىنى داۋاملاشتۇرۇپ،—
سىلىدە يۈز دېگەن نەرسە يوقكەن.
ئەگەر لېتىپنىڭ ئىشى ئۈچۈن مەن
پۇت تىرەپ تۇرمىغان بولسام ھەل
بولۇشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. بىلمەم-
دىلا، شۇ تاپىنىڭ ئۆزىدە بىرەر ئادەم-
نىڭ دۆلەت شىتاتىغا خىزمەتكە ئورۇن-
لىشالىشى، مۇردىغا جان كىرگۈزۈش
بىلەن باراۋەر. شۇنچە ياخشىلىقلارنى
قىلسام زە... تەلىپىمنى رەت قىلامدىلا؟

—كېرەم، مېنى مۇنچىلا قىينىمىسىلا،
بىر يىلدىن بېرى تارتقان ئازابلىرىم-
دىمۇ يېتەر. ئۆلۈۋالاي دېسەم، بالام-
غا تارتىشىم. بالامنىڭ يۈزىگە قارى-
يالماي يۈرىمەن. قادىراخۇننىڭ رو-
ھى ئۇرمامدۇ؟

—ھى... ھى... ھى...— مەسخىرە ئارىلاش
زەھەرلىك كۈلدى كېرەم ئاپامغا شۇ-
لۇق بىلەن تىكىلگەن ھالدا،—خوتۇن
كىشىنىڭ چېچى ئۇزۇن، ئەقلى قىسقا،
دەپ بىكار ئېيتمىغان- دە! ھېلىغىچە
قادىراخۇننىڭ روھى ئۇرمىدىغۇ؟ يەنىلا
لېتىپنىڭ، كىشىلەرنىڭ يۈزىگە قاراپ
يۈرىدىلىغۇ؟ بۇ قانچىلىك ئىشتى.
ۋىجدان، ئەقىدە دېگەنلەرنىڭ ھەممىسى
قۇرۇق گەپ، ئۆتكەندە بولىدىغان ئىش
بوپبولدى. ئەمدى مېنى قىلىسىلىمۇ-
ئا قىلمىسىلا بولمايلا. ئۇنداق قىلمىسىلا،
كەلسىلە...

—يۈزسىز ئىپلاس! يوقال كۆزۈمدىن!...

ئانامنىڭ چىرايىدا قان قالمىغا-
نىدى، ئۇ بىردىن مۇرابىبا كورىسىنى
كېرەمنىڭ بېشىغا ئاتتى. كېرەم بېشىنى
ئېلىپ قېچىۋىدى، ئەينەك كورا تام-
غا تېگىپ چۇل- چۇل بولۇپ كەتتى.
مېنىڭ ئىشقا ئورۇنلىشالىشىم ئەنە
شۇنداق ئىپلاس بەدەل ھېسابىغا
كەلگەنمۇ؟ ئانامنىڭ مېنى كۆرگەندە
قىزىرىپ- تاتىرىپ، ئۆزىنى قاچۇرۇپ
يۈرۈشى، دادامنىڭ رەسىمىنى ئېلىۋېتىشى،
كېچىلىرى ئۇخلىماي ئاھ ئۇرۇپ،
يىغلاپ چىقىشى ئەنە شۇنداق خورلۇق،
ۋىجدان ئازابىدىن بولغان ئىشمىدۇ؟
ئانام بىچارىدە مۇنداق ۋىجدانسىزلىق
قىلىش نىيىتى يوق. چوقۇم مېنى،
مېنىڭ ئىستىقباللىمنى دەپلا...ھەي!

يۈرىكىم قان- زەرداپقا تولدى. يۈگۈر-
گەن پېتى ئىشىكنى «قارس» قىلىپ
تېپىپ ئېچىپ ئۆيگە باستۇرۇپ كىردىم.
دەھشەتلىك تۇرقۇمنى كۆرگەن ئانام
«ۋاي!» دېگىنىچە ھوشىدىن كەتتى.
ئەتىمالىم، كاردۋاتقا ئۇچۇپ چۈشتى.
كېرەمنىڭ بولسا قورقىنىدىن كۆزلىرى
چەكچىيىپ، چىرايى ئۆلۈكتەك تاتىرىپ
كەتكەنىدى. كىرگەن پېتىم ئۇنىڭ
قورسىقىغا كۈچ بىلەن بىرنى تەپتىم.
«ۋايجان!»، دېگىنىچە ئوڭدىسىغا يىقىل-
دى. ئاندىن ياقىسىدىن ئېلىپ، بېشىنى
كۈچ بىلەن خىش تىزىلغان تاپىغا
ئۇستۇرۇشقا باشلىدىم.

مېنىڭ نىيىتىمۇ ھوقۇقىدىن پايدى-
لىنىپ، كىشىنىڭ ئىززەت- غۇرۇرىنى
دەپسەندە قىلغان بۇ توڭكور مۇناپىقى-
نىڭ بېشىنى ئۇرۇپ ئېزىۋېتىپ، كۆر-
گۈلۈكىنى كۆرۈش ئىدى. بىر ھازادىن

كېيىن ئۇنىڭ باش - يۈزى، تاپشا قانغا بويالدى. كېرەمنىڭ دېمى ئىچىدە چۈشۈپ، ھوشسىزلىنىپ كەتتى. شۇ چاغ ئانام يەنە ھوشىغا كەلدىمۇ، بىلمىدىم ۋەھىمە بىلەن ۋارقىرىۋەتتى.

— لېتىپ، جېنىم بالام، بولدى قىل ئەمدى. ئۇنى ئۆلتۈرۈپ قويۇپ، قاتىل بولاي دەمسەن! مېنى يالغۇزلۇقنىڭ ئازابىغا تاشلاپ ئۆزۈڭمۇ ئۇ دۇنياغا كېتەي دەمسەن! تارتقان خورلۇق - ئازابلىرىمنىڭ ھەممىسى سېنىڭ بەختسائادىتىڭ، كەلگۈسىڭ ئۈچۈن ئەمەسمۇ؟...

ئىختىيارسىز ئۇنى ئۇرۇشتىن توختاپ قالدىم. ئېچىنىش - ئەلەم ئىچىدە، ماڭا قاراپ ئۆمىلەپ كېلىۋاتقان، چىرايى دەھشەتلىك تۈسكە كىرگەن ئانامغا قاراپ قېتىپلا قالدىم.

— بالام، مېنى ئۇر! مېنى ئۆلتۈرۈۋەت! ماڭا شۇ ھەق! ئاندىن كېيىن ئۇنى نېمە قىلساڭ قىل. ئۆزۈڭمۇ نېمە بولساڭ بول، لېكىن مېنى كېيىنگە، سېنىڭ پاجىئەلىك قىسمىتىڭنى كۆرۈشكە قالدۇرۇپ قويما! مەن ئەمدى سېنىڭ ئاناڭ ئەمەس. ساڭا، داداڭنىڭ روھىغا يۈز كېلەلمەيمەن!...

ئانامنىڭ ھەر دائىم قان تەپچىپ تۇرىدىغان ئاپئاق چىرايى، بوزلاقتەك ئويناق، ئەللىق كۆزلىرى قېنى؟ قېنى ئۇنىڭدىكى گۈزەللىك؟ شۇ تاپتا، ئالدىمدا مىڭ يىل كېسەل تارتقان ياكى گۆردىن ھازىرلا تىرىلىپ چىققان بىر تىرىك مۇردا تۇراتتى. بۇ مۇردا پۇتلىرىمنى قۇچاقلاپ ماڭا يالۋۇرماقتا ئىدى.

بىردىنلا ئۆزۈمنى ئۇنىڭ باغرىغا تاشلىدىم.

— ئانا... ئانا... مەن بىلمەيمەن. بۇ ئىشتا سەن ئەيىبلىك ئەمەس. شۇنداق بولسىمۇ قانداقلارچە بۇ ھايۋاننىڭ دامىغا چۈشۈپ قالدىڭ؟ ئۇنىڭ ئالدىدا ئىشلىمىسەڭمۇ ھايات كەچۈرۈشىمىز مۇمكىن ئىدىغۇ؟ ئەمدى مەڭگۈ ۋىجدان ئازابىدا ئۆتىمىز. ئەگەر بۇ ئىش ئاشكارا بولۇپ قالسا كىشىلەرنىڭ يۈزىگە قانداق قارايمىز؟ ياخشىسى سەن مېنى ئۆلتۈرۈۋەت! ياكى ئۇنى ئۆلتۈرگىلى قوي، شۇ ئارقىلىق مەنمۇ ھۆكۈمەتنىڭ قولىدا بۇ دۇنيادىن پاك ۋىدالىشاي، نومۇسىمىزنى ئاقلاي!

ئاپام مېنى باغرىغا مەھكەم باستى. مەنمۇ ئاپامنىڭ بىلەكلىرىگە ئېسىلدىم. ئىككىمىز ئىلاجىسىز قالغان بىچارىلەردەك بىر-بىرىمىزگە تەلمۈرۈپ قارىشىپ تۇرۇپ ھۆكرەپ يىغلاشقا باشلىدۇق. ئاجىزلىق، مەھكۇملۇق، خورلۇق يۈرەك باغرىمىزنى ئېزىپ تاشلىغانىدى. ئاھ رەزىل جاھان! مەنسەپنىڭ، ھوقۇقنىڭ چېكى يوقمۇ-ھە؟!

— بالام، — دېدى ئانام مەڭزىمنى سىلاپ تۇرۇپ، — مېنى كەچۈرگىن، ھەممىسى سېنىڭ ئىستىقبالىڭنى دەپ بولدى. بۇ ئىپلاس قارا نىيەتنىڭ قىستىمىشى، مەجبۇرلىشى بىلەن ئۇنىڭ ئالدىمغا چۈشۈپ كەتتىم. بۇلارنى بىلمىسەڭ ياخشى بولاتتى. رەھىمسىز تەقدىر بىزنى يۈزلىشىپ قېلىشىمىزغا مەجبۇر قىلدى. ئۇنى ئۆلتۈرۈۋەتمە بالام! سەنمۇ بالاغا قالما. نېمىلا بولسا ياشىغىن، ۋايەي، يۈرىكىم قىسىلىپ كېتىپ بارىدۇ. ئەمدى مېنىڭ ئۆمرۈممۇ ئۇزۇنغا بارمىسا كېرەك ئۇھ...— ئانام دەرمانسىزلانغاندەك ئاستا يىقىلدى.

ئانامنى يۆلىدىم. قايناقسۇ ئىچكۈزدۈم. ئاڭغىچە ھېلىقى چوشقا ھوشىغا كەلدى. كۆتىگە بىرنى تەپتىم - دە، ھېچكىمگە تىنماسلىققا، ئەگەر تىنىدىغان بولسا

(داۋامى 75 - بەتتە)

ئايسىز ئايدىڭ

باتۇر روزى

ئايسىز ئايدىڭسەن
دۇنيانى
كۆرسەتكەن كۆزۈمگە ئوغۇز رەڭگىدە؛
دولقۇنلۇرۇڭ قۇيۇلىماقتا باغرىمغا،
چۇشۇرگەمدىن تاشتى شامالار...
كېپەنلەردىن تاشلىدىم قاسراق،
قاڭقىپ چىقىپ قالتىرىغان ئاسماندىن
شۇڭغۇپ كىردىم بوغۇزىغا بورانىنىڭ؛
قوغلاندىم
ئامانەتكە بەرگەن ئۆيۈڭدىن،
يېپىلدىم
نۇر بەرگىدە ھامىلدار غايىبانە چېھرىڭنىڭ —
شولىسىغا باغلىنالماي تىتىلىپ تۇرغان
يورغا يوللارغا...
بارماقلىرىمدىن قاچتى تېپىلىپ
شىلىمشىق قۇببەك،
شەيتان خەمەكلىگەن چۆنەكلەر ئارا
ئوروقلارنىڭ بۆكتۈرمىسىدىن
بىخلىماقتا پىلەكلىرى ناخشاڭنىڭ؛
غۇزەكلەرنىڭ ئارامگاھىدا
نۇر پىلىسى ئىشلىمەكتەسەن،
ئىپەكتەك ئەۋرىشىم قەددىڭنى سۇزغانچە
سۆكۈناتنىڭ بۆرجەكلىرىگە.
سەن كىمنىڭ كۆكتىكى قەبرە نامىسى؟

ئايسىز ئايدىڭسەن،
كۆكسۈڭدىن باشلانغان رەڭلەر بەزمىسى.
نەپەسلەرنىڭ كاۋاكلىرىدىكى پايانسىز يايلاقلاردا

ئۇيغۇر كىتاب تورپىكتى www.uyghurkitap.com

پىنھان قىيغىتىپ تۇرغان دېڭىزلار يادىسى،
دەملەر تۆشۈكىدىن نەي ئاۋازىدەك
جاھانغا پاتمىغان ئىشرەت نەغمىسى.
خۇشپۇراق شەھۋەت قىيانلىرىنى
نازاكەت سەھنىسىدە لەرزان ئۇسسۇلغا سالغان
ئەي- ئوغۇزرەك ئەپسۇن!
جان دەرىخىنىڭ ئوق يىلتىزىدا ئېقىپ يۈرگەن چوغلار ئېقىمىنى،
ئەي، ئۆلۈمنىڭ خىلۋەت ئۆردىسىدىن يامرىغان
شاراب توپانى؛
ساقىلارنىڭ بۇزرۇكۋار تاجىغا قادالغان ئەڭگۈشتەردىن
مەن كۆرمىگەن.
تۆرەلمىگا ھىمىدىكى غەيرىي دۇنياغا غىل - پال كۆرۈنگەن
ئەي، كۆز تەگكەن قۇيرۇقلۇق يۇلتۇز،
قېقىلغان يوقلۇقنىڭ بوغۇزلىرىدىن
پارتلاپ چىققان ئىستەك بومبىسى!
كۆزلىرىمگە كۆرۈنگەن
ئوغۇزرەك ئايدىڭ،
سەن —
تىلسىملارنىڭ رەڭۋاز ئەينىكى!

باغرىمىدىكى دۇتارنىڭ تارى
ئويناتماقتا بارماقلىرىمنى؛
دولقۇنلۇق كۈيلەر قاينىمىدا قايماقتا شۇدىم
تاۋۇشلارنىڭ ئىشىكسىز ئۆيىدىكى بەزمىسىدە جىنلارنىڭ
دەرمەكلەردىن مەست بولغان جەسەتلىرىم،
لاتقىلاردا بىخىسمان نەپەس
ھاۋا چىملىقىدا قاتقان كۆپۈكلەرنى توزۇتماقتا ھەم؛
نۇرلارنىڭ توز قانىتىدەك يېيىلغان كۈلكىسىنى كۆردۈم
تېپىلغان ئۇپۇقنىڭ رەڭدارلىقىدا سەجدىگە چۆككەن
قۇلۇپلانغان شاماللارنىڭ ئاھىغا يۆگىشىۋالغان
كېچىلەرنىڭ
گۆركىرىدىگەن ئوت ئەينىكىدە.
كۆزۈم بولاكچىسى — ئاسماننىڭ تېپىكلىرىدە لەرزىگە
كەلگەنچە،
چۆكتى ئاسمان
ئاتەش قاينىمىغا تونۇرۇمنىڭ؛

دۇنيا
تولغاندى قىلدەك
كۆيدۈرگىلەر داپخانامدا ياسىغان مەشرەپتە.
كۆردۈم
ئەسلىمىلەرنىڭ
قەبرىلەردىن پاناھ تىلەپ قاچقانلىقىنى؛
يالقۇنلۇق تاجىمنى تاشلىدىم بىر پەس،
قوۋۇرغىلار قورشاۋىدا يالىڭاچلاندىم.
تۈتۈنلەردە لەيلەپ يۈرگەن ئۈچقۇنغا ئوخشاش؛
بارلىقىمنى سىلىپ تاشلىدىم،
قايتىپ كەلدىم ئوغۇز رەڭگىگە
ئايدىڭغا قوشۇلدۇم بىر تامچە سۈتتەك ...

ئايسىز ئايدىڭسەن،
غايىب بولغان تاغلار ئورنىدا
قىياسىدا لەيلەپ يۈرگەن ئەي سۈزۈك ماكان،
بەھەيۋەت ئۆركىشى ھۆجەيرىلەرنىڭ
قانداقمۇ پاتقاندۇ ئارىشلىرىڭغا؟
بولمىغىنىمدا
سىڭنى تۈزگەن بىر تال يىپ ئەگەر،
يورغىلاپ تۇرغۇچى بارماقلىرىمدا
سىغدۇرۇپ ئالامتىم ئۇپۇقلىرىڭنى
شەرەتلىرىم قىرغاقلىرىغا؟
غايىب بولغان تاغلار ئورنىدا
دۇتارنىڭ قارنىدەك پومپىيىپ تۇرساڭ،
تىمۇش بولۇپ ئۆنەرمەن بىر كۈن
تارلىرىڭدا مۆككۈشمەك ئويناپ
پىلدىرلاپ ئىرچقانچە ھەتتاكى —
كۆيلىرىڭنىڭ كەڭلىكتىكى قورشاۋلىرىدىن
بۆسۈپ چىققىنىچە چەتنەپ كەتكەن ئايدىڭدا.

تىترەڭگۈ كىرپىكتە توختىغان ياشتەك
ئەلەڭگۈپ تۇرغىنىم ئېسىمدە پەقەت،
كۈن نۇرىدەك سوزۇلسىمۇ كۆزلىرىم
بىغىرلاپ قايتالماس ئەلەڭگۈچىڭنى؛
ئۈنىڭ تىرەن تۈگۈنچەكلىرىگە
دىڭىزلارنى بويلاتماقتىسەن،

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

ئۈنىڭ يۈكسەك بالداقلىرىغا
چاپاكەش قۇياشنى سەكرەتمەكتىسەن،
كىشنەمەكتە ئالەملەر
ئاياغلاشماس مۇساپەك ئارا ...

ئايسىز ئايدىڭسەن،
بىر چەتى قارايغان پايانسىز خىيال
تەمسىقلاپ كەلمەكتە بۈرجەكلىرىڭدىن،
ئوغۇز رەڭلىك بۈرژغۈندەك؛
دەم يوقاپ كەتمەكتە ئەمچەكسىمان ئايدىڭدا،
دەم ئۈنمەكتە چاقماقلارنىڭ يالتىرىشىدا؛
قەدەھلەرنىڭ قىسلاچىلىرىدا
ئۆكسۈپ ـ ئۆكسۈپ يىغلىغان شاراب
چاقماقلارنىڭ يىرىقلىرىدىن
تاش يامغۇرى بولۇپ تۆكۈلەر،
ئالۋۇنلارنىڭ ئۆركەشلىرىدە
دولقۇندىن ـ دولقۇنغا سەكرەيدۇ شۇدەم،
قاناتلىرى ئۈستىدىن
ئىرغىتىپ تاشلايدۇ تۆرەلمە پەتى
بىسى قايرىلغان قىلىچقا ئوخشاش
ئالۋۇنلار ئۆركىشى ئۈستىگە مېنى.

ئايدىڭنىڭ پايانسىز ئىقلىملىرىدا
ھىجران ئوردىسىدا سەرسان بىر شاھەن،
شوللار شاۋقۇنى سىڭگەن ناخشامنىڭ
ئاۋازىغا ئالدانغان ئۆزۈم؛
خانىشىنىڭ نازاكەت بەزمىسى ئارا
ناخشىلار ئوقۇيدۇ ئىزدىقان كۆزۈم:
ئوغۇزرەك ئەي دەرەخ،
ياپرىقىڭ يېشىل،
ئوغۇزرەك جۇپ يىلتىز ئاچما قىسمان؛
ئاغزىڭدا ئىككىگە بۆلۈنگەن قۇياش،
يىغىلغان ئايدىڭسەن قويۇنغا ئوخشاش،
ئاتەشلىك ئورداڭدا قىزارغان چوغلار
ئوغۇزرەك نۇرلارنىڭ پاتقاقلىرىغا
چېلىنىپ ئۆگەنگەن چىمىلدىقلار ئارا
جانلار يولۇسىنى چىللايدۇ شۇئان!
ئەي، يالقۇن قايىنىمى،

ئەي، گۈلگۈن باشاق،
ئەي بىر يىل يىگىنىگە مۇجەسسەم ئايدىڭ،
جاراھەت ئاغزىدىن تاشقان ئەي، چېچەك،
يىغلار شەھىرىنى ئوۋلىغان كۈلكە،
كۈلكىلەر ھۆسنىگە قان تەپكەن ئارمان!
ئارمان تۈنلىرىنى ئالدىغان سەھەر،
سۈبھىدىن مەي تىلەپ ئالچىغان شامال؛
قەبرەمنى كۆردۈم مەن:
دىۋەيلەپ كېلەر
شاماللار ئايدىڭنى بېغىرلاپ شۇدەم
يىقىلغان ئۆگزەمدىن يايغانچە قانات
جەسىتىم ئۈستىدە سىلكىنگەندە پەر...
ئوغۇزرەك نۇرلارنىڭ پاتقىقى ئارا
ئايدىڭغا يامرايمەن،
ئانا ئايدىڭغا؛
ئايدىڭدىن — ئايدىڭغا سوزۇلغان دەملەر
شاراب كەل كۆتمەن تەشنا باغرىڭغا.

«ئايسىز ئايدىڭ» ھەققىدە تەھلىل

ئەخمەتجان ئوسمان

ئەسكەرتىشكە تېگىشلىك بىر ئېغىز سۆز:

بۇ تېكىستنىڭ ئاپتورى باشقىلار تەرىپىدىن «گۇڭگا شېئىر» دەپ ئاتالغان ئۇيغۇر يېڭى شېئىرىيەت ھادىسىسىنىڭ بىر ۋەكىلى. ئۇ ئۆزىنىڭ «بەندىلەر» ناملىق ئۇزۇن شېئىرى بىلەن ئۆز ئىجادىيىتىدە بۇرۇلۇش ياسىغان بولسا، تەھلىلىمىزنىڭ ئوبيېكتى بولغان بۇ قەسىدىسىدە ئۆزىگە خاس دۇنياسىنىڭ دەسلەپكى تەكامۇللۇقىنى ياراتتى.

1. تېكىست كىم ـ نېمىگە خىتاب قىلىۋاتىدۇ؟

شەك ـ شۈبھىسىزكى، تېكىستنىڭ خىتاب ئوبيېكتى «ئايسىز ئايدىڭ»، بىراق، بۇ ماۋزۇنىڭ ئېھتىماللىق مەنا دائىرىسى قانچىلىك؟ «ئايدىڭ» دېگەن سۆز «ئاي»نى شەرت قىلىدۇ، «ئايسىز» دېگەن سۆز «ئاي»نى رەت قىلىدۇ، بۇ توقۇنۇش «ئايدىڭ» سۆزىنىڭ پارتلىشىنى پەيدا قىلىپ، تۆۋەندىكىدەك ئىككى ئېھتىماللىق مەنىنى يارىتىدۇ. سۈت ۋە كېچە بىلەن كۈندۈز ئوتتۇرىسىدىكى پىنھان مۇساپە.

سۈت — ئىنسانىيەتكە ئېقىپ كىرگەن دەسلەپكى جەۋھەر.

كېچە - كۈندۈز ئارا پىنھان مۇساپە — تىراگېدىيە.

دېمەك، «ئايسىز ئايدىڭ» ئۆزىنى تۆۋەندىكىدەكلا شەرھىيلىيەلەيدۇ: تىراگېدىك جەۋھەر.

2. تېكىستنى چۈشىنىشكە كىرىش

تەھلىلىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچىدىن مۇنداق يەكۈنگە ئېرىشىمىز: ھەقىقەت ئاپتور ئۈچۈن تىراگېدىك جەۋھەردىن ئىبارەت. مېنىڭچە، ھەقىقەت — ئۆزىنىڭ مەزمۇنىغا مەڭگۈ مۇھتاج بولۇپ قېلىشۋېرىدىغان شەكىل. ھەر بىر ئىنسان ھەقىقەتتىن ئىبارەت بۇ شەكىلگە ئۆز مەزمۇنىنى ئاتا قىلىشقا مەجبۇر. ئاپتور بۇ شېئىرىدا ھەقىقەتكە «تىراگېدىك جەۋھەر» مەزمۇنىنى ئاتا قىلدى.

تېكىستنىڭ دەسلەپكى ئۈچ مىسراسىغا قاراڭ: ئەي ھەقىقەت! سەن تىراگېدىك جەۋھەر سەن، بۇ قاتقان دۇنيانى ماڭا جەۋھەردەك پاك، پىنھان مۇساپىدەك مەڭگۈلۈك كۆرسەتتىڭ دېيەلىگەن. «ئايسىز ئايدىڭسەن» دەپ باشلانغان ئىككىنچى بۆلەكنىڭ دەسلەپكى ئىككى مىسراسىغا قاراڭ: ئەي تىراگېدىك جەۋھەر! تەبىئەت دەپ ئاتالغان بۇ شادلىق ئوركېستىرسىدىن باشلانغان دېيەلىگەن. «ئايسىز ئايدىڭسەن» ئۈچىنچى بۆلەك—دەسلەپكى رېتورىك سوئالغا قاراڭ: ئۇلۇغلۇق غايىب بولغان بۇ دۇنيادا، ئەي ھەقىقىتىم، ئەي سۆيۈملۈكۈم، پەقەت ئۆزۈڭلا مۇكەممەللىك ئىقتىدارىنىڭ كامالەتسىز ئەۋجىنى ساقلاپ قالغان يۈكسەكلىك بولالىدىڭ دېيەلىگەن. تۆتىنچى بۆلەك دەسلەپكى ئۈچ مىسراغا قاراڭ: زېمىن تومۇرلىرىغا ئۈزۈلمەي ئېقىپ كىرىدىغان قان، سەكراتتىكى بۇ زېمىننى داۋاملىق تىنىقلاندۇرۇپ تۇرىدىغان زاپاس قان — سېنىڭ تۈگىمەس قېنىڭدۇر دېيەلىگەن. مانا بۇ تۆت مەرغۇل «ئايسىز ئايدىڭ» مۇقامىنىڭ لىرىك سىيوژىتىنى قۇرۇپ چىققان.

3. تېكىستنىڭ تەپسىلاتى

«قوغلاندىم... ئامانەتكە بەرگەن ئۆيۈڭدىن»: ئەي تىراگېدىك جەۋھەر! سەن ماڭا بەرگەن مەڭگۈلۈكتىن زامان مېنى ھەيدەپ چىقاردى، مەڭگۈلۈك دەپ ئاتالغان بالىياتقۇڭغا ماكان ئىسكەنجىسى سىيلىندى، سەن سىرتتا سۈرگۈن، پەقەت ئىچىمدىلا ئۆز بالىياتقۇڭغا قايتالايمەن.

«قېنى، ھامىلەنىڭ تۇغۇلمىغان ئانىسى، سۆڭەكلەر تۇمشۇقىدا چېچەكلىگەن ياش، تەبەسسۇمنىڭ سۈرگۈن نالىسى؟»: زېمىن تىراگېدىك جەۋھەرگە ھامىلدار، ئۆز ياراتقۇچىسىغا ھامىلدار، زېمىن ئۆز ياراتقۇچىسىنى تۇغالماي مەڭگۈ تولغاق يەيدۇ، ئەگەر زورمۇزور تۇغۇپ قالسا تىراگېدىك جەۋھەر ئۆلۈك ھالدا دۇنياغا كېلىدۇ. شۇڭا زېمىن ئاياغلاشماس تولغاق، شادىيانە قايغۇ، نالىلىك تەنتەنە!

«باغرىمىدىكى دۇتارنىڭ تارى ئويناتماقتا بارماقلىرىمنى»: پەلاتون «غايىۋانە دۆلەت» دېگەن كىتابىدا «ئۇلۇغۋار ياخشىلىق» دەپ ئاتىغان پەلسەپىۋى ئۇقۇمنى مۇنداق شەرھىيلەيدۇ: قۇلاق ئاۋازنى بىۋاسىتە ئاڭلىيالايدۇ، بۇرۇن پۇراقنى بىۋاسىتە پۇرىيالايدۇ، بىراق كۆز نۇر ۋاسىتىسى ئارقىلىقلا

شەيئىلەرنى كۆرەلەيدۇ، دېمەك، نۇر — كۆز بىلەن شەيئى ئوتتۇرىسىدىكى ئۇلۇغۋار ياخشىلىق. دۇتار بىلەن بارماق ئوتتۇرىسىدىمۇ بىر ئۇلۇغۋار ياخشىلىق مەۋجۇت، ئۇ بولىسىمۇ مۇزىكا! ئەگەر مۇزىكا بولمىغان بولسا دۇتارمۇ، سەنئەتكار بارماقمۇ بولمىغان بولاتتى. تۇغۇلمىغان ئانا — مۇزىكا، بارماق دەپ ئاتالغان سۆڭەكنى چېچەكلىگەن ياش — دۇتارغا ھامىلدار قىلدى. قەغەزنىڭ ئاقلىقى شائىرنى قەسىدىگە ھامىلدار قىلدى، دۇنيانىڭ بىمەنىلىكى سۈرگۈننى ئارامگاھقا ھامىلدار قىلدى! تىراگېدىك جەۋھەر مېنى «ئۇ»غا تولغاق يېگۈزدى...

«ئۇ» زادى نېمە؟!

ئۇ تۇغۇلمىغان ئانا، شائىرغا تولغاق يېگۈزگەن مۇقەددەس تۆرەلمە. شائىر ئۇنى ئۆلۈك تۇغۇپ قويماسلىق ئۈچۈن «بارلىقىنى سېلىپ تاشلىدى». يەنى «ئايسىز ئايدىڭ» ياكى تىراگېدىك جەۋھەر ئۇنى ئۆلتۈرۈپ تۇغۇلدى، شائىر ئۆز ئۆلۈمى ئارقىلىق «قايتىپ كەلدى ئوغۇز رەڭگىگە»، پاكلىققا قايتىپ كەلدى، ئۇ «بىر تامچە سۈتتەك»— ئىنسانىيەتكە ئېقىپ كىرگەن دەسلەپكى جەۋھەرنىڭ بىر ھۈجەيرىسىدەك، «ئايدىڭغا»— كېچە - كۈندۈز ئارا پىنھان مۇساپىگە — تىراگېدىيىگە «قوشۇلدى»...

زامان — «ئايدىڭدىن - ئايدىڭغا» كۆچمەن يولۇچى، ئىنسان — ھەم «جاراھەت» ھەم «جاراھەت ئاغزىدىن تاشقان چېچەك»، ئۇ «ئوغۇز رەڭ نۇرلارنىڭ پاتقىقى ئارا»، ماكان ئىسكەنجىسىدىكى مەھبۇس جەۋھەرلەر ئارا «ئايدىڭغا يامرايدۇ»، زادىلا تۇتۇق بەرمەيدىغان ئەركىن تىراگېدىك جەۋھەرگە يامرايدۇ!

4. تېكىستنىڭ قۇرۇلمىسى

تېكىست بىر نوتىدىن - ئايسىز ئايدىڭدىن - «دو»دىن باشلىنىپ ئەينى شۇ نوتىدا ئاخىرلىشىدۇ، «دو»دىن «دو»غىچە بولغان ئارىلىقتىكى بارلىق نوتىلار «دو»نىڭ ئالدى بىلەن تۆۋەنگە، ئاندىن يۇقىرىغا سوزۇلۇشىدىن ئىبارەت. ئايسىز ئايدىڭ كۈندۈزگە بىر تۆۋەنلەپ، كېچىگە بىر كۆتۈرۈلۈپ يەنە ئۆز ئورنىغا قايتىپ كېلىدۇ.

كۈندۈز — ماكان.

كېچە — زامان.

ئايدىڭ — ماكاندىكى زامان، زاماندىكى ماكان.

تېكىستنىڭ قۇرۇلمىسى «ئايسىز ئايدىڭغا» يېپىلغان شەكىل، «ئايسىز ئايدىڭ» شەكىل سىرتىغا تاشقان مەزمۇن. تېكىست شەكىل سۈپىتىدە بىر مۇكەممەل قۇرۇلما، چۈنكى ئۇ «ئايدىڭنى» مەركەز قىلغان چەمبەر، «ئايدىڭ» مەزمۇن سۈپىتىدە چەمبەرنى كېسىپ ئۆتكەن تۈز سىزىق، چۈنكى ئۇ چەكسىزلىككە سوزۇلغان مەركەز.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

شائىرنىڭ كىتابخانغا بېرىدىغىنى

مەتتۇرسۇن ئېلى

كىتابخان شائىر ئوي-پىكىرلىرىنىڭ، ئىدىيىلىرىنىڭ ئۆلۈك ھالدىكى قوبۇل قىلغۇچىلىرى ئەمەس. ئۇ ئالدى بىلەن ھۇزۇرلانغۇچى، لەززەتلەنگۈچى، شېئىرنىڭ ئېستېتىك قىممىتىنى رېئاللىققا ئايلاندۇرغۇچى. ئۇ شائىر تەمىنلىگەن ئۇچۇرلار (شېئىردىكى مەنزىرە، شېئىردىكى كارتىنىلار) ئاساسىدا باغلانما تەسەۋۋۇرلىرىنى قاناتلاندۇرۇپ، شېئىرغا نىسبەتەن قايتا ئىجاد قىلىش خاراكتېرلىك زوقلىنىش پائالىيىتى بىلەن شۇغۇللىنىدۇ (شېئىرنىڭ ئېستېتىك قىممىتى ۋە ئەھمىيىتى مۇشۇ جەرياندا رېئاللىققا ئايلىنىدۇ). بۇنىڭ ئۈچۈن شائىر كىتابخانغا ئۆز شېئىرىنىڭ ئېستېتىك قىممىتىنى رېئاللىققا ئايلاندۇرغۇچى سۈپىتىدە، ئۆز شېئىرىدىن لەززەتلەنگۈچى سۈپىتىدە مۇئامىلە قىلىپ، ئۇلارنىڭ تەسەۋۋۇرىغا قاناتلاندۇرىدىغان شېئىردىي ئوبراز، ھېسسىياتىغا ئۇرغۇتىدىغان شېئىردىي مەنزىرە بېرىشى، ھەمدە بۇ ئارقىلىق ئۇلارنىڭ تەسەۋۋۇرلىرىنى قاناتلاندۇرۇپ، ھېسسىياتىنى ئۇرغۇتۇپ، ئۇلارنى ئۆزلىرىنىڭ ھېسسىياتى ۋە ئوي-خىياللىرىغا ئورتاقلىشىشقا يېتەكلىشى كېرەك، شائىر كىتابخانغا ئۆز ئوي-خىيالىنىڭ، كەيپىياتى ۋە سەزگۈلىرىنىڭ نەتىجىسىنى، ئەقلىي يەكۈنلىرىنى بەرمەستىن، بەلكى ئوي-خىيالىنىڭ، كەيپىياتى ۋە سەزگۈنىڭ نەق ئۆزىنى بېرىشى كېرەك.

يەنى، شائىر كىتابخانىنىڭ قولىغا قىزىل گۈلنى تۇتقۇزماستىن ۋە ياكى قىزىل گۈل دېگەن ئابستراكت ئۇقۇمنى قەغەز يۈزىگە چۈشۈرۈپ كىتابخان ئىدراكىدا قىزىل گۈل دېگەن ئۇقۇمنى پەيدا قىلماستىن، بەلكى ئۆزىنىڭ قىزىل گۈل ھەققىدىكى بىۋاسىتە سەزگۈلىرىنى، پىسخىك تەسىراتلىرىنى ئىپادىلەش ئارقىلىق كىتابخانىنىڭ تەسەۋۋۇرىدا قىزىل گۈل ھەققىدىكى تەسىراتنى پەيدا قىلىشى كېرەك. بۇ شائىرنىڭ ئۆز شېئىرى ئارقىلىق كىتابخانغا بېرىشكە تېگىشلىك بولغان ئەڭ ئەقەللىي نەرسىسى.

شائىر شېئىرنى مەن يازىمەن، كىتابخان ئوقۇيدۇ دېگەن مەقسەتتە يازماستىن، بەلكى مەن باشلايمەن، كىتابخان تاماملايدۇ دېگەن مەقسەتتە يازغىنى ياخشى. ئەگەر شائىر شېئىرنى ئۆزى باشلاپ ئۆزى تاماملىۋەتسە ئۇ ھالدا شېئىرنىڭ ھېچقانچە مەززىسى بولماي قالىدۇ. بۇ ھال شائىردىن ئۆز شېئىرلىرىدا كىتابخانىنىڭ تەسەۋۋۇرىغا بوشلۇق قالدۇرۇپ، كىتابخانلارنىڭ ئۆز باغلانما تەسەۋۋۇرلىرى، ئەسلىمىلىرى، خاتىرىلىرى ۋە تەجرىبىلىرى ئارقىلىق بوشلۇقنى

تولدۇرۇپ شېئىرنى تاماملاپ، شېئىرنىڭ ئېستېتىك قىممىتى ۋە ئەھمىيىتىنى تولۇق رېئاللىققا ئايلاندۇرۇشقا ئىمكانىيەت يارىتىپ بېرىشنى تەلەپ قىلىدۇ. ئادەتتە كىتابخاننىڭ تەسەۋۋۇرىغا قالدۇرۇلغان بوشلۇق شېئىرنى شائىرنىڭ يازغىنىدىنمۇ نەچچە ھەسسە ئارتۇق ئېستېتىك قىممەتكە ئىگە قىلىدۇ.

مۇبادا بىر پارچە شېئىردا شائىرنىڭ كىتابخانغا بېرىشكە تېگىشلىك بولغان نەرسىسى بولمىسا ياكى كىتابخانلارنىڭ ئىجادىي زوقلىنىش، تولۇقلاپ زوقلىنىشىغا ئىمكانىيەت يارىتىلمىغان بولسا، ئۇنداق شېئىرنىڭ ھېچقانچە ئېستېتىك قىممىتى ھەم ئەھمىيىتى بولماي قالىدۇ. مىسال ئۈچۈن تۆۋەندىكى ئىككى پارچە شېئىرنى كۆرۈپ باقايلى:

ئانا كۆيەر بالىغا،
بالا كۆيەر بالىغا.
نېچۈن شۇنداق يارالدۇق،
كۆيمەس بولۇپ ئانىغا؟

× × ×

ئۇمۇ ئادەم بالىسى،
بۇمۇ ئادەم بالىسى.
قاچان تۈگەر ئەي تەڭرىم،
ئادەملىكنىڭ چالىسى؟

قارىماققا شېئىرنىڭ ئاخىرىدىكى سوئال بەلگىسى ئارقىلىق كىتابخاننىڭ تەسەۋۋۇرىغا بوشلۇق قالدۇرۇپ، ئۇلارغا ئۆز تۇيغۇ ـ سەزگۈلىرىنى قوزغىتىپ، تەسەۋۋۇرلىرىنى قاناتلاندۇرۇپ، شېئىرغا نىسبەتەن تولۇقلاپ زوقلىنىش ئىمكانىيىتى قالدۇرۇلغاندەك كۆرۈنىدىغان، ئەمەلىيەتتە ئابستراكت ئەقلىي تەپەككۇر يەكۈنلىرىنىڭ، ئەقلىي ئۇقۇملارنىڭ قاپىيىلىك تىزمىسى بولغان بۇ شېئىرلار كىتابخانلارنىڭ تەسەۋۋۇرلىرىنى بوغۇپ، ئۇلارنى پەقەت قۇپ ـ قۇرۇق ھالەتتىكى سوئال بەلگىسى بىلەنلا تەمىنلەيدۇ، خالاس.

ئىزلىنىش، سىناق، يېڭىلىق

شېئىرلار

غەيرەت غوپۇر

غەيرەت غوپۇر 1968 - يىلى تۇغۇلغان. 1985 - يىلى قىزىلسۇ ئوبلاستلىق 1 - ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرۈپ، شىنجاڭ داشۆنىڭ قانۇن فاكۇلتېتىغا ئوقۇشقا كەلگەن. 1990 - يىلى بۇ مەكتەپنى پۈتتۈرۈپ، ھازىر ئاپتونوم رايونلۇق يۇقىرى خەلق سوت مەھكىمىسىدە خىزمەت قىلماقتا. ئاپتور 1983 - يىلى ئەدەبىي ئىجادىيەتكە كىرىشكەن بولۇپ، ھازىرغىچە ھەر قايسى گېزىت - ژۇرناللاردا 300 پارچىگە يېقىن شېئىر، بەش پارچە ئوبزور، بەش پارچە بالىلار ھېكايىسى ۋە باشقا قانۇن پەنلەردىن بەش پارچە ئىلمىي ماقالىسى ئېلان قىلىنغان. ئاپتور 1990 - يىلى ئىككىنچى قېتىملىق تەڭرىتاغ ئەدەبىياتى مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن. يېقىندا ئۇنىڭ «ئانامنىسا» ناملىق تېكىستى مەملىكەتلىك ناخشا كۆرىكىدە مۇكاپاتلاندى. ئاپتور شىنجاڭ يازغۇچىلار جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى ھەمدە شىنجاڭ قانۇن ئىلمىي جەمئىيىتىنىڭ ئەزاسى.

ئۈرۈمچىدە بولار كۈز پەسلى

پىلدىرلايدۇ دەرەخ شېخىدا،
مىسكىنلىكتە مەھكۇم ياپراق.
ئۇلار شۇنچە ئاجىز پەرىشان،
ئۈزۈك ئۈنلەر قارا قۇشقاچلار.

بۇلۇڭلاردا پۈتكەن قەبرىسى،
سەت ھومىيار سۈرۈن شامالغا.
ئۇلار تىلسىز، ياش تۆكەر ئاسمان،
تۈنۈگۈنكى زەڭگەر جامالغا.

تىترەڭگۈ روھ كەتكەندەك جىمىپ،
ئۈرۈمچىدە بولدى كۈز پەسلى.
بالكونلاردىن نەزەر سال ئېسىم،
بالدۇر كەلدى سېرىق كۈز پەسلى.

يېپىنچىمىز قارا قۇشقاچلار،
شاماللاردا تىترەيدۇ بۈگۈن.

بۈك چىمەنلەر كەتكەن قېتىشىپ،
يانپاشلىنىپ بولماس ياتقىلى.
بىراق دۇنيا كوچىلىرىدا،
بار جۇدۇنلۇق ھاياتنىڭ تىلى.

ئۇياقلاردىن بۇياقلارغا بىز،
كەلدۇق تىترەپ سەرسان كاككۇكتەك.
كەتتى سىڭىپ مۇزنىڭ تىنىقى،
قېتىپ قالدى پەرىشتەم مۇزدەك.

ئاھ قەلبىم...

نېمىدىگە ئوخشايدۇ ھاياتىم؟
ئىلاھىم سۆزلىگىن سۆزلە تېز.
بولسىچۇ شامالدەك قاناتىم،
ھۇجرامغا باراتتىم بەك ئەنسىز.

قىش ئاخشىمى

مۇزدەك تىنىق چىقار بۇرنىمدىن،
دەرەخ قاقشال تەبىئەت سۈرۈن.

ئۆلسەملا ئايلىنىپ شەپەققە،
يوللاردا قالىمەن غېرىبتەك.
باش ئۇرۇپ باش چايقاپ شەرققە،
يۈزلىنىپ چاقنايمەن چېقىندەك.

غايىبى پەرىزات ئۇياقتا،
چوغلىتار قەلبىمنى مىنىڭ بىر دەرد.
ئاخشامقى چۈشۈمدە بۇياقتا،
پەرىزات يوق ئىكەن ئاھ پەقەت!

ئۆزلۈك ناخشىسى

ئەركىن نۇر

ۋەسىيەتنامە

تۇغۇلدۇق سەنمۇ ھەم خۇددى مېنىڭدەك،
پېشانەڭ شور بولغاچ مۇشۇ دۇنياغا.
شاياتون نەسلىدىن بولساڭمۇ، زامان—
بەندىلىك تونىنى كىيگۈزەر ساڭا.

ياشايسەن گوياكى ياشىمىغاندەك،
ياشىماق سەن ئۈچۈن ۋەزىپە چوقۇم.
قانىتىڭ كېسىلگەن، چۈنكى ئەزەلدىن
زېمىندا ياشىماق بەندىگە ئۇدۇم.

پاچاقلا ئۆزۈڭنىڭ زىندانلىرىنى،
پاچاقلا ئۇدۇمۇڭ، تەرتىپلىرىڭنى.
ياراتقىن ئۆزۈڭنى قايتىدىن ھەتتا
ياراتقىن دۇنيانى، يارات خۇدانى!

يىراق ۋە يېقىن

لاۋرېنىس ئېيتىدۇ: ئاشىق-مەشۇقنىڭ،
مەگەركىم قوشۇلسا روھى مۇكەممەل؛
ئاھ ئۇندىن يارىلار يەكتا پەرىشتە،
يارىلار ۋە ھەتتا بىھىش شۇ مەھەل.

ئىزلىدىم پەرىشتە، كەزدىم روھىمنى،
ئىزلىدىم پەرىشتەم روھىڭدىن سېنى.
ئۆلۈمنىڭ قۇشىدەك ئۈركىدىڭ، قاچتىڭ،
يىراققا قوشۇلدۇڭ تاشلاپ سەن مېنى.

قوغلىدىم، قوغلىدىم، قوغلايمەن تېخى،
جاھاندا سېنىلا قوغلايمەن ئەركەم.
شىپالىق ئوتۇڭدا يۇيۇنار جىسمىم،
بارخاننىڭ ئاستىغا چۆككۈپ دەممۇ-دەم.

شۇ قەدەر بىپايان چۆللۈكتۇر تېنىڭ،
بىر ئۆمۈر چۆللۈكتە بارىمەن ئالغا.
ئېزىقىپ قالىمە گاھىدا سېنى—
تاپالماي، سېزىمەن ئۆزۈمنى تەنھا...

نازلىنىپ ياتساڭمۇ قۇچاقلىرىمدا،
مېنىڭدىن يىراقسەن، يىراقتىن يىراق.
پەرىشتە، پەرىشتە كەتتىڭ قايانغا؟
مەۋجۇتمۇ ئالەمدە ياكى لاۋرېنىس—
كۆرگەنمۇ چۈشىدە سېنى ئاشۇنداق؟!

دوزاخ قەسىدىسى

1

گۈگۈرتمىدىكى ئۆچكەن نۇرلاردىن،
سوراقلايمەن سېنى ئاھ جانان.
قەلبىمدىكى ئالتۇن قۇرلاردىن،
ھەل بېرىمەن ئۆزۈمگە ھامان.

يەكلەنگەچكە ئۆلۈمىم مېنى،
مۇز قېتىدا ياشايمەن ھەر ۋاق.
ھەقىقەتنىڭ گۈزەل تۈنىنى،
ئۆمۈر بويى كۈيلەيمەن شۇنداق.

يېرىلمىدى مۇزلار، يېرىلدىم،
كېلەچىكىم تاشلاپ كەتكەندە.
گۈلخان - لاۋا ئىچرە تىرىلدىم،
دوزاخ ئانا باغاش ئەتكەندە.

كۆل قىلسا ئىمۇ روھىمنى بىراق
ئۆلمەس تەننى قىلدىڭ سەن نېسىپ؛
دوزاخ، دوزاخ ئانىجان دوزاخ،
ئايىغىڭنى سۆيەي مەن قېنىپ.

2

سەن ماڭا ئېچىلغان دوزاخ ئىشىكى،
قانلارنىڭ ئۈنىدە يىغلىغان يۈرەك.
مەن ساڭا مەھبۇسمەن، مەھبۇسلۇق چوقۇم
ئاھ، گۈزەل تۇغۇمدىن بېرىدۇ دېرەك!

كۆمۈشرەك بۇژغۇنلار سۆيەر روھىمنى،
چايكىلار، ئۈنىدە سىڭىمەن ساڭا.
ئۈنىمەن خەنجەر بوپ، جىمى شەكىلگە
سىغمايمەن ھەتتاكى كۆلى دۇنياغا.

زەرداپنىڭ قىنىغا پاتماستىن ئۆزۈم،
تاشقىنلاپ ئاقىمەن سەرسان بۇلۇتقا.
چېقىلسام سامانىڭ يىراق چېتىدە،
كۆمپەيكۆم بولغۇسى جەننىتىم ئۇندا.

سەن ماڭا ئېچىلغان دوزاخ ئىشىكى،
قانلارنىڭ ئۈنىدە يىغلىغان يۈرەك.
مەن ساڭا مەھبۇسمەن، مەھبۇسلۇق چوقۇم
سۆمرۈغنىڭ ئۆزىدىن بېرىدۇ دېرەك!

تاش چېھرىدە سوغۇق تەبەسسۇم

تاش چېھرىدە سوغۇق تەبەسسۇم.
يامغۇر. تېلېفون. نەقەدەر ئۇزۇن!...
ئېلېكترونلۇق مېڭىدۇر ھەممە،
بىر - بىرگە ناتونۇش، يوچۇن.

قەبرىلەردىن قوپۇشار جەسەت.

كوچىلارغا چىقار يالىڭاچ؛
سەرسان سايە كەتسە قىستىلىپ.
چىراغ چاچار قارا نۇرىنى،
تۈندە قۇياش پارلىسا ئېزىپ.

ئېلېكترونلۇق مېڭىدۇر ھايات.

كولانسا گەر بەختلەر تېرەن،
تېپىلغۇسى كۆمۈلگەن ئازاب.
گۈل بەرگىدە تامسا كۆز يېشى،
يارالغۇسى ئۈنىگەدىن شاراپ...

تاسادىپلىق مەڭگۈ ھۆكۈمران!

مەجنۇن ناخشىسى

— بىر كىتابقا يېزىلغان بېغىشلاپ

پاچاقلا، پاچاقلا كىشەننى تامام،
چىرىگەن ئەخلاقتا كىمىگەن بەندە؛
چۆرۈۋەت كىيىمنى، چۆرۈۋەت تۈگەل،
ئازاد قىل ئۆزۈڭنى، ئۆزگىنى ھەمدە!

ئىزتىقۇن قىپ ئۆزۈڭنى ساختا ھاياتقا،
لىرىكا پۈتمىگەن كېچە - كېچىلەپ؛
ئاشقىنىڭ قويىنىدىن سىغۇرۇلۇپ چىقما،
پايخان قىل كىتاب ۋە شېئىرىڭنى
چەيلەپ.

لىرىكا، ئاھ ئۆزى شېرىن دەققە،
لىرىكا، ئاھ ئۆزى چايقالغان بەدەن؛
لىرىكا، ئاھ ئۆزى تاتلىق سۆيۈشلەر،
لىرىكا، ئاھ ئۆزى راستتىن پۈتۈلگەن!

ئالدىڭدا يېيىلغان نازۇك بەدەننىڭ،
غەۋۋاس بوپ شۇڭغۇغىن چوڭقۇر لىرىكىغا.
ئۇنتۇلسۇن ئازابلار، ئۇنتۇلسۇن ھەممە،
ئۇنتۇلسۇن رەزىللىك، ئۇنتۇلسۇن دۇنيا.

پاچاقلا شەرىئەت كىشەنلىرىنى،
چىرىگەن ئەخلاقتا كىشەنلىگەن بەندە؛
چۆرۈۋەت كىشىنىنى، يىرتىۋەت تۇگەل،
ئازاد قىل ئۆزۈڭنى، ئۆزگىنى ھەمدە!

سۆيگەنىدىم بىر زامان سېنى تۇمان قېتىدا!

سۆيگەنىدىم بىر زامان سېنى تۇمان قېتىدا،
ئاقىنىدا سىرلىرىڭ جىسمىم ئىيارا شاۋقۇنلاپ.
يۇلتۇز بولغان سەن ماڭا، ئېلىپ بولغان سەن ماڭا،
ياردىتا تىتىك قايتىدىن ھەم چاقا تىتىك پارچىلاپ،
تېرىدۇلىپ زەررەمنى قوراشتۇرۇپ چىقا تىتىك،
كۆرگىنىدە ئۆزۈڭنى، ئەكسلەنگەن چاراقلاپ...
بوچۇن تەنىنىڭ سۆيگە تەشنا بولغان ئىت ئىدىم،
دەسسىسەڭمۇ پايخان قىلىپ، سۆيەتتىم مەن پۇتۇڭنى.
يىرگىنىشنىڭ قامچىسى سەگىتكەندە چاراسلاپ،
تېمىتا تىتىك گېلىمغا، زەمزەم كەبى ئوتۇڭنى.
ئۆلەلمەيتتىم ئاھ ئەجەب، ئۆلۈم مەندىن قاچاتتى،
زۇلمەت بولۇپ ھاياتىم يېپىلاتتى بىپايان.
سىرداش بولۇپ ئۆزۈمگە تۈننى تاڭغا ئۇلىسام،
مەلھەم بولۇپ قەلبىمگە تېگىلەتتى باياۋان.
ئۆچۈپ قالدىڭ تۇيۇقسىز، جۇدا بولدۇم سېنىڭدىن،
جۇدا بولدۇم دۇنيادىن، جۇدا بولدۇم ھەممىدىن.
ئۆمرۈم ئۆتكەن بولسىمۇ سەكرات ئىچرە قان يۇتۇپ،
يانىدىڭ يەنە...

ئاھ سېنى تېپىۋالدىم قايتىدىن.

....

كۆيدۈرسەڭمۇ كۆيدۈرگىن، ئۆلتۈرسەڭمۇ ئۆلتۈرگىن،
ئاتەش باغرىڭ ھالىڭغا ئاتقىنىمدا ئۆزۈمنى؛
ئۆلۈمدىن ئىزلەيمەن چوڭقۇردىن تېپىشىڭنىڭ،
ۋاقىت - زامان سىرتىغا سۈرگۈن قىلغىن سەن مېنى!

خۇشلىشىش

ئورۇندۇقلار لەيلەيدۇ دۇتار كۈيى ئۈستىدە،
نەقەدەر قىستاڭ - ھە! پاتماي قالدۇق بىز.
ناخشىچى يىگىتنىڭ ئۈنىمۇ ھەم خىرە،
پەدىلەر ئالمىشىپ تۇرىدۇ تېز - تېز.

جۈپ تەندە نەۋباھار قىشلىرى ئۇچار،
ئىزلىشىپ ئوت يالقۇن تېگىدىن ئۇۋا.
كۆيدۈردۈڭ، ئوتلىرىڭ پاكلىغى دىلدار،
(تېنىمدىن رەزىللىك بولغىنى ھەم جۇدا).

www.uyghurkitap.com

مەسۇملۇق سۈتىدە سۇغاردىڭ مېنى،
مەسۇمىدىن مەسۇمە دىلدارىم تۈندە.
كۆرسەتتى ئاۋۋالقى مۇدھىش ئۆزۈمنى
جىسمىڭ ئەينەكى،
يىغلىدىم ھەسرەتلىك ئۈندە...
شەبنەملەر شەربىتى، پاكلىق ئالىمى،
ئېقىمىنى سۆيگەندە تىرىلدىم قايتا.
مەن بىلەن خوشلاشتى كۆلرەڭ كۆلەڭگەم،
كۆزىدە ياش ئېلىپ گۈزەل شۇ جايدا.

چۆكمە بوپ ئۆزۈمگە چۆكتۈم كۆپ تىرەن،
ۋە ھەتتا ئەبەدكە چۆكەرمەن تېخى.
ئەي دىلدار ئوتتۇڭدا پاكلاندى روھىم،
چىن سۆيگۈ بابىدا سېغىنىيسەن، سېغىنىي.

مەن كەتسەم يىراققا، مۇزلۇق
شەھىرىمگە
يۈرىكىم قورشايدۇ بىر سېنى جانان.
ئۆزۈڭنى يوقاتتۇرمەي ياخشى قال ئەبەد،
بىز ۋىسال تاپقۇچە بولغىن سەن ئامان.

شېئىرلار

ئادىل تۇنىياز

سۆيۈشكەن ۋاقىت

بىز ئىككىمىز تۆت تام ئىچىدە،
ئۇنتۇپ قالدىم «ئا» ھەرپىنى.
ئۇنتۇپ قالدىم بىر پاي كەشىمنى،
ئۇنتۇپ قالدىم ئوڭ - سول قولۇمنى.
ئۇنتۇپ قالدىم كەتتىمۇ، بارمۇ
رۇجەكتىكى سۈزۈك كوچىدا
بادام دوپپا كىيگەن ئۇ ئادەم.
ئۇنتۇپ قالدىم ئەتراپتا
قۇش بار - يوقلۇقىنى.

بۇ شەھەردە قاتىل يوق،
بۇ شەھەردە ياخشى ئوغرى بار.
بۇ شەھەردە ئوغلاق ئەڭ ئوماق،
بۇ شەھەردە ياق، بېيجىڭدىمۇ
مارسىتىمۇ ياشار ئۇيغۇرلار.
بۇ شەھەر ياق، ۋاتىكانىدىمۇ
مەسچىتلەر بار، بىز بار، خۇدا بار.

بىز، ئۆينىڭ ئىچىدە
ئېقىۋاتقان بۇلاق ئىككىمىز،
چىمچىت تۇرغان ئوغلاق ئىككىمىز.

بۇرۇن - بۇرۇندا
بولغان ئىكەن ئوتلاق، ئاي نۇرى،
بولار ئىكەن ئوتلاق، ئاي نۇرى.
بىز ئىككىمىز مۇشۇ ئۆيدىكى
يەر ۋە ئاسمان تۇتاشقان جايدا.

ھەممە ئۆينىڭ دېرىزىسىدىن
مارىشىدۇ ئالتۇن بېلىقلار...
بۇ شەھەردە مومايلارلا بار،
بىزمۇ قىز يوق سېنىڭدىن باشقا!

ئۇنتۇپ قالدىم ئىسمىمنى.

خەرىتىدىن يىراق بىر جايدا

قاغىلىق
دەپتىرىمگە قويدۇممەن يېزىپ
سېنىڭ تىنچ، خىلۋەت ئىسمىڭنى،
ساقىلىڭنى... دولقۇنلىرىڭنى...

كۆمۈلگەن بىر گۈل ئۇرۇقى سەن
يەر شارىنىڭ خەرىتىسىگە،
تەشتەك كەبى مېنىڭ قەلبىمگە.

ئىزلەيمەن ئېھ، يۇرتدا شېئىرىم
مىغىلدىغان ئادەملەر ئارا
بۇ شەھەردىن بىرەر سىڭلارنى.
كىم سەن ئۆزۈك، ئەي ئىللىق ئادەم
كەل، ئىچەيلى بىرگە پىۋىنى
كەل، ئىچمىسەك ئىچمە مېنىڭدەك
سۈت ساقاللىق زايۇمچى بوۋا
بىر قۇچاقلاپ قويغىنا مېنى!

بالىخانىسىز ئاددىي ئۆيلەرنىڭ
ئۆگزىسىدىن ئېقىپ كېلىدۇ
بۇژغۇنلىرى ئاي شولىسىنىڭ،
مەن قىستىلىپ تۇرغان بىناغا.
سەھەردىكى ئىسسىق گىردىنىڭ
ھىدى كېلەر يىراق - يىراقتىن،
مەن سۈمۈرمەك بولغان ھاۋاغا.
مەن خىيالغا چۆكمەمەن ئاستا،
كەڭ ئېچىلغان روجەك ئالدىدا.

كىچىككىنە ساددا قىزچاقسەن،
يالىڭاياق پۇتلىرىڭ بىلەن
خىيالىمدىن ئۆتمەسەن پات - پات،
ئېلىپ بوش بىر سۇ قاپىقىنى.
قاناتلىق ئات سىياقىدىكى
پاك، ياۋايى، ئۇلۇغ خۇدادەك
گاھى يوغان پەيلىرىڭ بىلەن
ئەركىلىتىپ ئۇرىسەن مېنى.
ئىزدىك مەندە قالار ھەر كۈنى،
قالغىنىدەك قارلىق دالىدا
كۆك يايلىلىق بۆرە ئىزلىرى.

كەلگەندىمۇ يىغلىغۇم بەزەن
چاقناپ تۇرغان يۇلتۇزدەك قايغۇ
كېلەلمەيدۇ قېشىمغا يېقىن.
غېرىبسىنماس ئېھ، ئېزىز ۋەتەن
ئۆمۈچۈكسەن ئۆمىد توقۇغان،
ئەڭ چىرايلىق نۇر يىپى بىلەن.

قاغىلىق
ئۇرۇمچىدىن يىراق بىر جايدا.

سەيياھ

كېرىمجان سۇلايمان

ئۇپۇقلارغا يول ئالغان سەيياھ،
يېتەلمەيسەن مەنزىلگە زىنھار.
سېرگېي يېسېنىن

مۇمكىن، ياش بولغىنىدىم ۋە ياكى بىر چال،
چۈشۈمەمۇ؟ بىلمەيمەن غۇرۇر تېغىدا،
گۈگۈم تور تاشلىغان سەزگۈمگە ئۇچاغ،
كۆزۈمنىڭ ئالدىدا ئۇچاتتى غۇۋا،
قاندا قتۇر كۆلرەڭ قۇش سىلكىنىشتۇرۇپ پەر.

ھەيرەتتە ئاسماننىڭ قاتقان قارچۇقى،
چاچرىتىپ تۇراتتى غىل - پال سوغۇق نۇر.
بوينۇمدا كىچىكلەپ باراتتى ئاستا،
غايىبتىن تاشلانغان بىر يېشىل چەمبەر...

روھىمنى تېنىمگە كىرگۈزدى يەنە،
ئېھ، ئاپئاق قاناتلىق ناتونۇش بوۋاي.
كەلتۈرۈپ مۇقەددەس زەم - زەم بۇلاقتىن،
ئاغزىمغا تېمىتقان يەتتە تامچە سۇ.
يارەببىم! بەندەڭمەن، ئۆزۈڭ جاۋاب بەر،
شۇ رايىش، ساۋابلىق ئەلچىسى كىمدۇر؟

ئېيتقىن ھەم ھۇزۇرۇڭغا چاقىردىڭ نېچۈن؟
ياق، ئەيلەپ ئىختىيار كەلگەن مەن ئۆزۈم
توۋا، بۇ ئەجەبمۇ قىسقىغىنا بىر يول،

(پانىي ئالەم بىلەن باقىي ئالەمنىڭ
ئىككىنچى ئەسلىدە چېگرىسى ئۆلۈم.)

دۇنيانى ياراتقان پەيلاسوپ ئۆزۈك،
بىلمەيمەن،

يارىتىش پەلسەپەڭ قانداق؟
سۆزلەپ بەر سوئال بوپ ئېگىلەي ساڭا.
مۇشۇ تاپ ئالدىدا مەۋجۇتلۇقۇڭنىڭ،
يەنىلا شۇبھىدە كۆيمەكتە تىلىم؛

ئىدىيىڭغۇ شۇ گۆدەك، سەبىي چاغلىرىم،
ئاھ، مەنمۇ سەن كەبى ئۇلۇغ سەنئەتكار.
ئەتىدىن - كەچكىچە «لاي ئادەم» ياساپ،
ئۆيۈمنىڭ ئالدىغا تىزاتتىم قاتار...

چۈشۈمدە ئۇلارغا كىرگۈزەتتىم جان،
كۈتمەيتتىم چوقۇنۇش، ھېچقانداق بەدەل.
ئالسامۇ ئوخشاشلا روھنى شامالدىن،
نەپەسنى تۇپراقتىن، كۆڭۈلنى ئوتتىن،
ئەقىلنى پاك ئېقىن سۇدىن ① ئالاتتىم؛
ئايىماي ھەممىنى بېرەتتىم تۈگەل

ئاھ، قۇرام تاشلاردا چېشىنى بىلەپ،
ياتىدۇ ئالدىمدا قاراڭغۇ غارلار.
بىر چاغلار دىلىمدا ئويغاتقان ھەۋەس،
دۇنياغا سىغمىغان ئۇلۇغ زاتلارمۇ.
يىرتىلغان شۇ جۇلدۇر كېپەنلەر بىلەن،
شۇمشىيىپ يېنىمدىن ئۆتىدۇ قاتار.

گىرىمسەن تۇيغۇلار چاقنار كۆزۈمدە،
ۋاپاسىز ئارىللار تۇرسا چوقچىيىپ
كۆز تىكىپ ھەر مىنۇت ھايات كېمىگە،
سىرس مانان ئۆرلىگەن كۆلرەڭ ساھىلدا،

يىلان قاسىرقىغا پۈتۈلگەن ئارمان،
كۆيىدۇ لاۋۇلداپ يا پېيشىل رەڭدە!

گۈلزارغا ياندىشقان خىلۋەت كۈلبىدە،
جەننەت شارابىدىن يېشىلدىم سەھەر.
چۈش كەبى ئېسىمدە قالغىنى پەقەت،
شۇ ھەيىيام...

گۈلگۈن مەي...
ئاتەش قوشاقلار...
ئېچىلغان دەرۋازا...
مەست پەرىشتىلەر...

شالپەردەك قىزىرىپ بارىدۇ ئۇپۇق...
تۇغۇلغان قۇياشنىڭ ئالتۇن نۇرىدا
كۆل بولاز ئېگىمىدا سوغۇق بىر دۇنيا،
ئېچىلدى دېرىزەم...
جىمجىتلىقنى بۇزۇپ
ۋارقىراپ شوخ - جۇشقۇن ناخشىسى بىلەن،
بوسۇغام ئالدىدىن ئۆتكەندە دەريا.

دەس تۇرۇپ ھوپلامغا باسقاندا ئاياغ،
ئۈچۈرۈشتى ئەرشكە كۆتۈرۈپ مېنى.
ئاھ، رەڭدار قاناتلىق سانسىز پەرىزات...
سىلىسا بېشىمنى ئاپئاق بۇلۇتلار،
زۇمرەتتەك كۆللەر ھەم دېڭىزلار پەستە.
ئېزگۈ خىياللاردا تەۋرىنەر ھەيھات!

كۆك سۆيگەن تاغلارمۇ ئۇلۇغلۇق بىلەن،
قىرمىزى گۈللەردىن ئاتىدۇ ئىپار.
مامۇق پەرلىرىدە يەلپۈپ دۇنيانى،
ئامانلىق سورىشىپ ئاققۇلارمۇ ھەم.
سەپ تارتىپ سالامغا كېلىدۇ قاتار...

① جانابى ھەق ئادەمنىڭ ۋۇجۇدىنى ئەقىل، روھ، نەپەس، كۆڭۈلدىن ئىبارەت تۆت نەرسىدىن ياراتتى. بۇ تۆت نەرسىنىڭ ھەر بىرىنى بىردىن شەيئىدىن ئالدى. يەنى كۆڭۈلنى سۇدىن، روھنى شامالدىن، ئەقىلنى تۇپراقتىن، نەپەسنى ئوتتىن

— «قىسسەسۇل ئەنبىيا»دىن

توختىدى پەرۋازى پەرىزاتلارنىڭ،
بەھىشنىڭ باغلىرى بولدى سەيلىگاھ.
چاچقۇن روھىمنى ئەيلەپ مۇجەسسەم،
كېلىدۇ شاخلارنىڭ ئاراشلىرىدىن،
بۇلبۇللار تىلىدىن ئۇچقان كۈي - ناۋا.

نازلىنار بوشلۇقتا لەيلىشىپ ئاستا،
شىشىدەك سۈپسۈزۈك سەرۋە بەدەنلەر.
تاشلىنار يولۇمغا پايانداز بولۇپ،
گوياكى مەخمەلدەك يېشىل چىمەنلەر...

ئېگىلە - ئېگىلمەي سالامغا بېشىم،
ئۇلۇغلار ئۇ پانىي دۇنيا توغرۇلۇق:
بولدى، سۇئاللارغا كۆممەڭلار مېنى،
نېمىنى بىلمەكچى بولساڭلار ئەگەر،
ئوقۇڭلار ھەممىنى كۆزۈمدىن،
قېنى...

ئەسلىمە

ئابدۇراخمان ئابدۇكېرىم

قارىيىپ بارماقتا كۈندۈزنىڭ رەڭگى،
ئاق قۇشقاچ بەزمىسى كۈچەيدى بىر پەس.
يېقىنلاپ كەلمەكتە كۈمۈشسىمان كۈي،
ئالماقچى بولغاندەك ئىلكىدىگە مېنى.
يېقىنلاپ كەلمەكتە كۈمۈشسىمان كۈي،
مەن تامان كەڭ يېيىپ قاناتلىرىنى.
بوغۇلۇپ تاشلاندى ئاداققى ئۈمىد،
ئۆچتى ھەم خانەمدىن ئاداققى بىر شام
قالغىنى پەقەتلا ئاچچىق ئەسلىمە.
ئۆمۈچۈك توردەك مەھكەم يېپىشقان،
ئېھتىمال مەندە كەم شۇنداق ئابىدە
شۇ سەۋەب تاشلانغان ئازابتۇر قەلبىم،
مەڭگۈلۈك سۈكۈتنىڭ چۆچەكلىرىگە.

شائىر

ئۆمەرجان توختىروزى

سۈكۈناتتىن ئاختۇرۇپ ناخشا،
تۈن قوينىغا شۇڭغۇدۇڭ زىنھار.
تىۋىشسىز كەزدىڭ ئالەمنى،
سانلارنى قىلدىڭمۇ ئىنكار؟

بۇ ئالەمنىڭ غەم - شادلىقىغا،
يەر تېگىدىن تۇتىسەن قۇلاق.
جىمتازىدىن تارتىۋېلىپ روھ،
بارخانلاردىن ئاچىسەن بۇلاق.

خاۋالود بوپ قاتقان كىرپىكلەر،
شەبنەمىڭدىن تاپار ھوشىنى.
بۇزۇۋەتتىڭ تۈيدۇرماي كىرىپ،
قانائەتنىڭ يولسىز چۈشىنى.

غايىب سادا سېنى دەممۇ - دەم،
چىللاپ تۇرار سەيلىگە تۈنلەر.
شۇ سەيلىدىن چىقار تىرىلىپ،
مەن يوقاتقان ئىلاھى تۈنلەر.

شائىر

مۇسا ئەھەت

سەن قىستاڭدا ياڭرىغان سۆرەن،
كەڭلىكلەردە جاراڭلىق كۈلكە.
سوغۇق، جىمغۇر غالىب روھلاردىن،
زېمىن ئارا قالغان ئابىدە.

سەن سىرىڭنى ئۆۋلاپ تۆنلەرنىڭ،
نىقابىمنى يىرتقان پەرىشتە.
سەن باقىسەن ھاياتقا سەگەك،
يەردە ئەمەس تۇرۇپ ئەرشتە.

ئاداققى يىغلاش

ئەخمەتجان ئىسمايىل

يىغلىمۇالاي، جېنىم، بېرى كەل،
يىغلىمۇالاي كۆزۈڭگە قاراپ.
سۆيگۈم ساڭا تۆكۈلسۇن تۆگەل،
سەن كۈلكەڭنى قالغىن قۇچاقلاپ.
قۇترىماقتا ھىجران ئاداق رەت،
پۇرسەتلەرنىڭ جېنىنى سوراپ.

ئەتىرگۈللەر ئۈنگەن تالاي رەت،
چۈپ كۆلكىلەر ئۆپكەن ئىزلاردىن.
ئىدۇق ھەتتا بىر چۈپلا سۆرەت،
تارتىۋالغان بىر چۈپ ئارمانىدىن.
يۈرەكلەرنى بوغماقتا ھەسرەت،
ئەمدى ئازاب ئۆتمەكتە جانىدىن.

سىلكىۋەرمە قولۇڭنى ئۈنداق،
ئۈزۈتمىدۇ لىڭشىپ دەرەخلەر.
كەتسەم ئاخىر كېلىمەن بىر ۋاق،
خىياللاردەك قېقىپ يۇمشاق پەر.
دەقىقىلىك قىيناقتۇر ـ قىيناق،
سۆيگۈمىزگە كەلگەن بۇ سەپەر.

قەدرى بولماس جىمجىت ۋىسالىنىڭ،
ھىجران ئاڭا بولمىسا بەدەل.
بۇ يۈرىكىم پەقەتلا سېنىڭ،
سۆيگۈم ساڭا مەنسۇپتۇر تۆگەل.
سېغىنىشقا تولسۇن دەملىرىڭ،
يىغلىمۇالاي،
جېنىم بېرى كەل!

شېئىرلار

ئابدۇقادىر ھاشىم

ناخشىدىكى قەلب

جىلۋىدىگەر ئۈمىدلەر چاقنايدۇ ئۈنسىز،
قۇرلارغا سىڭگەن ئارمان تىلىمدا.

بۇ كېچە (سىزىلغان قارا سىياھدا)،
رەسساملار مۇڭلىرى تارقىلار نۇر بولۇپ.

سۆكۈنات سىڭىشكەن بارچە شەكىلگە،
ناخشا بار، قەلب بار يورۇتار كۈن بولۇپ.

قەھرىم بار، سۆيگۈم بار ھەر بىر ئاھاڭدا،
تىلسىم بار، قەلبىم بار مېنىڭ ناخشامدا.

كۆز يېشى

بىر تىرەن قەدەھ بار شۇنچىلىك لىپ لىق،
ئىچىشنى ئىستەيمەن كۈلگەندىن بىرى.
ئۆز ئەركىم قۇتۇلماي تەشنالىقىمدىن،
كۆزۈمدىن ئاھ ئاچچىق قەترە بالقىيدۇ،
روھىمغا ھۆكۈمران تاتلىق چۈش يۇقى.
... ...

ياشلىق

ئىسمايىل قاسىم

بىئىختىيار ماڭىمەن تۈندە،
مەن ھەر كۈنى ئۆيۈڭنى كۆزلەپ.
مىسكىن ئۈنى قومۇش نېيىمنىڭ،
بېرەر ساڭا ئىشقىمنى سۆزلەپ.
دېرىزەڭنىڭ ھالرەڭ پەردىسى،
توسۇۋالار زىلۋا بويۇڭنى.
ئۆلگۈر ئىتىڭ بولدى بىر توزاق،
قوغدىماقتا تىنماي ئۆيۈڭنى.

تۈن شامىلى كېلىپ بەزىدە،
مىلەڭزەڭنى قايرىپ ئاچىدۇ.
كۆرۈۋالسام سېنى بىر دەقىق،
زەرداب يۈرەك شىپا تاپىدۇ.
بىئىختىيار ماڭىمەن تۈندە،
مەن ھەركۈنى ئۆيۈڭنى كۆزلەپ.
گۈزەل ياشلىق ئۆتۈپ كەتمەسۇن،
جۈپ ئۆتەيلى ياشلىقنى كۈيلەپ.

ئالۋۇن ۋە مەن

ئېلى سايىت

بىپايان قۇملۇقتا كۆرۈنگەن ئالۋۇن،
كەڭ دېڭىز قەردە چوقچايغان ئارال.
نىشانسىز سارغىيىپ تېنىدىگەن نەپەس،
بەختتەك ھۇزۇرلۇق سەلكىن شوخشامال.

قۇرۇغان يىلتىزدا بىخلانغان تىلەك،
سەرسانە خىيالىم ئۇيقۇنى شۇ دەم.
ئوت ئاتەش ئۇرسىنى سەپكەندە قۇياش،
مۈك بىلەن چاقنايدۇ گۈلدىكى شەبنەم.

ئۇ، زېمىن ئەركىسى ئويناق، شوخ بۇلاق،
تىلىكىم ئۇن قاتقان ھايات نەزمىسى.
يېتىلەر قەلبىمنى قىزغۇچ ئۇپۇققا،
ئېزىدىقۇ، پەردىلەر كۈلكە بەزمىسى.

بىپايان قۇملۇقتا كۆرۈنگەن ئالۋۇن،
ئويغىتار ھىجراندا ياتقان تىلەكنى.
چوغ غۇنچە بەرگىدە چاقنىغان شەبنەم،
تىترىتىپ كېتىدۇ نازۇك يۈرەكنى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

قارىغا كۆمۈلگەن قەبرە

(ھېكايە)

ئۆمەر قادىر

ئۆمەر قادىر 1963 - يىلى 11 - ئايدا باي ناھىيىسىدە تۇغۇلغان. 1987 - يىلى 7 - ئايدا شىنجاڭ داشۆنىڭ ئەدەبىيات فاكۇلتېتىنى پۈتتۈرۈپ، ئاقسۇ مائارىپ شۆيۈەنىگە ئوقۇتقۇچىلىققا تەقسىم قىلىنغان. 1988 - يىلى 9 - ئايدا ئاپتونوم رايونلۇق كىنو شىركىتىگە يۆتكىلىپ كەلگەن. ھازىر «تەڭرىتاغ ئېكرانى» گېزىتىدە مۇھەررىر بولۇپ ئىشلەۋاتىدۇ. ئۇ ئىلگىرى - ئاخىر بولۇپ «ھايات سەپىرىدىكى يولۇچىلار»، «سۆيگۈ ئېقىنىدىكى قىيان» ناملىق ئىككى پارچە كىنو سىنارىيىسى، «مۇھەببەت، سەن نەدە؟» ناملىق پوۋېست، «تۇرمىدا ئادىرۇلغان روھ»، «دەريا بويىدىكى نالە» قاتارلىق ئالتە پارچە ھېكايە ۋە كىنو ئىجادىيىتى، كىنو تەتقىقاتىغا دائىر 55 پارچە نەزەرىيىۋى ماقالە، شۇنداقلا 15 پارچىدەك ئوبزور ئېلان قىلغان. ئۇنىڭ ئىككى پارچە كىتابى پات ئارىدا كىتابخانلار بىلەن يۈز كۆرۈشكۈسى.

1

سەپ تارتىپ كېلىشكەن توي ماشىنىلىرى مەرىكە زالىنىڭ ئالدىغا كېلىپ توختىدى. يارىشىملىق مودا كىيىم كىيىشىپ، چىرايلىق گىرىم قىلىشقان بىر توپ قىزلار گويا كۆل بويىغا قونغان ئاققۇلاردەك زال ئەتراپىنى قاپلىدى. يۈزىنى ئاق رومال بىلەن چۈمكىۋالغان يېڭى كېلىن ماشىنىدىن ھەممىنىڭ ئارقىدا چۈشتى. قىز قولداشى ئۇنىڭ بىلىكىگە قولىنى ئۆتكۈزۈپ چىڭ تۇتۇۋالغانىدى. يىگىتلەرنىڭ قىقاس - سۈرەنلىرى، ئاكاردىيوننىڭ يەڭگىل ئاۋازىغا تەڭكەش بولۇپ ياڭراۋاتقان شوخ ناخشىلار گويا تاشتىن - تاشقا ئۇرۇلۇپ ئېقىپ كېتىۋاتقان تاغ سۈيىدەك يىراقلارغا ئۇچاتتى. زال ئالدىغا توپلىشىۋالغان كىشىلەر يېڭى كېلىننى كۆرۈپ بېقىش ئۈچۈن بويۇنلىرىنى سوزۇپ قارىشاتتى، بىر - بىرىگە كۈسۈرلىشاتتى. قىز - يىگىتلەر يېڭى كېلىن بىلەن ئۇنىڭ سەپكۈن يۈزلۈك يىگىتىنى ئارىغا ئېلىپ زال ئىشىكىگە قاراپ ماڭدى.

جاز مۇزىكىسىنىڭ كۈچلۈك ساداسى زالنى تىترىتىپ ياڭراشقا باشلىدى. يۈرەكنىڭ ئەڭ چوڭقۇر قاتلىمىدىن ئېتىلىپ چىقىۋاتقان كۈيلەر قىز - يىگىتلەرنىڭ كۆيۈۋاتقان كۆڭۈل ھېسسىياتىغا ياغ چاچاتتى. دانى توي ناخشىسىنىڭ دولقۇنلۇق ئېقىمىغا غەرق بولدى. ئۇ تۈزۈلۈپ ئەقلىگە

كەلگەنىدىن بۇيان بۈگۈنكىدەك خۇشال بولۇپ باقمىغانىدى. يالتىراپ تۇرغان ئاق سۈزۈك گەۋدە، بۇلاقتەك شەھلا كۆزلەر، قۇندۇزدەك قاپقارا چاچلار، ئەۋرىشىمدەك ئىنچىكە بەللەر ئەمدى پۈتۈنلەي ئۇنىڭ ئىلكىگە ئۆتكەنىدى. بۇ قىزنىڭ ئۆزىگە ئاتا قىلىدىغان بەخت ۋە راھىتى، سۆيگۈ ھەم لەززىتى نەقەدەر چەكسىز - ھە؟! دانى ئىپتىخارلانىدى. قانلىرى قاينىدى، خىياللىرى تەگسىز دېڭىزدەك چوڭقۇرلاپ كەتتى. ئۇ ئۆزىنى زادىلا تۇتۇپ تۇرالمىدى. پۈتۈن ۋۇجۇدىغا شادلىق يامرىماقتا ئىدى.

— ئالمىرە، بىز نېمىدېگەن بەختلىك!— دېدى ئۇ بېشىنى تۆۋەن سېلىپ ئولتۇرغان رومال ئىچىدىكى قىزغا،— بۈگۈن بىزنىڭ تويىمىز، قاراڭ، بۇ توي ئاجايىپ كاتتا توي بولىدىغان بولدى. شۇنچە كۆپ قىز - يىگىتلەر كەپتۇ...

ئالمىرە جاۋاب بەرمىدى. ئۇنىڭ كۆزىدىن ئىككى تامچە ياش ئېقىپ چۈشتى. زالدىكى قۇلاقنى پاڭ قىلىۋەتكۈدەك كۈچلۈك سادالار ئۇنىڭغا ئەڭ ئېغىر ئەلەم بولۇپ تۇيۇلدى. مۇزىكا رىتىمىگە ماسلىشىپ يېنىك پىرقىراۋاتقان جۈپ - جۈپ گەۋدىلەر گويا قاينامغا چۆكۈپ كېتىۋاتقان بىتەلەي كىشىلەردەك كۆرۈنۈپ كەتتى. ئۇ ھەممە نەرسىنىڭ ئۆزگەرگەنلىكىنى، ھەتتا ئۆزىنىڭمۇ ئۆزگەرگەنلىكىنى، ئەمدى ئۆزىگە نېسىپ بولىدىغىنى باشقا بىر دۇنيا ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدى. تەقدىرنىڭ رەھىمسىز بورانلىرى گويا يىرتقۇچ چىل بۆرىدەك ئۇنىڭ ئارمانلىرىنى يېتىپ تاشلىۋەتكەنىدى. تىنىمسىز كۆپىيىۋاتقان ئازابلىق خىياللار كۆڭۈل بوشلۇقىنى گويا قاتمۇ - قات بۇلۇتلاردەك بېسىپ ياتاتتى. ئالمىرەنىڭ تۇرۇپلا ھۆكرەپ يىغلىغۇسى كەلدى. سىنئالغۇ ئاپپاراتى ئىككىيلەنگە توغرىلاندى. چىراغنىڭ كۈچلۈك نۇرى ئالمىرەنىڭ ئاپئاق توي كۆڭلىكىگە چۈمكەلگەن نازۇك بەدىنىنى تېخىمۇ روشەن نامايان قىلدى. دانى ھاياجاندىن ساپسېرىق چىشلىرىنى كۆرسىتىپ كۈلدى. مۇشۇ تاپتا ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا تۇرمۇشنىڭ ئاجايىپ سېھىرلىك كۈچكە ئىگە گۈزەل مەنزىرىسى يېيىلىپ ياتاتتى.

تويى قىزىماقتا، رومكىلار بىر - بىرىگە ئۇرۇلماقتا، چاقچاقلار ئەۋجىگە كۆتۈرۈلمەكتە... ئالمىرەنىڭ نېرۋىسى زىڭىلداپ ئاغرىپ كەتتى. بۇ جايدىكى ھېچقانداق نەرسە ئۇنى خۇش قىلالمىغانىدى. ئۇنىڭ قۇلىقىغا قىزلار شىۋىرلايتتى، دانىمۇ شىۋىرلايتتى، توختىماي كۆڭۈل ئىزھار قىلاتتى. بىراق ئۇ ئۆزىنى چۈشىنىدىغان ئادەمنىڭ بۇ سورۇندا يوق ئىكەنلىكىنى بىلدى. قەلبىنى بولسا تويىنىڭ شېرىن ۋە مەست قىلغۇچ جەزبىلىك سېھىرلىك كۈيى ئەمەس، بەلكى چوڭقۇر يارا پەيدا قىلىدىغان ئەبجەش تۇيغۇلار چىرمىۋالغانىدى.

داستىخاندىكى مول نازۇ - نېمەتلەر ئىشتىھا بىلەن يېيىلىپ، قۇرۇغدالغان بوتۇلكىلار بىر بۇلۇڭغا دۆۋىلەپ قويۇلدى. زالدىكى شاۋقۇنلۇق سادالارمۇ ئاستا - ئاستا تىنجىپ قالدى...

چاچلىرى ئۆسۈپ پاخپىيىپ كەتكەن

چالا مەست بىر يىگىت بوقۇلداپ يىغلىغان هالدا زال ئىشىكىدە يۆلۆنۈپ تۇرۇپ قالدى. ئۇ نېمىگىدۇر ئاسمان - زېمىننى تىترىتىۋەتكۈدەك دەردىجىدە نالە قىلاتتى... زال ئىچى مېۋە شۇپەكلىرى، سۇنغان چىنە - تەخسىلەر، قالايمىقان ئۈستەل - ئورۇندۇقلار بىلەن تولۇپ كەتكەنىدى. زال ئۇنىڭ كۆزلىرىگە بىردىنلا تۇمان باسقان سوغۇق ۋە بەتبەشىرە دۇنيادەك تۇيۇلدى. بىر توپ كىشىلەر ئاشۇ سوغۇق دۇنياغا ئۇنىڭ مەڭگۈلۈك ئاشىقىنى ئېلىپ كەتكەنىدى.

2

چەكسىز ئاسمان بوشلۇقىنى بۇلۇتلار توپى بېسىۋالغانىدى. پەقەت ئاندا - ساندا يۇلتۇزلارلا خىرە نۇر چېچىپ ياناتتى. سوغۇق شامال دەرەخ يوپۇرماقلىرىنى يالاپ ئۆتەتتى. قاراڭغۇلۇقتا چۆككەن زېمىن شېرىن ئۇيقۇغا غەرق بولغانىدى. بىر يۈرۈش ئاددىي كېسەك ئۆيلەر مۇشۇ جىمجىت كېچىدە گويا كونا خارابىلىقلاردەك سۈرلۈك تۈسكە كىرگەنىدى.

ئالىمىرە خىيالغا بەنت بولغان هالدا زۇۋان سۈرمەستىن ئولتۇراتتى. ئوتقاشتەك قىزىل دۇخاۋا پەردە، ئاق سىردا سىرلانغان كۆركەم ئۆي جاهازلىرى، تامدىكى يوغان گىلەم، 24 دىيومۇلۇق رەڭلىك تېلېۋىزور، توڭلاتقۇ... هەممىسى تەل ئىدى. بىراق، ئۇ بۇيۇملار ئۇنى ئازراقمۇ جەلپ قىلالمىدى. دانى هەممىنى ئۇنتۇغان هالدا پۈتۈن ئىشتىياقى بىلەن پۇللارنى سانىماقتا ئىدى. ئۇ تىزىملىكنى قايتا - قايتا ئوقۇپ كىملەرنىڭدۇ ئۆزىگە ئەڭ كۆپ هىممەت كۆرسەتكەنلىكىدىن مەمنۇن بولاتتى، يەنە كىملەردىندۇر ئاغرىناتتى. دوست - بۇرادەرلىرىنىڭ تويىنى مۇبارەكلەپ ئەكەلگەن چامادان، يۇڭ ئەدىيال، ئورۇندۇق قاتارلىق خىلمۇخىل نەرسىلىرىنى هەۋەس بىلەن تۇتۇپ قوياتتى. ئۇ چۈشكەن پۇللارنى نەچچە باغلام قىلىپ باغلاپ داتلىشىپ كەتكەن تۆمۈر ساندۇققا سالدى - دە، خاتىرجەم بولۇپ ئالىمىرەگە قارىدى. ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭ كۆڭلىنى توي كېچىسىنىڭ ئاجايىب لەززىتىنى تېتىشتىن ئىبارەت هەۋەس ۋە ئىشتىياق ئالدىراتقىلى تۇردى. ئۇ ئالىمىرەنىڭ پېيىگە چۈشكەنىدىن بېرىيان بىرەر قېتىممۇ ئۇنىڭغا يېقىنلىشالمىغان، پەقەت تەشنالىق، كۈتۈش ۋە رەڭگارەڭ خىياللارنىڭ ئەمەك قىلىشى بىلەن كۈنلەرنى ئۆتكۈزۈپ كەلگەنىدى. ئەمەلىيەتتە، ئالىمىرە نىكاھىدىكى ئايالىغا ئايلاندى. ئۇنى نېمىلا قىلسا قىلالايدۇ. هېچكىممۇ ئۇنىڭ ئارزۇسىغا ۋە هەرىكەتلىرىگە دەخلى - تەرۇز قىلالمايدۇ.

ئالىمىرە قۇرۇپ گەز باغلاپ كەتكەن لەۋلىرىنى تەستە مىدىرلاتتى. ئۇنىڭ قورسىقى ئېچىۋاتاتتى. لېكىن هېچنېمە يېگۈسى كەلمەيتتى. پۈتۈن بەدەنلىرى ماغدۇرسىزلىنىپ بوشاپ كەتكەنىدى. ئۇ مۇشۇ توي كېچىسىدىن هەممىدىن بەك قورقاتتى. بىر توپ قىز - يىگىتلەر ئۇنى هۇجرىسىغا ئەكىرىپ قويۇپ نەگىدۇر يوقالغانىدى. مانا هازىر يېرىم كېچە بولدى. ئۇ گويا كۈن نۇرى چۈشمەيدىغان يالغۇز تۈرمىگە قامالغان جىنايەتچىدەك مەيۈس ۋە

سۇلغۇن. ئالمىرەنىڭ قەلبى شىددەتلىك بورانغا دۇچ كەلگەن دېڭىز دولقۇنلىرىدەك داۋالغۇشقا باشلىدى. كۆزىنى يۇمۇپلا تالاشقان نېسىۋىسىنى بېرىۋېتىشكىمۇ تەييار ئىدى. شۇ چاغدىلا ئۇ ئۆزىنىڭ ئايالىق بۇرچىنى ئادا قىلغان بولاتتى. ئۇنىڭغا تەلپۈنگەن ئەرمۇ پەخادىن چىقاتتى، تېخىمۇ قىزغىن ئىشتىياق بىلەن سۆيەتتى، قۇچاقلايتتى. بىراق، ئالمىرە گويا چۈشكە ئوخشايدىغان مۇنداق تۇرمۇشقا ئۆچمەنلىكى كەلدى. ئۇ ئۆلۈپ كەتكەن ھېسسىياتىنى قانداقمۇ دانىغا تەقدىم قىلالىسۇن؟ بۇنىڭ ئۈچۈن ئاجايىب زور سەۋرچانلىق كېرەك. ھېچكىم چۈشەنمەيدىغان، پەقەت يۈرەكنىڭ ئەڭ چوڭقۇر قاتلىمىدىن قايناپ چىقىدىغان مەست قىلغۇچى تۇيغۇلار بولۇشى كېرەك. شۇ چاغدىلا ئىككى يۈرەك بىر-بىرى بىلەن پىچىرلىشالايدۇ. بىر جۈپ گەۋدىمۇ يۇغۇرۇلۇپ ھاياتنىڭ تاتلىق لەززىتىگە چۆمۈلەلەيدۇ. ئالمىرە مۇشۇلارنىڭ ھەممىسىنى بىلەتتى. ئۇ كىشىگە ھېچقانداق سۆيگۈ ۋە ھېسسىيات بەخش ئېتەلمەيدىغان ئاشۇنداق ئەر بىلەن بىر ياستۇققا باش قويۇشقا، ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ ئەڭ قىممەتلىك نەرسىسىنى تەقدىم قىلىۋېتىشكە رازى ئەمەس ئىدى.

— ئالمىرە، — دېدى دانى تىترەك ئاۋازدا، — بۈگۈن دېگەن قانداق كۈن بىلەمسىز؟ دۇنيادا ھېچكىم توي كېچىسىنى بۇنداق ئۆتكۈزمەيدۇ. مېنىڭ تاقىتىم توشۇپ كېتىۋاتىدۇ. بۇ دېگەن قورقۇپ كېتىدىغان ئىش ئەمەسقۇ!

ئالمىرە جاۋاب بەرمىدى. دانىنىڭ تومۇرلىرى قىزىپ كۆپۈپ كېتىۋاتاتتى، يۈرەكلىرىمۇ رېتىمسىز ھالدا سوقماقتا ئىدى. پۈتۈن بەدەنلىرى مەست قىلغۇچ ئىشقى ھەۋەس بىلەن ئېرىپ كېتىۋاتاتتى. ئۇ ئالمىرەنى كەينىدىن قۇچاقلاپ چىڭ تۇتۇۋالدى-دە، كۆتۈرۈپ ئەكىلىپ كارىۋاتقا ياتقۇزدى ۋە ئۆچكىنىڭ تۇمشۇقىدەك ئۈچلۈق تۇمشۇقىنى ئالمىرەنىڭ يۇمران يۈزلىرىگە سۈركەشكە باشلىدى. ئۇنىڭ ئېغىزىدىكى سېسىق، بەدبوي پۇراق ئالمىرەنىڭ كۆڭلىنى ئايىنىتىۋەتتى. سەل كۆتۈرۈلۈپ چىققان بېلىقتەك كۆكسى دانىنىڭ گەۋدىسى ئاستىدا بېسىلىپ قالدى. ئۇ گويا زۇلمەتلىك قاراڭغۇ كېچىدە ئەشەددىي زورلۇققا دۇچ كەلگەندەك چىلىق-چىلىق تەرگە چۆمۈۋالۇپ كەتتى. دانى بولسا ئۆزىنى كونترول قىلالمايدىغان دەرىجىگە يېتىپ قالغانىدى. ئۇنىڭ نېرۋىلىرى تورمۇزلىنىپ، بەدەنلىرى جۇغۇلداپ چەكسىز لەززەت ئېقىنىغا غەرق بولۇش ئالدىدا تۇراتتى. ئالمىرە رازىلىق بەرسىلا ئۇ دۇنيادىكى ئەڭ شېرىن، ئەڭ قايناق، تىل بىلەن تەسۋىرلىگۈسىز بەختكە ئېرىشكەن بولاتتى...

تاڭ ئاستا سۈزۈلۈشكە باشلىدى. ئەتىگەنلىك شەپەق نۇرى زېمىنغا يېيىلماقتا ئىدى. يىراقتىن ماشىنىلارنىڭ گۈرۈلدىگەن ئاۋازى ئاڭلىناتتى. دانىنىڭ ئۆيىنىڭ ئارقىسىدا ھېلىقى چالا مەست يىگىت مۈگدەپ قالغانىدى. ئۇ ھاراق ئىچتى، مەست بولدى، يىغلىدى. ئۇنىڭ ئاشىقى ئاپئاق توي كۆڭلىكى كىيىپ، بېشىغا رومال ئارتىپ كىرىپ كەلگەن مەردىكە زالىمنىڭ تاملىرىنى قوللىرى يېغىر

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

بولۇپ كەتكەچكە مۇشتلىمىدى... بىراق بۇنىڭلىق بىلەن ھېچنېمىگە ئېرىشەلمىدى. ئۇنىڭ ئاشىقى كۆرۈمسىز كېسەك ئۆينى بۇزۇۋېتىپ بولسىمۇ قېچىپ چىقالمىدى. كۈتۈش، ئازاب، ھىجران، سۆيگۈ دېگەنلەر ئۇنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدىنى كۆيدۈرۈپ تاشلىدى. يۈرىكى بولسا زەھەر قويۇۋېتىلگەندەك ئېچىشىپ چىقتى. ئۇ ئالمىرەنىڭ ئۈن-تىنسىز ھالدا توي قىلىپ كەتكىنىگە بوغۇلاتتى. ئۇ باشقىلارنىڭ قولىدىن بىر پارچە ئاددىي توي باغىقىنى كۆرگەندىلا ئەسەبىيلىك بىلەن ئالاغاندا قىلغانىدى. ئۇ شۇ ھامان بوزاندەك ئېيتىلغان ھالدا ئالمىرەنى ئىزدەپ باردى. بىراق ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشەلمىدى. ئۇ ھەممىگە چىداپ، بارلىق خورلۇقنى ئىچىگە سىڭدۈرۈپ بۇلاقتەك ئۇرغۇپ تۇرغان مۇھەببىتى بىلەن مانا مۇشۇ تام تۈۋىدە ئۆزىنى ئۇنتۇغان ھالدا ئاشىقىنى كۈتتى. ئۇ ئالمىرەنىڭ نېمە ئۈچۈن باشقا بىرسى بىلەن تويۇقسىزلا توي قىلىۋالغانلىقىنىڭ سىرىنى بىلگۈسى كېلەتتى.

3

كېچىدە تاقالغان ئىشىك كۈن نەچچە غۇلاچ يۇقىرى ئۆرلىگەندە ئاران ئېچىلدى. ئەتىگەنكى سوغۇق شامال ئۆيگە ساپ ھاۋانى ئېلىپ كىردى. ئالمىرە سىرتقا چىقتى-دە، پۇت-قوللىرى بوغۇچلانغان كەپتەر قەپەزدىن تەستە قۇتۇلۇپ چىقىپ كۆپكۆك ھاۋا بوشلۇقىغا كۆتۈرۈلگەندەك ئۆزىنى شۇنچىلىك ئەركىن-ئازادە ھېس قىلدى. ئالمىرە مۇشۇنداق پۇرسەتتە قېچىپ كېتىشنى نەچچە رەت ئويلاپ چىقتى. بىراق نەگە قاچىدۇ؟ كىمنىڭ ئالدىغا بارىدۇ؟ ئۆمۈر بويى بىر تەن، بىر جان بولۇپ ياشاپ ھايات ۋە مۇھەببەتنىڭ تاتلىق شېرىنىسىنى تېتىشقا قەسەم ئىچىشكەن يىگىتى بولسا بۇ رەھىمسىز تىراگېدىيەدە ئالدىدا مەغلۇب بولدى. ئاللىقاچان تالان-تاراج قىلىنىشقا ئۇچرىغان مۇھەببىتىنى قايتا قۇرۇشمۇ مۇمكىن بولمايدىغان رېئاللىق ئىدى. دۇنيا بىلەن بىر يولىلا خوشلىشىپ قارا يەر باغرىغا كىرىپ كېتىشكە ئۇنىڭ يۈرىكى چىدىمايتتى. ئالمىرەگە بىردىنلا زېمىن لاۋۇلداپ كۆيۈۋاتقاندەك، ئاسمان باغرىدىكى بۇلۇتلار قاپقارا رەڭگە كىرىپ شىددەتلىك مۆلدۈر تۆكۈۋاتقاندەك، دەل-دەرەخلەر سۇنۇپ، ئۆيلەر ئۆرۈلۈپ چۈشۈۋاتقاندەك تۇيۇلۇشقا باشلىدى. ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى سوغۇق تەر باستى، بېشى قېيىپ ئەتراپتىكى ھەممە نەرسىلەر غۇۋا بىر بوشلۇق ئىچىدە پىرقىراۋاتقاندەك كۆرۈنۈپ كەتتى. ئۇ ئاسماننىڭ بىر بۇرجىكىدىكى بارا-بارا يوقاپ كېتىۋاتقان شەپەق پارچىسىغا قايرىلىپ قارىغىنىچە ئەلەم بىلەن خورسىنىپ قويدى. بۇ دۇنيادا ئۇنىڭ تەلپۈنىدىغان ۋە ئەڭ چوڭقۇر ئەقىدە باغلىغان سۆيگۈسىمۇ ئاشۇ بىردەملىك شەپەق پارچىلىرىدەك قولىدىن كەتكەنىدى. ئۇ يۈرىكىگە پاتمايۋاتقان ئاجايىپ سېھىرلىك بىر كۈيىنىڭ مەۋج ئۇرۇپ ئېقىۋاتقان دەريا سۇلىرىدەك تاشقىن دۇنيادا ئەكس سادا قايتۇرۇشىنى ئارمان قىلدى. بىراق ئۇنىڭ بوغۇزىغا بىر نەرسە كەپلىشىپ قالغاندەك بولدى.

پۈتۈن بەدەنلىرى چىڭقىلىپ قىزىپ كەتتى. پۇشايمان ۋە جۇدالىق ئەلەمى نازۇك ھېسسىياتلىرىنى يەنە كۆيدۈرۈشكە باشلىدى. ئۇ گويا قويۇق تۇمان ھاسىل قىلغان قىشلاقتا غايەت زور قار دۆۋىسىگە چۆكۈپ كېتىۋاتقاندەك بارغانسېرى ئەنسىزچىلىككە تولدى. شەپەق پۈتۈنلەي يوقالدى. ئالمىرە ياشقا تولغان كۆزىنى ئاشۇ ئاسمان بوشلۇقىدىن يۆتكىدى.

دانى بازارنىڭ قايناپ ياتىدىغان يېرىدىن دۇكان ئېچىۋالغانىدى. ئۇ ھەر خىل گەزلىمە رەختلەر، چەت ئەللەردىن كىرگۈزۈلگەن كىيىم - كېچەكلەرنى ساتاتتى. گاھىدا ئېپى كېلىپ قالسا باشقا تىجارەتلەر بىلەنمۇ شۇغۇللىناتتى. يانچۇقىغا چۈشۈپ تۇرغان كاللەك - كاللەك پۇللار ئۇنى قارام، ھاكاۋۇر قىلىپ قويغانىدى. ئۇنىڭ دۇكىنى ئالدىدىن قىز - جۇۋانلارنىڭ ئايىغى ئۈزۈلمەيتتى. ئۇ كەچ كىرىشى بىلەنلا ھەشەمەتلىك كافىخانىلارغا قاراپ چاپاتتى. ئاشۇ خۇمارلىق جايلا ئۇنىڭغا ئاجايىپ لەززەت بەخش ئېتەتتى. بىراق، ھازىرچۇ؟ ئەمدى ئۇ توي قىلدى. بۇرۇنقى ئىككى ئايالىغا زادىلا ئوخشىمايدىغان گۈزەل، لېۋەن جانانىغا ئېرىشتى. ئەمدى ئۆيگە بېرىشى كېرەك. دانى دۇكاننى تاقاپ، يانىدىكى كاۋاپ بازىرىدىن بىر توخۇنىڭ گۆشىنى ئالدى - دە، ئىشتىھا بىلەن يەپ تۈگەتتى. ئۇنىڭ بەدەنلىرى راسا چىڭىدى. ۋۇجۇدى ئىپتىخارلىق تۇيغۇسىغا چۆمدى. ئۇ ئالمىرەگە ئاتاپ بىر سولياۋ خالتىدا ئازراق ئۆپكە - ھېسىپ ئالدى - دە، ئۇدۇل ئۆيگە راۋان بولدى.

دانى شۇنچىلىك زورلىغان بولسىمۇ، بىراق ئالمىرە ئۆپكە - ھېسىپتىن ئازراقمۇ يېمىدى. دانىنىڭ سوزغان سوئاللىرىغا كالتە ۋە ئىھادىلا جاۋاب بەردى. ئۇنىڭدا يېڭى توي قىلغان قىزلاردا بولىدىغان تەلپۈنۈش ۋە قىزغىنلىقتىن ئەسەرمۇ يوق ئىدى. دانى لايدەك بوشاپ كەتتى. ئۇ شۇنچە كۆپ قىزنى بىر - بىرىگە ئۇقتۇرماي ئوينىتىپ يۈرگەنىدى. بىراق، نىكاھىغا ئۆتكەن ئايال بولسا ئۆزىنى قاچۇرماقتا، يەكلىمەكتە، ئىندەككە كەلمەي غەزىپىنى قوزغىماقتا. ئۇ ئىچىرقاپ كەتكەن يولۋاس بىر پارچە خام گۆشنى كۆرگەندە غالجىرلىشىپ كەتكەندەك ئالمىرەگە قاراپ پۇشۇلدايتتى، بوغۇلاتتى. ئاخىرى ئۇ ئۆزىنى تۇتۇپ تۇرالمىدى.

— نېمىگە ئۈنچۈ؟ — دېدى ئۇ سوئال نەزەرى بىلەن ئالمىرەگە مىختەك قادىلىپ.

ئالمىرە جاۋاب بەرمەستىن تېلېۋىزورغا قاراپ ئولتۇرۇۋالدى. ئۇنىڭ نېرۋىلىرى تورمۇزلىنىپ خىياللىرى قالايمىقانلىشىشقا باشلىدى. دانى تېلېۋىزورنى ئۆچۈرۈۋەتتى - دە، ئالمىرەنىڭ ئېڭىكىدىن كۆتۈرۈپ قويدى.

— بىزدىكەن ئەر - خوتۇن بولۇپ قالدۇق. قەدىرلىكىم، نېمىگە شۇنچىلىك جاھىللىق قىلىسىز، ئەگەر مەن سىزگە شۇنچىلىك كۆپ تويلۇق ئالمىغان، تويىنى ھەشەمەتلىك ئۆتكۈزمىگەن بولسام نېمە قىلسىڭىز ئەرزىيتتى. بىراق مەن كاتتا توي قىلدىم.

ئالمىرەنىڭ خىيالى باشقا بىر دۇنيانى كېزىپ يۈرەتتى. ئۇ دانىغا

www.uyghurkitap.com

پەرۋاسىز، سوغۇق ھالەتتە چەكچىيىپ قويىۋاتتى.

— ئۇنداق بولسا زورلۇق قىلدى دەپ رەنجىمەڭ! — دېدى دانى ھۆركىرەپ، — مەن سىزنى قاراپ ئولتۇرغىلى ئامىغان، مەن دېگەن ئەر!

دانى ئالىمەگە غەزەپ بىلەن ئېتىلدى ۋە ئۇنىڭ كۆڭلىكىنى يىرتىۋەتتى. ئىززەت - نەپسى ھاقارەتلەنگەن ئالىمە:

— دانى، سىز مېنى چۈشەنمەمسىز؟ — دېدى تىترەك ئاۋازدا، — مېنى ئۇنداق قىيناپ كەتمەڭ!...

— ئەمىسە نېمىشقا ئۇنداق جاھىللىق قىلىمسىز؟

— ئاي... كۆرۈپ قاپتىكەنمەن، — دېدى ئالىمە شۇنچىلىك تەستە نومۇس بىلەن.

دانى ئوڭايسىزلانغان، ھەيران بولغان ھالدا لاسىدە بوشاپ كەتتى. ئەمەلىيەتتە ئالىمە ئۇنىڭ كۆزلىرىدىكە ئالۋاستىدەك سەت ۋە بەتبەشىرە بولۇپ كۆرۈندى. يۈرىكىنى كۆيدۈرۈۋاتقان ئوتلارمۇ، ئىشقى ھەۋەسلەرمۇ شىپپىدە پەسلەپ قالدى. ئۇ تويدىن ئېشىپ قالغان «ئىللىق ئالمى ھارىقى»نى ئالدى - دە، پىيالىغا تولدۇرۇپ، تولدۇرۇپ قويۇپ ئىچىشكە باشلىدى.

4

كۆزنى يۇمۇپ - ئاچقىچە خېلى كۈنلەر ئۆتۈپ كەتتى. دەرەخلەر سارغايغان ئاخىرقى يوپۇرماقلىرىنى تاشلاپ يالىڭاچلىنىپ قالدى. كۈز ئاخىرلىشىپ قالاي دېگەچكە گۈل - گىياھلارمۇ بىر - بىرلەپ سۇلماقتا ئىدى. يوللار بولسا يامغۇر تولا ياغقانلىقتىن مىلىشلاپ تۇراتتى.

دانىنىڭ كۆڭلىدە ئالىمەنىڭ جاھىل ۋە سولغۇن، لېكىن غايەت زور سېھىردى كۈچكە ئىگە ئوبرازى قالايمىقان پىرقىرىماقتا ئىدى. تويى كېچىسىدىن كېيىنلا ئۇنىڭ ئالىمەگە بولغان ئىشتىياقى گاھ يالقۇنجاپ، گاھ سوۋۇپ، گاھ غالجىرلىشىپ كېتىۋاتاتتى. ئالىمە دانىنغا ئۆزىنى زادىلا تۇتقۇزمىدى. دانى يالۋۇردى، تىزلاندى، بوقۇلداپ يىغلىدى. دۇنيادىكى ئەڭ شېرىن سۆزلەر بىلەن ئالىمەنى ماختىدى، ئۇنى مەڭگۈ سۆيىدىغانلىقى ھەققىدە قەسەم ئىچتى. پىراق بۇلارنىڭ ھېچقايسىسى كار قىلمىدى. ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭ ئالىمەگە نەپرىتى قايناپ تاشتى. بىر ئەر تويى قىلىپ خېلى ئۇزاققىچە نىكاھىغا ئاللىقاچان ئۆتۈپ بولغان ئايالىغا يېقىن بارالمىسا بۇ نېمىدېگەن دەھشەتلىك ئازاب - ھە؟ مېنى ئالداپتۇ، مەن بوشاڭلىق قىلماسلىقىم كېرەك...

دانى بىر پۇت گۆشنى كۆتۈرگەن ھالدا ئۆيگە يېتىپ كەلدى. ئىشىكتە يوغان قارا قۇلۇپ سېلىقلىق تۇراتتى. ئۇنىڭ رەڭگى ئۆچتى، تومۇرلىرى كۆپۈپ قىزىشقا باشلىدى. ئۇ جىددىيلەشكەن ھالدا ئىشىكنى ئاچتى. تىمتاسلىقتا چۆككەن ئۆي ئىچى ئۇنىڭ بايىقى خىيالىرىنى تۇزغاقتەك تۇزۇۋەتتى. ئالىمە ئىشىكنى تاقىۋېتىپ نەگىدۇ يوقالغانىدى. دانى ئۆيدىكى ھەممە نەرسىلەرگە زەڭ سېلىپ قاراپ چىقتى، ھەممە نەرسىلەر ئىزىدىن مىدىرلىمىغانىدى. بىردىنلا ئۇنىڭ كۆزى ئۈستەل ئۈستىگە قويۇپ قويغان بىر پارچە باغاقچىغا چۈشتى. باغاقچىغا: «دانى مېنىڭ دەم ئېلىش ۋاقتىم

توشقانلىقى ئۈچۈن ئىش ئورنىغا كەتتىم» دېگەن ئىككى قۇرلا خەت يېزىلغانىدى. دانى باغاقچىنى غەزەپ بىلەن يۇرلىدى-دە، ئۆزىنى كارىۋاتقا تاشلىدى. ئۇنىڭ توي قىلىپ ئېرىشكىنى مانا مۇشۇ ئىككى جۈملىلا گەپ ئىدى. ئۇ گويا تىك ياردىن غۇلاپ كېتىۋاتقان ئادەمدەك ساراسىمىگە چۈشۈپ قالدى. تەشنالىق ۋە ئەرلىك ھەۋەسىمۇ بىردىنلا توختىدى. ئۇ ئىچ-ئىچىدىن يامراپ چىقىۋاتقان يۇغاننىنى زادىلا باسالمىدى. ئالمىرەنىڭ ئۆينى تاشلاپ كەتكىنى، يەنە كېلىپ ئۇنى بىرەر قېتىم ھاياجان بىلەن باغرىغا بېسىپ، ئىسسىق لەۋلىرىدىكى تەگكۈزمەي تۇرۇپلا ئۆيدىن ئايرىلغىنى ئېغىر ئەلەم بولدى. بەختسىزلىك ۋە چىدىغۇسىز ئەلەم ئۇنىڭ نېرۋىسىغا تەگدى. ئۇ ئۆلگۈدەك ھاراق ئىچتى. ئېغىر مەست بولۇپ كىيىملىرى بىلەنلا يېتىپ قالدى.

ئالمىرە شەھەرنىڭ سىرتىدىكى بىر باشلانغۇچ مەكتەپتە ئوقۇتقۇچىلىق قىلاتتى. تاغ ئارىسىدىكى بۇ كونا مەكتەپ ئۇنىڭ ھاياتىغا ئۈمىد ۋە چەكسىز ئىلھام بەخش ئېتەتتى. دانى تاكسى بىلەن ئالمىرەنىڭ مەكتىپىگە يېتىپ كەلدى. ئۇنىڭ بۇ جايغا كېلىشىمۇ تۇنجى قېتىم ئىدى. ئۇ سوراپ يۈرۈپ ئالمىرەنىڭ ياتىقىنى تاپتى. تاملىرىنىڭ سىۋاقلىرى چۈشۈپ كەتكەن كونا ياتاق ئۇنىڭ كۆزىگە سىغمىدى. ئۇ غەزىپىنى بېسىۋېلىپ تۇرۇپ ئىشىكنى قاتتىق مۇشتلىدى. خېلى ئۇزاقتىن كېيىن تونۇش، ئەمما مەسكىن كۆزلىرىنىڭ ئۇنىڭغا چەكچىيىپ قاراپ تۇرغىنىنى كۆردى. ئالمىرەنىڭ ۋۇجۇدى كۆيۈۋاتقان ئوتقا چۈشۈپ كەتكەندەك قىزىپ يالقۇنجاۋاتاتتى. نەپەس ئېلىشلىرى جىددىيلىشىپ كۆمۈرچەكلىرى كېرىلىشكە باشلىدى، سەل كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان كۆكسىمۇ شۇنىڭغا ئەگىشىپ تەۋرىمەكتە ئىدى. ئالمىرە دانىنىڭ نېمىنى ئويلاۋاتقانلىقىنى، قانداق قورساق كۆپۈكىنىڭ بارلىقىنى، ئۆزىگە نەقەدەر ئاشىق، ئەمما بارا-بارا نەقەدەر رەھىمسىز بولۇپ كېتىۋاتقىنىمۇ ئوبدان بىلەتتى. ئۇ ئاشۇ بىرۇختۇم ئۆيدىن تەستە قۇتۇلۇپ، مۇشۇ كوللېكتىپ ياتاققا قايتىپ كېلىپ ئارام تاپقانىدى. بۇ جايدا دۇنيادىكى ئەڭ تىنچ، ئەڭ گۈزەل، خاتىرجەم ھاياتنى داۋاملاشتۇرغىلى ئىرادە باغلىغانىدى. ئۇنىڭ دەسلەپتە ھەيرانلىقتا تولغان چىرايى، كېيىن ئاستا-ئاستا ئۆزگۈشكە، تاتىرىشقا باشلىدى. ئۇ زۇۋان سۈرمەستىن ئىشىكنى توسۇپ تۇراتتى. دانى ئۆزىنى تۇتۇپ تۇرالمىدى. ئۇ مۇشۇ دەقىقىدە ئالمىرەنىڭ چاچلىرىدىن تۇتۇپ ۋالاق-ۋۇلۇق ئۇرۇۋېتىشكە تەييار ئىدى. پۈتۈن ۋۇجۇدىدىن ئاجايىپ بىر ياۋۇزلۇق ۋە قارامىلىق تېپىپ تۇراتتى. ئالمىرە غايەت زور قورام تاش ئۆزىگە غۇلاپ چۈشۈۋاتقاندەك چۆچۈپ كەتتى. دانى ياتاققا بوراندەك كىرىپ كەلدى. مۇشۇ تاپتا ئۇنىڭ كۆڭلىدە دۇنيادىكى ھەممە نەرسىلەر ئۇنتۇلغان بولۇپ، پەقەت جاھىل ۋە باشباشتاق ئايالىنىڭ ئەدىپىنى بېرىپ قويۇشتىن ئىبارەت ئەجەللىك خىيال شىددەت بىلەن ئۇلغايماقتا ئىدى. قانۇنلۇق ئايال، ھېچكىم توسالمايدۇ.

ئۆرۈسىمۇ، ئاغزى - بۇرنىنى قانىغا بويىۋەتسىمۇ ئۆزىنىڭ ئىشى. نەگىلا بارسا ئۇنىڭ گېپى ھەق. نەچچە مىڭ يۈەن پۇل خەجلىدى. بىراق بىرەر ئاخشاممۇ لەززەتكە ۋە مۇھەببەتكە ئېرىشەلمىدى. مانا بۇ رەھىمسىز رېئاللىق!...

— نېمە ئۈچۈن ئۆيدىن چىقىپ كەتتىڭىز؟

ئالمىرە جاۋاب بەرمەستىن كىتابىقا قارىۋالدى. ئەمدى ئۇنىڭ قورقىدىغان ھېچقانداق يېرى يوق ئىدى. ھايال ئۆتمەي ياتاقداشلىرىمۇ قايتىپ كىرىپ ئۆزىنىڭغا ياتا ياقىبولاتتى.

— مەن سىزگە گەپ قىلىۋاتىمەن، — دېدى دانى قوللىرىنى ئالمىرەنىڭ كۆزلىرىگە نوقۇپ تۇرۇپ، — سىز نېمە ئۈچۈن ئالدىراپ بۇ يەرگە كېلىۋالدىڭىز؟

ئاسماندا لۈغۈلداپ تۇرغان قۇياش ئاستا - ئاستا تاغ كەينىگە چۆكمەكتە ئىدى. قىزغۇچ شەپەق تاغ باغرىغا يېيىلىۋاتاتتى. ئالمىرە دېرىزە ئالدىغا كەلدى - دە، قانىدەك قىزارغان ئاسمان گىرۋەكلىرىگە تەلمۈرۈپ قاردى. ئۇنىڭ قەلبىنى ئاشۇ گۈزەل ۋە جەلۋىدار مەنزىرە ئەسىر قىلدى. قىزغۇچ نۇر جۇلاسى ئىچىدە ئۇچۇپ كېتىۋاتقان بىر توپ كەپتەرلەر ئۇنىڭ قەلبىدىكى سېغىنىش ئوتىنى ئۇلغايتىۋەتتى. دۇنيادا ئۇنىڭغا نېسىپ بولغان شېرىن سۆيگۈ گويا بىر دەملىك خىيال ۋە چۈشتەك پارا - پارا توزۇپ كېتىۋاتاتتى.

— ساڭا كۆڭلۈم بولمىغانلىقتىن، سېنى ياخشى كۆرمىگەنلىكىمدىن كەتتىم، نېمە دەيسەن؟ — ئالمىرەنىڭ قەلبىگە پاتمايۋاتقان ئەلەملىرى ئاخىرى پارتلاپ چىقتى.

— سەن بۇزۇق! — دېدى دانى ئالمىرەنىڭ سۆزى تۈگە - تۈگىمەيلا ئۇنىڭغا بۆرىدەك ئېتىلىپ كېلىۋېتىپ، تارشىدەك قاتتىق قوللار تۈگۈلۈپ يۇمشاق، نازۇك بەدەنگە تېگىشكە باشلىدى. غالجىرلاشقان دانى مۇشۇ تاپتا ھەممىنى ئۇنتۇغانىدى. ئۇ ئالمىرەنى ئۇراتتى، تېپەتتى، ئالمىرەنىڭ چاچلىرى چۇۋۇلدى. ئۇ سېمونت پولغا قاتتىق يىقىلدى. ئاغزى - بۇرنىدىن ئوقتەك قان كەتتى. بىراق ئۇ بۇنىڭدىن ھېچقانداق ئاغرىق ھېس قىلمىدى. پەقەت ئەڭ زور ئىرادە ۋە قەيسەرلىك بىلەن كۆڭلىدىكى شېرىن ھەسرىتىنى ئاخىرى ئاشكارا قىلالىغىنىغا مەمنۇن بولغانىدى. دانى بولسا نىكاھىدىكى ئايالىنىڭ ئەشەددىي قارشىلىقىغا چىداپ تۇرالمىدى. ئۇ ئىشىكنى تاقاشنىمۇ ئۇنتۇپ ئالمىرەنىڭ قوللىرىنى قايرىپ تۇرۇپ كارىۋاتقا باستى، ئالمىرەنىڭ قوللىرى، كىيىملىرى قان بىلەن تولغانىدى. دانىنىڭ قوللىرىدىمۇ قانلار سۇۋۇشۇپ كەتتى. ئالمىرەنىڭ كۆڭلەكلىرى يىرتىلىپ كۆكسى ئېچىلىپ قالدى.

— مېنىڭ قانداق قىلىقىمنى ئەمدى كۆرۈپ قوي، — دېدى دانى ياۋۇزلۇق بىلەن، — سەندەك بۇزۇققا تۈز بولۇپ ئېتىمەيمەن. سېنىڭ كىمگە كۆڭلۈك بارلىقىنى، كىم بىلەن خۇپىيانە ئىشلارنى قىلغىنىڭنىمۇ بىر - بىرلەپ ئېنىقلايمەن!

— نېمە دەۋاتىسەن، مەن ساڭا نېمە قىلغان؟ مېنى نېمە ئۈچۈن قىينايسەن؟ مەن ساڭا ئېگىلمەيتتىم. سېنىڭ ئاچكۆز ھەۋەسىڭنى قاندۇرۇشقا ماقۇل دېمەيتتىم؟ بىلىپ قوي، مەن سېنىڭ ئايالىڭ ئەمەس. مەن ھەرگىزمۇ بەدىنىمنى

ساڭا تەقدىم قىلمايمەن. مەن سەندىن يىرگىنىمەن. سېنى كۆرەرگە كۆزۈم يوق. يوقال!

— ئالمىرە دانىنىڭ يوتىسىغا قاتتىق بىرنى تەپتى. دانى كاردىۋاتتىن ئۆرۈلۈپ ئارقىغا ئۈچۈپ چۈشتى-دە، تۈگۈلۈپ قالدى. ئۇنىڭ چىرايى كۆكىرىپ، كۆزلىرىدە قان تولغانىدى.

— خەپ، ئالمىرە، مەن سېنى ئۆلتۈرۈۋەتمەيدىغان بولسام، ئالدىرىما، ئاۋۋال ئۆيگە بارايلى، شۇ چاغدا ماڭا بىر-بىرلەپ ھېساب بېرىسەن-تېخى!

— نېمە دەپ سېنىڭ ئۆيۈڭگە بارىدىكەنمەن؟ ئەمدى ئىككىنچى ئاياغ باسمايمەن.

— نېمە؟ مەن ساڭا قانچىلىك پۇل خەجلىدىم، بىلەمسەن؟ مەن قانداقلا بولمىسۇن سېنى قىز پېتى قولدىن چىقىرىۋەتمەيمەن.

ئىككەيلەن يەنە بىر-بىرىگە ھۆررىيىپ ئېتىلىشقا تەمشەلگەندە ياتاقتا ئىككى قىز كىرىپ كەلدى. ئۇلار ئالمىرەنىڭ قانغا بويالغان يۈز-كۆزلىرىنى، كىيىملىرىنى كۆرۈپ چۆچۈپ كېتىشتى. ئالمىرە لەۋلىرىنى ئاستا چىشلىدى. ئۇنىڭ پۈتۈن ۋۇجۇدى كۆيۈشۈپ قىزىپ كېتىۋاتاتتى، بېشى قېيىپ پىرقىراپ ئاغرىۋاتاتتى. كۆزلىرىگە قاراڭغۇلۇق تىقىلماقتا ئىدى. ئۇ ئۆز تەڭپۇڭلۇقىنى يوقاتتى-دە، ئارقىسىغا گوپپىدە يىقىلدى. ئىككى قىز يۈگۈرۈپ كېلىپ ئۇنى يۆلەشتۈردى. ئالمىرەنىڭ ئاغزىدىن كۆپۈك قايناپ، نەپەس ئېلىشلىرى بارغانسېرى جىددىيلەشتى. دانى ھېچنېمىگە قارىماستىن بەدەر تىكىۋەتكەنىدى.

5

— قەدىرلىكىم دىلشات، مەن بۇ خەتنى كۆز ياشلىرىم بىلەن يېزىۋاتىمەن. بىلەمسىز؟ تەقدىرنىڭ رەھىمسىز قارا قولى بىزنىڭ پاك مۇھەببىتىمىزگە چاڭ سالغاندىن كېيىن مەن بىرەر كۈنمۇ خاتىرجەم بولالمىدىم. گويا ئەتراپىم قاتمۇ-قات تارتىلغان سىملار بىلەن قورشىۋېلىنغاندەك، مەڭگۈلۈك ئىسكەنجىگە ئېلىنغاندەك ئازابلىنىپ كەتتىم. سىزگە بولغان تەشنالىقىم، سىزگە بولغان ياتقۇنلۇق ھېسسىياتلىرىم شۇنچە ئۇلغىيىپ پۈتۈن ۋۇجۇدۇمنى ئەسىر قىلدى. گەرچە ھاياتىمغا تەھدىت ۋە پالاكەت ئېلىپ كېلىدىغان رەزىل تويدىن قېچىپ قۇتۇلالمىغان بولسامۇ، بىراق پاكلىقىمنى ساقلاشقا قادىر بولدۇم. مەن سىزگە بېغىشلانغان يۈرىكىمنىڭ ئەبەدىي توختىماي سوقۇپ تۇرىدىغانلىقىنى، سىزنى مەڭگۈ سۆيىدىغانلىقىمنى بارغانسېرى چوڭقۇر ھېس قىلماقتىمەن. مەن ئۈچۈن سىز دۇنيادا تېپىلغۇسىز گۆھەر! پەقەت سىزلا ماڭا قايناق ئىلھام، شېرىن سۆيگۈ ۋە ئاجايىپ ئەقىدىلەرنى بەخش ئېتەلەيسىز. سىز بىلەن بىللە ياشاشنى شۇنچىلىك زور بەخت دەپ بىلىمەن. قەدىرلىكىم، مەن ئانامدىن بەكمۇ نەپرەتلىنىمەن، يىرگىنىمەن، ئۇ پۇلغا شۇنچىلىك ئامراق. پۇلنى كۆرسە كۆزلىرى قىزىرىپ، تېرىسىگە سىغماي كېتىدۇ. ئۇ، شۇنچىلىك رەھىمسىز، دادام بولسا خاتىدا كۆمۈر بېسىۋېلىپ ئۆلۈپ كەتكەنىكەن. ئېسىمنى بىلىشىم، ھەر كۈنى دېگۈدەك بىر-بىرىگە

www.uyghurkitap.com

ئوخشىمايدىغان ئادەملەر ئۆيىمىزگە كىرىپ تۇراتتى. ئۇلار ئۆيدە ھاراق ئىچەتتى، ئۇسسۇل ئوينايتتى، ۋارقىرىشاتتى. مەن ئائىلىمىزنىڭ باشقىلارنىڭ ئائىلىسىگە ئوخشىمايدىغانلىقىنى، ئانامنىڭمۇ باشقا ئانىلارغا زادىلا ئوخشىمايدىغانلىقىنى ھېس قىلغاندىن كېيىن بەكمۇ ئازابلاندىم. چوڭ بولۇپ ھۆسن - جامالىم كىشىلەرنى مەپتۇن قىلىدىغان دەرىجىگە يەتكەندە تەقدىرىمدىن تېخىمۇ قورقىدىغان بولۇپ كەتتىم. شۇ چاغدا سىز مېنىڭ قەلبىمگە بېسىپ كىردىڭىز. پاك ۋە يالقۇنلۇق سۆيگۈ ئوتىڭىز بىلەن ھاياتىمغا يېپيېڭى مەزمۇن ئاتا قىلدىڭىز. بىز ئاجايىپ تاتلىق، ئۇنتۇلماس مىنۇتلارنى بىللە ئۆتكۈزدۇق. مەن ھاياجان بىلەن سىزنىڭ مۇرىڭىزگە ئېسىلىپ، تۇرۇپ يىغلىغىنىم ھېلىمۇ ئېسىڭىزدىمۇ؟ مېنى ناپاك ئايالنىڭ قىزىكەن دېمەي ياخشى كۆرۈپ قالغىنىڭىز يۈرەك - باغرىمدا بىر ئوتلۇق ئېقىمنى پەيدا قىلدى. شۇندىن كېيىن سىزگە بارلىقىم بىلەن تەلمۈردۈم، ئىنتىلدىم. شېرىن خىياللىرىم، گۈزەل چۈشلىرىمدە سىز بىلەن سىرداشتىم. بىراق ئانام مېنىڭ تەقدىرىمنى بىراقلا ئۆزگەرتىۋەتتى. ئۇ قولىغا بىر بوتۇلكا دىدىۋىنى ئېلىۋېلىپ: «ئەگەر دانى بىلەن توي قىلمايدىغان بولساڭ مۇشۇ دىدىۋىنى ئىچىپ بىراقلا ئۆلىمەن» دەپ تەھدىت سالدى. مېنىڭ شۇنداق قىلماسلىقىمغا ئامالىم يوق، ئۇ دېگىنىنى قىلىدىغان ئۆكتەم ئايال ئىدى. مەن يىغلىدىم، يالۋۇردۇم، ئانامغا تىزلاندىم. ئۇنىڭ مۇزدەك قوللىرىغا ئېسىلدىم. ئەمما ئۇ پېشانەمگە نوقۇپ تۇرۇپ مېنى ئىتتىرىۋەتتى. ھاقارەت ۋە زورلۇق يۈرەك - باغرىمنى قان قىلىۋەتتى. ئانام رەھىمسىزلىك بىلەن دانىغا مەخپىي سودا قىلىپ مېنىڭ مۇھەببىتىمنى ئاشۇنداق ئاياق - ئاستى قىلدى. ئۇ بۇنىڭ بەدىلىگە ناھايىتى زور پۇلغا ئېرىشتى. مەن بولسام دوزاخ ئازابىغا قالدىم. سىز بولسىڭىز بۇ ئىشلاردىن پۈتۈنلەي بىخەۋەر ئېدىڭىز، بۇنى سىزگە ئېيتىشقىمۇ پېتىنالمىدىم. ئاخىرى دانى بىلەن توي خېتى ئېلىشقا مەجبۇر بولدۇم. ھازىر ئۇنىڭ ئاچكۆز ھاۋايى - ھەۋىسى مېنى ۋەھىمىگە سالماقتا. جېنىم دىلشات، بىر يېرىتقۇچ ۋە رەھىمسىز ئەرنىڭ چاڭگىلىدىن قۇتۇلۇپ چىقىش نېمىدېگەن تەس - ھە؟!

مەن مەكتەپكە قېچىپ كېلىۋالغاندىن كېيىن، دانى بۇ يەرگىمۇ ياۋۇزلۇق بىلەن بېسىپ كەلدى ھەم مېنى بەدەنلىرىم كۆكىرىپ كەتكىچە قاتتىق ئۇرۇۋەتتى. مەن شۇ چاغدا يامغۇردەك ياش تۆكۈپ تۇرۇپ سىزنى مىڭ مەرتىۋە سېغىندىم. بىز تەقدىرنىڭ مۇنچىلىك دەرىجىدە رەھىمسىز بولىدىغانلىقىنى ئويلاپ باققانمۇ - ھە؟ مەن ھازىر قاتتىق تېڭىرقاش ئىلكىدە تۇرماقتىمەن. ھاياتتىن بىر يولىلا ئۈمىدىمنى ئۈزۈپ دۇنيا بىلەن خوشلىشاي دېسەم سىزگە چىدىمىدىم، يۈرىكىم سىز ئۈچۈن تەلپۈنۈپ تىنىمسىز گۈپۈلدەپ سوقۇۋاتسا قانداقمۇ سىزنى تاشلاپ قارا يەر باغرىغا كىرىپ كېتەي!؟ ياشاش ماڭا تېخىمۇ زور ئازاب

ئېلىپ كەلمەكتە. ئاخىرى سىزگە بۇ خەتنى يېزىشغا مەجبۇر بولدۇم. دىلشات، ئادەم بەربىر ئۆلۈپ كېتىدۇ. ئۆلۈم ياش - قېرى دەپ تاللىمايدۇ. ئادەم بىرلا كېلىدىغان بۇ تەڭسىز ئالەمدە ئۆزى چىن ئەقىدە باغلىغان، ئوتتەك قىزغىن ھېسسىياتى بىلەن سۆيىدىغان ئاشىقىدىن ئايرىلىپ يات ھەم سوغۇق ۋۇجۇتقا بارلىقىنى بېغىشلاشقا قانداقمۇ ۋىجدانى چىدىسۇن؟ مەن پەقەت سىزنىلا سۆيىمەن. سىز بىلەن بىللە ياشاشنىلا ئارمان قىلىمەن. مېنى دەرھال قۇتقۇزۇۋېلىڭ! سىز ئۈچۈن شۇنچە زور جاسارەت بىلەن ساقلاۋاتقان ئىپپىتىم بۇلغىنىشقا ئۇچرىمىسۇن. ھازىر مەن گويا ئەتراپى تۆمۈر رىشاتكا بىلەن قورشالغان يالقۇنلۇق ئوت دۈۋىسىگە تاشلىنىش ئالدىدا تۇرغاندەك ھاياتىمدىن خەۋپسىرىمەكتىمەن. يۇمران تۇيغۇلىرىم، سۆيگۈ ئۈچۈن كۆرگەن تاتلىق چۈشلىرىم ۋە مەھكۇم تەقدىرىم مەڭگۈ ئەسلىگە كەلتۈرگىلى بولمايدىغان قانلىق تراگېدىيىگە ئۇچراپ قېلىشتىن تېخىمۇ چۆچۈمەكتىمەن. مەن ئۆرپ - ئادەت ئىسكەنجىسىنى بۆسۈپ تاشلاپ پاك بەدىنىمنى سىزگە تاپشۇرۇشقا شۇنچىلىك تەقەززا بولماقتىمەن. چۈنكى سىز مېنىڭ قەلبىمدىكى مۇقەددەس بىر ئىلاھ. خۇشاللىقىمغىمۇ، قايغۇمغىمۇ شېرىك بولغۇچى ئەڭ يېقىن سىرداش، پەقەت سىزنىڭ سۆيگۈ ئوتىڭىزلا مېنىڭ ۋۇجۇدۇمنى ئىللىتالايدۇ. پەقەت سىزنىڭ قايناق ھاياجان بىلەن كۆڭۈل ئىزھار قىلىشىڭىزلا ماڭا ئالەمچە لەززەت بەخش ئېتەلەيدۇ. مەن دانىدىن ھامان ئايرىلىپ كېتىمەن. لېكىن بۈگۈنمۇ، ئەتىمۇ بۇنى بىلمەيمەن. سىز بىلەن توي قىلىپ «شېرىن ئاي» لارنى بىللە ئۆتكۈزۈشنى كېچە - كۈندۈز خىيال قىلماقتىمەن. ئالدىمىزدىكى يول ئەگرى - توقاي. سىز ئىسيانكار روھ بىلەن مەندەك بىر بىچارە قىزنى زورلۇق ۋە دەپسەندە قىلىشلاردىن ساقلاپ قالسىڭىز ئەڭ زور بەختكە ئېرىشەلەيسىز. تاڭ ئېتىپ كېتىۋاتىدۇ، مەن ئىچىمدىكى پىغانلىرىمنى تۆككەنسېرى كۆز ياشلىرىممۇ قەغەز يۈزىگە توختىماي تامچىلىماقتا. مەن ئۆزۈمنى كونترول قىلالمايدىغان دەرىجىگە يېتىپ قالدىم. پۈتۈن ئەزالىرىم كۆيۈپ كېتىۋاتقاندەك ۋىژىلداپ ئاغرىماقتا. مەن سىزنى بۇ ئازاب ۋە خورلۇق ئىچىدىكى مۇھەببەت قايىنىمىغا يەنە سۆرەپ كىرىدىغان بولدۇم. ئەپۇ قىلىڭ، چۈنكى مېنىڭ تۇرمۇشۇمدا سىز بولمىسىڭىز بولمايدۇ. خەير قەدىرلىكىم، بىز ئەتە سائەت ئۈچتە خەلق باغچىسىنىڭ ئالدىدا ئۇچرىشايلى. شۇ چاغدا مەن سىزگە قەغەز يۈزىدە ئىزھار قىلالمىغان تېخىمۇ نۇرغۇن گەپلەرنى دەپ بېرىمەن. شۇ چاغدا سىز مېنى تېخىمۇ ياخشى چۈشىنىپ قالىسىز.

سىزگە تەلپۈنۈپ تۇرغۇچى ئالمىرە.

6

دىلشات تېلېۋىزىيە ئىستانسىسىدا تەرجىمانلىق قىلاتتى. ئۇ كۈندۈزى ئىدارىنىڭ ۋەزىپىسى بىلەن مەشغۇل بولسا كەچلىرى ۋە دەم ئېلىش كۈنلىرى باش كۆتۈرمەي ئەدەبىي ئەسەرلەرنى تەرجىمە قىلاتتى. ئۇ كۆپرەك پۇل تېپىپ تويىنىڭ تەييارلىقىنى قىلىۋاتاتتى. بىراق

ئۆيلىمىغان يەردىن ئالمىرە قولىدىن كەتتى. بۇ ئېغىر تىراگېدىيە ئېبۇنىڭ ھېسسىياتىنى سۇسلاشتۇرۇپ قويىدى. ئۇ ھوشىنى يوقاتقىچە ھاراق ئىچتى، ئالاتاغىل ناخشىلارنى توۋلاپ كوچىلارنى بېشىغا كىيدى. دوستلىرى ۋە خىزمەتداشلىرى ئۇنىڭغا ئېچىندى. بىلمىگەنلەر نەپرەت ئوقۇدى. نېمىلا قىلغان بىلەن ئالمىرە ئەمدى ئۇنىڭغا نېسىپ بولمايتتى. ئۇ بۈگۈنمۇ بىر پارچە ماقالىنىڭ تەرجىمىسىنى ئاپالدىراپ ـ تېنەپ ئىشلىمىدى ـ دە، ھاراق ئىچىشنى كۆڭلىگە پۈكۈپ ماتېرىياللىرىنى يىغىشتۇردى. شۇ ئەسنادا ئالمىرەنىڭ خېتى ئۇنىڭ قولىغا تەگدى.

ئۇ خەتنى ئوقۇپ ئۆزىنى زادىلا تۇتۇپ تۇرالمىدى. ياش تامچىلىرى مەڭزىنى بويلاپ ئاقاتتى. ئۇ تۇمان ئىچىدە يول تاپالماي تېنەپ قالغان ئادەمدەك بىر ھازا سۈكۈتكە چۆكتى: ئالمىرەنىڭ ئازابلىق سىماسى كۆز ئالدىدا بارا ـ بارا يوغىناپ كۆرۈنۈشكە باشلىدى. ئۇنىڭ ئەسەبىيلىك بىلەن بۇلاپ كېتىلگەن مۇھەببىتى ۋۇجۇدىنى لاۋۇلداپ كۆيدۈرۈپ خىيالىنى ئەسىر قىلدى. ئەمدى ئۇ يەنە ئەقىدە بىلەن ئۆچمەنلىك ئوتتۇرىسىدا بىر مەيدان شىددەتلىك ئېلىشىشنىڭ بارلىقىنى ئويلاپ مۇشتلىرىنى چىڭ تۈگدى ـ دە، ئالدىراپ ئىشخانىدىن چىقتى.

7

ئالمىرە دانىغا تۇتۇق بەرمىگىنى بىلەن ئۇنىڭ ئەتراپىدا پەرۋانىدەك ئەگىپ يۈرگەن قىزلارمۇ ئاز ئەمەس ئىدى. شۇڭا ئۇنىڭ ھېسسىياتىمۇ ئالـ مىشىپ تۇراتتى. چىرايلىق قىزلارنى كۆرگەندە كۆڭلىگە تۈرلۈك خىياللار كىرىۋالاتتى. ئۇ تويغا كەتكەن پۇلغا قىلچىمۇ ئۆكۈنمىدى. بىراق ئەرلىك غۇرۇرىنىڭ ھاقارەتكە ئۇچرىغىنىغا غەزىپى كەلدى. ئۇ كۈتۈلمىگەندە ئالمىرەدىنمۇ ئېشىپ چۈشىدىغان لاتاپەتلىك بىر قىزنى ئىزدەككە كەلتۈرۈۋالدى ـ دە، تېخى قولىنىڭ ئۇچىنىمۇ تۇتقۇزمىغان ئالمىرەنى كۆزدىن يوقىتىش نىيىتىگە كەلدى. ئۇ شۇنداق قىلسىلا پۇخادىن چىقاتتى. ۋۇجۇدىنى قورۇۋاتقان يوشۇرۇن ئازابتىن خالاس بولاتتى. پەقەت پۇلنىلا كۆزلەيدىغان، جېنىدىن جاق تويغان ئىككى لۈكچەك دانىنىڭ مەخپىي كېلىشىمى بىلەن ئالمىرەنىڭ پېيىگە چۈشتى. ئۇلار بۇ ئىشنىڭ قانداق قورقۇنچلۇق ئاقىۋەت كەلتۈرىدىغانلىقىنى ئويلاپمۇ قويمىغانىدى. پۇلدىن ئىبارەت ئاشۇ بىر پارچە سىرلىق قەغەزلا ھەممىدىن غالىب ئىلاھ ئىدى.

ئالمىرە كىچىككىنە قارا سومكىنى كۆتۈرگەن ھالدا باغچا ئالدىدىكى يولغا كەلدى. ئۇنىڭ پېيىگە چۈشۈپ ئارقىسىدا يۈرگەن لۈكچەكلەر جىددىيلەشكەن ھالدا ماشىنىنى ئۇدۇل چوڭ يولغا بۇردى. ئەتراپ ۋاڭ ـ چۇڭغا تولغانىدى. يولدىن ماشىنىلارنىڭ قۇيرۇقى ئۈزۈلمەي ئۆتۈپ تۇراتتى. ھەر كىم ئۆز ئىشى بىلەن ئالدىراش ئىدى. ئالمىرە يولنى توغرا كېسىپ باغچا تەرەپكە قاراپ ماڭدى. باغچا ئالدىدىن چوڭ يولغا چىقىپ بولغان تاكسى ماشىنىسى ئالمىرەگە قاراپ بوراندەك كەلدى. ئېچىنىشلىق بىر چىر-

قىراش بىلەن ئالمىرە يولىنىڭ چېتىگە ئۆچۈپ چۈشتى. لۆكچەكلەر يولىدا تىكىـ ۋەتتى. بىر توپ كىشىلەر ئالمىرەنىڭ ئەتراپىغا توپلاندى. بىر دەمدىن كېيىن ساقچى ماشىنىلىرى قۇلاقنى پاڭ قىلىۋەتكۈدەك قاتتىق چىرقىراپ كەينى-كەينىدىن بۇ يەرگە كېلىپ توختىدى. دىلشات باغچا ئىشىكى تەرەپكە قاراپ كېتىۋېتىپ يۈرىكى ئېغىۋاتقاندەك بولدى-دە، ئۇدۇل ئادەملەر توپىغا قاراپ يۈگۈردى. ئالمىرەنىڭ قانغا بويالغان جەسىتى ئوتتۇرىدا سوزۇلۇپ ياتاتتى. دىلشات لاغ-لاغ تىترىگىنىچە ئاغزىنى ئېتىۋالدى. ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى سوغۇق تەر باستى، چىرايى تاتىرىپ كەتتى. ئۇ قورقۇنچ ئىچىدە ئالمىرەنىڭ چۇۋۇلغان چاچلىرىنى سىلىدى. ئۇنىڭ بەدەنلىرىدىن سىرغىپ ئېقىۋاتقان ئىسسىق قانلار يولغا يېيىلماقتا ئىدى. دىلشات بىردىنلا شىردەك ھۆركىرەپ ئالمىرەنىڭ جەسىتىنى سىلكىشكە باشلىدى. ئۇنىڭ كۆزىگە ئەتراپتىكى ئادەملەر ۋە بۇ بىپايان كەڭ جاھان كۆرۈنمەيلا قالدى. ئۇ ئەسەبىيلىك بىلەن «ئالمىرە، ئالمىرە، كۆزىڭىزنى ئېچىڭ، مەن كەلدىم» دەپ نىدا قىلدى. لېكىن ئۇنىڭ ئەلەم ۋە پىغانغا تولغان ئاۋازى چەكسىز بوشلۇقتا ئۆزلۈكىدىن غايىب بولدى. تۇساتتىن ئۇنىڭ بېشى پىرقىراپ قېيىشقا باشلىدى، كۆزلىرىگە قاراڭغۇلۇق تىقىلدى، پۇت-قوللىرى بوشىشىپ كەتتى. ئۇ كىشىلەر توپى ئىچىدە سەنتۈرۈلۈپ-سەنتۈرۈلۈپ يەرگە گۈپپىدە يىقىلدى.

ھازىردار كىشىلەر كىچىككىنە ھويلىغا پېتىشماي قالغانىدى. يۈرەكنى ئېزىدىغان يىغا ئاۋازى پەلەكنى تىترەتتى. ئالمىرەنىڭ ئاپىسىمۇ ئۇدۇل كەلگەن ئاياللارغا ئېسىلىپ يىغلاۋاتاتتى. دانى ھويلىنىڭ بىر چېتىدە ئوغرى مۈشۈكتەك كۆزلىرىنى پارقىرىتىپ تۇراتتى. ئاق باغلىۋالغان دىلشات بىر يېسىپ، ئىككى يېسىپ دانىنىڭ ئالدىغا كەلدى. ئۇ ئالمىرەنىڭ ھاياتىنى نابۇت قىلغان، ئۆزىنىڭ مۇھەببىتىنى خانىۋەيران قىلغان رەزىل مەخلۇقنى ئەمدى راسا ئېنىق كۆردى. ئۇنىڭ دانىنىڭ ياقىسىدىن قاماللاپ تۇتۇپ ۋالاق-ۋۇلۇق ئورۇۋەتكۈسى، ئاغزى-بۇرنىنى قانغا بويىۋەتكۈسى بار ئىدى. بىراق، ھازا بولۇۋاتقان بۇ پەيتتە ئەسەبىي تىراگېدىيىنىڭ پەيدا بولۇشىدىن ئەنسىرەپ نىيىتىدىن ياندى. ئۇنىڭ غەزەپ ئوتلىرى چاقناپ تۇرغان كۆزلىرى گاھ دانىغا، گاھ ئالمىرەنىڭ ئانىسىغا نەشتەردەك سانجىلاتتى. ئۇنىڭ بوغداي ئۆڭ چىرايى تۆمۈردەك كۆكەردى، قانلىرى شىددەت بىلەن ئۇرغۇدى. ئۇ گويا دەھشەتلىك سىلكىنىشتىن يېرىلغان يەرنىڭ چوڭقۇر قاتلىمىغا غۇلاپ كېتىۋاتقاندەك ھېسسىياتقا چۆمدى. ئەتراپنى تۇمان قاپلاپ ياتقاندەك كۆرۈنەتتى. ئۇنىڭ كۆزلىرى گاھ ئاشۇ تۇمانلىق جاھانغا تاشلانسا، گاھ چەكسىز كۆكتىكى بۇلۇتلار قاينىمى ئىچىدىن يېيىلىپ كېلىۋاتقان قاندەك قىزىل شەپەق پارچىلىرىغا قادىلاتتى. غايەت زور تەشنالىققا تولغان مۇھەببەت ھېسلىرىمۇ كۆڭۈل دۇنياسىدىن ئاستا-ئاستا تۇزۇپ كېتىۋاتاتتى.

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئالمىرەنى يۇغىلى كىرگۈچى ئايال-
لار دەھشەتلىك چۈشتىن چۆچۈپ ئويى-
غانغاندەك ئالاقزادە بولۇپ كەتتى. ھايات
بىلەن ئاللىقاچان خوشلاشقان بۇبەدەندىن
توغرىسىنى ئېيتقاندا، قات-قات سىم بىلەن
مەھكەم تېڭىلغان ئىنچىكە بەلدىن تەرۋەقاگ-
سىق قان ھىدى گۇپۇلدەپ تاراشقا باشلى-
دى. پاك تەنىنىڭ قان بىلەن بويالغان مۇن-
داق ئېچىنىشلىق مەنزىرىسى ئۇلارنىڭ كۆز-
لىرىدىن ئىسسىق ياش تامچىلىرىنى ئۈزۈپ
ئالدى. بىراق بارلىق پاجىئەنىڭ سەۋەب-
چىسى بولغان رەھىمسىز ئانا يەنە ئاۋۋال-
قىدەكلا ئاچكۆز ۋە شالاق كۆرۈنەتتى.

ئالمىرەنىڭ جەسىتى ئاپئاق ئاخى-
رەتلىككە ئېلىنىپ، تاۋۇتقا سېلىن-
دى-دە، مۇڭلۇق يىغا-زارە ئىچىدە
ھويلىدىن ئېلىپ چىقىلدى. شۇ ئەس-
نادا ساقچى ماشىنىسى قاتتىق چىرقىرى-
غىنىچە قورۇ ئالدىغا كېلىپ توختىدى.
دانى يالاپ ئىشلەتكەن ئىككى لۈك-
چەك ساقچىنىڭ نازارىتى ئاستىدا
ماشىنىدىن چۈشتى. ئۇلار دانىغا ئا-
لايغان ھالدا گۇناھكارلارچە بېشىنى
ئەگدى. دانى قېچىشقىمۇ ئۈلگۈرەلمەي
قالدى. ئۇنىڭ قولىغا تۆمۈر كويزا
سېلىندى. دىلشات شۇ چاغدىلا ھەممى-
نى چۈشىنىپ يەتتى-دە، بىردىنلا
ئەسەبىيلەشكەن ھالدا دانىغا ئېتىلدى.
ساقچىلار ۋە جامائەت ئۇنى تارتىۋال-
دى. ئەتراپ پاتىپاراقچىلىققا تولدى.
كىشىلەر ياقىلىرىنى تۇتۇشقان ھالدا
تاۋۇتنىڭ ئارقىسىدىن ئەگىشىپ مېڭىشتى.

ئەتراپتا جىمجىتلىق ھۆكۈم سۈرەت-
تى. ياڭاقچىلىنىپ قالغان دەل-دەر-
رەخلەر شىۋىرغاندا ئىڭغاڭشىيتتى.
يىراقتا غادىيىپ تۇرغان كۈمۈش رەڭ
تاغلار تېخىمۇ مىسكىن كۆرۈ-
نەتتى. ئالمىرەنىڭ جەسىتى
ئۈن-تىنسىز ھالدا يەرلىككە قويۇلدى.
ھازىدار كىشىلەر دۇئا-تىلاۋەت قىلى-
غاندىن كېيىن بىر-بىرلەپ تارقاشقا
باشلىدى. دىلشات يالغۇز ئايرىلىپ
قالدى-دە، بىر دۆۋە توپىغا قاراپ
بۇقۇلداپ يىغلىۋەتتى. «ئالمىرە، بەك
بالدۇر كەتتىڭىز ئالمىرە، مەن سىزنى
سۆيەتتىم ئالمىرە، مەن ئەمدى قانداق
قىلىمەن، تەقدىر نېمىدېگەن رەھىمسىز
ئالمىرە!» ئۇ توختىماي شىۋىرلايتتى،
نىدا قىلاتتى، كۆككە تەلپۈنەتتى، يەرگە
باش ئۇراتتى. بىراق ئەتراپىدا قۇپ-
قۇرۇق بىر دۇنيالا يېيىلىپ ياتاتتى.
ئۇنىڭ مۇھەببىتىمۇ مەڭگۈ قايتىپ
كەلمەيتتى.

چەكسىز ئاسمان بوشلۇقى بىردىنلا
كۆكىرىپ، لەپىلدەپ قار يېغىشقا باش-
لىدى. دىلشاتنىڭ ئۈستىگە، ئالمىرە
ياتقان قەبرىگە، پۈتۈن جاھانغا قار
ئۇچقۇنداپ ياغماقتا ئىدى. دىلشات
مۇزدەك توپا دۆۋىسىدىن قولىنى تارتىپ
ئورنىدىن تۇردى. كۆزىنى يۇمۇپ-ئاچ-
قۇچە ئەتراپ ئاق لىباسقا پۈركەن-
گەنىدى. ئالمىرەنىڭ قەبرىسىمۇ ئاپئاق
ۋە يۇمران قارلارغا كۆمۈلۈپ
بولغانىدى.

نەسرلەر

ئەسئەت ئابدۇقادىر

يېقىنقى يىللاردىن بۇيان ئۆزىنىڭ «يوتكەن ئۇيقۇ»، «نۇر»، «ياشلىق مېلودىيىسى» قاتارلىق بىر قىسىم نەسىرلىرى بىلەن كىتابخانلارنىڭ دىققىتىنى قوزغاپ كېلىۋاتقان ياش نەسىرچى ئەسئەت ئابدۇقادىر 1965- يىلى 30- ئىيۇن خوتەن شەھىرىدىكى بىر ئوقۇتقۇچى ئائىلىسىدە تۇغۇلغان. 1986- يىلى شىنجاڭ داشۆىنىڭ ئەدەبىيات فاكۇلتېتىنى تاماملىغاندىن تارتىپ ھازىرغىچە «يېڭى قاشتېشى» ژۇرنىلىدا ئىشلەپ كېلىۋاتىدۇ.

ئۇ 1985- يىلى ئىجادىيەتكە كىرىشكەن بولۇپ، ھەر قايسى مەتبۇئاتلاردا 100 پارچىگە يېقىن نەسىر ۋە ھېكايىلىرى ئېلان قىلىنغان ھەمدە «نۇر»، «ئۆلۈك ۋە تىرىك» كە ئوخشاش بەزى نەسىرلىرى مۇكاپاتقا ئېرىشكەن.

ئەسئەت ئابدۇقادىر يېقىندا ئۆزىنىڭ تۇنجى نەسىرلەر توپلىمى — «مۇھەببەت ھەققىدە رىۋايەت» نى نەشرىياتقا تاپشۇردى.

تەنھالىق

بىر قەدىمكى دالىدا كاككۇك گۈللىرى بۈككىدە ئۈسۈپ كەتكەنىدى. گۈللەر مەيىن شامالدا تەۋرىنەتتى. ھىدى ئەتراپنى بىر ئالغانىدى. قۇياش نۇرىدا تولىمۇ شوخ، نەپىس، رەڭدار كۆرۈنەتتى.

مەن بۇ مەنزىرىلەردىن لەززەتلىنىپ ئۆزۈمنى يېنىكلەپ قالغاندەك ھېس قىلدىم. بىرئازدىن كېيىن تاغ تەرەپتىن بىر توپ ئاقۇش تۇمان سۈرۈلۈپ كېلىپ دالىنى قاپلىدى. ئارقىدىن بوشلۇققا كۆتۈرۈلۈپ چىپپىدە توختاپ قالدى. گەرچە مەيىن شامال چىقىۋاتقان بولسىمۇ، تۇمان ھېچبىر ياققا سۈرۈلمەيتتى. بۇ ھال مېنى ھەيران قالدۇردى. بولۇپمۇ دالا يۈزىدە كىشىنى مەپتۇن قىلغان ھېلىقى كاككۇك گۈللىرى سولىشىپ قالغانىدى. گۈزەل مەنزىرىنىڭ بۇنداق تېز ئابۇت بولۇشىدىن كۆڭلۈم تولىمۇ غەش بولدى. بىردىنلا قۇلىقىمغا كۈچلۈك بىر ئاۋاز كىردى. ئۇ قۇشلارنىڭ سايراشلىرىدىنمۇ، ئادەملەرنىڭ ۋارقىراشلىرىدىنمۇ، قويلارنىڭ مەرەشلىرى ياكى كالىلارنىڭ مۆرەشلىرىدىنمۇ، ئىشقىلىپ ھېچبىر نېمىنىڭ ئاۋازىغا ئوخشىمايتتى. بۇ ئاۋاز تولىمۇ يېقىمسىز ئىدى. بىر پەستىن كېيىن بۇ ئاۋازلار ئەۋجىگە كۆتۈرۈلۈپ دالىغا كاككۇك گۈللىرىنىڭ بەرگىلىرى چۈشۈشكە باشلىدى. ئانچە ئۇزۇن ئۆتمەي دالا يۈزى بەرگىلەر بىلەن تولدى. بۇمۇ ئۆزگىچە گۈزەل بىر مەنزىرە ئىدى. مەن بۇنىڭدىنمۇ لەززەتلىنىشكە باشلىدىم. بىردىنلا بۇرنۇم تۈشۈكچىلىرىدىن ئاقۇش تۇمان ئېتىلىپ چىقىپ، تۇمانغا قوشۇلۇپ كەتتى. ئارقىدىن تۇمانلار پەسكە شۇڭغۇغىنىچە دالىدىكى گۈل بەرگىلىرىنى پاك - پاكىز سۈپۈرۈپ ئالمىقا- يا قىلارغا كەتتى.

دالا قۇيقۇرۇق، يېقىمسىز بىر نەغمىگە ئايلىنىپ قالدى. مەن تېڭىرقاپ ئۇيغا چۆمدۈم. ئەسلىدە ئاقۇش تۇمانلار غالجىر ئىكەن-دە! مېنىڭمۇ روھىم ئۇلارغا قوشۇلۇپ كەتتى... شۇندىن ئېتىبارەن مەن يىگانە قالدىم.

ۋىناسقا بىر سۆز

مەن باشقا بىر دۇنيادا، باشقا بىر زېمىندا ۋىناس بىلەن ئۇچراشتىم. ئۇ ئۆز زىبالىقىنى يوقاتمىغانىدى. مەن ۋىناسقا ئېتىبارىم بىلدۈرۈپ سەجدە قىلدىم. ئۇ سالىمىمنى ئىلىك ئالمىدى. مامۇقتەك يۇمشاق، سۈتتەك ئاپئاق پۇتلىرىغا لەۋلىرىمنى تەگكۈزۈپ سۆيدۈم. ئۇ يەنىلا سالىمىمنى ئىلىك ئالمىدى.

مەن ئورنۇمدىن تۇرۇپ ئۇنىڭغا تەئەججۈپ بىلەن قارىدىم. ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن مەيۈسلۈك، خاپىغانلىق ئالامەتلىرى چىقىپ تۇراتتى.

— ئىلگىرى يەر شارىنىڭ نۇرىدا، ئىنسانىنىڭ مۇھەببىتىدە سېنى كۆرگەنىدىم، — دېدىم. ئۇنىڭدىن ھېچبىر زۇۋان چىقمىدى. ھەتتاكى ئۇنىڭ مۈرىلىرىگە ئىككى قاغا قونۇپ قاقىلدىغانىدىمۇ ئۇ مىت قىلماي تۇردى. ۋىناسنىڭ بىچارە ھالىتىگە قاراپ ئىچىم سىيرىلدى. مەن ئىختىيارسىز شۇنداق خىتاب قىلدىم:

— ئەي ۋىناس، سەن بۇ دۇنيانىڭ سۈبھى نۇرىغا ئەبەدىي چۆمۈلۈپ تۇرغايسەن، بىز سېنىڭ قۇدرىتىڭنى يىراقتىن ھېس قىلىپ تىۋىنايلى!

سەپەرداشلار

مەن بىر كىشى بىلەن ھەمسەپەر بولۇپ قالدىم. بىز بىرنەچچە كۈن پاراڭلاشماي ئۈنسىز ماڭدۇق. چىڭقى چۈش، ھاۋا ئىسسىق. مەن ئۇنىڭغا سۆز ئاچتىم:

— ئاۋۇ قېرى توغراق سايىسىدە بىر ئاز سەگىدىۋالايلى!

— مەن ئالدىراش، ماڭمىسام بولمايدۇ، — دېدى ئۇ كىشى چىپ-چىپ تەرلەپ تۇرسىمۇ.

— قەيەرگە شۇنچە ئالدىرايسىز؟

— كۈن چىقىشنى نىشان قىلىپ ئۇزۇندىن بېرى مېڭىۋاتىمەن، — دېدى قوللىرىدا چىكە تەرلىرىنى سۈرتۈپ تۇرۇپ.

— مەنمۇ تۇغۇلغىنىمدىن بېرى مېڭىۋاتىمەن، ئەمما قەيەرگە بېرىشىمنى بىلمەيمەن.

— ھىم.

— بىز بىرئاز سەگىدىۋالايلى، بۇ يول پات تۈگەيدىغاندەك ئەمەس.

— ئاز قېلىۋاتىدۇ، — دېدى ئۇ قولىدا كۈن نۇرىنى توسىغاچ. مەنمۇ ئۇنىڭغا ئوخشاش قولۇمنى چېكەمگە ئاپىرىپ يىراققا قارىدىم. ئەمما، ھېچنېمىنى كۆرەلمىدىم.

— قانداق بىلدىڭىز؟ — مەن تەئەججۈبلىنىپ سورىدىم.

— بىر ناخشا ئەنە ئاۋۇ تەرەپتىن شۇنداق ئېنىق ئاڭلىنىۋاتىدىغۇ، —

دېدى ئۇ ئالدى تەرەپنى ئىما قىلىپ.

— مەن ھېچبىر سادا ئاڭلىمىدىمغۇ؟

— بىلمىدىم، — دېدى ئۇ ئازراق سوكۇتتە تۇرۇۋېتىپ، — ئۇزۇن زاماندىن بېرى مەن ئاشۇ جەزبىلىك، لېۋەن ناخشىغا ئەگىشىپ مېڭىۋاتىمەن.

بىز يولىمىزنى يەنە داۋاملاشتۇردۇق.

— قۇياش پاتتى، سەل تۇرۇپ دۇنيانى زۇلمەت قاپلايدىغان بولدى، — دېدىم.

— ھەم.

— قاراڭغۇدا يولدىن ئادىشىپ قالمايلى، شۇنىڭغىچە بىرەر ئارامگاھ تېپىۋالغان بولساق ياخشى بولاتتى.

— مەن يولدىن ئاداشمايمەن، مېڭىۋېرەي، — دېدى ئۇ قەدىمىنى تېزلىتىپ. مەن ئامالسىز ئۇنىڭغا ئەگەشتىم. زېمىننى قاراڭغۇلۇق قاپلىغاندا مەن تەمتىرەپ قەدەم ئېلىشقا باشلىدىم. ئۇ بىخارامان كېتىۋاتاتتى. مەن چوڭقۇر بىر ئازگالغا چۈشۈپ كەتتىم.

— ھەي بۇرادەر، مېنى قۇتقۇزۇۋال! — دەپ بار ئاۋازىم بىلەن ۋارقىرىدىم.

— سەن مەنزىلىڭگە يېتىپ بوپسەن، مەن ماڭاي.

— ھەي، ماڭا ئۇۋال قىلما، خېلى كۈندىن بېرى ھەمسەپەر بولغىنىمنىڭ يۈز-خاتىرىسىنى قىل!

— سېنىڭ مۇشۇنداق ئاقىۋەتكە قېلىشىڭنى بىلەتتىم. بولدى، مەن ماڭاي. ناخشا يېقىنلا يەردىن ئاڭلىنىۋاتىدۇ، — دېدى ۋە مېنى يالغۇز تاشلاپ كېتىپ قالدى.

مەن ئۇنىڭ قاراڭغۇلۇققا شۇڭغۇپ كىرىپ كەتكىنىنى كۆردۈم. مەن شۇنچە تىڭشاپ باققان بولساممۇ ناخشىنى زىنھار ئاڭلىيالمىدىم، پەقەت بىرسىنىڭ بوشلۇقتا ئاياغ تىۋىشىنىلا ئاڭلىدىم.

رەقىب

ھاۋا سوغۇق ھەم تۇتۇق كەڭ دالىدا ئىككى توپ كىشى بىر-بىرىگە قارىشىپ ئۇنسىز تۇرۇشىدۇ. ئىككى توپ ئوتتۇرىسىدىكى قار ئۈستىدە سانسىزلىغان ئىت ئىزلىرى ۋە ئۇيۇپ قالغان قانلار كۆزگە روشەن چېلىقىپ تۇرىدۇ.

ئىككى تەرەپ يەنە بىردىن ئىت قويۇۋېتىپ بەردى. ئىتلار ساداقتىن چىققان ئوقتەك بىر-بىرىگە ئېتىلىپ تالىشىپ كەتتى. قانلار بىرىنىڭ بوينىدىن، يەنە بىرىنىڭ بوينىدىن ئاقماقتا...

خېلى كۈنلەردىن بۇيان ئاچچىق يۇتۇپ ئۆيدە ئولتۇرۇۋېتىمەن. سىرتتا شىۋىرغان ئارىلاش قار ياغماقتا. ئوت يېقىلمىغاچقىمۇ ئۆي سوۋۇپلا كەتتى. مەن كەڭ دالىغا چىقىپ ئۇنىڭ بىلەن ئېلىشىپ ئاپپاق قارنى قىپقىزىل قانغا بويىشنى ئويلىدىم. لېكىن، مەن يەنىلا ئاچچىق يۇتۇپ ئۆيدە ئولتۇرۇۋاتىمەن. سىرتتا شىۋىرغان ئارىلاش قار ياغماقتا.

«ئىزلەنمە ھېكايىلەر»

ئىككى ھېكايە

ئەسئەت ئەمەت

مۇھەررىردىن: دۇنيادا مۇشۇ ئەسىرنىڭ باشلىرىدىن باشلاپ، مەملىكىتىمىزدە 80 - يىللاردىن كېيىن ئەنئەنىۋى پىروزا قۇرۇلمىسى ۋە ئىپادىلەش ئۇسۇلىغا نىسبەتەن بۆسۈش خاراكتېرلىك ئۆزگىچىلىك ياراتقان ئەسەرلەر كۆپلەپ مەيدانغا كېلىشكە باشلىدى ۋە مەيدانغا كەلمەكتە. بۇ خىلدىكى ھېكايىلەر ئادەتتە «ئىزلەنمە ھېكايىلەر» (探索小说) دەپ ئاتالماقتا. ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدىمۇ يېقىندىن بۇيان «ئىزلەنمە ھېكايىلەر» مەيدانغا كېلىۋاتىدۇ، مەھەممەت باغراش، مۇھەممەتئىمىن ھوشۇر، ئەسئەت ئەمەت، پەرھات تۇرسۇن... قاتارلىق يازغۇچىلارنىڭ بەزى ئەسەرلىرى «ئىزلەنمە ھېكايىلەر» جۈملىسىگە كىرىدۇ. بۇ ساندا دىققىتىڭلارغا ئىپادىلەش ئۇسۇلى جەھەتتە ئۆزگىچە ئاشۇ خىل ئەسەرلەردىن تاللاپ سۇندۇق.

رويال ھەققىدە ھېكايە

ئۇ تۇيۇقسىز قوزغالغان، بېسىقىۋالغىلى بولمايدىغان بىر ئىستەكنىڭ تەسىرىدە ئەسكى - تۈسكى نەرسىلەرنى قويىدىغان ئۆيگە قاراپ ماڭدى. ئۇ ئۆيدىكى رويالدىن چىققان تونۇش بىر كۈي ئۇنىڭ ئاللىقاچان كونىراپ كەتكەن ئەسلىمىلىرىنى قوزغاپ قويغانىدى. ئۇ ھاڭ - تاڭ بولغىنىدىن ئەقلىنى يوقىتىپ قويايلا دېدى.

رويال ئۆزلۈكىدىن چېلىنىۋاتامدىغاندۇ؟

بۇ رويالنىڭ تاشلاپ قويۇلۇشى ئۇنىڭ بۇ ئۆيدىكى ئارتۇقچە، ئەرزىمەس نەرسە ئىكەنلىكىدىن ئىدى، ئۇ ئاشۇ ئۆيدە قانچە يىللاردىن بېرى توپا - چاڭ بېسىپ ياتتى، ئۇنى ھېچكىممۇ ئىزدەپ قويمىدى، چۈنكى ھېچكىم ئۇنىڭغا ھاجەتمەن ئەمەس ئىدى.

بۇ رويال ئۇنىڭ دەسلەپكى ئايالى ئۈچۈن ئېلىنغان، ئەمما ئۇ ياش، گۈزەل ئايال بۇ رويالغا قاراپمۇ قويمىدى. ئۇ سەنئەت ئىنستىتۇتىنى پۈتتۈرۈپ ناخشا چولپانى بولۇشقا ئىشتىياق باغ-

لاپ يۈرگەن چېغىدا بۇ يىگىت بىلەن توي قىلغانىدى. يىگىت تويدىن كېيىن ئۇنىڭ سەھنە ھاياتىنى ياقتۇرمىدى، بۇ قىزنىڭ شەخسەن ئۆزىگىلا تەئەللۇق بولۇشىنى، ئۇنىڭدىن ھېچكىمنىڭ بەھرىمەن بولالماسلىقىنى ئۈمىد قىلغان ھەم بۇنى ھەقىقىي بىر ئەرنىڭ غۇرۇرى دەپ تونۇغانىدى.

قىز ئۇنىڭ رايىغا بوي سۇندى.

قىز ئۆز ۋاقتىدا سەھنىلەردە ناخشا ئېيتاتتى، رويال چالاتتى ياكى ناخشا ئېيتىپ رويال چالاتتى، بۇ كۈنلەر قىز ئۈچۈن شېرىن بىر ئەسلىمىلا بولۇپ قالدى، قىسقىغىنە ۋاقىتتا ئۇ كۈنلەر ئۇنىڭدىن شۇنچىلا يىراقلىشىپ كەتتى.

يىگىتنىڭ سودا ئىشلىرى ناھايىتى روناق تاپقان بولغاچقا، ئۇ قىزغا ئاتاپ يېڭى بىر رويال سېتىۋالدى ۋە ئۇنىڭ سەنئەت ھاياتىنى ئۆيدە داۋاملاشتۇرۇشى ئۈچۈن پۇرسەت يارىتىپ بەردى. «بۇنىڭدىن زوق ئالغۇچى كىشى پەقەت مەن ئۆزۈم» دەپ ئويلىدى ئۇ.

قىز روياغا قاراپمۇ قويمىدى، ھەتتا ئېزىدىپەرۇ ناخشا ئېيتىپ سالمىدى، كېيىن تويۇقسىز كېسەل بىلەن ئۆلۈپ كەتتى.

يىپيېڭى رويال ئۇ ئۆيدە تاشلىنىپ دۇق پېتى قېلىۋەردى، كىشىلەر تەرىپىدىن ئاز كۈن ئۆتمەي تامامەن ئۇنتۇلدى. ئەمما ئۇ بۈگۈن سېھىرلەنگەندەك تۇيۇقسىزلا چېلىنىشقا باشلىغانىدى.

يىگىتنىڭ مىڭىسىنى قاتۇرۇپ، دائىم ئويغا سېلىپ كېلىۋاتقان بىر مەسىلە بار ئىدى. ئۇ دائىم «ئۇ مەندەك بىر قارا تۇرۇقنى دەپ نېمە ئۈچۈن ئۆزى شۇنچە ئىخلاس قىلغان سەھنە ھاياتىدىن ۋاز كېچىدۇ؟ مەندە ئۇنى مەپتۇن قىلغۇدەك نېمە بار ئىدى؟ سىنىڭ ناخشىغا، رويالغا ھەقىقىي ئىشتىياقىڭ بولمىدىغان بولسا نېمە ئۈچۈن مەندىن ۋاز كېچەلمەيسەن؟ سىنىڭ بارلىق ئالاھىدىلىكلىرىڭ مەن ئۈچۈن ئوشۇقچە نەرسە ئىدى، خۇددى رويال ئائىلىمىزدىكى بىردىنبىر كېرەكسىز نەرسە بولغىنىدەك. بىز ئەزەلدىن ئۇنىڭسىزمۇ ياشاپ كەلگەن، بۇندىن كېيىنمۇ ياشاۋېرىمىز. سەن راستىنلا بىھۇدە بىر ئىش بىلەن ھەلەك بولۇپ قالغان بولساڭ كېرەك. ماڭا پەقەت چىرايلىقراق بىر ئايال بولسىلا بولاتتى» دەپ خىيال قىلاتتى.

رويالدىن چىقىۋاتقان كۈي شۇنداق ماھىرلىق بىلەن چېلىنىۋاتاتتىكى، بۇ ھال ئۇنى قاتتىق ۋەھىمىگە سالدى، ئۇ ئۆي تاشلىۋېتىلگىنىگە قانچە يىللار بولغان تۇرسا......

ئۇ ئىلگىرى خېلى بىمالال ئېچىلىدىغان بۇ ئىشىكنىڭ قېنىپ، ئېچىش ئىلگىرىكىدىن خېلىلا تەسلىشىپ قالغىنىنى سەزدى.

ئىشىكنى ئېچىشىغا رويال تىمتاس بولۇپ قالدى، ئۇ ئۆمۈچۈك تورلىرى بىلەن قاپلانغان گۇڭگا ئۆي ئىچىگە ۋەھىمە بىلەن قارىدى، ئونى سۈر باستى، شۇنداقتىمۇ ئۇ ئارقىسىغا يېنىشنى خالىماي ئەلەملىك كۆزلىرى بىلەن ئۆيگە پەرىشان ھالدا قاراپ، چىقتى، بايا خېلى تەستە ئېچىلغان ئىشىك گۈپپىدە يېپىلىپ قالدى، ئۆي ئىچى تېخىمۇ بەتتەر خىرەلىشىپ كەتتى، ئۇ ئۆيىنىڭ ئوتتۇرىسىدا خۇدىنى يوقىتىپ، بىرھازا داڭ قېتىپ تۇردى.

يوغان بىر ئۆمۈچۈك ئۇنىڭ بېشىغا سەكرەپ چۈشۈپ يۈزلىرى، بويۇنلىرىنى ئىدىقلاپ تۆۋەنگە چۈشۈپ كەتتى. ئۇ لاغىلداپ تىترەۋاتقان قوللىرىنى نېمىنىدۇر ئىزدىگەندەك ئىككى تەرەپكە يايدى، ئۇ ئۆزىنىڭ بۇ ئۆيگە نېمە ئۈچۈن كىرگەنلىكىنى دەماللىققا ئۇنىتۇپ قالدى، ئەمدىلا ئېنىق كۆرۈنۈشكە باشلىغان رويال بىرنەچچە قەدەم نېرىدا تۇراتتى، ئۇ ئالدىغا بىر قەدەم ئالدى، يەنە بىر قەدەم... ئۇنىڭ پېگىز بارمىقى رويالنىڭ نازۇك تىلىغا تېگىشى بىلەن تەڭ رويالدىن ئىڭرىغاندەك بىر ئاۋاز چىقىپ كەتتى، ئۇ چۆچۈشتىن رىتىمى بۇزۇلغان يۈرىكىنىڭ دۈك - دۈك قىلىپ سوقۇۋاتقىنىنى ئېنىق ئاڭلاۋاتقاندەك بولدى، ئۇ نەپىس ھەرىكەتكە مۇناسىپ كەلمەيدىغان قوپال قوللىرىغا قارىدى، ئاندىن بايىقى ئىڭراش سادىسىنى يەنە ئاڭلىغاندەك بولدى.

«بۇ نازۇك تىللارغا مۇناسىپ كېلىدىغان بارماقلار ئاللىقاچان توپىغا ئايلىنىپ كەتتى. ئۇ بارماقلار ئەمدى ھەرگىزمۇ بۇ تىللارنىڭ ئۈستىدە ھەرىكەتلىنەلمەيدۇ».

ئۇ ئۆزىنىڭ سەنئەتكە زادىلا مۇناسىپ كەلمەيدىغان قولى بىلەن رويالنىڭ نازۇك تىلىنى بېسىشتەك ئەخمىقانە ئىشى ئۈچۈن ئۆكۈندى.

رويالدىن چىققان ئاۋاز رويالنىڭ خورلۇقتىن ئىڭرىشىغىلا ئوخشايتتى.

ئۇ رويالغا تېگىپ كېتىشتىن ئېھتىيات قىلىپ بۇلۇڭغىراق سۈرۈلدى. ئاندىن يۆلەنچۈكى سۇنۇپ كەتكەن، لىڭشىپ تۇرىدىغان بىر ئورۇندۇققا ئولتۇرۇپ خىيال سۈرۈشكە باشلىدى.

«راستىنى ئېيتقاندا مەن سەندىن تەپ تارتاتتىم. ئەمما تەن بەرمەيتتىم. ئىچىمدە، سەن ماڭا ئوشۇق كەتتىڭ، سەھنە ئۈچۈن مەندىن ۋاز كەچسەڭ بولاتتى، دەپ ئويلايتتىم، ساڭا ئىچىم ئاغرىيتتى، سەن كۈندىن - كۈنگە ھېچ ئەرزىمەس بىر ئايالغا ئايلىنىپ قېلىۋاتاتتىڭ، ماڭا چىرايلىق بىر قىز بولسىلا ياخشى كۆرۈۋېرەتتىم».

ئۇ خىيال سۈرگەنسېرى كەيپىنىڭ تۆۋەنلەپ كېتىۋاتقىنىنى سەزدى، ئىبىز ھازا ئۆتكەندىن كېيىن ئۇ ئۆزىنىڭ ئەرزىمەس بىر ئادەم ئىكەنلىكىنى ھېس قىلغاندەك بولدى، ئارقىدىن «دۇنيادا ئەرزىيدىغان نەرسىمۇ بارمۇ، ھەممىسى روياللا ئوخشاشلا ئەرزىمەس نەرسە، بىز پەقەت تۇغۇلۇپ قالغىنىمىز ئۈچۈنلا ياشايمىز»، دەپ ئويلىدى.

بىر سىقىم توپىغا ئايلىنىپ كەتكەن ئۆزىنىڭ شۇقەدەر ئاجىز، رايىشلىقىنى ئىسپاتلىغان بىر ئايال شۇ تاپتا ئەرۋاھىنى ئەۋەتىپ ئۇنى ۋەھىمىگە سېلىۋاتمايدىغاندۇ!

«مېنى بىسەرەمجان قىلىۋاتقان نەرسە چوقۇم ئۇنىڭ ئەرۋاھى» دېگەن خىيال ئۇنىڭ كۆڭلىدىن كەچتى، رويال چېلىپ ئۇنى بۇ ئۆيگە چىللىغان، ئۇنى بۇ تاشلاندۇق ئۆيدە خارامۇشلارچە ئولتۇرۇشقا مەجبۇر قىلغان چوقۇم قىزنىڭ روھى، ئەمما مەندە نېمە گۇناھ؟

ئۇ نېمىدۇر ھىدايەت تىلىگەندەك ئىككى قولىنى ئالدىغا سوزدى، ئاغزى ئەسەبىيلەرچە تىترەپ چۈشىنىكسىز بىرنەرسىلەرنى دېدى، بوشلۇققا سوزۇلغان ئىككى قولى شىددەت بىلەن ھەرىكەتكە كەلدى. بۇ قوللار ئىنگىنى-

نىڭ قانچە پەرىشان بولۇشىغا قارىماي بوشلۇقتىكى قانداقتۇر بىر نەرسىنى تۇتۇشقا ئۇرۇناتتى.

ئۇ قولىنى زادى تىزگىنلىيەلمىدى. بۇ بارماقلار روياليغا قاراپ سوزۇلدى، روياليغا تېگەيلا دېگەن چاغدا ئۇ تۇيۇقسىز تۇرۇپ قالدى، «قىزنىڭ ئەرۋاھى كارامەت كۆرسىتىۋاتىدۇ» دېگەننى قالايمىقانلىشىپ كەتكەن مېڭىسىدە ئارانلا ئويلىيالىدى.

ئۇ تۇيۇقسىز ئارقىسىغا قاچقىپ كەتتى. قانداقتۇر بىر كۈچ ئۇنى روياليغا يېقىنلاشتۇرماي ئىتتىرىۋەتكەنىدى، ئۇ ئورنىدىن تۇرسا يەنە زەربىگە يولۇقىدىغاندەك بىر ۋەھىمە بىلەن ئۆز جايىدا يېتىۋەردى.

رويالنىڭ تىلىدىن بىرى، ئاندىن يەنە بىرى بېسىلدى، ئارقىدىن ھەر خىل قالايمىقان ئاۋازلار ئۇنىڭ مېڭىسىنى ئايلاندۇرۇۋەتتى، ئۇ كۆزىنى چەكچەيتىپ، ئۆزلۈكىدىن چېلىنىپ كېتىۋاتقان روياليغا قارىدى. لاغىلداپ تىترىدى، ئارقىدىن ۋارقىراشقىمۇ ئۈنى چىقماي ئۆزىنى سىرتقا ئاتتى.

ئۇ بىر ئاي داۋالىنىپ ئەسلىگە كەلدى، ئۇ ئۆيىگە قايتقان تۈنجى ئەتىگەندە يەنە مۇزىكا سادasını ئاڭلىدى، بۇ قېتىم ئىنتايىن رىتىملىق، كىشىنى لەرزىگە سالىدىغان بىر سىمفونىيە ئورۇنلىنىۋاتاتتى، كىشىنى ھەيران قالدۇرىدىغىنى بۇ سىمفونىيىنى ئۇنىڭدىن باشقا ھېچكىم ئاڭلىمايتتى.

ئۇ شۇندىن بۇيان ئاشۇ ئەسكى-تۈسكىلەر بار ئۆيدە پەرىشان ھالدا مۇزىكىغا قۇلاق سېلىپ ئولتۇراتتى، كىشىلەر ئۇنىڭ نېرۋىسىدىن گۇمانلىنىشىمۇ پەرۋا قىلمايتتى. كۈنلىرى مۇشۇ رىتىمدە ئۆتەتتى.

بۇ مۇزىكا ئۇ قىزدىن ئورۇنلاپ بېرىشنى كۈتكەن، ئەمما قىز ئۆز ۋاقتىدا ئورۇنلاپ بېرىشنى رەت قىلغان مۇزىكا ئىدى.

ئۇ ھاياجانلانغىنىدىن سەۋدايى بولايلا دېدى، بىر كۈنى چىداپ تۇرالماي:

— مەن ئۆتۈنۈپ قالاي، ئەمدى بولدى قىلسىڭچۇ؟ — دەپ ۋارقىراپ كەتتى، مۇزىكا ئۆچتى، سۈرلۈك ئۆي تىمتاس بولۇپ قالدى.

ئۇ تاڭ سەھەردە مۇزىكا ئاڭلىيالمىدى. بىر ھەپتە ئۆتتى، ئەمما ئۇ كۈتكەن مۇزىكا يەرنىڭ قەھرىدىگە سىڭىپ كەتكەندەك قايتىلاپ ئاڭلانمىدى، ئۇ كۈتۈۋېرىپ تاقىتى تۈگىدى.

ئۇ بۇلۇڭدىكى ئىشىك ئورۇندۇقتا يازۇق تەللىرى ئاپپاق پارقىراپ تۇرغان روياليغا چەكچىيىپ قاراپلا ئولتۇراتتى. ئۇنىڭ كۈنسېرى مىغىدۇرى قۇرۇپ، ھالى خارابلىشىپ كەتتى، ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپ ئورۇندۇقنى رويالنىڭ ئالدىغا قويدى، ئۇنىڭغا ئولتۇرۇپ، روياليغا ئۆزىنى تاشلىدى، رويالنىڭ تىلىدىن بىرئاقلا بىر نەچچە خىل ئېگىز-پەس سادالار چىقىپ، ئۆچتى. ئۆي جىمجىت بولۇپ قالدى.

بىر چاشقان كامىردىن چىقىپ ئەتراپقا قارىۋەتكەندىن كېيىن كېسىلدىدى.

بۇلۇڭدىكى كامارىدىن چىرايلىق بىر چاشقان چىقتى، ئۇلار شەپە چىقارماي ئۆي ئىچىدە قوغلىشىپ ئويناشقا باشلىدى.

دۈكۈر - دۈكۈر

بۇ ئەبگاھ قېرى ھەر يەكشەنبە كۈنى ئېشەكىنى چاپتۇرغىنىچە بىزنىڭ ئىشىك ئالدىدىن ئۆتۈپ كېتەتتى، ھايۋانلارنى سارىڭ ياكى ئوڭ دەپ ئايرىغانىنى مەن ئاڭلاپ باقمىغان، ئەمما ئۇنىڭ ئېشىكى بىر سارىڭ ئېشەك، بۇ ئېشەك ئېگىسىنىمۇ ئۆزىدەك سارىڭ قىلىپ قويغانىدى.

بوۋاي ئەسەبىيلەرچە چېپىپ كېتىپ بارغان ئېشەكىنىڭ ئۈستىدە بىخارامان ئولتۇرۇپ تەرەپ-تەرەپكە قورقۇپ قاچقان بازارچىلارغا پەرۋا قىلماي ئۆتۈپ كېتەتتى.

ئېشەك كوچىغا چىقىپ قالغان توخۇ، قوي ۋە ئۇششاق بالىلارنى ھەرگىز ئامان قويمايتتى.

مېنىڭ دۇنيالىقتا بىرلا بالام بار ئىدى. بۇ كەپسىز بالا دائىملا كوچىغا چىقىۋالاتتى، ئۇ نەچچە قېتىم ئېشەكنىڭ ئايىغىدا يانجىلىپ ئۆلگىلى تاسلا قالدى، شۇندىن كېيىن مېنى تاغدەك غەم باستى.

مەن بۇ ئېشەككە قانداق تەدبىر قوللىنىشنى بىلەلمەيلا قالدىم. ئۇنىڭغا يېقىنلىشىشتىنمۇ قورقاتتىم.

بوۋاي بازارغا ھەر ھەپتىدە بىر قېتىم كىرەتتى، ئۇنىڭ نېمە ئۈچۈن بازارغا كىرىدىغانلىقىنى ھېچكىم بىلمەيتتى.

بىر يەكشەنبە كۈنى بۇ ئېشەك ئىشىك ئالدىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ تۇيۇقسىز توختاپ قالدى، بوۋاي ئەتراپىغا ئالاقزادىلىك بىلەن قاراپ، مېنى كۆردى-دە، سىپايىلىق بىلەن سالام قىلدي، مەن پەرۋا قىلماي تۇرۇۋەردىم. بوۋاي ھاسىسىنى شىلتىپ ماڭا ھەيۋە قىلدى، غەزەپتىن چىشلىرىمۇ غاراسلاپ كەتتى.

تۇيۇقسىز تېنىمگە تىترەك ئولاشتى. مەن ھويلىغا قېچىپ كىرىپ، ئىشىكنىڭ يوچۇقىدىن ئۇنىڭغا قورقۇنچ بىلەن قاراپ تۇردۇم.

بوۋاي ئەتراپىدا ئادەم يوقلۇقىغا ئىشەنچ قىلدى بولغاي، يانچۇقىدىن بىر لوپا ئەينەكنى ئېلىپ، ئېشەكىنىڭ دۇمبىسىدىن نېمىنىدۇر ئىزدەشكە باشلىدى، بوۋاينىڭ شادلىقتىن ئېغىزى ئېچىلىپلا قالغانىدى، ئۇ ئۇچلۇق تىرنىقىنى ئېشەكىنىڭ دۇمبىسىدىكى بىر جايغا سانجىدى، ئېشەك چىچاڭشىپ ئەسەبىيلەرچە يۈگۈرۈپ كەتتى.

مەن گۆھەر تېپىۋالغاندەك خۇشال بولۇپ كەتتىم. بىچارە ئېشەك، سەن ئەسلىدە بىر ئوبدانلا مەخلۇق ئىكەنسەن، ئىگەڭ سېنى سارىڭ قىلىپ قويۇپتۇ.

مەن ھەر يەكشەنبە كۈنى ئوغلۇمنى ھويلىدىكى تۈۋرۈككە باغلاپ قوياتتىم. بۇ، ئۇنىڭ ھاياتىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن ئىدى. ئەمما ئوغلۇم يەكشەنبە كۈنىدە ئوينىيالمىغاچقا بەكمۇ ئورۇقلاپ كەتتى، مۇشۇنداق بولۇۋەرسە مەن بىر-بىر ئۇنىڭدىن مەھرۇم بولۇپ قېلىشىم مۇمكىن ئىدى.

مەن بىر كۈنى مال دوختۇرلۇق سومكىسىنى ئېسىپ ھېلىقى ئېشەكىنىڭ دۇمبىسىدىكى ئەجەللىك يېرىنى بىخوتلاشتۇرۇش ئۈچۈن بوۋاينىڭ ئۆيىگە باردىم. بوۋاي مەندىن ئۆتۈندى:

—دوختۇر، ئېشەكنىڭ دۈمبىسىگە بىر تۆشۈك ئېچىپ بەرسىڭىز. لوپا ئەينىكىم چېقىلىپ كەتكەن، بولمىسا سىزگە بۇنداق يېلىنىپ يۈرمەيتتىم، چۈنكى بۇنىڭ دۈمبىسىدىكى كۆزگە ئانچە چېلىقمايدىغان ئىنتايىن كىچىك جاراھەتنى لوپا ئەينەك بىلەن ئاسانلا تېپىۋالاتتىم، سىز ماڭا رەھىم قىلىپ چوڭراق بىر يارا ئېچىپ بېرىڭ.

—مەن دېگەن دوختۇر، ساق ئېشەكنى يېغىر قىلمايمەن.

ئۇ پۈتۈنلەي ئۈمىدسىزلىنىپ ماڭا يېلىنىپ يالۋۇرغىلى تۇردى. مەن ئۇنىڭ يالۋۇرۇشلىرىغا پەرۋا قىلماي يېنىپ چىقتىم. «ئەمدى ئېشەكنى يەنە چاپتۇرغىنىڭنى بىر كۆرەي» دەپ ئويلىدىم ئىچىمدە.

مەن بۇ يەكشەنبە ئوغلۇمنى تۈۋرۈككە باغلاپ قويمىدىم، بىر چاغدا دۈكۈرلىگەن تونۇش ئاۋاز ئاڭلاندى، يۈرىكىم جىغغىدە قىلىپ قالدى. مەن ئىشىك ئالدىغا يۈگۈرۈپ چىقتىم، مېنىڭ بىچارە ئوغلۇم يول ياقىسىدا ھوشسىز يېتىپتۇ، ئەسەبىي ئېشەك چاڭ توزىتىپ يىراقتا كېتىپ بېرىپتۇ. مەن ئوغلۇمنى ئاران ھوشىغا كەلتۈردۈم، ئۇنىڭ يۈرەك سوقۇشى خېلىلا ئاجىزلاپ قاپتۇ.

... مەن ئاخىرى بوۋاينىڭ ئۆيىگە بېرىپ ئۇنىڭ ئېشىكىنى قانداق قىلىپ چىچاڭشىتىپ چاپتۇرۇۋاتقىنىنى سورىدىم.

—ئېشىكىمنى دۈشەنبە كۈنىدىن شەنبە كۈنىگىچە تىنىماي ساۋايمەن، ئالتە كۈن ئەنە شۇنداق كالتەك بىلەن دۈمبىلاپ چىقىمەن، 7-كۈنى ئۇ راسا چاپىدۇ، پەقەت بىر كۈنلا چاپىدۇ. ھەپتىنىڭ بىرىنچى كۈنىدىن باشلاپ يەنە دۈمبىلاشقا باشلايمەن، يەكشەنبە كۈنىدە بازارغا بارمىسام بولمايدىغانلىقىنى ئۆزىڭىز بىلىسىز، ھەي، قېرى جېنىم مۇشۇ ئېشەكنى چاپتۇرۇشقا سەرپ بولۇپ تۈگەيدىغان ئوخشايدۇ، — بوۋاي شۇلارنى دېگەچ، كالتەكنى ئېلىپ كۆتۈرۈپ ئېشەكنى دۈمبىلاشقا باشلىدى، تەپسە تەۋرىمەس بولۇپ قالغان ئېشەك پەرۋاسىز ھالدا بىر خىللا تۇراتتى، ئەمما ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن ياش قۇرۇمايتتى.

ئېشەككە ئىچىم ئاغرىدى. «بىچارە مەخلۇق، ساڭا ياشىشىڭ ئۆزى بىر ئازاب ئىكەن». مەن ئۇنى ئازابتىن قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن ئۇنىڭ دۈمبىسىگە بىر يېغىر ئېچىپ بېرىشكە رازى بولدۇم، بۇ يېغىر ئۇنى بىر ئايغىچە ئۆلۈم گىرداۋىغا سۆرەپ كېلەتتى.

مەن ئوغلۇمنى ھويلىدىكى تۈۋرۈككە تۆت قېتىم باغلىدىم. بوۋاي ئېشىكىنى چىچاڭلىتىپ بىزنىڭ ئىشىك ئالدىدىن شادىمان ھالدا تۆت قېتىم ئۆتتى، بەشىنچى ھەپتىسى ئېشەك ئۆلۈپ قالدى. ئوغلۇم ئەمدى بەھۇزۇر ئوينىيالايدىغان بولدى. قەلبىمنى شاد-خۇراملىق چۇلغىدى. مەن ئوغلۇمنى ئەمدىلا كوچىغا چىقىرىۋاي دېگۈچە يەنە دۈكۈرلىگەن تونۇش ئاۋاز ئاڭلاندى. سىرتقا يۈگۈرۈپ چىقتىم، ھەيرانلىقتىن كۆزلىرىمگە ئىشەنمەي قالدىم. ھېلىقى بوۋاي كوچىدىن ئەسەبىيلەرچە يۈگۈرۈپ ئۆتۈپ كېتىپ باراتتى، ئۇنىڭ ئاياغ تىۋىشى ئېشىكىنىڭ تىۋىشىغا بەكمۇ ئوخشايتتى. ئۇنىڭ پەيلى بولسا ئېشەكتىنمۇ يامان

ئىدى، «ھېلىمۇ ياخشى ئوغلۇمنى سىرتقا قويۇپ بەرمەپتىمەن» دەپ تەڭرىگە يۈز مىڭ شۈكرى - سانا ئېيتتىم ۋە ئوغلۇمنى يەنە تۈۋرۈككە باغلاپ قويدۇم.

بۇۋاي يەكشەنبە يانى ئادەتتىكى كۈن بولامدۇ كىشىنىڭ خىيالىغا كەلمىگەن كۈنلەردە تۇيۇقسىز پەيدا بولۇپ قالاتتى. ئېشەكنى ئۆلتۈرۈۋېتىپ چاتاق قىپتىمەن، ئەسلى بۇ بوۋاينى ئېشەك تىزگىنلەپ تۇرغانىكەن، ئېشەك ھايات ۋاقتىدا ئوغلۇم ئالتەكۈن خۇشال - خۇرام ئوينىيالايتتى، ئېشەكنىڭ قەدرى قاتتىق ئۆتۈلدى. ئەمدى بۇ بوۋاينىڭ كۈنلەرنىڭ بىرىدە كۈتمىگەندە پەيدا بولۇپ، ئوغلۇمنى دەسسىۋېتىشىدىن ئەنسىرەپ، ئوغلۇمنى تۈۋرۈكتىن ئاجرىتالمايدىغان بولدۇم. بەزىدە ئوغلۇم ئەلەمگە چىدىماي ئايىغىنى يەرگە ئۇراتتى، ئۇنىڭ ئايىغىدىن بوۋاينىڭكىگە ئوخشاش دۈكۈرلىگەن ئاۋاز چىقاتتى، مەن دەسلەپتە بۇنىڭغا پەرۋا قىلمىدىم. ئەمما كۈنلەر ئۆتكەنسېرى قورقۇشقا باشلىدىم، بارا - بارا بۇ ئاۋاز قۇلىقىمنىڭ تۈۋىدە تىنماي ئاڭلىنىدىغان بولۇپ قالدى. مەن ئوغلۇم ئۈچۈن ئازابلىناتتىم، ئىشىك يوچۇقىدىن ئوغلۇمغا قارايتتىم، ئۇ تۈگىشىپ كېتىۋاتاتتى.

مانا ئەمدى ئېشەكنىڭ قەدرى تېخىمۇ ئۆتۈلۈشكە باشلىدى. بىر كۈنى دۈكۈرلىگەن ئاۋازنى ئاڭلاپ چۆچۈپ ئويغاندىم. بۇ ئاۋاز ھويلىدىن كېلىۋاتاتتى، يەنە كېلىپ، بۇ بىرلا نەرسىنىڭ ئاۋازى ئەمەس ئىدى. مەن ئىشىكنى ئېچىشقا جۈرئەت قىلالماي يوچۇقتىن مارىلىدىم. ھويلىدا ئوغلۇم، بوۋاي ۋە بىر ئېشەك قاتار تۇرۇپ ئايىغىدىن ئاشۇ خىل ئاۋاز چىقىرىۋاتاتتى، ئۇلار تىنماي دۈكۈرلەيتتى، ئۇلارنىڭ كۆزلىرى مەن ماراپ تۇرغان يوچۇققىلا مەركەزلەشكەنىدى، مەن قورقۇپ كېتىپ، كارىۋاتقا چىقىپ يېتىۋالدىم. دۈكۈرلىگەن ئاۋاز مەڭگۈ داۋاملىشىدىغاندەك قىلاتتى. ئاڭلاش سېزىمىم پۈتۈنلەي زىلىلىشىپ كەتتى، مەن ئۇيقۇمدىن تامامەن مەھرۇم بولدۇم، كېچە - كېچىلەپ مۇشۇ ئاۋازغا قۇلاق سېلىپ ياتاتتىم، بۇ ئاۋاز پات - پات گۈلدۈرمامىدەك قاراسلاشقا ئۆزگىرىپ، يەنە ئۆز رىتىمىغا چۈشەتتى، ھەر بىر قاراسلىغان ئاۋاز بىلەن تەڭ بىر قېتىمدىن تامغا ئۇسسۇۋالاتتىم.

مەن بۈگۈن ئەتىگەندە ئىشىكتىكى يوچۇقنىڭ ئۈچ بولۇپ قالغانلىقىنى، ھەر بىر يوچۇقتىن بىردىن كۆز ماڭا قاراپ تۇرغىنىنى كۆردۈم، بۇ كۆزلەردىن يېشىل، قىزىل، سېرىق نۇرلار چاقنايتتى، مەن بۇلۇڭدا تۈگۈلۈپ ئولتۇردۇم، مېنى نېمە تەقدىر كۈتۈپ تۇرغىنىنى بىلمەيتتىم، دۈكۈرلىگەن ئاۋاز تىنماي ئاڭلىناتتى.

دۈكۈر - دۈكۈر، دۈكۈر - دۈكۈر......

مەن بۇلۇڭغا تېخىمۇ بەكرەك قىستالدىم.

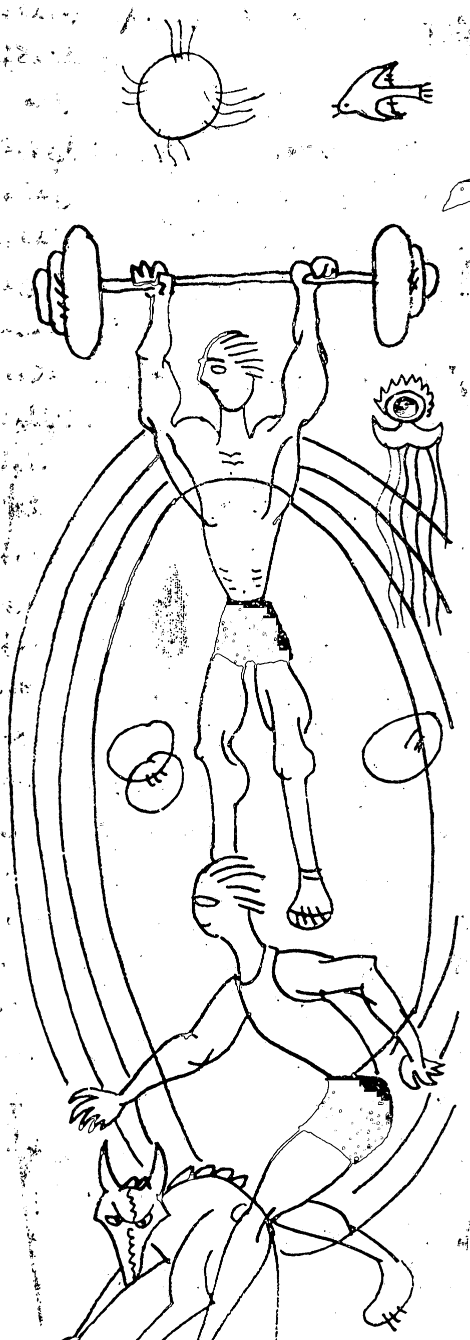

كۆرەشچان ئۆمەر

تۇغۇلۇشتىن تەنھەرىكەت مەستانىسى بولسام كېرەك، بۇ سىرنى يېشىم سەل چوڭايغاندىلا ئاندىن بىلىۋالدىم، ئېغىر-لىق كۆتۈرۈش، ئۇزۇنغا يۈگۈرۈش، خەلقئارا چېلىشىش، چاڭغا تېيىلىش، سۇ ئۈزۈش، پاراشۇتتىن سەكرەش، دار ئويۇنى، ئوغلاق تارتىشىش، ئات بەي-گىسى ... قاتارلىق تۈرلەرنىڭ قايسى-سىدا بولمىسۇن پەۋقۇلئاددە نەتىجە قازىنىپ كېلىۋاتىمەن. بۇنداق زور شان - شۆھرەت قازىنىشىمنى مېنى تۇ-غۇپ چوڭ قىلغان، تەربىيلەپ يارام-لىق ئەر قىلغان بۆرە ئانامنىڭ خاسىيىتىدىن كۆرىمەن. ئۇ يىل بويى خىلۋەت تاغ - داللاردا يەككە يىگانە يۈرىدۇ. گاھى چاغلاردا كىشى-لەر ئارىسىدا ئادەم سىياقىدىمۇ ئايان بولىدۇ. مانا، ھېلىلا ئۇ مېنىڭ يې-نىمدا پەيدا بولدى. ئۇنىڭ كۆزلىرى-دە يېنىپ تۇرغان كۈچلۈك نۇرنى كې-چىدىن باشقا چاغلاردا مەندىن بۆلەك بىرەر كىشى كۆرەلمەيدۇ. مەن ئۇنى بىراقتىنلا تونۇۋالالايمەن. ئۇ چۈشى-نىكسىز بىر خىل تىلدا سۆزلەيدۇ. كىشىلەر بەزىدە ئۇنى گاچا دېسە، بە-زىدە ئەقلىدىن ئازغان شور پېشانە دەيدۇ. ئۇنداق چاغلاردا غەزىپىم قاي-ناپ چىشىمنى چىشلەپ جىم تۇرىمەن.

ئۇنداق جىم تۇرۇشنى ئانام ماڭا ئۆگەتكەن.

ھەل قىلغۇچ مۇسابىقە باشلىنىشتىن بۇرۇن ئۇ يەنە مېنىڭ يېنىمدا پەيدا بولدى. مەن ئۇنى ھەر بىر كۆرسەم مۇنداق بىر خىيالنى قىلىمەن: مەن ئادەممۇ - ئەمەسمۇ؟ ئادەم بولسام نېمىشقا ئانام بۆرە؟ نېمىشقا ئۇ ئادەمگە ئايلىنالايدۇ - يۇ، مەن بۆرىگە ئايلىنالمايمەن؟ مەن داۋاملىق بۆرىگە ئايلىنىپ كېتىشنى ئارزۇ قىلىپ كېلىۋاتقىلى ئۇزاق زامان بولدى. لېكىن بۆرىگە ئايلىنىش ماڭا نېسىپ بولمىدى. بەزى چاغدا ئۆزۈمنى خۇددى بۆرىگە ئايلىنىپ كەتكەندەك، بۆرىدەك قەيسەر، باتۇر ھېس قىلىپ ئىچ-ئىچىمدىن خۇشال بولىمەن. ئۇ ماڭا تەسەللىي بېرەتتى، ئۈمىدۋار بولۇشۇمنى تاپىلايتتى، بىزنىڭ تېگىمىزدە بىر سىر باردەك قىلاتتى. ئۇ ماڭا باشقىلار چۈشەنمەيدىغان تىللار بىلەن نۇرغۇن نەرسىلەرنى ئېيتەتتى. قارىغاندا بۇ قېتىمقى مۇسابىقە ئانچە كۆڭۈللۈك ئاخىرلاشمايدىغاندەك قىلاتتى. ئۇنىڭ ھېلىلا پېشانەمگە سۆيگەن ئۆپۈك تەپتى ئاخىرلاشماي تۇرۇپ مۇسابىقە باشلاندى... يۈگۈرۈش سىزىقىنىڭ ئىككى تەرىپىدىن ماڭا ۋە قارشى تەرەپكە مەدەت بېرىۋاتقان گۈلدۈرمامىدەك ئالقىش سادىسىنى بېسىپ چۈشكەن غەلىتە ئىڭراشنى ئاڭلىغاندەك بولدۇم. كاللامدا مۇجمەل خىياللار ئويغاندى. ئىككى تەرىپىمگە قاراپ باقسام ئەمدىلا قىيام بولۇشقا باشلىغان قۇياش، مەيدان يېنىدىكى تاغلارغا، ئۇزاق ئەسىرلەر بويى ھەمراھ بولۇپ كەلگەن ئۆڭكۈرلەرگە ئوت چاچرىتىۋاتقاندەك. يۈرىكىم قارتىتىدە قىلىپ قالدى. مەن ئەنە شۇ غاردا تۇغۇلغانىدىم. مېنىڭ ئاكام شۇ يەردە تۇراتتى. يۈگۈرگەنچە بېرىپ دەرھال بىرەر تەدبىر قوللانماقچى بولدۇم. لېكىن ئانامنىڭ تاپشۇرۇقى بىلەن يۈگۈرۈشنى داۋاملاشتۇرۇۋەردىم. تۇيۇقسىز، يېقىمسىز ئىڭراشلارنىڭ ئىچىدىن بوغۇلۇپ يىغلاۋاتقاندەك تەلەپپۇزدا بىراۋنىڭ ساماۋى كىتاب ئوقۇۋاتقانلىقىنى ئاڭلىغاندەك بولدۇم. مەيداندىكى ھەممە ئادەم ئۇنىڭغا ئەگىشىپ ھەمدۇ سانا ئوقۇغىلى تۇردى، شۇ تاپتا يەر شارى قىزىتىلغان تۆمۈردەك يالقۇن چاچرىتىپ، چاراسلاپ سۇنۇشقا باشلىدى. مەيداندا بىردىنلا قاتتىق جىددىيلىشىش ۋەزىيىتى شەكىللەندى. مەن يۈگۈرۈش سىزىقى ئىچىدە يۈگۈرۈۋەردىم. تۇيۇقسىز بىراۋ:

— ئاۋۇ قېچىپ كېتىۋاتقان ئولىمپىكنى تۇتۇڭلار، ئەگەر ئۇنى ساق تۇتساڭلار نۇرغۇن مال - دۇنياغا ئېرىشىسلەر، — دەپ ۋارقىرىدى. ئارقىدىنلا ھەممە ئادەم تەڭلا:

— ئولىمپىكنى تۇتۇڭلار، ... ئۇ ياققا قاچتى، ... بۇ ياققا قاچتى ... — دەپ چۇقان كۆتۈرۈشتى.

مەن نېمە ئىش يۈز بېرىۋاتقانلىقىنى ئاڭقىرالماي نىشانسىز قاراپ يۈگۈرۈۋەردىم. بىر چاغدا ئالدىم تەرەپتىكى ئوت يالقۇنى، ئىس - تۈتەك ئىچىدىن «OLIMFIK» دېگەن خەت:

— مېنى قۇتۇلدۇرۇۋال! — دېگىنىچە ئالدىمغا يۈگۈرۈپ كەلدى. ئەتراپىمغا قاراپ باقسام مەن بىلەن يۈگۈرگەنلەرنىڭ قارىسىمۇ يوق، كىشىلەرنىڭ

www.uyghurkitap.com

چۇقان-سۈرەنلىرى شۇنچە يىراقتا ئاڭلىنىۋاتاتتى، مەن پۇرسەتنى چىڭ تۇتۇپ ئۇنى دەرھال يۈرىكىمگە يوشۇرۇۋالدىم-دە، يۈگۈرۈۋەردىم... ئارقىمدىن ساقچىنىڭ «توختا» دەپ بۇيرۇق قىلىشىغا، ئاپىشاركىنىڭ قاۋاشلىرىغا ئوخشاپ كېتىدىغان سادالار كېلەتتى. مەن خۇددى ئۇنداق بۇيرۇقنى بۇرۇنمۇ، ھازىرمۇ، كەلگۈسىدىمۇ ئاڭلاپ باقمىغاندەك يۈگۈرۈۋەردىم.

تېزلىك — ھايات. سائەت ئىستىرېلكىسى كېكىردىكىمگە نەيزىدەك يېقىنلاشماقتا ئىدى. تىنجىق ھاۋا، جانىدىن ئۆتىدىغان چاڭقاقلىق جېنىمغا زامىن بولىدىغاندەك خىرىس قىلماقتا ئىدى، ئۇسسۇزلۇقتىن لەۋلىرىم چاراسلاپ يېرىلىشقا باشلىدى، كۆچەپ يۈگۈرۈۋەردىم. ئالدى تەرىپىمدە ناھايىتى كەڭ كەتكەن بىر تاغ تىزمىسى «ئەجەللىك توشتى» دېگەندەك تەھدىت سالماقتا ئىدى. مەن ئانامنى ئويلىدىم، كۆزلىرىمگە ياش كەلدى. نېمىشقىدۇر تۇغۇلغاندىن تارتىپ تاكى ھازىرغىچە بولغان ئۆمرۈمنىڭ قېچىش، يوشۇرۇنۇش ئىچىدە ئۆتكەنلىكىنى ئويلاپ قاتتىق خورلۇق ھېس قىلدىم. مەن ئانامدىن مەدەت تىلەپ ئۇنىڭغا ئۈنسىز يىلىندىم. ۋۇجۇدۇمدا بۇرۇن ھېس قىلىپ باقمىغان دەرىجىدە بىر خىل كۈچ-قۇۋۋەت ھېس قىلىشقا باشلىدىم. مەن ۋەھىمە قاپلاپ كەتكەن ئالدى تەرىپىمگە تىكىلىپ قارىدىم. مەن كۆرۈنۈپ تۇرغان نەرسىنىڭ تاغ ئەمەس، بەلكى قۇرۇق سۆڭەككە ئايلىنىپ بولغان بولسىمۇ تېخىچە ھايات ئادەملەر ئولتۇراقلاشقان قەدىمىي بىر شەھەر ئىكەنلىكىنى مىڭ تەسلىكتە كۆرمەكتە ئىدىم. ئۇلارنىڭ بەزىلىرىنىڭ قوللىرى تۆكۈلۈپ كەتكەن، بەزىلىرىنىڭ پۇتلىرى تىزىغىچە يوق، بەزىلىرىنىڭ چىشلىرى چۈشۈپ قالغان، بەزىلىرىنىڭ كۆزلىرى قاپقاراڭغۇ تۆشۈككە ئايلىنىپ قالغانىدى. مەن ھەيران بولدۇم، قورقۇپ ۋارقىراۋەتكىلى تاس قالدىم. ئارقىمغا قايتىش ئىمكانىيىتى يوق ئىدى. شۇنداق قىلىپ ئالدىمغا قاراپ يۈگۈرۈۋەردىم. مەن يۈگۈردۈم دەپ ئويلىغان ئىكەنمەن، ئەمەلىيەتتە ئۆزۈمنىڭ بۆرە ئانىنىڭ دۈمبىسىدە ئولتۇرغىنىمنى كېچىكىپ ھېس قىلدىم. بىز بۇ دەھشەتلىك شەھەردىن ئۆتۈپ كېتىۋاتاتتۇق، بەدىنىمىزگە ئوت تۇتىشىپ كەتتى. بىردەمدىن كېيىن قاتتىق بىر سىلكىنگىنىمنى ھېس قىلدىم، قارىسام ئانام يوق، ئۆزۈم يۈگۈرۈپ كېتىۋېتىپتىمەن، بىردىنلا ئەتراپ قاراڭغۇلىشىپ بىر ماڭدام يىراقلىقنىمۇ كۆرگىلى بولماس بولۇپ كەتتى. تېزلىكىم ئاستىلاپ كېتىۋاتاتتى، ئارقامدىن قوغلاۋاتقانلارمۇ يېقىنلاپ قالغانىدى. مەن نېمە قىلىشىمنى بىلمەيتتىم. يۈگۈرگەچ تولا ئويلىنىپ ئانامنىڭ تاپشۇرۇقى بويىچە بېشىمغا چاچلىرىم بىلەن تەڭ ئۈنگەن بىر تال كۆپكۆك بۆرە تۈكىنى يۇلۇۋېلىپ قىزىرىپ چوغقا ئايلىنىپ كەتكەن زېمىنغا تاشلىدىم. ئاسمان-زېمىن بىردىنلا شەپقەتسىز دېڭىزغا ئايلىنىپ كەتتى. بۇ سۇنى ئىچسەم ماشىنا ئادەمگە ئايلىنىپ قالىدىغانلىقىمنى بىلەتتىم. ئۇسسۇزلۇقتىن ھېرىپ ھالىمدىن كېتەي

دېدىم... ئاھ سۆيۈملۈك ئىچىدىكى ئىشۇ تەشنالىقىم، كۆزۈمدىن ئالدىمىدىكى كەچۈرۈگۈسىدىن ئۆلۈم [illegible]

مەن قاتتىق ئۈمىدسىزلەندىم. تۇيۇقسىز يىراق-يىراقلاردىن بۆرە ئانامنىڭ ھۇۋلىغان يېقىملىق ئاۋازى ئاڭلاندى. يۈرىكىم ئىزدىغا چۈشكەندەك بولدى. مەن:

— ئانا! جېنىم ئانا! — دەپ ۋارقىرىدىم. بۇ، ھەل قىلغۇچ مۇسابىقە...

بەدىنى قازاننىڭ كۈيىسىدەك قاپقارا، كالپۇكلىرى قېلىن، چىشلىرى كېپەندەك ئاق، كۆزلىرىدىن ۋەھشىيلىكى چىقىپ تۇرىدىغان، بوينىغا ھەر بىر تېلى مۇشتۇمچىلىك ئۇرۇقلۇق تەسۋى ئېسىۋالغان. چاچلىرى قوزىنىڭ تۈكىدەك بۈدرە ھەم قارا، قورساقلىرى باداڭدەك يوغان بىر ئادەم «ياشىسۇن نېگىرلار!» دېگىنىچە ئېغىرلىق كۆتۈرۈش سەھنىسىگە چىقتى. زالنى ئالقىش ساداسى بىر ئالدى. ئۇ ماشىنا چاقىدەك يوغان ئىشتانگىنى قولىغا ئانچە كۈچىمىگەندەكلا ئېلىپ، ئاستا-ئاستا بېشى تەرەپكە كۆتۈرۈپ چىقىۋاتاتتى. ئۇنىڭ چىرايىدىكى ئالامەتلەردىن، تومۇرلىرىنىڭ ئېتىلىپ كېتىدىغاندەك چىققىلىشىشلىرىدىن ئىشتانگىنىڭ دەرىجىدىن تاشقىرى ئېغىر ئىكەنلىكى بىلىنىپ تۇراتتى. ئىشتانگا ئاستا-ئاستا كۆتۈرۈلۈپ ئۇنىڭ بېشى بىلەن بىر تەكشىلىككە چىققان چاغدا پىيالىدەك پۇلتىيىپ چىققان كۆزلىرى چاچراپ چىقىپ ھاۋاغا ئۇچۇپ كەتتى. مەيداندىكى ھەممە ئادەم پاتپاراق بولۇپ كەتتى. دوختۇر ماشىنىسىنىڭ تېز قۇتقۇزۇش سىگنالى مەيداندا بىر ھازا ئۆزىنى كۆرسەتتى. بۇ ئاۋازلارنىڭ ئىچىدە ئاقەپ پەردىنپۇن ئاپشاركىنىڭ ئەنسىز قاۋىشىغا ئوخشاش ئاۋازلار كېلىپ تۇراتتى. ئېغىرلىق كۆتۈرۈش نۆۋىتى ماڭا كەلدى. مەن ئەنسىزلىك بىلەن ئەتراپىمغا تەلمۈرۈپ قارىدىم. بۆرە ئانام يۈگۈرگەن پېتى مەيدانغا كىرىپ كەلدى. ھەيران قالدىم، ھېچكىم بىر ئانا بۆرىنىڭ ئۇلار توپىنى ئارىلاپ مېنىڭ يېنىمغا كېلىۋاتقىنىنى كۆرمىگەندەك ئىدى. ئەگەر ئۇلار كۆرگەن بولسا ئۇنداق خاتىرجەم ھالدا مېنىڭ قانچىلىك ئېغىرلىق كۆتۈرەلەيدىغانلىقىمنى تاماشا قىلىش ئۈچۈن ماڭا تەلمۈرۈپ تۇرماي قورقۇشقىنىدىن تىتكىۋەتكەن بولاتتى. مەن چاڭقاقلىق ھېس قىلىپ تۇراتتىم. ئۇنىڭ سۈت تۇشۇپ كەتكەن كۆكسىنى قانغىچە ئېمىۋالدىم. ئۇ مېنى قۇچاقلاپ پېشانەمگە سۆيۈپ قويدى. مەن تېخىمۇ ھەيران بولدۇم. ئانامغا تېخى ھېلىلا يول بوشىتىپ بەرگەنلەرمۇ خۇددى ئۆزلىرى ھېچقاچان بىرسىگە يول بىكارلاپ بەرمىگەندەك، يېنىدىن ھېچنېمە ئۆتمىگەندەك ئىدى. ماڭا قاراپ تۇرغان مىڭلىغان كۆزلەر ئانامنىڭ مېنى ئېمىتكەنلىكىنى، مېنىڭ ئۇنى قۇچاقلىغانلىقىمنى، ئۇنىڭ يۈزلىرىنى يۈزلىرىمگە يېقىپ سۆيگەنلىكىنى كۆرمىگەندەكلا قىلاتتى. ئەجەب ئىش، ئۇلار ئالجىغانمىدۇ؟ ھەممە ئادەم خۇددى مۇزلاپ قالغاندەك بىر نۇقتىغا — پەقەت ماڭىلا قاراپ تۇراتتى. بۇ نېمە گەپتۇ؟ مەن بۇنىڭ تېگىدە بىر سىر بارلىقىنى بىلدىم. بۇ جەريانلار شۇنچە ئۇزۇن داۋاملاشقان بولسىمۇ كىشىلەر

خۇددى ئارىلىقتا بىر سېكۇنتمۇ ئۆتمىگەندەك ھېس قىلىۋاتقاندەك ئىدى. مەن مەيدانغا كىرىۋاتقاندا ھېلىقى نېگىر كىرگەن چاغدىكىدەك ئالقىش سادالار ئاڭلانمىدى. مەن نېگىر تەنھەرىكەتچى كۆتۈرەلمىگەن ئىشتانگىنى بىر كۆچەپلا يېشىمىدىن ئېگىز كۆتۈرگەنىدىم، ئەتىرپىتىكى مەيداندىكى ھەممە تاماشىبىن يىرتقۇچ ئاپشاركىغا ئايلىنىپ ئەرەپ-ئەرەپتىن ماڭا ئېتىلدى. مەن ئۆزۈمنى قوغدىلۇۋالمىسام بولمايتتى، بۆرە ئانام ئالمىغۇرۇن كېتىپ قالغىنىنى بىلىپ بولدۇم. مەن دەرھال ئۆزۈمنى ئىشىكتىن سىرتقا ئاتتىم. بۇ يەردىمۇ ئارامچىلىق يوق... ئەتراپتىن قوياش نۇرىدا كۆيۈپ قارىداپ كەتكەن، ناداملىقتىن ياسىق چىنىغا ئايلىنىپ كېتەي-كېتەي دەپ قالغان ئادەملەر چۇرقىراشتى.

—ھەي! ئىمانسىز جەددىت... كىيىمىڭ قېنى؟... نا... مەھ... رەم... ھا ياسىز...

— ئاكىلار، ئىنىلەر... مەن... مەن...

ئۆزۈمنى چۈشەندۈرۈپ بولغۇچە ئۇلار ماڭا تىل-ئاھانەت ياغدۇرۇپ ھەم چالما-كېسەك ئېتىپ يوپۇرۇلۇپ كەلگىلى تۇردى. مەن ئۇلارنىڭ ئارىسىدا بىر نەۋرە تۇغقانلىرىمنى، چوڭ دادامنى، چوڭ دادامنىڭ چوڭ دادىلىرىنى كۆردۇم. بۇ يەردە ساق قالىدىغانلىقىمغا كۆزۈم يەتمىدى.

ئاھ، بەندىلەر! ئەلەم بىلەن ئۇلۇق-كىچىك تىنىدىم. ئانامنىڭ نېمىشقا بۇلار بىلەن بىرگە ياشىماي، بەدەنلىرىنى تۈك بېسىپ كەتكەنلىكىنى بىلدىم. ئاھ! ئىنسەت، نېگىرنى يەڭمىسەم بولغانىكەن، باشقا مۇسابىقىلەردە ھەممىنىڭ ئارقىسىدا قالغان بولسام بوپتىكەن. مەن ئۇلارنىڭ بەت-بەشىرىسىدىن قورقۇپ كەتتىم. قېچىش، يوشۇرۇنۇش، بولمىسا...

مەن يېنىمدىلا ئاسمانغا تارتىپ قويۇلغان ئارقاننىڭ تۇرغانلىقىنى كۆرۈپ قالدىم. ئەتراپقا شۇنچە تېز ئىلكىدە بىر قۇر قاراپ چىقتىم. بىراق بۆرە ئانامدىن ھېچقانداق شەپە يوق. مەن بۇ ياشاش ئۈچۈن ھېچقانداق يول قالمىغان قاغىش تەگكۇر خارابە شەھەردىن ئايرىلىش ئالدىدا ئۇنىڭ بىلەن خوشلىشىۋېلىشنى شۇنچە ئارزۇ قىلاتتىم. ھەي بوپتىلا، ھېلىمۇ ئانام مېنىڭ ئۈچۈن ئاز دەرد تارتمىدى. ھېچكىم بىلەن ھېچكىمنىڭ كارى يوق. نېمە ئىش قىلسام ئۆزۈم قىلىۋېرىدىغان، شەخسىيەتچىل، زوراۋانلىق، كۆرەلمەسلىك، ھەسەت، ئالدامچىلىق، ھەرخىل رەزىل رامكىلار نەگە بارسا تەييار تۇرىدىغان ئەرشكە چىقىپ كېتىشنى ئويلىدىم-دە، يېشىل، قىزغۇچ، ئوت نۇرى يېلىنجاپ تۇرغان ئارقانغا يامىشىپ يۇقىرىغا ئۆرلىدىم. مەن قاتتىق ھەيران بولدۇم، يېشىمغا يېقىنلىشىپ قالغان يۇلتۇزلار مېنى يېقىتىۋەتمەكچى بولۇپ ئارقاننى سىلكىگىلى تۇردى. مەن ئۇلارغا ئەجەبلىنىش، غەزەپ، يېلىنىش، خاتىرجەملىك ئارىلىشىپ كەتكەن گادىرماچ خىياللار بىلەن دىققەت قىلىپ قارىدىم، ئۇلار ئەسلىدە ئوخشىمىغان يىناشتىكى بىر توپ نېگىرلار ئىكەن. مەن ئۇلارنىڭ ئارىسىدىن پۇتبول پادىشاھى پېلېنى تونۇۋالدىم. بىراق مەن ئامېرىكا داڭلىق ناخشىچىسى جامىس جېكسوننى

www.uyghurkitap.com

شۇنچە ئاختۇرۇپمۇ تاپالمىدىم. ئۇلارمېنى تىرىك يۇتۇۋەتكۈدەك ئەلپازدا ئىدى. مەن مۇشۇنداق قىيىن ئەھۋالغا قالغاندا داۋاملىق بۆرە ئانامدىن مەدەت تىلەيتتىم. چۈشەنمىگەن نەرسىلەرنى ئۇنىڭدىن سورىۋالاتتىم. بىراق، ئۇ هازىر يېنىمدا يوق. ئۆز-ئۆزۈمگە سۆزلىگەندەك بۇ زادى نېمە ئىش، دەپ سورىدىم.

ئەجەب ئىش، شۇنچە ئېگىز ئاسماندا بىردەمنىڭ ئارىلىقىدا بۆرە ھېدى پەيدا بولدى. مەن ئانامنىڭ ئادەمدىن بۆرىگە، بۆرىدىن ئادەمگە ئايلىنالايدىغان كارامىتى بولغان بىلەن شۇڭقاردەك قانات چىقىرىپ ئۇچقىنىنى كۆرمىگەن ئىكەنمەن. لېكىن ئەتراپتىن ئۇنىڭ قارىسىنى كۆرگىلى بولمايتتى. بۆرە ھىدى بېشىمنى بىر ئاز قايدۇرۇپ، ئاندىن سەزگۈ ئەزالىرىمنى ئىدىقلاپ تەپەككۇرۇمنى ئۆتكۈرلەشتۈرۈۋەتتى. مەن بىرنەرسىنى پايقاپ قالدىم. ھېچيەردە ئىنسانغا ئارامچىلىق يوق ئىكەن. مېنىڭ تېرە رەڭگىمنىڭ توق ئاق بولغانلىقى بۇ يەردە ئۆزۈمگە دۈشمەن بولۇۋاتاتتى. مەن ھەممىنى چۈشەندىم. جېكسۇننىڭ بۇ يەردە نېمە ئۈچۈن يوق ئىكەنلىكىنىڭ سىرىنى چۈشەندىم. ئۇ ئۆزىنىڭ... نېگىرلىنىڭ... تېرىسىنى... ئۇلارنىڭ ئارقانىنى كۆچەپ سىلىكىنىشلىرى تېخىمۇ كۈچىيىپ كەتتى. مەن ئۇلارغا:

— بولدى قىلىڭلار، ماڭا ئوروڭ بېرىڭلار. مېنىڭ تېرەم ئاق بولغىنى بىلەن قېنىم سىلەرنىڭكىدەك قىزىل ھەم ئىسسىق، — دەپ ۋارقىرىدىم.

ئۇلارھەرىكىتىنى توختاتمىدىغاندەك ئەمەس ئىدى. مەن يىقىلىپ كېتەي، يىقىلىپ كېتەيلا دەپ قالغانىدىم. ئۇلار خۇددى يەردە پاشقىلارغا يېلىنغاندەك خۇشامەت قىلىشقا تۇغرا كەلدى. ماڭا نېمە بولۇپ كېتىشتىن قەتئىينەزەر يەرگە قارىغاندا، بۇ يەردە پاشاش بىر قەدەر كۆڭۈللۈك دەپ ئويلىغاچقا:

— بولدى قىلىڭلار! تۇغۇلغان ماكانىم تەگرىتېغى بىلەن قەسەم قىلاي، مۇسابىقىدىن ئويدۇم، — دەپ ۋارقىرىدىم. قېنىمدىن ياۋايىلىق كەتمىگەن بىرتوپ مەلئۇنلارمۇ خۇددى مەن پاشىغان يەردىكى كىشىلەردەكلا گېپىمگە ئىشەنمەي مېنى يىقىتىش ئۈچۈن بولۇشىغا ھەرىكەت قىلىشۇەردى.

تۇيۇقسىز يەتتە قات ئاسماننىڭ ئۈستىگىچە تارتىلغان دار يىقىلدى. مېنىڭ بۇ يەردىن يىقىلغانلىقىمنى سۈننىي ھەمرا رەسىمگە ئېلىۋالغان بولسا، بۆرە ئانام نېمە بولغانلىقىمدىن خەۋەر تاپار، دەپ بىر ئاز خاتىرجەم بولغاندەك بولدۇم. بىراق بۆرە ئانام ئامېرىكىغا، فرانسىيىگە، ياپونىيىگە، كەڭ كەتكەن روس زېمىنىغا بارالارمۇ؟!

× ×

مەن يەتتە قات ئاسمان ئۈستىگە تارتىلغان داردىن يىقىلىپ نەچچە يۈز يىل ئۆتۈپ كەتكەن بولسىمۇ تېخى يەرگە چۈشۈپ بولالمىدىم. ئۆزۈمنىڭ يەرگە ساق-سالامەت چۈشىدىغانلىقىمغا ئىشەنمەيمەن. مەن كۆكتىن يەرگە ئوق تېزلىكىدە چۈشۈۋېتىپ، يورىكىمنىڭ ئاق ئىسقا ئايلىنىپ ئاسمان بوشلۇقىغا تاراپ كېتىۋاتقىنىنى كۆردۈم...

كائىناتتىكى پۈتكۈل شاۋقۇن

كاللامغا كىرىۋالدىمكىن، باش سۆڭىكىم چاك-چاكىدىن ئاجراپ كېتىۋاتقاندەك ئاغرىيتتى. ھېچقانداق نەرسىنى خىيال قىلالمايتتىم...

... ئېسىمگە كېلىپ قارىسام يەرگە چۈشۈپ بولغانىكەنمەن. يەر شارىدىكى قىيا-چىيالار بۇرۇنقىدىنمۇ ئەۋجىگە چىقىپ كېتىپتۇ. بىردىنلا بىراۋنىڭ مۇڭلۇق قىرائىتى بىلەن ئەتراپ قەۋرىستانىدەك جىمجىتلىقتا چۆمدى. ئەسلىدە ئۇلار مەن ئۆلمەي تۇرۇپ نامىزىمنى چۈشۈرۈۋاتقانىكەن. ئۇلار ماڭا يېزىلغان تەزىيەنامىنى ئوقۇغىلى باشلىغاندا مەن تولۇق ئەسلىمىگە كەلدىم. ئورنۇمدىن چاچراپ تۇرۇپ كەتكۈم كەلدى. لېكىن، ھەممە ئادەم ئۆلدى دېگەن بىر كىشىنىڭ ئورنىدىن تۇرۇشى ھايات قالغان ئەرۋاھلارنىڭ مەنتىقىسىگە چۈشمىگەنلىكى ئۈچۈن «ھەقىقەتەن ئۆلگەن بولسام كېرەك» دەپ يېتىۋەردىم. مەن ئەسلىدە قېلىن بىر نەرسىگە ئورىلىپ چەمبەرچاس باغلىنىۋېتىلگەنىكەنمەن، قوپاي دەپ ھەرىكەت قىلىپ قانچە كۈچىگىنىم بىلەن بەربىر ئەھمىيەتسىز بولىدىغانلىقىنى ئويلاپ يەتتىم. تەزىيەنامە ئوقۇلۇشقا باشلىدى «...مەرھۇم ئۆلدى. ئۆلۈم ھەممە كىشىنىڭ بېشىدا بار. ئۇنىڭ تېنى ئۆلگىنى بىلەن روھى بىز بىلەن مەڭگۈ بىللە ياشايدۇ. ئۇنىڭ بىزگە كەلتۈرگەن شان-شۆھرىتى ناھايىتى زور. بىز بۇنىڭدىن ئاشۇنداق پەرزەنتلەرنى يەنە تەربىيەلەيدىغانلىقىمىزنى كۆرۈۋالدۇق. بۇ ئاللانىڭ بىز بەندىلەرگە كۆرسەتكەن شاپائىتى... ھەممىڭلار ئۇنىڭ قىلغان گۇناھىنى تىلەپ، جەن-

نەت ئاتا قىلىشىنى تەلەپ قىلغايسىلەر...». مەيداندا بىردىنلا بۆرە ئاتامنىڭ ھىدى پەيدا بولدى. بۇ ھىدتا ئاچچىق ئازاب، تېڭىرقاش، بىئاراملىق ئىپادىلىنىپ تۇراتتى. مەن قەبرە بېشىغا ئاپىلارنىڭ، بۆرىلەرنىڭ بۇنداق چاغدا كېلەلمەيدىغانلىقىنى بىلىدىم. تەزىيەنامە ئوقۇلۇۋاتاتتى «... مەرھۇم تېخى ياش تۇرۇپلا 100 ئالتۇن مېدال، 70 كۈمۈش مېدال ئېلىپ مىللىتىمىزگە غايەت زور شان-شەرەپ كەلتۈرۈپ بىزنى دۇنياغا تونۇتتى. ئەي مۆمىن بەندىلەر، بىز بۇ گۈللۈكىمىزنى ئويلىماي ئۇ دۇنيالىقىمىزنى ئويلايلى! مەرھۇمنىڭ گۇناھىنى ئاللا ئۆزى مەغپىرەت قىلغاي!...» ئاستا-ئاستا بىھوش بولۇشقا باشلىدىم. ئۇلارنىڭ مېنى كۆتۈرۈپ يېرىلىككە ئەكىرگەنلىكىنى، ئاخىرىدا يەتتە كەتمەن توپىنى تاشلاپ كۆمۈشكە باشلىغانلىقىنى بىلدىم-دە:

— قىرىنداشلىرىم، مېنى كۆممەڭلار! مەن تېخى تىرىك، سىلەرگە مېنىڭ قىلىپ بېرىدىغان ئىشلىرىم تېخى كۆپ... — دەپ ۋارقىرىدىم. ئاۋازىم بەك چىڭ چىقمىغان بولسىمۇ، لېكىن ئۇلار ئاڭلىدى. بىراق ئۇلار تاشقارقى گۆرگە گۈپۈلدىتىپ توپا تاشلاپ، مېنىڭ ئاۋازىمنى ئاڭلىماسلىققا سېلىپ كۆمۈۋېتىپ كېتىپ قېلىشتى. قىسقىسى ئۇلار مېنىڭ يەنە ياشىشىمنى خالىمىدى. ھەي دۇنيا، مېنى كىم ياراتقان؟!...

ھەر قانچە ھەپىلەشسەممۇ قەبرىدىن چىقالمىدىم. مەن كۆمۈلگەندىن تارتىپ مىزز دەۋرى، سۆرەلگۈچىلەر دەۋرى، ئومۇرتقىلىقلار دەۋرى... ئارقا-ئارقى-

ئېزىز نۇر

«نەگە، زادى نەگە؟!...» مەن ئۆز-ئۆزۈمگە نىدا قىلدىم. جىلغىدىن كېلىۋاتقان ئەكس سادادىن بۆلەك ھېچنەرسە يوق، دۇنيادا پەقەت مەن يالغۇزلا مەۋجۇتتەك... جىمى ئادەم پۈتكۈل كائىنات راستىنىلا بىر ئادەمگىلا تاشلىنىپ قالغان؟ ئۇ، مەن بىلەن ئەكس سادا ئوتتۇرىسىدىكى بىر خىل ناشۇدالۇق؟...

جاھاننىڭ ئادىمىزاتسىز، قۇپقۇرۇق بولۇشىغا ئىشەنمەيمەن، ئەمما كۆز ئالدىمدا نامايان بولۇپ تۇرغىنى قۇپقۇرۇق دۇنيا.

مەن بىردىن ئۆزۈمنىڭ ئالەمدىكى بىردىنبىر مەۋجۇدىيەتكە ئايلىنىپ قالغىنىمنى ھېس قىلدىم-دە، قورقۇپ كەتتىم، بىرئازدىن كېيىن ۋۇجۇدۇمنى ئاستا-ئاستا سىرلىق شادلىق قاپلاشقا باشلىدى.

ھايات پەقەت ئۆلۈم ئارقىلىقلا ئەڭ زور مەزمۇنغا ئېرىشەلەيدۇ، بەختقۇر-

قۇنچىلىق نەرسىمۇ؟ ئۇ، مەۋجۇدىيەتنىڭ پورەك ئاچقان چېچىكى! شۇنىڭدەك ئۆمۈرۈمۇ ئۆزىنى قۇربان قىلىش ئارقىلىق قىممەتكە ئىگە بولالايدۇ. شۇ سەۋەبلىك ئۆلۈم قۇچىقىدا گۈللىرىم ئېچىلمىغان ھەم ھاياتىم شۇ قەدەر روشەنلەشكەن. مانا بۇ مەن ياشلىقىمدا ئېرىشكەن ھەقىقەتلەر ئىدى.

مەن تېخى ھېلىلا بىر بۇلاڭچى شەمشىرىنى پارقىرىتىپ تۇرۇپ، «كۆزۈڭنى ئويىۋالىمەن» دېگەندە قاتتىق قورقۇپ كەتكەنىدىم. ئەمدى بىلسەم، ئۇ بىر ئەۋلىيا ئىكەن. ئەۋلىيا، قاتىل، دۇنيا. ئۇلار مەندىن، مېنىڭ تومۇر-تومۇرلىرىمدىن ئەڭ ئەپلاس، رەزىل نەرسىلەرنى ئاجرىتىۋالماقچى!

مەن بۇنى كېچىكىپ چۈشەندىم ۋە ياۋايى ئادەملەردەك پۈتۈن كۈچۈم بىلەن چىرقىرىغانچە بېرىپ ئۇنىڭ قولىغا ئېسىلىۋالدىم. لېكىن ئۇنىڭ قولىدا شەمشەر يوق، قۇپقۇرۇق، ئاھ، قول،

دىن تىزىلىپ ئۆتۈپ كەتتى. مەن قەبرەم ئىچىدە داۋاملىق بۆرە ئانىنىڭ ماڭا ھەمراھ بولۇۋاتقانلىقىنى، ئۇنىڭ ئاق ئېچىلىدىغان زىرىق دەرىخىگە ئايلىنىپ مېنى بېقىۋاتقانلىقىنى بىلىپ

تۇرىمەن. مەن ئۇنىڭ ئەنسىز ھۇۋلاشلىرىنىڭ ئۆزگەرمىگەنلىكىدىن، دۇنيادا قازاننىڭ قۇلىقىنىڭ يەنىلا تۆت، جاھاندىكى قارغىلارنىڭ يەنىلا قارا ئىكەنلىكىگە ئىشەنچ بىلەن ھۆكۈم قىلىمەن.

ئاھ شەمشەر!... قېتىپ قالغان جەسەت. مەن ئۇنى ئىسسىق ياشلىرىم بىلەن يۇدۇم.

— ماڭا قاراپ ھەسرەتلىنىۋاتقان كىم؟

مەن مەستخۇش بىر خىل نەپەسنىڭ ھۇزۇرىنى سۈرۈۋاتقاندىن كېيىن، بىردىنلا چۈدۈنۈم تۇتۇپ قالدى — بۇ ياشقا كەلگەندىمۇ مېنى ئالداۋاتقان قايسى شەيتان ئۇ؟ — مەن قىزنىڭ يەڭگىلگىنە كۈلگەن ئاۋازىنى ئاڭلىدىم. ھەر كۈنى ئادىتىم بويىچە كوچا دوقمۇشىدا ئولتۇرۇپ: «كۆز ساتىمەن كۆز، كۆز ساتىمەن. ئەرزان كۆز... ئىنساپ قىلىپ بولسىمۇ ئېلىپ قويۇڭلار، كۆز، كۆز...» دەپ قارىغۇ كۆزۈمنى بازارغا سېلىپ ئولتۇرىدىغان بولۇپ قالغانىدىم. قىزنىڭ قولى ئەنە شۇ كۆزلىرىمنى سىلىدى. كۆزلىرىمدىكى شىلىمشىق سۇيۇقلۇقنىڭ ئۇنىڭ ئالقانلىرىغا چاپلاشقانلىقىنى سەزدىم.

— مەن سىزنى ھەرگىز ئالدىمايمەن. ئەزبىرايى خۇدا، سىزنى ئالدىسام، ئادەم بالىسى بولماي كېتەي!...

— ياق، سەن مېنى ئالدايسەن. مەندەك گۆرنىڭ ئالدىغىلا يىقىلغان بىر قېرىنى نېمىگە كېرەك قىلىسەن؟ ئەمدى بولسىمۇ ئالدىما. بىلەمسەن، مېنىڭ پۈتۈن ئۆمرۈم ئالدىنىش بىلەن ئۆتكەن!...

— ياق، مەن سىزنى ھەرگىز ئالدىمايمەن، ئەگەر سىزنى...

ئۇ ئىپپەتلىك قوللىرى بىلەن بىر تەن، بىر ئۇستىخان بولۇپ قالغان تېنىمنى بېرىلىپ سىلايتتى. ئاشۇ قوللار ئۇزۇن زاماندىن دەرد-ئەلەم، ئۈمىدسىزلىك قاراڭغۇلۇقىغا كۆمۈلۈپ قالغان ئىستەكلىرىمنى ئويغىتىپ، پۈتۈن ۋۇجۇدۇمنى بەختىيارلىق تۇيغۇسىغا سۈرەپ كىرەتتى. پۈتكۈل تېنىم زەمزەمدە ئېرىپ يىلىكلىرىمگە، تومۇرلىرىمغا باشقىدىن يىلىلىك، باشقىدىن قان سىرغىپ چۈشكەندەك، چەكسىز راھەتلىنىش ئىلكىگە ئېلىپ كەتتى... قىزنىڭ كۆزلىرىدىن ياشلار توختىماي تۆكۈلەتتى. مېنىڭ كۆزلىرىمدىنمۇ...

بىردىن، قىزنىڭ يۈرىكىمگە قول سالغىنىنى سەزدىم-دە، ئەندىكىپ كەتتىم. قىز مەندىنمۇ بەتتەر ئەندىكىش بىلەن ئاغزى ھاڭدەك يوغان ئېچىلغان، كۆزلىرى چەكچەيگەن ھالدا نېمە قىلارىنى بىلمەي تۇرۇپ قالدى. ئۇنىڭ ئۆز ئېغىزىدەك يوغان ئېچىلغان كۆزلىرى شۇنداق سۆزلىمەكتە:

— كۆزىڭىز ماڭا كېرەك. مەن ئالىمەن. ئۇ مەندىن كۈتكەن نەرسىدىگە نائىل بولالايدۇ. مەنمۇ دەل سىزنىڭ شۇ كۆزىڭىز بىلەنلا ھايات ياشىيالايمەن. بوۋا، ئاڭلاۋاتامسىز، ئۇنى ياتلارغا ھەرگىز بەرگۈچى بولماڭ، مېنىڭ كۆزۈمگە ئالماشتۇرۇپ بېرىڭ!

— ئەمدى ماڭا كۆز كېرەك ئەمەس. مەندە ھېچنەرسە، ھايات-مامات چېگرىسىدا تارتىشقۇدەك ھېچنەرسە قالمىدى. قالغىنى پەقەت مۇشۇ كۆز. مەن ئۇنىڭدىن ئايرىلسام، مۇرات-مەقسىتىمگە يەتكەن بولىمەن. ئاخىرقى ھېسابتا ئۆلۈم ئۇستىدىن غالىب كېلىپ ھەقىقىي، مەڭگۈلۈك چىن ھاياتقا ئېرىشكەن بولىمەن. قىسقىسى، سىزنىڭكىگە ئوخشاش ھاياتقا قانمىغان كۆزلەردىن بەكمۇ قورقىمەن.

— مەنمۇ ئۇنىڭدىن يىرگىنىمەن بوۋا، جىنىم بوۋا. ماڭا ئىچىڭىز ئاغرىسۇن، كۆزۈمنى ئالماشتۇرۇپ بېرىڭ، ماڭا ئوخشاش مەسۇمە بىر قىزنى ئۇ تۇتۇزۇپ

قالسىڭىز، بەلكىم پەرۋەردىگارىم تەلەپلىرىڭىزنى ئىجاۋەت قىلار.

قىز ھەدەپ يىغلىماقتا، يالۋۇراتتى، بۇقۇلداپ يىغلايتتى.

مەن ئەمدى تېتىكلىشىپ قالغانىدەك ياكى ياشلىقىمغا قايتقانىدەك بولدۇم. مەن راستىنلا ياشىرىپ كېتىۋاتقىنىمنى سەزدىم. «ئاھ، تەتۈر پەلەك، مەن ئەمدى ئۆلۈم لېۋىدىن قايتىپ كەلدىم؟ يەنە داۋاملىق كۈلپەت تارتىشقا رەغ-دىرىم يوق. سۆيۈملۈك ئەزرائىل، نەدە سەن، مېنى قۇتقاز!...»

مەن ئەسەبىيلىشىپ ئۆز-ئۆزۈمنى كاچاتلايتتىم، بوغاتتىم، ئۈستى-بېشىم تۈگەل قانغا بويالدى.

—مەن سېنى ئۆلتۈرۈۋېتىمەن، بوغۇپ ئۆلتۈرۈۋېتىمەن!

مەن قىزنىڭ گېلىنى بوغۇشچە بوغاتتىم. شۇ چاغ قىزنىڭ ئىلاھىي تەبەسسۇملىنىۋاتقىنىنى، مېنىڭ بوغۇشلىرىمدىن چەكسىز ھۇزۇرلىنىۋاتقىنىنى بايقاپ قالدىم-دە، قوللىرىمنى شاپپىدە تارتىۋالدىم. چۈنكى، شۇ تاپتا مەن ئۇنى ئۆلتۈرۈۋەتمەستىن ھايات قالدۇرۇشۇم، تەلپۈنۈۋاتقان ئۆلۈمىنى بىمەزگىل بەرمەسلىكىم، بەلكى پانى ئالەمگە تۇتۇپ بېرىپ ئۇزاقراق، پۇخادىن چىققۇدەك ئازابلىشىنى كېرەكلىكىنى ھېس قىلغانىدىم.

بىراق ئۇ ماڭا ئاۋۋالقىدىنمۇ بەكرەك يېپىشىۋالدى. مەن ئىختىيارسىز ھالدا پۈتۈن كۈچۈم بىلەن ئۇنى نېرى ئىتتىرىۋەتتىم. جىسمىمنىڭ قانداقتۇر چوڭقۇر بىر يېرى سىرقىراپ ئاغرىۋاتقاندەك بولدى. ھايال ئۆتمەيلا ئۇ تېنىمدىن ئېرىپ ئاجرالغان مۇزدەك گۈپپىدە يەرگە چۈشۈپ سۇنا يېتىپ قالدى...

مەن كوچا دوقمۇشىدىكى قايناق بازارغا كېلىپ سازا قىلىشقا باشلىدىم.

—كۆز ساتىمەن، كۆز...

چار بازارچىلاردىن ھېچكىممۇ خېرىدار بولمىدى، ئادەم دېگەنزى بىرەر رەتمۇ ماڭا نەزەر كۆزىنى سالماي كېتىۋەردى. قارىغاندا، مەن ھاياتلىقتىن مەھرۇم بولغان بولسام كېرەك. راستىنلا شۇنداق بولغىنىدا، مەن ھەقىقىي، چىن ھاياتنى تاپقان بولاتتىم. چۈنكى، ھاياتنىڭ مەۋجۇدىيىتى ئۆلۈمدە، مەن ھاياتتىن ئايرىلىش—ئۆلۈش ئارقىلىق ئۆلمەس، مەڭگۈلۈك ھاياتقا ئېرىشەلەيمەن.

مەن ئاخىرى رايىمدىن قايتتىم—بازاردىكى كىشىلەرنىڭ كۆزۈمنى ئويۇپ ئېلىۋالغىنىدىن ئېلىۋالمىغىنى يەنىلا تۈزۈك ئوخشايدۇ.

سودام ئاقمىغاچ ئەلەم بىلەن بىر بېسىپ، ئىككى بېسىپ باغچىغا باردىم. بۇ يەردە ھېلىقى قىزنى ئۇچراتتىم. ئۇنى كۆرۈپ مېڭەم قېپىدىن بىراقلا چىقىپ كېتىشكە تاس قالدى. چۈنكى، مەن ئۇنىڭدىن مەڭگۈلۈك ئايرىلدىم دەپ ئويلىغانىدىم. ئاھ، ئۇ پەرىشتەمۇ ياكى ئىلاھە؟... تالاي يىللاردىن بۇيان ئۇ قىزنى پەقەت ئەجەللا ئۆز قوينىدا يوشۇرۇپ ساقلاپ كەلگەن. ساداقەت! مەن ئۆزۈمگە تالىق ئەڭ ئاداقى ساداقەتكە مۇيەسسەر بولغانىدىم. بىر ئەسىر ياشاپ ئۆمرۈمدە تۇنجى قېتىم سادىق روھنى كۆردۈم. ئاھ، خۇدا، ئۇ ئەسلىدە ماڭا تەئەللۇق بولۇشى كېرەك ئىدىغۇ؟!...ھايات، قاتمۇقات قارا تۇمانلار چوققىلىرىدا يېلىنجاۋاتقان چوغ.

—سىز مېنى قۇتقۇزدىڭىز دەپ ئاۋارە بولماڭ، سىز بولسىڭىزمۇ ھايات قېلىڭ.

ھايات، ئاھ سەن ئاخىرقى ئىڭراش، ئىڭراش!... پۈتكۈل جاھاننى لەرزىگە سېلىپ بار ئاۋازىم بىلەن شۇنداق ۋارقىرىغۇم كەلدى.

ئۇ ئاستا-ئاستا كۆزىنى ئاچتى. ئۇ ئويغانغانىدى. ئادەم ئازاب ئۈپەيلى سەكراتقا چۈشۈپ قالغاندىلا چۆچۈپ ئويغىنىدۇ. ۋەھەمە، ئۆلۈم ئۆلمەس نىجاتكار! بىراق، نېمىشقىدۇر تۇرۇپلا ئۇنىڭ ئويغىنىشىدىن قورقۇپ قالدىم. بەلكىم، ئۇ ئويغىنىپ، تېخىمۇ ئۇزاق ۋە تېخىمۇ دەھشەتلىك ئىڭراشقا مەجبۇر بولار.

قورقۇنچ ئەتراپىدا مەھەلىمىيالىق ئۇسسۇل ئوينىماقتا. ئىشىنىمەنكى، مەن بۇنىڭلىق بىلەن ئۇنىڭدىن ھەتتا ھەر قانداق ئادەمدىنمۇ ئۇزاق ياشىيالايمەن. شۇغىنىسى، بۇنىڭ ئۆزى تېخىمۇ قورقۇنچلۇق!

—مەن سىزگە ئۆز بەختىمنى سوۋغا قىلىمەن دەپ سىزنى بەختسىز قىلىپ قويۇپتىمەن، مېنى كەچۈرۈڭ. مەن چۆكۈۋاتقان پاراخوت، مېنى قۇتقۇزىمەن دەپ بىھۇدە ئاۋارە بولماڭ!

—سىز كىم، زادى كىم؟ بەلكىم پەرىزات، مېنىڭ پەرىزاتىم. مەن سىزدىن ئايرىلىپ قېلىشتىن قورقىمەن، مېنى تاشلاپ كەتمەڭ، ئاۋۋال مېنى...

مەن ئۆكسۈپ-ئۆكسۈپ يىغلىغىنىچە ئۇنىڭ ئايىغىغا باش قويدۇم.

—مەن ھېچكىم ئەمەس، ھېچكىم...—ئۇ يەنە ئاللىنېمىلەرنىدۇر دېدى، لېكىن نېمە دېگىنىنى ئاڭقىرالمىدىم.

ئۇ كىم، زادى كىم؟ ھېچكىم ئەمەس؟!...

مەن خىيالدىن باش كۆتۈرۈپ ئەتراپىغا نەزەر سالدىم، ئۆزۈمدىن بۆلەك ھېچكىم يوق. مەن قاراڭغۇ تۈننىڭ تېنىدىن چىقىپ كېتىش ئۈچۈن ئىتتىك-ئىتتىك قەدەم تاشلاپ ئالغا يۈگۈردۈم.

جېنىمنى ئالدىغانلىقىم ھەققىدە ۋەدە ئېلىپ ئۆيدىن قوغلاپ چىقاردىم.

ئەتىسى مەنمۇ ئىدارىگە باردىم. كېيىنكى-پېيىنكىلىرىنى باشلىقىنىڭ ئالدىغا تاشلاپ، شۇ كۈنىدىن باشلاپ ئىدارىدىن چىقىپ كەتتىم. يەنە شۇ كۈنى شەھەرنىڭ باشقا بىر چېتىدىن ئۆي تېپىپ ئانامنى ئېلىپ كۆچۈپ كېتىشكە مەجبۇر بولدۇم. سىرتتىن ئىش تېپىپ ئىشلىدىم. كۈنۈم قەدىر-ئەھۋال ئۆتۈپ تۇردى. لېكىن بىچارە ئانام دېگىنىدەك كۈندىن-كۈنگە ئاجىزلاپ كەتتى. داۋالاشلار كار قىلمىدى. يېڭى ئۆيگە كۆچۈپ كېلىپ بىر-ئىككى ئاي ئۆتمەيلا ۋاپات بولدى. يىغلىدىم، قاقشىدىم، كۆمۈپ قويدۇم. راستىنى ئېيتسام ئانام ۋىجدان ئازابىدىن ئۆلۈپ كەتتى. لېكىن بىرنى مەن قايسى يۈزۈم بىلەن قانۇن ئورگىنىغا، كىمگە ئېيتالايمەن؟ ئائىلىمىزنىڭ شان-شەرىپىگە، مېنىڭ كىشىلىك ئىززەت-غۇرۇرۇمغا مۇناسىۋەتلىك بۇ نومۇسلۇق ئىشنى ئالەمگە يېيىشنى خالىمىدىم. بۇ جاھاندا كېرەمگە ئوخشاش يەنە قانچىلىغان ئىككى يۈزلۈك قارا نىيەت مەلئۇنلار پەرىسەتپەرەسلىك بىلەن ھوقۇقىدىن پايدىلىنىپ بىغارامان يۈرۈشۈۋاتىدىغاندۇ-ھە؟!...

ئۇيغۇر كىتاب تور بېكىتى
www.uyghurkitap.com

ئاناباز

[فرانسىيە]

سانجون پېرس

مۇھەررىردىن: سانجون پېرس (1881 - 1975) فرانسىيىنىڭ مەشھۇر ئەسىردىكى ئەڭ مۇھىم شائىرلىرىنىڭ بىرى. 1960 - يىلى نوبېل ئەدەبىيات مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن. دۇنيادا سانجون پېرسىنىڭ ئەسىرىگە ئاچىرىغان، ئۇنىڭ ئۇسلۇبىغا تەقلىد قىلىپ شېئىر يېزىشنى ياخشى كۆرىدىغان شائىرلار بىر مەزگىل ئىنتايىن كۆپىيىپ كەتكەن. ئۇنىڭ نەسرىي شېئىرلىرىدا مۇزىكىلىق رىتىم كۈچلۈك، تىل بەلگىلىرى ۋە تىل مەنىلىرىنىڭ بىر - بىرىگە كىرىشكەندىكى ئۆزگىچە مەنا قاتلىمى ئۇنىڭ شېئىرلىرىنى ئۆزگىچە سىرلىق تىل ئالەمگە ئايلاندۇرۇپ، شېئىر تىل قۇرۇلمىسىدىكى يېڭىلىقنى بارلىققا كەلتۈرگەن. خۇددى رەسسام رەڭ بوياقلارغا يوشۇرۇنغان ھېسسىياتىنى جانلاندۇرغاندەك سانجون پېرسمۇ تىل قاتلىمىدىن ئۆزىگە خاس سەنئەتلىك قۇرۇلمىلارنى قېزىشقا تىرىشقان ۋە بۇ ئارقىلىق دۇنيا شېئىرىيىتىنىڭ تىل قۇرۇلمىسىغا ھەممە ئېتىراپ قىلىدىغان يېڭىلىقنى ئېلىپ كەلگەن. ئۇيغۇر كىتابخانلىرىنىڭ دىققىتىگە ئۇنىڭ ۋەكىللىك ئەسىرى «ئاناباز» (مەنىسى: «ئىچكىگە يۈرۈش») نى سۇندۇق.

ناخشا

مىس تاختىلار ئاستىدا تاي تۇغۇلماقتا ئىدى. كىمدۇر بىرى ئالقىنىمىزغا ئاچچىق ئۇرۇقلارنى قويماقتا. يوچۇن ئادەم. ئۇ ئۆتمەكتە ئىدى. مانا، مەن ئىزدىگەندەك، ئۆزگە ئىقلىملاردىن چىققان ... «يىل دەرەخلىرىنىڭ بۈيۈكى ئاستىدا، ئەي قىزىم، سېنى ئالقىشلايمەن».

× × ×

چۈنكى قۇياش شىر بۇرجىغا كىرمەكتە، يوچۇن ئادەم ئۆلۈكلەر ئاغزىغا بارمىقىنى سالماقتا. يوچۇن. ئۇ كۈلمەكتە ئىدى. بىزگە بىر گىياھتىن سۆز ئاچماقتا. ئاھ! شامالالارنىڭ سوقۇشى ئىقلىملاردا نېمىدېگەن كۆپ! يوللىرىمىز باياشات بولغاي، سۇناي ماڭا شادلىق ئاتا قىلغاي، قانات ئاشكارىلىقىدىكى چېنىقتۇرۇلغان پەي!... «ئەي روھىم، ئەي سەن بۈيۈك ئايال. سىلەرنىڭ بىزگە يات ئۇسلۇبلىرىڭلار بار ئىدى».

× × ×

مىس تاختىلار ئاستىدا تاي تۇغۇلدى. بىز ئاچچىق ئۇرۇقلارنى بىر كىشى قوللىرىمىزغا قويدى. يوچۇن ئادەم. ئۇ ئۆتمەكتە ئىدى. مانا، مىس دەرەختە بۈيۈك چۇقان. قىزىللىقلار ۋە گۈللەر، ناخشا ئامىتى! ئۆيلەردە گۈلدۈرماما ۋە سۇنايلار! ئاھ!

يوللىرىمىزدا نۇرغۇن باياشاتلىق، ئاھ! يىل ھەققىدە نۇرغۇن چۈچەكلەر، بارلىق زېمىن يوللىرىدا يوچۇن ئادەم خالىغانچە يۈرمەكتە!... «يىلدىكى ئەڭ گۈزەل لىباس ئىچرە ئالقىشلايمەن سېنى، ئەي قىزىم».

1

يىلتىزلىنىپ ئەزىزلىنىپ، ئۈچ چوڭ ئوما پەيتىدە، شەرىئىتىمىنى تەسىس قىلغان زېمىن بىلەن مۇبارەكلەندىم.

دېڭىز ۋە قورااللار سەھەردە گۈزەل.

ئاتلىرىمىزغا تاشلاپ قويۇلغان، بادام ئۈنمەس زېمىن بىز ئۈچۈن بۇ چىرىشنى بىلمەس ئاسمان مەرتىۋىسىدە. قۇياش تېخى ئاتالغان ئەمەس، بىراق، كۆچى ئارىمىزدا،

سەھەردە دېڭىز گوياكى روھ تەسەۋۋۇرى.

ئەي سەن كۆچ، قاراڭغۇ يوللىرىمىزدا كۆيلىگەنىدىڭ!...... سەھەرنىڭ پاك قىزىل بېلىقلىرى ئارا، بىخىمىز بولغان چۈش ھەققىدە نېمە بىلىمىز؟

ئاراڭلاردا، يەنە بىر يىل! ئەي ئۇرۇق خوجايىنى، ئەي تۈز خوجايىنى، دۆلەت توغرا مىزانىدا! يەنە بىر قىرغاق ئۈستىدىكى ئاۋامنى چاقىرمايمەن، زادى. تاغ ئېتەكلىرىدە مارجان شېكىرىدە قۇرۇلىدىغان شەھەرسىمان بۈيۈك رايونلارغا زادى پىلان سىزمايمەن. بىراق، مېنىڭ ئاراڭلاردا ياشاش پىلانىم بار.

بارلىق شان - شۆھرەت چېدىرلار بوسۇغىدا! كۆچۈم ئاراڭلاردا! تۈز كەبى ساپ پىكىر ئۆزىنىڭ مەۋقەلىرىنى كۈندۈزگە تىكلىمەكتە.

× × ×

... چۈنكى، چۈشۈكلار شەھىرىگە ئارىلىشىپ يۈرگەن ھالدا ئىدىم، شامال ئىلكىدە تىكەندىن ياسالغان ئاتەشتەك، ئاراڭلاردا كۆپ تەكرارلانغان، كۆرۈنـ مەيدىغان، بۇ پاك روھىم ئارىلىشىشنى قاقاس بازارلاردا ئۈچۈرگەن ھالدا ئىدىم.

ئەي سەن كۆچ، پارلاق يولىمىزدا كۆيلىگەنىدىڭ!...

«بارلىق روھ تىغلىرى تۈز لەززىتىدە ... رىغبەتكە ئۆلۈك ئېغىزلارنى تۈز بىلەن يالقۇنجىتىمەن!»

«كىمىكى ئۇسسۇزلۇقنى ئۇلۇغلاپ، جەڭچى قالپىقىدا قۇم سۈيىنى ئىچمىسە، روھ مۇناسىۋەتلىرىدە مەندىن تولىمۇ ئاز ئامەتكە ئىگە بولغۇسى» ...

(قۇياش تېخى ئاتالغان ئەمەس، بىراق، كۆچى ئارىمىزدا)

ئەي قەۋم، ئەي بارلىق توزان ۋە يوسۇنلار كىشىلىرى، بۈيۈك سودا ۋە بوش ۋاقىتلار كىشىلىرى، ئۇشبۇ مەرتىۋىلەرنىڭ ئېسىدە ئەھمىيىتى تۆۋەن ئەي ئاۋام، ئەي چىلغىلار ۋە تۆپىلىكلەر كىشىلىرى، ساھىللىرىمىز ئەجەلىدە بۇ دۇنـ يانىڭ يۈكسەك قايىلىرىغا خاس كىشىلەر، سىلەر ئۇرۇقلارنى ۋە ئالامەتلەرنى پۈراپ قالغانلار، غەربتە شامال سوقۇشنى ئېتىراپ قىلغانلار، ئەي سىلەر ئىز

چۈشكەن يەرلەرنىڭ ۋە پەسىللەرنىڭ ئىزىدىن مېڭىپ، تاغنىڭ كىچىك شامىلىدا لىگىرلارنى يۇغانلار، ئەي دۇنيا پوستىنىدا بۇلاقلارنى ئىزدىگۈچىلەر، ئەي ئىزدىگۈچىلەر، ئۆزگە جايلارغا سەپەر قىلىشقا سەۋەبلەرنى تاپقانلار.

سەھەردە، دۇنيا تۇتۇنىدە ئېگىز ساڭگىلاپ تۇرغان پادىشاھلىقلار ھەمدە ئۆلۈك سۇلار بىشارىتىدە، زېمىن قىرغاقلىرىدىكى سۈرگۈنگاھ ناغرىلىرى قۇملار ئۈستىدە ئەسنەۋاتقان مەڭگۈلۈكنى ئويغىتىۋاتقان چاغدا، بۇندىنمۇ ئارتۇق تۇز سودىسى قىلالمايسىلەر.

× × ×

... پاك لىباس ئىچرە ئاراڭلاردا، شۇنداقلا، يەنە بىر يىل، ئاراڭلاردا.
«دېڭىزلاردا شان-شۆھرىتىم، كۆچۈم ئاراڭلاردا!»

پېشانىمىزگە پۈتۈلگەن تەقدىرلىرىمىز ئۈچۈن ئۆزگە ساھىللاردىن بۇ شامال، دەۋر چاقىنىشى ئىزانلار بىلەكلىرىدىن كۆتۈرۈلمەكتە، زامانىنىڭ ئۇرۇقلىرىنى ئۇنىڭ كەينىگە يۆتكىگەن ھالدا ......»

مۇزلانغان تۇز چۆرىلىرىدىگە ئېسىلىپ قالغان ماتېماتىكىلار! چېكەمىنىڭ قەسىدە ھۇقىملاشقان نازۇك سەزگۈر نۇقتىسىدا، مەڭگۈلۈك سۇ ئاستى كېمىلىرىنى سۆرەيدىغان پاراخوتلىرىمىزنىڭ لەڭگەرىستانىدا ئەڭ ھۇزۇرلۇق بۇ ناخشىنى، پۈتۈن خەلقلەرنىڭ بۇ ناخشىسىنى يازىمەن!

2

تونۇشلۇق دىيارلاردا، چىڭقى چۈش پەيتى، چېكەتكىلەر ئارىلاشقان يۇرتلاردا، بۈيۈك سۈكۈنات بولىدۇ.

يۈرمەكتىمەن، ئېگىز تاغ قاپىلىرى ۋە كەسلەنچۈك چۆپى يۇرتلىرىدا يۈرمەكتىمەن، ئۇنداق ئۇلۇغلار كىرلىرى قۇرۇتىلىشقا قويۇلىدۇ.

قارامتۇل كۆلرەڭ قوش لىپىتىلىق، كەشتىلەنگەن، خانىش كۆڭلىكىدىن ئۆتىمىز (ئاھ! ئاچچىق-چۈچۈك ئايال بەدىنى كۆڭلەكنىڭ قولتۇقىنى داغلاشقا ئەجەب ئۇستا!)

ئوچۇق رەڭ قوش لىپىتىلىق، كەشتىلەنگەن، خانىش قىزى كۆڭلىكىدىن ئۆتىمىز (ئاھ! كەسلەنچۈك تىللى قولتۇقتىن چۈمۈلە تېزدۇشقا ئەجەب ئۇستا!)

كۈندۈز بىر ئەركەكنىڭ ئايال ۋە ئۇنىڭ قىزى ئۈچۈن يانغىنىدەك ئۆتىمەس، بەلكى.

ئەي ئۆلۈكلەرنىڭ ئۇستا كۈلكىسى، بۇ مېۋىلەر بىزگە سۇيۇلسۇن!...
نېمە؟! دۇنيادا ياۋۇز قىزىلگۈل كەينىدە نېمەت قالمىدىمۇ؟

دۇنيانىڭ بۇ ئەرنىپىدىن، سۆسۈن رەڭلىك بۈيۈك رەزىللىك سۇلار ئۈستىدە كېلىدۇ. شامال سوقماقتا. دېڭىز شامىلى... يېيىلغان كىر تىتما-تىتما تىتىلغان ھۆللىتا پاقاقتەك ئۈچۈشماقتا......

3

ئارپا ئورۇشقا كەتمەكتە كىشى. كىمكىنا ئۆگزەمدە شىددەتلىك سۆزلىگەن؟!
مانا بۇ پادىشاھلار، ئىشىكىمدە ئولتۇرۇشار، باش ئەلچىمىز پادىشاھلار داستىخانىدا. (ئۇرۇقلىرىمغا ئېغىز تەگكەيلەر!). مىزانلار ۋە كۇرەلەر تەكشۈرگۈچىسى ھەر تۈر-لۈك ھاشارەتلار توپى بىلەن مۇبالىغە ئېقىنلىرىدا تۈۋەن چۈشمەكتە.

ساقىلىدا پاخال چاچقۇندىلىرى.

كۆزىمىزدىن يوقال! سەندىن ھەيران بولماقتىمىز؛ ئەي قۇياش! بىزگە مۇشۇنداق يالغان گەپلەرنى قىلدىڭ! ... ئەي سەن پىتنە تارقاتقۇچى، جېدەل چىقارغۇچى! ئەي سەن شەرمەندىلىكلەر ۋە ئاھانەتلەردە غىزالانغۇچى، ئەي سەن ئوي-ئۆپ تاشلىغۇچى! پارتلىتقۇۋەت قارىچۇقلىرىمنى! ھاك كۆزكەملىكى ئاستىدا قەلبىم خۇشال سايرىماقتا، قۇشقاچ كۆيلىمەكتە: «ئەي قېرىلىق!» دەريالار ئۆز ئېقىنلىرىدا گويا خوتۇنلار چۇقانلىرىدەك، بۇ دۇنيا قۇربانلىق قويىنىڭ تېرى-سىدىن ئارتۇق گۈزەل!

مانا، تاملىرىمىزدىكى بۇ قەغەزلەر تارىخى تولىمۇ كاسكى، چۈشلەردىكى-دىنمۇ ئارتۇق پاك سۇغا شۈكرى، ئاڭا شۈكرى، چۈش ئەمەستە چۈنكى ئۇ! روھى-دىن يالغانچىلىق تېشىپ تۇرار، گويا بايان تالانتىدا يېڭىلىك كۈچلۈك دېگىز كەبى! مېنى ئۆتكۈر پۇراق قاپلىماقتا. شەيئىلەر ھەقىقىتى ئۈستىدە گۇمان قوپماقتا. ئەگەر كىمكى بۇ يەردە ھەسرىتىدىن شادلانسا، خالايىققا سازايى قىلىنسۇن! مېنىڭچە ئۇ ئۆلتۈرۈلسۇن، بولمىسا بىز ئىسيان يۈز بېرىدۇ.

تېخىمۇ ياخشىراق ئېيتقاندا: بىز سېنى، ئەي بايانچى، ساناقسىز پايدى-مىزدىن ئاگاھلاندۇرىمىز. بوغۇزلاردىكى ئاچىز دېگىزلار شۇنچە قورۇنغان بىرەر قازىنى زادى ئۇچراتمىغان. شاراب ھاياجانلاندۇرغان، قارا چىۋىنگە تولغان ئۇۋىدەك غوگۇلدار زەربەست يۈرەك كۆتەرگەن ئادەم مۇنداق گەپلەرنى قىلىشقا تەگىشەلمەكتە: «گۈللەر، قىزغۇچ شادلىق: زېمىن رىغبىتىم ئۈچۈن كەگرى، كىم بۇ ئاخشام زورلۇق بىلەن ئاڭا چەكلەر قويغۇسى؟ ... ھېكمەتكارنىڭ قەلبىدە زوراۋانلىق، كىم بۇ ئاخشام ئاڭا چەكلەر بېكىتكۈسى؟ ...» پالانىنىڭ ئوغلى پالانى، كەمبەغەل كىشى، چۈشلەر ۋە ئالامەتلەر ھاكىمىيىتىدىن ئۆرلىمەكتە.

تاپانلاردا سېرىق رەڭ پەيدا قىلغان ھالدا، ھەر بىر ئىرىق خەلقلىرى ماگىندىغان يوللارنى ئېچكىلار: شاھزادىلەر، ۋەزىرلەر، بادام ئاۋازلىق سەردارلار، ئۇلۇغۋار ئىشلارنى ۋۇجۇدقا چىقارغانلار، چۈشتە ئۈنى-بۇنى كۆرگەنلەر ...... خوتۇنلارنىڭ ھاۋانا تىلارغا بولغان مەيلىگە قارشى، مول ئىتاپقاق ئۆز قانۇنلىرىنى بېكىتتى. تىلشۇناس مۇنازىرە ئورنىنى ئوچۇق ھاۋادا تاللىدى. گۈزەل مەخمەل-دىن تىكىلگەن يېڭى كىيىمنى كونا دەرەخكە ئاستى سەيپۇڭ. جىنسىي كېسەلگە گىرىپتار كىشى سۈزۈك سۇدا كىيىملىرىنى يۇماقتا. ئۇرۇق كىشىنىڭ ئېغىنى كۆيە-دۈرۈپ، ئۆز ئورنىدا پۇرايدۇ كېمىچى، بۇ پۇراق ئاڭا شۇنچە مېزىلىك.

ئارپا ئورۇشقا چىقماقتا كىشى. مېنى كۈچلۈك پۇراق چۇلغىماقتا، «جابال دىكىدىن تىنىق بۇ سۇ باشقا دەۋرنىڭ غۇلغۇلىسىنى پەيدا قىلماقتا... پەينەك-باش يىلىنىڭ ئۇزۇن بىر كۈنى، قەدەملىرىمگە كۈچلۈك ئەگىشىپ كەلگەن كىملى-كىنى بىلمەي، چىم ئاستىدا تۇپىنى كۆيلەيمەن. قۇم، سېيدۇك ۋە زېمىن تۈزى ئاستىدا ياتقان مۇردىلاردىن، مانا، قۇشقاچلارغا دېنى بېرىلگەن باشاقسىمان نەرسە چىقماقتا. روھىم، ئۆلۈم دەرۋازىلىرىدىكى بۈيۈك چۇقانىدا تۈنىمەكتە روھىم.

— بىراق، شاھزادىگە ئېيتقىن جىمىقسۇن: تۇلپارنىڭ بۇ باش سۆڭىكى ئارىمىزدىكى تىغ ئۇچىدا!

4

مانا بۇ دۇنيا پويىزى، ئاغا نىسبەتەن مەندە پەقەت ياخشى گەپلا بار — شەھەر ئاساسى. تاش ۋە مىس. تاغدا يانتاق ئاتەشلىرى ئوبۇرنى ۋە سەنەملەر تەكتىدەك مايلاشقان بۇ بۈيۈك يېشىل تاشلارنى يالغاچ يېرىگىچە بايقىماقتا. تۈتۈنىمىز تەگكەن دېڭىز يولۇچىسى زېمىننىڭ ئۆز پەللىسىگىچە شەكلىنى ئۆز-گەرتكەنلىكىنى كۆردى. (دېڭىز ئۈستىدە بۈيۈك چىم يانغىنلىرى ۋە تىرىك سۇ-لارنى تاغقا سۆرەش ئىشلىرى كۆرۈنمەكتە).

مانا مۇشۇنداق تىكلىنىپ شەھەر، سەھەر پەيتىدە پاك بىر ئىسمىنىڭ لەۋ-ھەرپلىرى ئاستىغا قويۇلدى. تۆپىلىكلەردىكى چېدىرلار يوقىماقتا! دۇنيا ياش-لىقىدا بىزدەك يالاڭباش، يالىڭاياق، ياغاچ راۋاقلاردا تۇرغانلارنى نېمە كۈلكىگە قىستايدۇ، بەلكى بىزنى ئورۇندۇقلىرىمىزدا نېمە كۈلكىگە قىستايدۇ، قىزلار ۋە خېچىرلار پاراخوتتىن چۈشۈۋاتقان شۇ پەيتتە؟

نېمە دەيمىز، سۇبھىدىن باشلاپ، نىقابلار ئاستىدىكى بۇ پۈتۈن خەلق ھەققىدە؟ — بۇغداي ئىمپورتلىرى!...... ئاسماننىڭ ئاق تاۋۇسى ئاستىدا تۇساقتىن ئۆتكەن، «ئېلىميون» دىن يۈكسەك يەلكەنلەر ئۆلۈك ئېشەك لەيلەپ قالغان بۇ ئىششىقلىق نۇقتىسىدا توختىماقتا ئىدى. (ئۆزىنىڭ ھاۋاسى سۈيىدە يانچىلىپ كەتكەن چېكىتكە رەڭگىدەك ۋە تەقدىرىمىز بۇ ئۆلۈك دەريا مەسىلىسىنى بىر تەرەپ قىلىش — مانا بۇ مەسىلە).

تۆمۈرچىلەر ئۆزگە ساھىلدا بۈيۈك سوغۇق چۇقان ئىچرە ئۆز ئاتەشلىرىگە خوجا. قامچا قاسلىرى يېڭى كوچىلاردا ئېيتىلمىگەن كۈلپەت ئىدىشلىرىنى بوشات-ماقتا. ئەي خېچىرلار، ئەي مىس قىلىچ ئاستىدىكى زۇلمەتلىرىمىز. تۈگۈلگەن ئالقانىدىكى قۇياشلىق تۆت باش سۈزۈك ئاسمانغا تىرىك بىر شاخ ئورناتماقتا. پاناھگاھ قورغۇچىلار بىر دەرەخ ئاستىدا تۇرۇشماقتا، يەرلەرنى تاللاش ئۈستىدە ئويلاشماقتا. قۇرۇلۇش نېمە، بۇنى ماڭا ئۆگەتتەر ئۇلار: شانلىق ئالدى كۆرۈنۈش، گاچا ئالدى كۆرۈنۈش، قاتتىق قىزىل توپا راۋاقلار، قاراتاش كارىدورلىرى، كۆتۈپخانىلار ئۈچۈن سۈزۈك سايە كۆللىرى، دورا-ئوكۇللار قويۇ-لىدىغان يېڭىچە قورۇلۇشلار. ئاندىن كېيىن ئاچقۇچلىرىنى كۆتۈرۈۋالغان بانكىرلار.

كوچىلاردا يالغۇز بىر كىشى، تەڭزىلىرىنىڭ سانىنى چېكىسىگە سىزىۋالغانلار ھەققىدە يالغۇز ناخشا ئېيتىشقا باشلىغانىدى. (ئەخلەتلىك بۇ مەھەللىدە ھاشارەتلارنىڭ شىرىلدىشلىرى داۋاملىق!). ئۆزگە ساھىل كىشىلىرى بىلەن قورغان كېلىشىملىرىمىز، كوزىلاردا بېرىلگەن سۇ، پورت ئىشلىرى چەۋەندازلىرىنىڭ نېسىۋىلىرى، ئۆز ھەقلىرىگە بېلىق ئالغان شاھزادىلەر، بۇلارنىڭ ھەممىسىنى بۇ يەردە سىلەرگە سۆزلەپ ئولتۇرۇشقا زادى ماجال يوق. (مايمۇنلار ئۆلۈمىدەك ھەسرەتلىك قىزچاق — ئۇلۇغۋار ھۆسنگە باي تۇنجى سىڭىل — بىزگە ھالرەڭ يىپەك ئاياغدا قوش تەقدىم قىلىشۋاتقانىدى.)

... تەنھالىقىنى دەيمۇ! بۈيۈك دېڭىز قۇشقاچى تۇغقان كۆپكۈك تۇخۇم. سەھەردىكى دېڭىز قولتۇقلىرى ئالتۇن لىمون بىلەن تولغان — ئۇ تۈنۈگۈن بولغان ئىش! كەتتى قۇشقاچ.

ئەتە تويلار، ۋاراڭ-چۇرۇڭلار، ئەسىرلىك دەرخلەر تىكىلگەن كوچىلار ھەممە يوللار ئىدارىسى تاڭدا ئۆلۈك خورما دەرىخىنىڭ بۈيۈك پارچىلىرىنى ۋە بۈيۈك قانىتلار چېقىندىلىرىنى توشىماقتا... ئەتە تويلار، پورت ھاكىملىرى سايلىمى، شەھەرنىڭ چەت رايونلىرىدا مۇزىكا-تەڭكەش، بوراننىڭ ئىللىق باغرىدا شۇدەم بۇ سېرىق شەھەر.

سايىگە تولغان ھەممە ئۇنىڭ قىزلىق شارۋاللىرى دېرىزىلەردە.

... ئۈچىنچى ئاي تولۇنلىقىدا، دۆڭلەر چوققىلىرىدا تۈنىگەنلەر توقۇلمىلىرىنى يىغىشتۇرماقتا. قىزلاردا كۆيدۈرۈلمەكتە ئايال بەدىنى: بىر كىشى قومۇلۇق ئېغىزىغا ئىلگىرىلىمەكتە — ئاتىسىنىڭ كەسپى: ئەينەك قۇتىلار سودىگىرى.

5

يىراق ئىشلارغا ئارىلاش روھىم ئۈچۈن، شەھەرلەردىكى يۈزلىگەن ئاتەشلەرنى كۆچەيتمەكتە ئىتلار ھاۋشىشى...

تەنھالىق! قولالىغان ئۇسۇللىرىمىزنى يوچۇن ھەممىلىرىمىز كۆيلىمەكتە ئىدى، ئەمما ئويلىرىمىز ئۆزگە سېپىللار يېنىدا ئايلانماقتا:

«بىراۋغا كۆتكىن دېمىدىم ھەرگىز... پاك شەكلىدە ھەممىڭلارغا تەپرەتلىنىمەن... سىلەر بىزدىن خۇلاسىلىغان بۇ ناخشىغا نېمە دەيسىلەر؟!»

ئۆلۈك دېڭىزلارغا ئاپىرىلىدىغان، ئەي تەسەۋۋۇردىن قۇرۇلغان خەلق ئەخمەقلىقى، قەيەردە تاپارسەن كۆزلىرىمىزدىكى يۈيار بولغان تۇنىسمان سۈنى؟

تەنھالىق!... دۇنيا قىرغىقىدا يۈرۈشمەكتە بىر توپ يۇلتۇزلار، كۆنگەن ئۆي سەييارىسىنى ئاشخانىلاردا ئىستىلا قىلىشماقتا.

بىرلەشكەن ئاسمان شاھلىرى ئۆگزەمدە ئۇرۇش ئېلىپ بارماقتا، ئۇلار، يۈكسەكلىكلەر خوجايىنلىرى سۈپىتىدە، لاگېرلىرىنى ئۆگزەم ئۈستىگە قۇرۇشماقتا.

كېچە سەلكىنلىرىگە جۆر بولۇپ، يولغا تەنھا چىققاي، چاقچاقچى شاھزادىلەر ئارا، «بىيالىمە»نىڭ چوقۇشلىرىدە!......

www.uyghurkitap.com

ئۆلۈك قىزلار قىزىللىقىغا چىمچىت قوشۇلغان روھ! كۆز قاپقىمىز بىگىز بىلەن تىكىلگەن، كىرپىكلىرىمىز ئاستىدا ئۇلۇغلانسۇن كۆتۈش!.

تۈن ئۆز سۈتىنى تەقدىم قىلماقتا، ئوبدان ھەزەر ئەيلەنسۇن ئۆندىن! يەدخەجنىڭ لەۋلىرىگە ھەسەل بارماق يانداش قويۇلسۇن:

«... ئەي ئايال مېۋىسى، ئەي «سەبا» قىزى!...»كەم مۇتىدىل روھقا يۈز ئۆرۈپ، تۈننىڭ ۋابالىق ساپ پۇراقلىرىدىن رىغبەتلىنىپ، چۈش پاتالمىغ-تىگە قارشى ھالدا پەكىرلىرىمىنى يۆكسەلدۈرىمەن، سەھەرنىڭ تەمىمىز پۇرىقىدا ياۋۇز غاز بىلەن بىرگە ماڭىمەن!...

—مانا! دېدەكلەر مەھەللىسىدە يۇلتۇز قاراڭغۇلاشقان ئاشۇ چاغ، يېڭى تىغلارنىڭ قومۇلۇقتا ياز چاقماقتا شالىرىنى قوغلىشىنى بىلگەن بولارمىدۇق؟ «رىۋايەت قىلغانىدىڭ، ئەي تاڭ...» ئۆلۈك دېڭىزلار ساھىللىرىدا تەرەت!

بىپايان پەسىلدە يالىڭاچ ئۇخلىغانلار زېمىن ئۈستىدە كۆپلەپ قوپۇشماقتا — سەپ-سەپ بولۇپ قوپۇشماقتا، ۋارقىراشماقتا.

نېمىدېگەن بەخوت بۇ دۇنيا!... سېرىق ئۇردا كۆزلىرىنى چىمچىقلىتار چال، تىرنىقىنى تىرەپ يەرگە كېرىلمەكتە ئايال، تېنى چاپلاشقاق تاي ئۆز-نىڭ ساقاللىق ئېڭىكىنى كۆزىنى ئويۇۋېلىش تېخى ئېسىگە چۈشمىگەن بالىنىڭ قولىغا قويماقتا......

«تەنھالىق! بىراۋغا زىنھار كۆتكىن دېمىدىم... بۇ يەردىن كېتىمەن ئەگەر خالىسام......» — يېڭى ئۆيلىرىدا بېزەلگەن شۇ يوچۇن ئادەم سۆكۈنات يوللىرىدا ئەتراپىغا يەنىلا قوشۇن يىغماقتا: ئۇنىڭ كۆزلىرى شۆلگەيگە تولغان، ئۇندا ئىنسانىي جەۋھەر قالمىدى. زېمىن ئۆزىنىڭ قاناتلىق دانلىرىدا سەپەر قىلماقتا، گويا شائىر ئۆزىنىڭ چوڭقۇر قاتلاملىرىدا سەپەر قىلغانىدەك......

6

مەيىن كەبى رومىللارغا ئورالغان ئەترىلىك قىزلىرىمىز بىلەن بىرگە، بۈيۈك ھەربىي ھۆكۈمەتلىرىمىزدە باتۇرلارچە، قۇردۇق يۆكسەك جايىدا سائادەت ئوردىسىنى.

مولچىلىق ھەم باياشاتلىق، سائادەت! «مېمنۇن» كەبى كۆيلەشكە قادىر بولسا ئەينەك، ئۇندا بىزنىڭ قەدەھلىرىمىز قالغانغا قەدەر......

رەستىلەرنىڭ بۇرجىكىدە، چاقماقلاردىن پۈتۈلگەن ئۆرۈشنى ئېيزىقتۇرغىنىمە-دا، دېدەك قىزلارنىڭ قولىدىكى ئالتۇن تاۋاقلار دۇنيانىڭ چەت جايلىرىدىكى قۇملار ھەسرىتىنى ئورىماقتا ئىدى.

ئاندىن، بولغانىدى غەربتە شامال يېلى، قاراتاشلاردىن قوپۇرۇلغان ئېغىر ئۆگزىلىرىمىزدە قاينام شادلىقىغا تارتىشىپ ماڭغان يەلكەنلەردە تولۇق ئىرادە. گۈزەل زامانغا ماس ئاپەتلەرنى تىغلىرىنىڭ تەرەپلىرى بىلەن باققان، ئۇرلۇق كۆسەيلەر تەرىپىدىن ھۇجۇمغا ئۇچرىغان، دېڭىزسىمان كاللىلىق چەۋەن-

داۋلار دېڭىزلارغا يالقۇنلۇق خەۋەرلەرنى يايماقتا:

چوقۇم! ئاۋام ئۈچۈن بىر تارىخ، ئاۋام ئۈچۈن قۇۋۋەت ناخشىسى، گويا، تۈمۈر دەرەختە قاينام تىترىشىدەك!...... ئۆزگە قىرغاقلاردا ئاتا قىلىنغان شەرىئەتلەر، ئەيشى-ئىشرەتلىك خەلقلەر ئارا ئاياللارنىڭ كېلىشىملىرى، قۇياش كىرىزىسى ئاستىدا ئوچۇق بازاردا سېتىلغان بۈيۈك دىيارلار، گۈللەرنىڭ بايرام ھىدىدا، تىنچلىقپەرۋەر ئېگىز دۆڭلەر ھەم مۇكاپاتقا ئەرزىيدىغان ئىشلىملار...

تۇغۇلۇشىدا بۇنداق چوغنى پۈركىمىغانلار نېمە قىلىدۇ ئارىمىزدا؟

ئۇلار بىلەن ياشاشتا ياكى بارمۇ ھاياتلىق؟ «يوقلۇق ھەققىدە ھۆكۈم چىقىرىش مېنىڭ ئەمەس، سېنىڭ ئىشىڭ...» بىزدەك ئەنە ئاشۇ يەردە بولغانلارغا كەلسەك، ھەيران قالارلىق ۋەقەلەرگە سەۋەبچى بولدۇق، ئىشلىرىمىزدا كۈچىمىزنىڭ چېكىگە يەتكەندە، شادلىنىشىمىز ئاراڭلاردا تولىمۇ ئۇلۇغ شادلىق ئىدى:

«تاغ يانتۇلىرىغا جايلاشقان بۇ سۇلالىنى بىلىمەن: غىزا ماددىلىرى چىقىرىدىغان يەردە ھاياجانغا چۈشكەن چەۋەندازلار. سىلەر بېرىپ دەڭلار ئۇلارغا: بىز بىلەن چوڭ بىر خەتەرگە ئۇچرايسىلەر! بىمۆتىدىل سانسىز ئىشلار، كۈچلۈك ھەمدە ھەددىدىن زىيادە ئىرادىلەر، باراڭدىكى بىر ساپاق ئۈزۈمدەك ھېيلىگەر ئادەمنىڭ ھاكىمىيىتى... سىلەر بېرىپ ئوبدانراق دەڭلار: ئادەتلىرىمىز زوراۋانلىقتا، ئىسيانكارلىق ئۇرۇقلىرىدىكى مەزمۇت چاققان تولپارلىرىمىز ھەمدە كۈندۈز قورقۇنچلۇقى پۇراۋاتقان قالپاقلىرىمىز... قەپەزلەردە ۋىچىرلاۋاتقان قۇشقاچلاردەك نۇرغۇن ئائىلىلەرنى تۈزىدىغان، ئۆرپ-ئادەتلەرنى قايتۇرۇۋالىدىغان ھارغىن دىيارلاردا، كۆرىدىلەركى، تۇرمۇش يوللىرىمىزدا، كەكرى قوتانلارغا خەلقلەرنى يىغقۇچىنى، تامغىلارنى يۇقىرى ئاۋازدا دېكلاماتسىيە قىلغۇچىنى. شەرىئەتلىرىمىز ئاستىدا يىگىرمە خەلق بارلىق تىللاردا سۆزلەشمەكتە......

«سىلەر زوقۇڭلارنىڭ تارىخىنى بىلىسىلەر: نامرات سەردارلار مەڭگۈلۈك يوللاردا، توپ-توپ بولۇپ كەلگەن قېرىنداشلار يىلىنىڭ پۈتۈن ئەركەك ئاھالىسىنى ھاسا تايانغان تەڭرىلىرىگە قوشۇپ بىزگە تاپشۇرماقتا، شىمال قۇملىرىدا يىقىلغان شاھزادىلەر، ئۇلارغا ئەگەشكەن قىزلىرى ئۆزلىرىنىڭ ئىمان ئىشەنچىسى بىلەن بىزنى چۆمكىمەكتە،–تەلىيىمگە ئىشەنچىم كامىل – دېگەن ئەپەندى......

ياكى توغرىسى، ئۇلارغا، تىنچلىققا ئائىت نەرسىلەر ھەققىدە سۆزلەيسىلەر: باياشاتلىقتا ئىستىلا قىلىنغان يۇرتلاردا، بالاغەتكە يەتكەن ئاياللار بىلەن ئامىۋى مەيدان پۇرىقى، خورما دەرىخى ئاستىدا ئىشلىتىلگەن، سۈزۈك تامغىلىق سېرىق پۇللار، ھەربىي چىقىملار–ئاچچىق دورا-دەرمانلار ئۈستىدە ماڭغان خەلقلەر، دەريالار تۇرسىمۇ كىشىنى قىزىقتۇرىدىغان بۈيۈك سودىلار، قىزلىرىنىڭ سايىسىدە ئولتۇرغان كۈچلۈك قوشنا سالىمى ھەم ئالتۇن قەغەزلەردە ئالماشتۇرۇلغان رىسالىلەر، دوستلۇق كېلىشىملىرى ھەم چېگرىلارنى مۇئەييەنلەشتۈرۈش، دەريا تۇغانلىرى ھەققىدە خەلق بىلەن ئوتتۇرىسىدىكى بىرلىكلەر، مۇتەئەسسىپ يۇرتلاردا ھاسىل قىلىنغان باجلار! (ئامبارلار قۇرۇلۇشى، ئېھراملار، ئاتلىق قوشۇنلار

بىنالىرى، — قاتتىق كۆكتاشلار، قىزغۇچ قىرمىت يوللىرى — رەختلەرنى ئالدىرىماي بازارغا سېلىش، ھەسسىلىگە ئارىلاشتۇرۇلغان گۈل مۇرابپاسى ھەم ئەسكەرلىك خۇزۇرلىرىدا بىزگە تۇغۇلغان تاي — رەختلەرنى ئالدىرىماي بازارغا سېلىش، ھەممە چۈشلىرىمىز ئەينەكلىرىدە قىلىچلارنى داتلاشتۇرغۇچى دېڭىز، كۆپلىگەن بوش ۋاقىتلارغا ئىگە دىيارلىرىمىز تامان، قىزلىرىمىز تامان، بىر كەچقۇرۇنلۇقى، دېڭىز ئىقلىملىرىغا چۈشۈش.

«بۇ تۇقۇلمىغا، بىزنى بىر پۈۋدەش بىلەن ئولتۇراقلاشتۇرغان، ئەتىر چېچىۋالغان ئاياللار......»).

— بىزنىڭ يالغۇز تەقدىر بىلەن قورشالغان بوسۇغىلىرىمىز بەزىدە مانا مۇشۇنداق ھەممە كۈندۈزنىڭ تېزلەشكەن قەدەملىرىدە، دۇنيانىڭ بۇ تولىمۇ كەڭ تەردىپىدە، ھاكىمىيەت بىزنى ھەر ئاخشىمى تاشلاپ كەتكەن يەردە، گۈلچەمبىرەكلەرنىڭ تولۇق تەنتەنىسى!

بىراق، كەچقۇرۇن، تەلپىنىمىز ۋە تەسىنىمىز پىلانلىرىدا، خوتۇنلىرىمىز قىزلىرىنىڭ قوللىرىدا، سۆسۈنگۈل بىلەن چالما پۇردىقى بىزنى يوقلىماقتا ئىدى. جىمىققان شاماللار قاقاس دېڭىز قولتۇقلىرىنىڭ چوڭقۇرلۇقلىرىغا ئاستا جايلاشماقتا.

7

جەننىتىمىزدە، بۇ سېرىق تۇپراقتا داۋاملىق ئولتۇراقلاشمايمىز...

پادىشاھلىقىمىز كەڭتاشا ياز بوشلۇق زىياپەتلىرىگە نۇرغۇن كېلىمات قاتلاملىرىنى ئاسماقتا. بىپايان ئۇيۇقلۇق زېمىن كۆل ئاستىدا تاتارغان چوغىنى توسقۇنلارسىز دۇمىلاتماقتا.

يوقالماس نەرسىلەر رەڭگىدىكى، ھەسەل ۋە گۈڭگۈرت رەڭگىدىكى پۈتۈنلەي چىملاشقان زېمىن ئۆزگە ئايازنىڭ چىغى بىرلە يالقۇنجىماقتا — بىرلا. دەرەخنىڭ يېشىل بۇلۇتىدىن ئاسمان ئۆزىنىڭ سۆسۈن يىلتىز سۈيىنى چىقارماقتا.

تاختا يۈزلۈك يارقىن تاش ماكانى! شامال كىرپىكلىرىدە نە پاك ئۇرۇق. نۇر گويا كى ياغ.

— كىرپىكلەر ئارىسىدىن چوقىلار يىپىغىچە تۇتىشىمەن ھەممە ئاۋاز ئاڭلىغۇچى تاشنى، نۇر ئۇۋۇسىدىكى سۈكۈنات ھەرىسىنى بىلىمەن، چېكەتكىلەر ئائىلىسىنىڭ غېمىدە قەلبىم......

بوغۇزلىنىۋاتقان، مايسا رەڭلىك دوقىلار تىكىلگەن ياۋاش تۆگىلەر، ئۆلارنى كۆكنىڭ زىرائەت ئىنئاملىرى ئاستىدا دۆڭلەر يۈرگۈزمەكتە — تاتارغان يايلاق يېلىنجاشلىرى ئۈستىدە زۇۋانسىز يېرگەي، چۈشلەر تۈتۈنىدە، زېمىننىڭ خەلقلەر ئۆلۈۋاتقان ئەنە شۇ ئۆلۈك توزىڭىدا ئاخىرى پېقىلغاي.

بۇ بۈيۈك تىنچ سىزىقلار يىراق ئېھتىماللىق تومۇرلار كۆكىرىشىگە يۈزلەنمەكتە. زېمىن كۆپ نۇقتىلاردا بوران سۆسۈن گۈللىرىنى ۋايىغا يەتكۈزمەكتە؛ مانا بۇ قۇم تۈتۈنى ئۆلۈك دەريالار ماكانىدا ئۆرلىمەكتە، گويا سەپەر قىلىد-

ۋاتقان ئەسىرلەر پارچىلىرىدەك ......

ئۆلۈكلەر ئۈچۈن تولىمۇ تۆۋەن ئاۋازدا، تولىمۇ تۆۋەن ئاۋازدا كۈندۈزدە. كۆپتۈر كىشى قەلبىدە ساپلىق، شۇ كىشىنىڭ سەۋىيىسىنى كۆرۈشكە روھ ئىنتىلغانمىدۇر؟ ......«ساڭا خىتاب قىلماقتىمەن، ئەي روھىم! — ئەي، تۇلپارنىڭ ئەتىرلىك ھاتىرىسىگە چۆمگەن روھىم!» ئەنە، قۇرۇقلۇقتىن بىرقانچە بۈيۈك قۇشقاچلار، غەربكە سەپەر قىلماقتا، دېڭىزدىكى قۇشقاچلىرىمىزنى ئۈستىلىق بىلەن دورىماقتا.

ئەمالار كىيىملىرىگە ئېتىلگەن مۇقەددەس ماكانىدەك، شىددەتلىك تاتارغان ئاسمانىنىڭ شەرقىدە، تېپتىنچ بۇلۇتلار ئاتلىنىشقا تەمشەلمەكتە، سۇناي ۋە ئاقچاشقا چايانلىرى ئۇنىڭدا ئايلانماقتا ...... شامال بىزدىن تالىشىۋاتقان ئەي ئۇتتۇن! پۈتۈن زېمىن ئۆزىنىڭ ھاشارەتلىرىنى يىغىۋېلىشقا ئىنتىلىزار، زېمىن ئاجايىپلارنى تۇغار ......

چېكىتقى چۆش پەيتى، ياۋا ئۈزۈم دەرەخى قەبرىلەر چەكلىرىنى چاقىغاندا، ھېلىقى كىشى كۆزلىرىنى يۇمۇپ، بېشىنىڭ كەينىنى ئەسىرلەردە قۇردىمىدۇ... ئۆلۈك تۇزان ماكانىدىكى ئەي چۆش چەۋەندازلىرى، ئەي، شامال بىزگە چاچقان كېرەكسىز يوللار! تاپىمىز قەيەردە، دەريالار تويلىرىدا دەريالارنى كۆزەت قىلىغان چەكچىلەرنى قەيەردىن تاپىمىز؟

زېمىن ئۈستىدىكى بۈيۈك سەييا سۇلار چوقانىدا، بارلىق زېمىن تۈزى چۆشلەردە ئۆرتەنمەكتە. تۇساتتىن، ئاھ! بىزدىن تۇساتتىنلا نېمە كۈتىدۇ بۇ ئاۋازلار؟ ئەينەكلەرسىمان بىر خەلقنى دەريالار مۇسكۇلىغا كۆتۈرۈڭلار، كەلگۈسى ئەسىرلەردىمۇ ياشىغاي! مېنىڭ شان-شۆھرىتىم ئۈچۈن تاش تىكلەڭلار، تاش تىكلەڭلار سۆكۈنات ئۈچۈن، يېشىل مىس بەيگىچىلىرى ئۆزلىرىنىڭ بىپايان يوللىرىدا بۇ ماكانلارنى كۆزەت قىلغاي!...

(بۈيۈك قۇش سايىسى يۈزۈمنى سىلىماقتا.)

8

باياتالارنى سېتىش تۇغرىسىدا قانۇنلار، ئازغان قانۇنلار. ھەممە بىز ئۆزىمىزدۇرمىز. (ئىنسانىيەت رەڭگى.)

سەپەر قىلىۋاتقان بۇ سۈسمان تۇۋرۇكلەر بىزنىڭ رەپىقلىرىمىز، گويا سۇ سائەتلىرىدەك يەردە ئاقماقتا، ھاشارەتلار بىلەن تۇزاندىن تۇقۇلغان ھەممە ئاجايىپ جەۋھەرگە ئىگە تەنتەنىلىك ياغمۇر شارقىراشلىرى قۇملاردىكى سەپلىرىمىزنى سېلىق بىجىدەك قوغلىغانىدى.

(ئۇنىڭدا يۈرەكلىرىمىز سەۋىيىسىدە كۆپلىگەن ماھىر سۆكۈنات بولغان)!

× × ×

جەريان ئۇنۇتۇمىسىز بولغانلىقىدىن ئەمەس: ئەھدىلەرسىز ھايۋانلار قەدىمىدە (بىخسىمان كۆزلۈك ئەنئەنىۋى تۇلپارلىرىمىز)، روھ زۇلمەتلىرىدىكى

www.uyghurkitap.com

نۇرغۇن ۋەدىلىك شەيئىلەر — روھ پاسىللىرىدا ئالدىرىمىغان نۇرغۇن شەيئىلەر— تەبىرلەرگە قويۇلغان زېمىن بىلەن تاش تاغلار ئىسقىرىقىدىكى ياۋا ئىتتىسىمان ئۇلۇغ تارىخلار ...

يەنە بىر نەرسە: بۇ سايىلەر — يەرگە بولغان بۇرچىغا نىسبەتەن ئاس- مانىنىڭ چاتاق چىقىرىشلىرى......

مۇشۇنداق كىشىلىك ئائىلىلەر ئارا ئەي چەۋەندازلار، ئۇندا ئۆچىنە- لىكلەر گايىدا تورغاي-لاردەك كۆيلىگەنىدى، سائادەتكە ئاختا بولغان تۇلپار سۆزلەرگە قامچا كۆتۈرىمىزمۇ؟ — ئەي، ئىنسان، بۇغداي بىلەن ھېسابلىنىدىغان يۈكۈنى مىزانغا سال. دىيار — مانا بۇندا مېنىڭ ئەمەس. دۇنيا ماڭا چىمدىن بولغان بۇ ھەرىكەتتىن ئۆزگە نېمە ئاتا قىلدى؟ ...

× × ×

ھەتتا قاقشال دەرەخ ماكانى دېيىلگەن ماكان:

ئېچىرقىغان چاقماق غەربتە بۇ ئىقلىملارنى ماڭا ئايرىپ بەرمەكتە، بىراق ئەڭ بۈيۈك بوش ۋاقىتلار ئۇنىڭ ئارقىسىدا، بۈيۈك بىر دىياردا.

ئەسسىز چىمدىن، سۈبھى بىلەن ئاتەش ئارقىلىق، رىشتىلەرسىز ۋە بايى- راملارسىز يىل مېزىلىشىدۇ.

(سەھەردە، قارا قوي قەلبى قۇربانلىقى.)

× × ×

ئەي دۇنيا يوللىرى، تەنھا ئادەم سەندە ماڭىدۇ. زېمىنىنىڭ بارلىق ئىشارىلىرىگە ھۆكۈمرانلىق.

ئەي سېرىق شامالدىكى سەپەرگار، ئەي روھ تەمى! ... سەن دېگەندەك كەيىپ قىلغۇچى خۇسۇسىيەتلەرگە ئىگە زەھەرلىك ئۆسۈملۈك يانجىپ تاشلانغاي.

× × ×

زوراۋانلىقنىڭ ئۇلۇغ پرىنسىپى خاراكتېرلىرىمىزنى ئەزمەكتە ئىدى.

9

بىز غەربتە سەپەر قىلغان تولىمۇ ئۇزۇن ۋاقىتتىن بۇيان، پانىي شەي- ئىيلەردىن نېمە بىلەر ئىدۇق؟ ... ھەمدە تۇساتتىن قەدەملىرىمىزدە تۇتۇنىنىڭ بېشى.

— ياش خوتۇنلار! ئۆزىنى ئۇلار بىلەن ئەتىرلەنگەن ھالدا كۆرۈش يۇرت تەبىئىتىگە ماس كېلىدۇ:

« ... ئۆلۈكلەر تارقىشىدا چوقان كۆتەرگەن تۇل خوتۇنلار ھەمدە بۈيۈك ھارارەت زامانلىرى ئارقىلىق سېنى ئاگاھلاندۇرىمەن.

سۈكۈناتنى تەربىيىلەش بىلەن جىنسىي مۇناسىۋەتتە قېرىۋاتقانلار ئېگىز- لىكلەردە ئولتۇرغان ھالدا، ئوچۇق قىرغاقلار ئارىسىدىكى كۈندۈز شۆھرىتى

ئۈستىدە، قۇملار ئۈستىدە پال ئاچماقتا؛

بىراق ئاياللارنىڭ بېلىدىكى لەززەت يېتىلمەكتە، چىشلىق جىسىملىرىمىزدا قارا ئۈزۈم خېمىرتۇرۇچىدەك نەرسە، ئۆزىمىز بىلەن بىللە راھەت يوق بىزگە.»

«... چۈشلىرىمىزدىكى يوپۇرماقلار شادلىقى ھەمدە بۈيۈك نېسىۋە زامانلىرىدىن ساڭا بىشارەت بېرىمەن.

بۇلاقلارنى بىلىدىغانلار بىز بىلەن بىللە بۇ سۈرگۈنگاھتا؛ بۇلاقلارنى بىلىدىغانلار، بىر ئاخشىمى، قايسى قوللار ئاستىدا، بەللىرىمىز تەكلىرى سىقىلىدىغانلىقىنى، جىسىملىرىمىز ئىچىرقاشقا تولىدىغانلىقىنى بىزگە دەرمۇ؟ (ئايال ئەر بىلەن چىمدا ياتتى، قوپار، ئۈستى - بېشىنى تۈزەشتۈرەر، ئۇنىڭ كۆك قانىتى ئۈستىدە چېكەتكە ئۇچماقتا.)»

«... بۈيۈك ھارارەت زامانلىرى ئارقىلىق سېنى ئاگاھلاندۇرىمەن، شۇنداقلا تۈن، ئىتلار ھاۋشۇشلىرىدا، خوتۇنلار بېلىدىن لەززەتنى سىرىمەكتە.

بىراق يوچۇن ئادەم ئۆز چېدىرىدا، مېۋىلەر بىلەن قېتىقتا قۇتلۇقلىنىپ ياشىماقتا. ئاغزىنى، يۈزىنى، جىنسىي ئەزاسىنى يۇيۇش ئۈچۈن ئاڭا سوغۇق سۇ بېرىلمەكتە.

كېچىدە ئاڭا چوك تۇغماس خوتۇنلار بېرىلەر (ھە، كۈندۈزدە تولىمۇ قاراڭغۇ!). لەززەتنى بەلكى مەندىنمۇ قېزىپ چىقىرار. (ئۇنىڭ خوتۇنلار بىلەن ياشاش ئۇسۇلىنى بىلمەيمەن.)

«... چۈشلىرىمىزدىكى بۇلاقلار شادلىقى ھەمدە بۈيۈك نېسىۋە زامانلىرىدىن ساڭا بىشارەت بېرىمەن.

سەن قورام تاشلار ئارىسىدىن ھەسەل ماكان ئاچقاندەك، نۇردا ئاغزىنى ئاچ، ئەگەر مەندە خاتالىق تېپىلسا قويۇۋېتىلەي! بولمىسا، لەمپىگە باراي، يالىڭاچ باراي، كوزا يېنىدا، لەمپە ئاستىدا، مېنى ئۇزاق كۈردىسەن، سەن قەبرە بۇلۇڭى رەپىقى، دەرەخ ئاستىدا جىمجىت ئولتۇرار — تومۇرلىرىمىزنىڭ قىز بالىسى... لەمپە ئاستىدىكى بىر ھاجەت ئۈچۈن كاردۋات، كوزىدا يېشىل يۇلتۇز، سۇلتانلىقنىڭ ئاستىدا بولاي! لەمپە ئاستىدا سوغۇق سۇ كوزىسىدىن باشقا دېدەك يوق! (كۈندۈزدىن بۇرۇن يېشىل يۇلتۇزنى ئويغاتماي چىقىپ كېتىشنى بىلمەيمەن، بوسۇغىدا چېكەتكە، ئىتلار ھاۋشىشلىرى زېمىننى قاپلار.)

بۈيۈك نېسىۋە زامانلىرىدىن ساڭا بىشارەت بېرىمەن ھەمدە پانىي كىرپىكلىرىمىزدىكى كەچقۇرۇن شادلىقىدىن ......

بىراق ھازىر بىز تېخى كۈندۈزدە!».

— چاقناۋاتقان كۈندۈز كەڭلىكىدە تۇرغاندا، ئۆلۈمدىنمۇ ئارتۇق پاكىز ئۇلۇغ دىيار بوسۇغىدا، قىزلار سىيمەكتە، ھەم، كىيىملىرى ئىچىدىكى رەڭلىك توقۇلمىنى كۆرسەتمەكتە ئىدى.

10

ئالدى جەلپ قىلارلىق بۈيۈك شىلەپە تالا. كۆز روھ ئىقلىملىرىغا بىر ئەسىر چېكىنمەكتە. ئوچۇق رەڭلىك بور ئىشىكىدىن يايلاق شەيئىلىرى كۆزگە

چېلىنغانلىقتا: نېمە دىگەن تىرىك شەيئىلەر، نېمە دىگەن ئالاھىدە شەيئىلەر!

بالىلار قەبرىلىرىدە بوغۇزلانغان تايلار، كۆللەردە تۇللار سەدەقىلىرى، ئاجىزلارنى ھۆرمەتلەپ يېشىل قۇشقاچلارنىڭ مەيدانلارغا توپلىنىشلىرى؛ بىز ئاڭلاش ئۈچۈن، كۆرۈش ئۈچۈن، زېمىن ئۈستىدە نۇرغۇن شەيئىلەر، ئارىمىزدا تىرىك شەيئىلەر!

بۈيۈك دەرەخلەرنىڭ تۇغۇلغان كۈنى خاتىرىسىگە ئوچۇق ھاۋادا تويلار تەنتەنىلىرى، كىچىك سالىق ھۆرمىتىگە ئاممىۋى كۆڭۈل ئېچىشلار، تولۇق يېرىملاق قارا تاشنىڭ مۇقىملاشتۇرۇلۇشى، ئۆلۈك جايلاردا بۇلاقلارنىڭ تېپىلىشى، ياقىلار چۆرىسىدە ئۇزۇن تاياقلارنىڭ چۆرىسىگە ئېسىپ رەختلەرنى قۇتلۇقلاش، توي كىيىملىرى ئېلانى ئۈچۈن، قۇياشتا بالاغەتكە يەتكەنلەرنىڭ ئەزالىرىنى كېسىش ئۈچۈن، تاملار ئاستىدا، كۈچلۈك ئالقىشلار!

شۇنداقلا، چېكىلىمىزنىڭ يۇقىرىسىدا ئۆزگە نۇرغۇن نەرسىلەر: شەھەرنىڭ چەت رايونلىرىدا ھايۋاناتلارنىڭ جاراھەت لاتىلىرى، باش كېسەرلەرگە قارشى قوپقان جامائەتلەرنىڭ ئىلگىرىلەشلىرى، قودۇق قازغۇچىلار ۋە تۇلپارلارنى ئەكەتە قىلغۇچىلار، ئوما شاماللىرىدا ئويلىنىشلار ۋە ئۆزگىرىشلەردە ئارىلارنىڭ ئۆچلىرى بىلەن چۆپلەرنى ھاۋالاندۇرۇش، قىزغۇچ كۆيۈك توپا بىلەن سېپىللارنى ۋە گۆش قورۇتۇشقا بالكون شەكلىدە جايلارنى ۋە مولىماتا پىقاقلارغا ئۆككۈرلەرنى ۋە پورت كاپىتانلىرىغا ئىشخانىلارنى سېلىش؛ مال دوختۇرلۇقىغا ئات ھەر نەرسىگە كەگرى مەيدانلار، تاغ ئارىسىغا تۇتاش يوللار ۋە خېچىرچىلار يوللىرىنى ئىسلاھ قىلىشقا قويۇلغانلار؛ ئىسلاھ قىلىنمىغان يەرگە پاناھگاھلار سېلىش؛ كارۋانلار يېتىپ كەلگەن چاغدىكى يېزىقلار ۋە پۇل تېگىشتۈرگۈچىلەر مەھەللىلىرىدىكى كۆزەتچىلەرنى ئىشتىن بوشىتىش؛ پۇراتما ياغ ئىدىشلىرى ئالدىدا، راۋاقلارنىڭ كۆپۈپ تۇرغان نەقىشلىرى ئاستىدىكى شان - شەرەپلەر؛ قەرز چەكلىرىنى تۆلىمەسلىككە قارشى غەۋغا؛ غېرىبلىقتا تاشلانغان ھايۋاناتلارنى ۋە توپا ئاستىدىكى ئاق قۇرتلارنى ۋە ئۆلۈمگە بويالغان ماكانلاردىكى يانتاق بىلەن تىكەن ئاتەشلىرىنى قىرىپ تاشلاش؛ ئارپا بىلەن كۈنجۈتتىن گۈزەل نان چىقىرىش؛ ھەممە ھەر يەردە ئىنسانىيەت تۈتۈنى......

ھە! ئۇرسۇللىرى ھەم قىلىقلىرى بىلەن ھەر تۈرلۈك كىشىلەر: ھاشارەتلەر بىلەن سۇ مېۋىلىرىنى يىغقۇچىلار، كاچاتلار بىلەن بېلىقلارنى كۆتەرگۈچىلەر! دېھقان ۋە ئورمانچىلىق تەرگۈچى؛ كېسەللەرنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئوقۇلى ئۇرغۇچى ۋە تۇز ساتقۇچى جازانىخور ۋە تۆمۈرچى؛ شېكەر، ئاقچاشكا، ئاق مېتال تەلەككىلىرى، بۇلۇڭ چىراغلىرى سودىگەرلىرى؛ تېرىدىن كىيىم، ياغاچتىن ئاياغ ھەممىدە زەيتۇن شەكىللىك تۈگمىلەر ياسىغۇچى؛ تېرىقچىلىقتا يەر ئاغدۇرغۇچى؛ ھەممىدە ئاشۇ بىكار ئادەم: بۈركۈت ئادىمى، نەي ئادىمى، ھەرە ئادىمى: ئۆز ئاۋازىنىڭ ئىنتوناتسىيەسىدىن ھۇزۇر سۈرگەن ئادەم، يېشىل تاش ئۈستىدە تەپەككۇر يۈرگۈزۈشنى ئۆز خىزمىتى دەپ بىلگەن ئادەم، ئۆز ئۆگزىسىدە چىغلارنى كۆيدۈرۈپ لەززەتلەنگەن ئادەم، خۇشبۇي ياپراقلاردىن تۆپىدا كات ياساپ ياتقان ئادەم، ئېقىن سۇلار كۆللىرى ئۈچۈن يېشىل چاقچۇقلۇق رەسىملەرنى

ئويلىغان ئادەم؛ سەپەر قىلغان، قايتا سەپەر قىلىشنى چۈشىگەن، يامغۇرغا باي يۇرتتا ياشىغان، بىلىيارت ئوينىغان، ئۆسمۈر قىزلارنى ئوينىغان، قەدەھلەر ئويۇنى ئوينىغان ئادەم؛ ياكى ھېساب جەدۋەللىرىنى يەرگە يايغان ئادەم؛ كىرامىپ ئۆسۈملۈكلىرىدىن پايدىلىنىش ھەققىدە پىلانلارغا ئىگە ئادەم؛ ئۆلۈك لاچىنىنى شاخلاردىن قىلىنغان يۈكتەك كەينىدىن سۆرىگەن ئادەم، (پەي سېتىۋېلىنمىدى، ئەمما ساداقلار ئۇنىدىن بېزەلدى)، بىخ توزانلىرىنى ياغاچ تۇرۇبىلارغا سۈمۈرۈپ ئالغان ئادەم (لەززىتىم بۇ سېرىق رەڭدە، دەيدۇ)؛ بۆرىلەرنى، خورما دەرىخى قۇرتىنى، ئۈژمىلەرنى يەيدىغان ئادەم؛ ياۋا ئوت تەمىنى ياخشى كۆرىدىغان ئادەم؛ قىزىلمۇچ چۈشەيدىغان ئادەم؛ ياكى يەنە، تاشنىڭ يېڭى دەزلىرىدىكى كەم ئۇچرايدىغان ئەترنى پايلايدىغان، قولىقىغا سەدەپ تىقىۋالغان، قېتىپ كەتكەن يىلىم چاينايدىغان ئادەم؛ ئايالنىڭ جىسمىنىلا ئويلايدىغان ئىشقىۋاز ئادەم؛ قىلىچنىڭ چاقنىشىدا ئۆزىنىڭ روھىنى كۆرىدىغان ئادەم؛ ھاياتىنى ئىلىم - پەنگە، مەشھۇر كىشىلەرنى تەتقىق قىلىشقا ئاتىغان ئادەم؛ نەسەتلەردە نېسىۋىلىك ھەممە بولاقلارغا نام بېرىدىغان، دەرەخلەر ئاستىدا ئورۇندۇقلار ھازىرلايدىغان، ھېكمەتكارلارغا رەڭلىك يۇڭلارنى تەقدىم قىلىدىغان، ئاچا يوللارغا ئۇسسۇزلۇق ئۈچۈن، يوغان مىس داسلارنى بېكىتىدىغان ئادەم؛ يەنە مۇھىمراقى، ھېچ ئىش قىلمايدىغان ئادەم، گويا ئۆز ھەرىكەتلىرىدىكى ماۋۇ ياكى ئاۋۇ ئادەم كەبى ھەممە باشقا نۇرغۇن شەخسلەر كەبى! ئېتىزلار ئارا قۇشلارنى تېرىۋالىدىغان ھەم ياۋا ئۈژمە تىكەنلىرى ئارىسىدىن ئالا - يېشىل تۇخۇملارنى يىغىدىغانلار، تولپارلىرىدىن چۈشۈپ، چەت رايونلار دەرۋازىسىغا ئويۇلىدىغان تۇتۇق كۆك تاشنى، ھېقىقنى ۋە باشقا نەرسىلەرنى يىغىدىغانلار (قۇتىلار، بۇرۇنغا سېلىپ چۈشكۈرىدىغان نەرسىلەر، مېتال قىسقۇچلار ۋە پالەچلەر قولىدىن دومىلاپ كەتكەن ساقىلار شەكلىدە)، ئۈنچە - مارجان قوتىلىرىنى ئوچۇق ھاۋادا ئىسقىرتىپ تۇرۇپ بوياۋاتقانلار، پىل چىشىدىن ھاسا تۇتقان ئادەم، ھىندىستان قومۇشىدىن ياسالغان ئورۇندۇققا ئىگە ئادەم، قىز قوللىرىدا بېزەلگەن ناسىك ھەممە مايمۇن باغلاشقا نەيزىسىنى بوسۇغىغا سانجىپ قويغان سەپتىن قايتقان جەڭچى ... ھە! ئۇ سۇلىرى ھەم قىلىقلىرى بىلەن ھەر تۈرلۈك كىشىلەر ھەممە توساتتىن! ھەر تەرەپتىن ھەر مەسىلىدە ئۆزىنىڭ ئالدى ئىگىلىكىنى جاكارلاپ، كەچكى كىيىملىرى بىلەن، پىستىق دەرىخى ئاستىدا ئولتۇرغان رىۋايەتچى پەيدا بولماقتا ......

ئەي ئايان قىلغۇچى نەسەپكار! ئائىلىلەر ۋە نەسەبلەرنىڭ تارىخلىرى قانچە؟ — بىلەرمەنىنىڭ داستىخانلىرىدا، بىز ئاڭلىغاندەك، ھايات ئۆلۈكنىڭ دىلى ئەسىر قىلىنغاي، ئەگەر ئۇنىڭ سايىسىدا ھەر نېمىنى ھەم ئۇنىڭ دەۋرىنىڭ ئالاھىدىلىكىنى بايقىمىغان بولسام: كىتابلار ۋە يىلنامىلەرنى ساقلاش ئۆيلىرى، ئاسترونوم خەزىنىلىرى ھەم دەپنە قىلىنىدىغان ئورۇن ھۆسنى، خورما دەرىخى ئاستىدا، مادا ئېشەك بىلەن ئۈچ ئاق مېكىيان ئورۇنلاشقان ناھايىتى قەدىمىي ھەيكەللەر — كۆزگە چېلىقىپ تۇرىدىغان ئويۇن! مەيدانى كەينىدە، يول ئۈستىدە نۇرغۇن پىنھان شەيئىلەر: مەن چۈشەنمەيدىغان رىۋايەتلەر ئۈستىگە

www.uyghurkitap.com

قۇزۇلغان لاگىرلار، دۆڭلەردىكى خەلقلەرنىڭ پاھىشىلىرى ھەم دەريالاردىن پلاس-
تىك قاپاقلار بىلەن ئۆتۈش، ئەھدىلەر مەكتۇپلىرىنى كۆتۈرگەن چەۋەندازلار،
تەكلەردىكى يوشۇرۇنالغۇ، ئاچاللار چوڭقۇرلۇقلىرىدىكى بۇلاڭچىلار پىلانلىرى
ھەم ئايالغا باسقۇنچىلىق قىلىش ئۈچۈن ئېتىزلاردىكى ھېيلىلەر، كېلىشىش-
لەر ۋە سۈيىقەستلەر، بالىلارنىڭ كۆزلىرى ئالدىدا ئورمانىدىكى ھايۋانلارنىڭ
بىر - بىرىگە ھىنىشلىرى، بۆرىلار ئېغىللىرىنىڭ تىرەن يېرىدە پەيغەمبەرلەرنىڭ
كېسەلدىن كېيىنكى دەم ئېلىشى، دەرەخ ئاستىدا ئىككى كىشىنىڭ تىمتاس
سۆھبەتلىرى ......

بىراق يەر ئۈستىدىكى كىشىلەر پائالىيەتلىرىدىن باشقا، يەنە، سەپەر
قىلىۋاتقان ئىشارىلەر نۇرغۇن، سەپەر قىلىۋاتقان ئۇزۇقلار نۇرغۇن، ھەممىدە
گۈزەل ۋاقىتنىڭ خېمىرى ئاستىدا، زېمىننىڭ ئۇلۇغ تىنىشىدا، ئومىنىڭ
پۈتكۈل پېيى! ......

ھەتتا، چىشى يۇلتۇز تۇرغان كەچقۇرۇن لەھزىسىگىچە، ئاسمان يۈكسەك-
لىكلىرىدە ئىگىلەنگەن پاك نەرسە مەۋجۇت ......

ئەي تېرىلغان چۆش تۇپرىقى! كىم ئۇ قۇرۇلۇش ھەققىدە سۆزلەۋاتقان-
بىپايان مۇساپىلەرگە پارچىلانغان زېمىننى كۆردۇم، شۇنداقلا ئويۇم دېگىنىز-
چىدىن زادى غەپلەتتە ئەمەس.

ناخشا

تۆلپاردىم كەپتەرلەرگە تولغان دەرەخ ئاستىدا تۇرماقتا، پاك ئىسسىقىرتىمە-
مەن، ھەتتا، بارلىق بۇ دەريالارنى ئۆز قىرغاقلىرىغا ۋاپا قىلدۇرۇشقا قادىر
ھېچقانداق ۋەدىلەر يوق. (سەھەردىكى تىرىك ياپراقلار شان ئوبرازىدا) ...

× × ×

ھەممىدە بۇ، ئاشۇ كىشى پەرىشان بولمايدۇ دېگەنلىك ئەمەس، بەلكى ئۇ،
سۈبھىدىن بۇرۇن ئورنىدىن تۇرۇپ، ئېگىلىكىنى ئاداققى يۇلتۇزغا تىرەپ، بىر
قەدىمىي دەرەخ بىلەن سۆھبەتلىشىپ مەزمۇت ئولتۇرغانىدا، تېخى ناشتا قىلماي
تۇرۇپ، ئاسمان چوڭقۇرلۇقلىرىدا لەززەت ئارىلاش ئۇلۇغ سۈزۈك نەرسى-
لەرنى كۆردى، .....

× × ×

تۆلپاردىم بۇقۇلداپ سايراۋاتقان دەرەخ ئاستىدا تۇرماقتا، شۇنچە پاك
ئىسسىقىرتىمەن ... بۇ كۈندۈزنى زادى كۆرمىگەنلەرگە، ئەگەر ئۇلار ئۆلمىگەن
بولسا، تىنچلىق نېسىپ بولغاي. بىراق، مانا، شائىر قېرىندىشىمدىن ئۈچۈر-
لار. ئۇمۇ يەنە ساپ نەسىرلەرنى يېزىپتۇ. بەزىلەر ئۇنى ئوقۇپ چىقىشتى.

ئەخمەتجان ئوسمان تەرجىمىسى

(ئەرەبچە، سان جون پېرسىنىڭ «سۈرگۈنگاھ ۋە باشقا شېئىرلار» ناملىق شېئىرلار توپلىمىدىن).

ئەمالار

(ھېكايە)

زۇلپىيە

ئۇنىڭ بىردىنلا جۇدۇنى تۇتتى. ئۇدۇلىدا ئولتۇرغان، كۆزىگە قارا كۆزەينەك تاقىۋالغان، قارا چاچ، كېلىشكەن يىگىت ئۇنىڭغا تىكىلىپ قاراپ ئولتۇراتتى. باشتا مېنى بىرەرسىگە ئوخشىتىپ قالغان بولسا كېرەك دەپ ئويلىدى ۋە ئېرەن قىلمىدى. لېكىن يىگىت كۆزىنى ئۇنىڭدىن ھېچ يۆتكەيدىغاندەك قىلمايتتى. يېنىدىكى پوزۇر كىيىنىۋالغان قىزغا بولسا قاراپمۇ قويمايتتى. «ئۇ مېنىڭ بىرەر ئىشىمنى بىلىپ قالغان بولغىيمىدى-يا؟ توغرا، چوقۇم شۇنداق گەپ، بولمىسا پاقا تەشكەن سويمىدەك ماڭا بىزدىرىپ قاراۋېرىدىغانغا مەن يا نازىنىن قىز بولمىسام. ئەسىت، باشقا ئاپتوبۇسقا چىقساممۇ بولغانىكەن».

ئايال ئېغىر ئۇھ تارتقىنىچە يېنىدا ئۆزىگە چاپلىشىپ دېگۈدەك ھېچنېمىدىن خەۋەرسىز مۈگدەپ ئولتۇرغان ساقاللىق ئادەمنىڭ قارا سومكىسىغا قاراپ قويدى.

«ۋاي خۇدايىم، ھەندەك ئىككى بالىنىڭ ئانىسى بولۇپ قالغان خوتۇنغا ئالا كۆڭۈللۈك قىلغۇچە يېنىدىكى سەتەڭنىڭ پېيىگە چۈشسىچۇ ماۋۇ دەلدۈش». ئايالنىڭ بىردىنلا يىگىتكە ئۆچمەنلىكى قوزغالدى. خەپ توختا، ئەدىبىڭنى بىر بەرمىسەم!...

ئاپتوبۇس بېكەتكە كېلىپ توختىدى.

يىگىت ئورنىدىن تۇرۇشىغا يېنىدا ئولتۇرغان ھېلىقى قىز ئۇنى قولتۇقلىۋالدى. ئايال قىستاڭچىلىقتىن پايدىلىنىپ ئېگىز پاشنىلىق توپلىيى بىلەن يىگىتنىڭ پۇتىغا كۈچەپ دەسسىدى.

— ۋاي ... ۋاي ... — يىگىت ئازابتىن ئىڭىرىغىنىچە سەنتۈرۈلۈپ كەتتى ۋە نېمىنىدۇر تۇتۇۋالماقچى بولغاندەك بىر قولىنى ھېلىقى ئايالنىڭ مۈرىسىگە قويۇۋالدى.

— ھو نومۇسسىز لۈكچەك! كۆپكۈندۈزدە قىلىۋاتقان قىلىقىغا قاراڭ... قولۇڭنى يېنىڭدىكى ماۋۇ بىرنېمەڭگە ئۇزات!

— ئاچا، خاپا بولمىسىلا، — دېدى يىگىتنى قولتۇقلىۋالغان قىز.

— نېمىشقا خاپا بولمىغۇدەكمەن؟ سىلەرمۇ كۆرگەنسىلەر خالايىق، ئۇنىڭ ئاچىسىدەك ئايال تۇرسام نومۇس قىلماي ئاپتوبۇسقا چىققىنىمىزدىلا قاش-كۆزىنى ئوينىتىپ يۈردى، بوپتۇ دەپ دەردىمنى ئىچىمگە يۇتۇپ تۇرسام ئەمدى كېلىپ بويىنۇمغا ئېسىلىپ يۈرمەمدۇ...

— راستىنلا شۇنداق ئىش بولدىمۇ؟

— ئەجەب بىز سەزمەپتۇقا...

— مانا مەن ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆردۈم، — دېدى بىردىنلا ئايالنىڭ يېنىدا مۈگدەپ ئولتۇرغان ساقاللىق ئادەم

ئورنىدىن تۇرۇپ، — ئۇ مۇشۇ ئايالغا قاراپلا ئولتۇردى.

— ئانىسىدەك ئادەمگە شۇنداقمۇ ھۆرمەتسىزلىك قىلغان بارمۇ؟

— تازا بىر ئەدەپلەپ قويۇش لازىمكەن بۇنى!

ھېلىقى ساقاللىق ئادەم باشچىلىقىدا بىر نەچچەيلەن يىگىتكە دىۋەيلەپ كېلىشكە باشلىدى.

— توختاڭلار، — دېدى يىگىتنى قولتۇقلاپ تۇرغان قىز قاتتىق ئاۋازدا، — بىگۇناھ ئادەمگە ئۇۋال قىلماڭلار، مانا كۆرۈۋېلىڭلار! — قىز شۇنداق دەپلا يىگىتنىڭ كۆزەينىكىنى ئېلىۋەتتى.

يىگىتنىڭ ھەر ئىككىلا كۆزى ئورنىدا! مەرمەرچىلىك تۆشۈك ئېچىقلىق بولۇپ، ھېچ نېمىنى كۆرەلمەيتتى. ئاپتوبۇستىكىلەر بىر ھازاغىچە ئۈنسىز تۇرۇپ قېلىشتى. كىچىك بىر بالا قىزنىڭ يىگىتنى ئاپتوبۇستىن چۈشۈرۈشىگە ياردەملەشتى. دەل شۇ پەيتتە ساقاللىق ئادەمنىڭ ۋارقىرىغان ئاۋازى ئاڭلاندى:

— خالايىق، سومكامنى ئوغرى ئاپتۇ!

— مەن ھېلىقى ئايالنىڭ بىر قارا سومكىنى كۆتۈرۈپ چۈشۈپ كەتكەنلىكىنى كۆرگەن، — دېدى كىچىك بالا.

كۆپچىلىك ئەتراپقا قاراشتى. لېكىن ھېلىقى ئايالنىڭ قارىسىمۇ كۆرۈنمەيتتى.

كېتىشەتتى. ئەمەت ئاكا قاسساپلارغا قاراپ ئۇلارنىڭ ئارىسىدا سادىقنىڭ يوقلۇقىنى كۆرۈپ كۆڭلى بىر ئاز ئارامىغا چۈشتى، ئەمدىلا بىر قەدەم چامىدىشىغا ھېلىقى قاسساپلاردىن بىر نەچچە قەدەم نېرىدا ھەدەپ قېرىدىن تازىلاۋاتقان سادىقنى كۆرۈپ قالدى - دە، سادىق بىلەن ئۇنىڭ كۆزلىرى ئۇچرىشىپ قالدى. ئەمەت ئاكا ئۇنىڭ تۇرۇلگەن يەڭلىرىنى، قېپقىزىل قانغا بويالغان كۆڭلەكلىرىنى، ماڭلايلىرىدىن تاراملاپ تۆكۈلۈۋاتقان تەر تامچىلىرىنى شۇنداق ئېنىق كۆردى. ئەنە شۇ تۇرغان قاسساپلارنىڭ ئىچىدە ئەڭ كۆپ جاپا چېكىپ ئىشلەۋاتقىنى ئۆزىنىڭ ئەتىگەندىن بېرى ھەممىنى ئۇنتۇپ كۈتكەن سادىق ئىكەنلىكىنى بىلىپ، كۆزى قاراڭغۇلىشىپ، بېشى قېيىپ، بىر مۇئەللەق بوشلۇققا ئېسىلىپ قالغاندەك بولۇپ كەتتى. ئۇ بىرەر مىنۇتقىمۇ يەتمىگەن ۋاقىت ئىچىدە شۇنچىلىك قاتتىق روھىي ئازاب چەككىنىكى، تەنلىرى بوشاپ، ساقاللىرى ئۆسۈپ كەتكەندەك، قامەتلىك زەبەردەست بەستى بىردىنلا كىچىكلەپ ئۆزىنى ھېچكىم تونۇمايدىغاندەك ھېس قىلدى.

ئەمەت ئاكا ئاستا، تولىمۇ مىسكىن ھالەتتە ئۆيىگە قاراپ ماڭدى. ئۇ قانداق قىلىشنى بىلمەي كېتىۋاتقاندا، ئۇنىڭ كۆڭلىگە ئەزەلدىن ئويلاپ قويمايدىغان، ھەتتا ئۇچراپ قالسا نەزەر كۆزىنىمۇ سالماي ئۆتۈپ كېتىدىغان ئەڭ ئاددىي بىر تازىلىق ئىشچىسى كېلىپ قالدى - دە، شۇنىڭ ئۆيى تەرەپكە قاراپ يۈرۈپ كەتتى.

پېنسىيىگە چىقىشىنىڭ ئالدى - كەينىدە

(ھېكايە)

يارمۇھەممەت تۇرسۇن

بۇ يىلقى قۇربان ھېيتىنىڭ تازىمۇ مولچىلىق پەيتىدە كېلىشى كىشىلەرنى ئادەتتىن تاشقىرى شادلاندۇرۇۋەتكەن بولۇپ، ھەممىلا ئادەم خۇشاللىق ئىچىدە ھېيتنىڭ تۈرلۈك تەييارلىقلىرى بىلەن ئالدىراش ئىدى.

ئەمەت ئاكا ئۆگزە بويىى ئۆرلەپ قالغان قۇياشقا قاراپ ۋاقىتنىڭ بىر يەرگە بېرىپ قالغانلىقىنى ھېس قىلدى - دە، قوينى سويۇپ بېرىش ئۈچۈن كەلمەكچى بولغان سادىقنىڭ كېلىشىنى كۈتكەچ ھويلىغا قويۇلغان ياغاچ ئورۇندۇققا كېلىپ ئولتۇرۇپ تاماكا چېكىشكە باشلىدى.

ئەمەت ئاكا قوي سويۇشنىمۇ بىلمەيتتى. چۈنكى ئۇنىڭ ھەممە ئىشلىرى ئاغزىدىن چىقىپ بولغۇچە تولۇق بېجىرىلىپ بولاتتى.

مانا بۈگۈن ئەمەت ئاكا شۇنچىلا ئۇزۇن ۋاقىت ساقلىغان بولسىمۇ تېخىچە يېتىپ كېلەلمەيۋاتقان سادىقنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ ھاجەتمەنلەرنىڭ قانچىلىك ئازابلىنىدىغانلىقىنى تۇنجى قېتىم ھېس قىلدى. چۈنكى ئۇنىڭ قىلماقچى بولغان شۇنچىۋالا نۇرغۇن ئىشلىرى پەقەت بىرلا سادىققا باغلىق بولۇپ، ئۇ ۋاقىتدا كەلمىسە باشقا ئىشلىرىمۇ كەينىگە سۈرۈلۈپ كېتەتتى. شۇڭا ئۇ تولىمۇ تەقەززا بولۇۋاتاتتى.

سادىق مەكتەپنى ئالانلا پۈتتۈرگەن بولسىمۇ ئۇنىڭ ياۋاشلىقى، تىلىنىڭ يۇمشاقلىقى، ئايدىنىڭ ئىتتىككىلىكى بىلەن نۇرغۇنلىغان مۇناسىۋەتلەر ئارقىلىق تولىمۇ تەسلىكتە ئورۇنلاشقان بۇ ئىدارىدە تېزلا يۈز - ئابروي تېپىپ خۇددى قۇمغا سىڭگەن سۇدەك ئۆزلىشىپ كەتتى. ئۇ ئىدارە خىزمەتچىلىرىنىڭ ماختىشىغا ئېرىشىپلا قالماستىن، بەلكى ئىدارە باشلىقى بولغان ئەمەت ئاكىنىڭ كۆزىگىمۇ ئىسسىق كۆرۈنۈپ قالدى. سادىق ئىدارىگە يۆتكىلىپ كېلىپ بىر نەچچە يىل بولماستىنلا، مەرتىۋىسى ھەممىنى تاڭ قالدۇرغۇدەك دەرىجىدە ئۆسۈپ، ئادەتتىكى بىر خىزمەتچىدىن بىرلا ئىدارىدىكى مۇھىم ئەرباپلارنىڭ قاتارىغا ئۆتۈپ بولدى. شۇنىڭ بىلەن بۇرۇن سادىقنىڭ ھاجىتى چۈشىدىغان ئادەملەرنىڭ ئەمدى سادىققا ھاجىتى چۈشىدىغان بولدى.

ئەمەت ئاكىنىڭ سادىقنى ئۆز يېنىغا تارتىشى سادىققا زور خۇشاللىق ۋە بەخت - سائادەت ئېلىپ كەلگەن بولسا، ئەمەت ئاكىغىمۇ ئوخشاشلا خۇشاللىق ئېلىپ كەلدى. ئەمەت ئاكا ئۆزى قىلىشنى ئەپسىز دەپ ھېس قىلغان ئۆي ئىشلىرى بولسۇن، يىراق - يېقىندىن ئەكىلىدىغان نەرسە - كېرەكلەر بولسۇن، ھەممىنى سادىققا شۇدىرلاپ قويۇپ ئۆز

ئۇيغۇر كىتاب تورى www.uyghurkitap.com

ئىشى بىلەن مەشغۇل بولۇۋېرەتتى.
سادىق بولسا، خۇددى مۇقەددەس بىر يارلىقنى تاپشۇرۇۋالغاندەك ئۆزىنى ئۇنتۇغان ھالدا شۇنداق بېرىلىپ قىلاتتىكى، ئەمەت ئاكا ئويلىغاندىن نەچچە ھەسسە ئاشۇرۇپ ئورۇنلاپ، ئۆزىنىڭ بۇ جەھەتتىكى ئالاھىدە ئىقتىدارىنى نامايان قىلاتتى.

ئەمەت ئاكىنىڭ ئۆيىدىن سادىققا ھەر كۈنى دېگۈدەك بىرەر ئىش چىقىپ تۇراتتى. ھەتتا بەزى چاغلاردا ئۆز ئۆيىنىڭ ئىشلىرى بىلەن باشلىقنىڭ ئۆي ئىشلىرى تەڭ كېلىپ قېلىپ، ئۆزىنىڭكىگە ئۇلگۇرمەي ياكى ئۇنتۇپ قېلىپ ئايالىدىن بىر مۇنچە تىل-ھاقارەت ئاڭلىغان كۈنلىرىمۇ بولۇپ قالاتتى. ئۇ، ئەمەت ئاكىنىڭ ئىشلىرىنى ئەنە شۇنداق جان كۆيدۈرۈپ ئىشلىگەچكە، ئەمەت ئاكىنىڭ ئۆي ئىشلىرى ئۇنىڭغا ياد بولۇپ كەتكەنىدى. قاچان گاز تۈگەيدۇ، قاچان ئۇن تۈگەيدۇ، بىر قېتىم ئەكەلگەن گۆش-سەي نەچچە كۈن يېتىدۇ... بۇلار خۇددى بەش قولدەك ئۇنىڭغا ئايان ئىدى. ھەتتا ئىككى كۈندە بىر قېتىم ئالىدىغان ناۋايخانىدىكى نانمۇ نەزەرىدىن ساقىت بولمايتتى.

ئەمەت ئاكا كېيىنكى مەزگىللەرگە كەلگەندە ئۇنىڭغا ئۆي ئىشلىرىنى ئايرىم چۈشەندۈرۈپ يۈرمەيدىغان بولدى. بەلكى ھەممە ئىشلىرى سائەت ئىستىرىلكىسىدەك دەۋر قىلىپ ئۆزى قول سېلىپ ئىشلىگەندىنمۇ تەرتىپلىك ۋە رەتلىك بېجىرىلىپ كېلىۋېرەتتى. بۇنىڭدىن ئەمەت ئاكا تولىمۇ خۇرسەن بولۇپ، سادىقنى ئۆز يېنىغا تارتقانلىقىدىن تولىمۇ مەمنۇن ئىدى. شۇنداقلا ئادەم تاللاشتىن ئىبارەت بۇ ماھارەتنى بەزىلەرگە سۆزلەپ بېرىپ، بۇ جەھەتتىكى ئالاھىدە ئىقتىدارىنى كۆز-كۆز قىلاتتى.

سادىق ئىدارىنىڭ خىزمىتى بىلەن ئەمەت ئاكىنىڭ ئۆي ئىشلىرىنى، ئۆزىنىڭ ئۆي ئىشلىرىنى بىرلەشتۈرۈپ قىلغاچقا، بەزى چاغلاردا تولىمۇ ئالدىراش بولۇپ كېتىپ، قىلىۋاتقان ئىشلىرىنى بىر-بىرىگە ئارىلاشتۇرۇپ قويۇپ كۈلكىگە قالاتتى.

بىر قېتىم ئۇ ئەنە شۇنداق ئالدىراش بولۇپ كېتىپ يانچۇقىغا دەسمالنى سېلىۋېلىپ، ئىشخانىدا قولياغلىقىنى چىقاردىم دەپ دەسمالنى چىقىرىپ سېلىپ بىرمۇنچە ئىزاغا قالغانىدى...

يىللارنىڭ ئۆتۈشى بىلەن ئېچىلمىغان نۇرغۇن سىرلار ئېچىلىپ ئىدارىدىكى خىزمەتچىلەرنىڭ سادىققا بولغان كۆز قارىشىدا بۆرۈلۈش بولۇشقا باشلىدى.

سادىقنى بۇرۇن ۋاي دەپ ھۆرمەت قىلىدىغانلار ئەمدى ئۇنى كۆزىگە ئىلمايدىغان، مەنسىتمەيدىغان بولۇپ قالدى. ھەتتا بەزىلەر ئۇنىڭ كۆزىچىلا: «تەخسەكەشلا سۇنۇپ كەتمىسۇن سادىق» دەپ كۈلۈشىدىغان، «ئەمەت ئاكامنىڭ چوڭ ئوغلى» دەپ مەسخىرە قىلىشىدىغان بولۇپ قالدى. سادىق بۇنداق گەپ-سۆزلەرگە ئانچىلا خاپا بولۇپمۇ كەتمەيتتى. ئەكسىچە تەڭتۇشلىرىگە كۈلۈپ قويسا، ئۆزىدىن كىچىكلەرگە ھومىيىپ قوياتتى ياكى ئاڭلىماسقا سېلىپ ئۆتۈپ كېتىۋېرەتتى. باشقىلارنىڭ نېمە دېيىشىدىن قەتئىينەزەر ئۆزىنىڭ ئىستىقبالىنىڭ پەقەت مۇشۇ يول ئارقىلىقلا ئەمەلگە ئاشىدىغانلىقىنى ئويلاپ دىمىقىنى قېقىپ قوياتتى.

ئىدارە خىزمەتچىلىرى ئەمەت ئاكىنىڭ ياشىنىپ قالغانلىقىنى، ناۋادا ئۇ دەم ئېلىشقا چىقىپ كەتسە، سادىقنىڭ نېمە كۈنگە قالىدىغانلىقىنى، نەچچە يىللىقىدىكى ئەمەت ئاكىنىڭ ئۆي ئىشلىرىنى قىلىپ يۈرۈپ مەكتەپتە ئۆگەنگەن ئازلا بىلىمىنىمۇ يەپ بولغانلىقىنى ئويلاپ، يېڭى كەلگەن باشلىق نېمە ئىشقىمۇ قويار دەپ ئۇنىڭغا ئىچ ئاغرىتىشاتتى. بىراق سادىق بۇ جەھەتتىمۇ ئالاھىدە تەييارلىق قىلىپ قويغان بولۇپ، شەيتاننى ئۇسسۇلغا سالغۇدەك ئاجايىپ سېھىرلىك كۈچى بار ئىدى.

ئەمەت ئاكا ھويلىدا ئولتۇرۇپ، ئۇياقتىن - بۇياققا مېڭىپ يۈرۈپمۇ سادىقنى خېلى كۈتتى. بىراق سادىق تېخىچە يېتىپ كېلەلمىگەنىدى. ھېيت نامىزىدىن قايتقانلار ئۆيلىرىگە كىرىپ-چىقىپ، قۇربانلىق قىلىش ئۈچۈن تەييارلىغان قويلارنى سويۇشقا باشلىدى.

ئەمەت ئاكا تۇرۇپ - تۇرۇپ سائەتكە قاراپ قوياتتى. كوچىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقانلارنىڭ بەزىلىرىنى سادىققا ئوخشىتىپ، كۆڭلىنى بىرەر مىنۇت ئاۋۇندۇرۇپمۇ ئالاتتى. بىراق سادىق ئەمەسلىكىنى كۆرۈپ كۆڭلى غەش بولۇپ قالاتتى. ئەمەت ئاكىنىڭ ئەتىگەنكى خۇشاللىقى بارا - بارا يوقىلىشقا، ئۇنىڭ ئورنىنى قانداقتۇر بىر خىل خىجىللىق، تەقەززالىق ئىگىلەشكە باشلىدى. شۇ تاپتا ئەمەت ئاكا سادىقنى ساقلىماي تام قوشنىلىرىدىن بىرەرسىگە بۇ ئىشنى دېگەن بولسىمۇ قىلىپ بېرەر ئىدى. بىراق ئەمەت ئاكىنىڭ خىيالىغا سادىقتىن باشقا بىرەرسى كەلمەيتتى.

ئۇزۇن يىللاردىن بۇيان جان پىدالىق بىلەن خىزمەت كۆرسىتىپ كېلىۋاتقان بۇ «ئۆھپىكار» نىڭ چوقۇم كېلىدىغانلىقىغا شۈبھىسىز ئىشىنەتتى.

ئەمەت ئاكا ئەنە شۇنداق تەقەززالىق بىلەن خىيالى ئۇزۇن كۈتكەندىن كېيىن، سادىقنىڭ ئۆيىدە ئالاھىدە بىر ئىش بولۇپ قالغان ئوخشايدۇ دېگەن ئوي بىلەن سادىقنىڭ ئۆيى تەرەپكە قاراپ يول ئالدى، ئۇ چوڭ كوچىغا چىقىپ ئەتراپقا زور ئۈمىد بىلەن بىر قاراۋەتكەندىن كېيىن، سادىقنىڭ ئۆيى تەرەپكە بۇرۇلدى. ئۇ سادىقنىڭ ئۆيى تەرەپكە بۇرۇلدى - يۇ، تۇرۇپ قالدى.

ئەمەت ئاكا بۇرۇلغان دوقمۇشتىن ئۇن مېتىرلا يىراقلىقتا بىر نەچچە قاسساپلار يەڭلىرى قولتۇقىچە تۈرۈلگەن ھالدا قوي سويۇۋاتاتتى. يېڭى يۆتكىلىپ كەلگەن باشلىق ئۆزى ئۈچۈن «خالىسانە» ياردەم قىلىۋاتقان قاسساپلارغا قاراپ ئاللىقانداقتۇر بىرنەرسىلەرنى دەپ كۈلسە، ئەتراپتىكىلەر تەڭ كۈلۈشۈپ «باشلىقنىڭ تەلىيى بار ئىكەن جۇمۇ، قوي شۇنداق سېمىز چىقتى» دېيىشىپ ھىجىيىشاتتى. ئەمەت ئاكا سەل تەمتىرەپ قالدى، ئالغا چامدىيالماي جايىدا خۇددى قاققان قوزۇقتەك بىرەر مىنۇتچە مەڭدەپ تۇرۇپ قالدى. بۇ قاسساپلار ئەينى چاغلاردا ئەمەت ئاكىنىڭ ئىشىكى ئالدىدىمۇ خۇددى بۈگۈنكىدەك ئولىشىپ تۇرۇشاتتى. ئۇلار قوينى سويۇپ پارچىلاپ قازانغا سېلىپ باش - شىراقلارنى ئۆتلەپ، ئۈچەي - قېرىنلىرىنى يۇيۇپ، ھەتتا قېرىننىڭ تىرىپلىرىغىچە قىرىپ بېرىپ، يۇندىلارنى پاك - پاكىز تۆكۈپ، ئادالىۋەتكەندىن كېيىنلا ئاندىن

(داۋامى 92 - بەتتە)

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

غەزەللەر

دىۋانى مەھزۇندىن پارچىلار

لەئلەئى رۇخساردىن ئوت سالدى دىلبەر ئاقىبەت.
ئىشق ئاتەشگاھىدا بولدۇم سەمەندەر ئاقىبەت.

ئەيلادى يەلدا تۈنىدەك روزگارىمنى قارا،
ئارىزىغا يايىلىپ ئول زۇلپى مۇئەنبەر ئاقىبەت.

نەچچە يىلدۇر ھىجرىلە غۇربەتدە يىغلاپ زار - زار،
بولمادى بىر ۋەسلى جامىدىن مۇيەسسەر ئاقىبەت.

غارەت ئەيلەپ ھىجىر خەيلى بىرلە ئول سۇلتانى ئىشق،
كىم ۋۇجۇدۇم شەھرىنى قىلدى مۇسەخخەر ئاقىبەت.

ئىشق ئوتى بىرلە جۇنۇنۇم ئانچە كىم تۇغيان قىلىپ،
پارچەنى تەرك ئەيلىدىم بولدۇم قەلەندەر ئاقىبەت.

ھەرنە پار ئىلكىمدە سەرپ ئەيلە ئوتەرسەن، ئوتتىكىم،
دەھرىدىن خالى ئىلىك بىرلەسكەندەر ئاقىبەت.

كۆلبەم ئىچرە شەمئى يوق دەپ بولما مەھزۇن ناگىھان،
رەھىم ئىتىپ كەلسە ئول ئاي ئەيلەر مۇنەۋۋەر ئاقىبەت.

× × ×

ئىلىندى جان قۇشى ئەي شوخ زۇلبۇڭغە ھاۋا قىلغاچ،
يۈزۈ - خالىڭ سۇ بىرلە دانە يەڭلىغ مۇپتەلا قىلغاچ.

كوزۇڭ قانىمنى توككەن چاغنى ئەي گۆزەل كورماگان بولساك،
قارا كىرپىكلىرىڭنى ئوق قىلىپ قاشىڭنى يا قىلغاچ.

نە تاڭ ئۈنگەي قومۇشلار تۇپراغىمدىن نەيشەكەر بولسا،
لىبىڭ بىرلە قەدىڭنىڭ ھەسرىتىدىن جان پىدا بولغاچ.

بىلۇ، ئاغزىڭ خىيالىدىن سەرى مۇيى نىشان تاپتىم،
ئەدەم دەشتىدە تاشلاپ يوق ۋە بارىمنى ئادا قىلغاچ.

دېدىم «يا لەيتەنى كۇنتۇ تۇرابا» ئارزۇ ئەيلەپ،
ئاياغىڭ تۇپرىغىنى كوزلىرىمگە توتىيا قىلغاچ.

نە خۇشتۇر ئىشق ھىسىندە ماكانى «لاماكان» بولدى،
ۋەتەن تەرك ئەيلىبان تەجرىدلىك ئەھلى پانا قىلغاچ.

چىقىپ يۈز ئىشۋە بىرلە مۇغبەچە مەي تۇتتى مەستانە،
تەرەننۇم بىرلە مەھزۇن دەير ئىشىكدە ناۋا قىلغاچ.

× × ×

ھۇسنى ئېلىگە ئەي دىلبەر سېنى پادشاھ دەرلەر،
ئىشق خەيلىدە بىزنى ناتاۋان گادا دەرلەر.

بەزم ئىچىدە مەستانە جىلۋە ئەيلىساڭ ناگاھ،
كوزلىرىڭنى كورگەن چاغ جانغە يۈز بالا دەرلەر.

بارچە ئەل جامالىڭغە زار ئۈچۈن بولۇر ئاشىق،
زەررە يەڭلىغ ئول تىنماي ئاڭا مۇپتەلا دەرلەر.

ھىجرىدىن خالاس ئېرمان ئاھكىم كېچىپ جانىدىن،
ۋەسلىغە يېتەر ئەرمىش قىلسا جان پىدا دەرلەر.

شىكۋە ئەيلەمە ھەرگىز ئەي كوڭەل جۇدالىقدىن،
ۋەسلى قەدرىنى بىلمەس بولماغان جۇدا دەرلەر.

ئوز ۋۇجۇدىنى ئورتەپ كۆل قىلىپ ساۋۇرغانىنى،
كورسىلەر ھەقىقىي ئەل لايىقى ۋىسال دەرلەر.

ئىشق ئەيلىدى بى سەبىر، رەنجىڭ ئەيلىدى ئەپزۇن،
سەبر بولسا ئەي مەھزۇن دەردىڭگە داۋا دەرلەر.

× × ×

بايرام كۈنى مەجنۇن كوڭۇل ھەم شاد، ھەم گىريان ئىرۇر،
ھالىمغا ئەل گىريان ئىرۇر ئانىدىن ئول ئاي خەندان ئىرۇر.

مەن خەستە، خەستەك تاك ئەمەس بولسام يولىدا پايمال
ئول گۈل شەمەندىن سەكرىتىپ چەۋلان ئۈزە، جەۋلان ئىرۈر.

باشىغا سانجىپ ئىتراگۈچ يۈز ناز ئىلە تارتىپ قىلىچ،
بۇ شەكىل ئىلە كۆرگەن زامان جانى، كۆڭۈل لەرزان ئىرۈر.

كىم رەشكىدىن قىلسام نەتاك ئاھىنى، ئوق، قەددىمنى يا،
بىر يانىغە باغلاپ ساداغ بىر يانىدا قۇربان ئىرۈر.

ئەنجۇم ئەمەستۇر ئول كېچە رەۋشەن كورۇنگەن كى پەلەك
ئول شەھسۇۋارىغە قاراپ يۈز كوز بىلەن ھەيران ئىرۈر.

دەۋلەتكە مەغرۇر بولماغىل ئەي شاھ‍ـگاداغا رەھىم قىل،
ئاتىڭ ئاياغى ئاستىدا جىسمىم ئۈيى ۋەيران ئىرۈر.

بىلگىل بۇ كۆڭنى مۇغتەنىم سەندەك نەچە خەيلى ھەشەم،
ئەيىپ ئەيلەپ ئۆتتى دەمبەدەم بۇ دەھر بى پايان ئىرۈر.

ئىككىم خىيال ئەيلەپ شەپەق خۇرشىد تابىدىن دىمە!
گەردۈن يۈزىدىن ساچرىغان قۇربانلاردىن قان ئىرۈر،

زەبىھ ئەيلە ئىسمائىل كىبى قىلغىل قەبۇل رەھىم ئەيلەتبان،
جانىن پىدا ئەيلەپ بۇگۈن مەھزۇن ساڭا قۇربان ئىرۈر.

× × ×

قىزىل تون بىرلە چىقتى شەھسۇۋارىم،
ئۈمىدى قەتىل قىلدى جانى زارىم.

كورۇندى ئۆزگىدە ئول مەست بى باك،
كوڭۈلدە قالمىدى سەبرۇ - قارارىم.

ئېلىپ بىر جىلۋە بىرلە ئەقىل - ھۇشۇمنى
قولۇمدىن ھەم ئىنانى ئىختىيارىم.

ئاياغىغە يىقىلدىن يىغلابان زار،
كورۇپ ئولمەي ئۆنى يوقتۇر چىدارىم.

قويۇندەك ئورۇلۇپ باشىغە ھەردەم،
ئىرۈر سەدەقە بۇ جىسمى خاكسارىم.

مېنى خۋاھ ئۆلتۈرۈر خۋاھ تىرگۈزۈر ئول،
ئىلاجىم يوق، خۇدادۇر يوقۇ-بارىم.

ئۈمىد ئەيلار شەھىدى ئىشق بولماق،
يولىدا تا قىيامەت ئىنتىزارىم.

تۇت ئەي ساقى، ماڭا بىر جامى قاتىل،
ھالال ئەتتى ئەجەپ زەنجى خۇمارىم.

مېنى مەھزۇن ئىتتەي بۇ غۇربەت ئىچرە،
ۋەتەن مۈلكى مېنىڭ ئەردى دىيارىم.

× × ×

چابۇكۇم مەستانە كىرسە بەزم ئارا ئەيلەپ خەرام،
شۇخلۇقىدىن بىر ئىلگىدە سەراھى بىرىدە جام.

لۇتف ئېتىپ تۇتسا ياقامدىن قۇيسا مەي ئاغزىمغا كىم،
تازە جان تاپسام ئىچىپ ھەم لەبلىرى يەتكۈرسە كام.

دىسە ھىجرىم دەردى بىرلە ئەھۋالىڭ نىچۇك؟
قول ھىمايىل ئەيلىبان بويىنۇمغا ئول شىرىن كالام.

مەن سوئالىغە جاۋاپ ئىزدىمەك تاپالماي ئولۇپ،
كەتسە ھۇشۇم يىتسە ئەقلىم خەستە جان كۆيسە تامام.

بىخۇت ئولماقتىن ئاياغىغا يىقىلسام مەست ئولۇپ،
كىم ئاياغىدىن باش كۆتەرمەي ئىچ دىسە ئول سۇبھى شام.

رەھىم ئىتىپ ھالىمغە ئول باشىم قۇچاغىغە ئېلىپ،
تۇتسا يۈزىنى نەپەس تەھقىقىغە ئائىنە فام.

يار كىمدۇر، سەن كىم ئەي مەھزۇن ۋىسالى قايدادۇر،
ۋەسلىدىن ھەرگىز دەم ئۇرما بۇ خىيالىڭ بارچە خام،

× × ×

ئىشقى تىغى بىرلە ھەريان لالەدەك قاندۇر تېنىم،
ئەختەرى بەختىم مەسەللىك داغى ھىجراندۇر تېنىم.

ئۇيغۇر كىتاب تورى
www.uyghurkitap.com

تىربارانى بىلە ياغدۇردى ھىجران ئانچە كىم،
يەردىن ئۈنگەن سەبزە يەڭلىغ نەۋكى پەيكاندۇر تىنىم.

لەئلى يادى بىر نەپەس كۆڭلۈمدە ئانىڭ بولماسا،
يۈز نەپەس سۈرسە مەسىھا داغى بىنجاندۇر تىنىم.

كوز يېشىم بەھرى ئارا ئۈنگەن قومۇشدەك ھەر زامان،
جىلۋەئى قەددى پىراقى بىرلە لەرزاندۇر تىنىم

باغلامائلار ھىجرى تىغى زەخمىن ئەي ئەھباپلار،
بۇ ستەمدىن ۋەسل ئۇممىدى بىرلە خەنداندۇر تىنىم.

قان ئاقار ھىجىر ئوقلىرى بىرلە تىشىلگەن زەخمىدىن،
قەتلى گاھى ئىشق جاللادىغە ناۋاداندۇر تىنىم.

دىمە مەھزۇن زىندەئى ژۇلىدە مۇنى نەيلىدىلىك،
ئانى مەيگە ئەيلىگەندىن رەھنە ئورياندۇر تىنىم.

× × ×

بىر كۆلى رەئنا كورۇپ كۆز يەسلىدە زار ئولمىشام،
يەرگە تۈشكەن بەرگ يەڭلىغ سارغارىپ خۋار ئولمىشام.

كىچە تاڭ ئاتقۇنچە بۇلبۇلدەك كوزۇمنى يۇممايىمن،
مىڭ ناۋا بىرلە قىلىپ يۈز نالە بىدار ئولمىشام.

ھىجرى دەستىندە سۇسىز قالغان كىمىكتەك سارغارىپ،
باش قويۇپ ياتتىم غىرىپ تۇزرپە بىمار ئولمىشام.

ھەر تەرەپتە شاخى زۇئپىدىن تىشىلگەن بەرگىدەك،
سەر بەسەر يۈزنىش پۇرقەت بىرلە ئەفگار ئولمىشام.

تاك يەڭلىغ قول ئىچىپ قەدخەم قىلىپ قان يىغلابان.
ۋەسل ئارا مەي ئارزۇسىدىن تەلەپكار ئولمىشام.

جەندە ۋۇ ژۇلىدە مۇ كەيدىم بېھىندەك پەقر ئارا،
ئاپەتى بادى خازاندىن تا خەبەردار ئولمىشام.

مەھزۇن ئول گۇل ھىجرىدىن بەرگى سەمەر بەربات ئېتىپ،
سەرۋەدەك ئازادەلىق يىرلە شەبۇكىسار ئولمىشام.

× × ×

ھىجر ئارا ئالىن ئاشىق ئۇچۇن مەڭگۇ لازىم،
يۇز ئوقبە بەلەند چىقىپ ساڭگۇ لازىم.

يول شىددىتىدىن بولسا ساۋۇق ھىجر ئوتىدا،
بىر - بىر سۇڭىكىم سوك - سوك ئوتۇندەك قالادىم.

ھىجر ئەمگىكىنىڭ تەشنەلىكىدىن يىغلاپ،
كوز چەشمەسىدە خەستە گىيىكدەك سولادىم.

يول تاپماي ئېزىپ كوز قارارىپ ھەيرەتتە،
غەم دەشتىدە نى تىندىم ۋە نى ئۇيقۇ لازىم.

يۇز مەرتىۋە جان لەبگە يېتىپ ئۇشبۇ سىتەمدىن
ئۇممىد ۋىسال ئىلە بەدنگە سولادىم.

ئومر ئىچرە خوتەن دەشتىدە تۇن - كۇن يىغلاپ،
ئاقنى قاراغە، قارانى ئاققا ئولادىم.

ئەي تەگرى مېنى مەھزۇن نى خالاس ئەيلەمادىڭ،
ھىجران غېمى دەشتىگە نى كۇندە يولادىم.

× × ×

كورماسام بىردەم جامالىڭنى جاھاننى نەيلايمىن
بولما يادىڭ كوڭۇلدە جىسمىم ۋە جاننى نەيلايمىن.

تا ئىچىپ زۇلپۇڭنى سۇلبۇلدەك پېرىشان ئەيلادىڭ،
نى قارار دىۋانەئى دەۋرەن ماكاننى نەيلايمىن.

لەئلى سىرابىڭ نى ئەيلاپ ئارزۇ گەر چىقسا جان،
خىزرى سۇيىدىن ھاياتى جاۋىدان نى نەيلايمىن.

كۆشەيى ۋەيرانەنى تۈزەتتۈم ۋىسالىڭ يارىدا،
ئەمدىكىم جەننەتتە باغۇ-بوستانىنى نەيلايمەن.

كىرپىكىم بىرلە سۈپۈرمەي كوز ياشىمدىن سۇ سېپىپ،
چىقسالىڭ ئەي گۈل باغ تاماشاغە «كوچان»نى نەيلايمەن.

تولدى قان بىرلە كوڭۈل جامى خۇمارىم رەنجىدىن،
ساقىيا مەي بەرمىسەڭ يۈتماي بۇ قانىنى نەيلايمەن.

دەرگاھىڭدىن سۈرمە مەھزۇننى يىراق، رەھم ئەيلىگىل،
ئاندا بىر ئىت دۇرمەن ئۆزگە ئاستاننى نەيلايمەن.

× × ×

ياد ئېتىپ يۈز مەن سېنى بىر سەنمۇ ياد ئەتسەڭ نېمە؟
كوز ئۇچى بىرلە باقىپ كوڭلۈمنى شاد ئەتسەڭ نېمە.

رەھم ئېتىپ ۋەسلىڭ نەسىمىدىن ئۈمىدىم غۇنچەسىن،
ھەجر چاك ئەتكەن كوڭۈل يەڭلىغ كۇشاد ئەتسەڭ نېمە؟

نامە يازسام ئول پەرى رۇيۇمغە ئەي كۆز كورگالى،
مەن مەدەد قىلسام قاراغىڭنى مىداد ئەتسەڭ نېمە؟

ئىشق سىرىدىن ئەي كۆڭۈل دەھر ئەھلىغە پاش ئەتكۈچە،
ياشۇرۇن جان سەپھەسى ئىچرە سىۋاد ئەتسەڭ نېمە؟

پەقىر بولىدا مۇرادىن نامۇراد ئولماي بىرەۋ،
تاپمىدى مەھزۇن ئۆزۈڭنى نامۇراد ئەتسەڭ نېمە؟

ئەدىبلەرنىڭ جەننىتى

ئىمىن ئەخمىدى

1

مۇتەخەسسىسلەرنىڭ باھالىشى، مەخسۇس تەشكىللىگەن خادىملارنىڭ ئەتراپلىق مۇزاكىرىسى، مۇناسىۋەتلىك باش ئورگانلارنىڭ قانۇنلۇق تەستىقى ئارقىلىق پەن-تېخنىكا، مەدەنىيەت، ئەدەبىيات-سەنئەت، نەشرىياتچىلىق، تەتقىقات، تەرجىمە، ئىجادىيەت ساھەسىدە تۆھپە ياراتقان كەسىپ ئىگىلىرىگە ھەر خىل دەرىجىدىكى ئىلمىي ئۇنۋان بېرىلىۋاتقان بۈگۈنكى كۈندە، «تەگىرتاغ» ژۇرنىلىنىڭ ئۇيۇشتۇرۇشى بىلەن ئېلىپ بېرىلغان ئۇيغۇر ئەدەبىياتىدىكى كىتابخانلار ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان يازغۇچى، شائىر، ئوبزورچىلارنى ئاممىۋى يوسۇندا باھالاپ چىقىش پائالىيىتىدە، ئەختەم ئۆمەر، زوردۇن سابىر، مۇھەممەت ئىمىن ھوشۇر، مۇھەممەتجان راشىدىن، ئوسمانجان ساۋۇت، ئەخمەتجان ئوسمان، مۇھەممەت پولات، سىدىقھاجى روزى، ئەنۋەر ئابدۇرېھىم قاتارلىق توققۇز نەپەر يازغۇچى، شائىر، ئوبزورچى تەگىرتاغنىڭ جەنۇبى ۋە شىمالىدىكى كەڭ مۇشتىرى ۋە كىتابخانلار تەرىپىدىن بېرىلگەن «كىتابخانلار ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان يازغۇچى، شائىر، ئوبزورچى» دېگەن ئالىي مۇكاپاتقا ئىگە بولدى. «تەگىرتاغ» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى مەسئۇل بولۇپ پىكىر ئېلىش قەغىزىنى تارقاتقاندىن كېيىن، بۇ پائالىيەتكە قاتناشقانلارنىڭ دائىرىسى تەگىرتاغنىڭ جەنۇبى ۋە شىمالىدىكى كەڭ شەھەر، يېزا، زاۋۇت-كان، ئىدارە-ئورگان، ئارمىيە، مەكتەپلەرگە قەدەر كېڭەيدى. ئىسلاھات ئۈزلۈكسىز چوڭقۇرلىشىۋاتقان، بازار ئىگىلىكى بىلەن شۇغۇللىنىش ساپ ھاۋاغا ئوخشاش كىشىلەرنىڭ قان-تومۇرىغا، ئەقىل-پاراسىتىگە، كۈندىلىك تۇرمۇشىغا سىڭىپ كىرىۋاتقان، ئەدەبىيات-سەنئەتچىلەر ئۆزىگە كىتابخان يېتىشتۈرۈۋاتقان، كىتابخانلارمۇ ئۆزىگە ئىجادكار تاللاۋاتقان بۇ ھالقىلىق پەيتتە ھەرتايىسى سەپلەردە پىداكارلىق كۆرسىتىۋاتقان كەڭ خەلق ئاممىسى ئۆزىنىڭ يازغۇچى شائىرلىرىنىڭ مىللەتنىڭ مەدەنىيەت سەۋىيىسىنى ئۆستۈرۈش، ئۆزلىرىنىڭ كۈنسايىن كۈچىيىۋاتقان مەنىۋى تەلىپىنى قانائەتلەندۈرۈش يولىدا كۆرسەتكەن تىرىشچانلىقىغا يۇقىرى باھا بەردى. ئەلۋەتتە، ئۇلار يۇقىرىدىكىلەر بىلەن بىر قاتاردا تۇرۇۋاتقان، ئوخشاش تۆھپە ياراتقان نۇرغۇن يازغۇچى، شائىر، ئوبزورچىلارنىڭ ئىسمىنىمۇ ئاپئاق قەغەز بېتىگە چۈشۈرۈپ، ئۇلارنىڭ تىرىشچانلىقىغا مەدھىيە ئوقۇدى. بىر ئەدىب ئۈچۈن، نىسبەتەن

تارىمدا ئۆمرىدىكى مۇئەييەنلەشتۈرۈشتىن سىرت، كەڭ خەلقنىڭ ئىشچى، دېھقان زىيالىيلارنىڭ ھۆرمىتىگە نائىل بولۇشتىن ئارتۇق خۇشاللىق بولمىسا كېرەك. جۇڭگو پۇقرالىرى جۈملىدىن ئۇيغۇر پۇقرالىرى ياخشى كۆرۈپ ئوقۇيدىغان ۋە ياقتۇرۇپ ئاڭلايدىغان ئەسەرنى يارىتالار دېيىشكە توغرا كەلسە مۇشۇ-لارنى دېسەك كۇپايە قىلار. بىز ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمى ئاپتونوم رايونلۇق ئاخبارات-نەشرىيات ئىدارىسى، ئاپتونوم رايونلۇق ئەدە-بىيات-سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى، «شىنجاڭ گېزىتى» ئىدارىسى، ئۈرۈمچى شەھەرلىك تەشۋىقات بۆلۈمى، شەھەرلىك ئەدەبىيات-سەنئەتچىلەر بىرلەش-مىسى، شەھەرلىك رادىئو ئىستانسىدىن كەلگەنلەر كەڭ كىتابخانلار ئەۋەت-كەن كونۋېرتلارنى بىر-بىرلەپ ئېچىپ، باھالاش قەغىزىدىكى ئىسىملارنى بىر-بىرلەپ يېزىۋاتقاندا تولىمۇ ھاياجانلاندۇق. مىللىتىمىزدىكى ئەدەبى-يات قوشۇنىنىڭ زورلۇقىنى، لەشكەرلەرنىڭ خىللىقىنى، ئەدەبىياتنىڭ كەل-گۈسى يولىنىڭ پارلاق ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ يەتتۇق، قەلبىمىز ئىپتىخار ۋە ئىشەنچ بىلەن تولۇپ تاشتى.

2

مەن «ئىنجىل» نى ۋاراقلاپ تۇرۇپ جەننەتتىن تۇنجى قېتىمدا قوغلاپ چىقىرىلغان بىر جۈپ ئەر-ئايالنىڭ ئەسلىدە ئەڭ دەسلەپكى شائىر ۋە ياز-غۇچى ئىكەنلىكىنى ھېس قىلغانىدىم. چۈنكى ئىلاھ يەھۋا: «ئۇلار ئەقىل پاراسەت دەرىخىنىڭ مېۋىسىنى يەپ، بىزگە ئوخشاش ياخشىلىق بىلەن يامان-لىقنى پەرق ئېتىدىغان بولۇپ قالدى. ئېھتىمال ئۇلار ئەمدى ھاياتلىق دەرىخىنىڭ مېۋىسىگە قول ئۇزىتىشى مۇمكىن، ئۇنداقتا ئۇلار مەڭگۈ ئۆلمەي-دىغانلاردىن بولۇپ قالىدۇ. شۇڭا ئۇلارنى ئەدەنادىن قوغلاپ چىقىرىش كېرەك» دېگەنىدى. («ئالەمنىڭ بىنا بولۇشى» ئۈچىنچى باب) مىللىتىمىزنىڭ مۇنەۋ-ۋەر يازغۇچى، شائىرلىرى دەل يۇقىرىدا قەيت قىلىنغانىدەك ئىلاھى جەننەتكە قايتا بارمايدىغان، لېكىن مىللەتنىڭ، خەلقنىڭ قەلبىدىكى جەننەتتىن ئورۇن ئالىدىغانلار، شۇنداقلا ئورۇن ئېلىشقا باشلىغانلار ۋە ئورۇن ئالغانلار قاتا-رىغا كىرىدۇ، ئۇلار ئەقىل-پاراسەت مېۋىسىنى ئىلاھى جەننەتتىن ئەمەس، بەلكى بىزنىڭ مۇشۇ شانلىق دەۋرىمىزنىڭ پايانسىز ئېتىزلىرىدىن، خەلق-نىڭ قان-تەرلىرى، ئۇلارنىڭ ئارزۇ-ئارمان، ھەسرەت-نادامەتلىرىدىن يېگەن بولغاچقا، ئۇلار يازغان ئەسەرلەرمۇ خەلقنىڭ جەننىتىنى تېخىمۇ گۈللەندۈ-رۈش ئۈچۈن خىزمەت قىلالايدۇ. ئۇلار يېگەن ھاياتلىق دەرىخىنىڭ مېۋىسى دەل خەلقنىڭ ئارزۇسى، بىر يازغۇچى ياكى شائىرنىڭ ئۆلمەسلىكى ئۇنىڭ دەۋر بىلەن، خەلق بىلەن ئوخشاش نەپەس ئالغانلىقىدىن باشقا نەرسە ئەمەس، شۇڭا ئۇنىڭ تۆھپىسى ئۆز ئۆمرىدىن ئۇزاق ياشايدۇ، ئۇ تۇرغۇزغان ھەيكەل

ئەۋلادتىن - ئەۋلادقا قالىدۇ. مەن 1991 - يىلى ئەتىيازدا ئۈستۈن ئاتۇشتا سوتسىيالىستىك تەلىم - تەربىيە ھەرىكىتىگە قاتنىشىۋېتىپ، شۇ جايدىكى دېھقانلارنىڭ: بىزدىن يولداش مۇھەممەتجان راشىدىنغا سالام ئېيتىپ قويى- سىڭىز، ئۇنىڭدىكى مېھىر - مۇھەببەت، ئۇنىڭدىكى ئارزۇ - ئارمان خۇددى بىز بىلەن بىر داستىخاندا ئولتۇرغاندا مۇڭداشقاندەك يېقىملىق، ئۇنىڭ ھەسرەت نادامىتىمۇ بىزگە ئوخشاپ كېتىدىكەن دېگەن سۆزلىرىنى ئاڭلىدىم. قايتىپ كېلىپ ئۇزۇن ئۆتمەي، مەن يىغىندىكى گەپلەرنى يولداش ئابدۇراخمان قاھارغا ھاۋالە قىلدىم. مەن شۇ چاغدىلا يولداش مۇھەممەتجان راشىدىن ئۈچۈن جەننەت ئۇنىڭدىن ئارتۇق ئەمەستۇر، خەلقنىڭ قەلبىگە كىرىش ئىلاھى جەننەتكە كىرىشتىن مىڭ مەرتىۋە ئەلا ئەمەسمۇ دەپ ئويلىغانىدىم. بىز ئابدۇكېرىم خوجىنىڭ تەزىيە مۇراسىمىنى ئېچىۋاتقاندا يولداش سۇڭخەنلياڭ يېتىپ كەلدى، بىز شۇ چاغدا مەرھۇمنىڭ ئەمەل مەرتىۋىسىنى ئويلاپ، سىزنى تەكلىپ قىلىشقا پېتىنالمىغانىدۇق دېدۇق. يولداش سۇڭخەنلياڭ: يازغۇچى، شائىرنىڭ دەرىجىسىنى خەلق بەلگىلەيدۇ، ئۇلارنىڭ مەرتىۋىسىنى خەلق بېرىدۇ دېگەنىدى. مەن مۇشۇلارنى ئويلاپ بۇ نۆۋەت «ياخشى يازغۇچى، ياخشى شائىر، ياخشى ئوبزورچى» دەپ باھالانغانلارنىڭمۇ خەلق قەلبىدە نەقەدەر مەرتىۋىلىك كىشىلەردىن ئىكەنلىكىنى ھەقىقىي تونۇپ يەتتىم. يازغۇچى، شائىر- لار ئۆز ھاياتىدا دوزاخ ئازابىنى تارتقاندەك قىينىلىشى مۇمكىن. لېكىن ئۇلار دوزاخقا كىرمەيدۇ، ئۇلار جەننەتنى ئارزۇ قىلىدۇ. لېكىن بۇ جەننەتنى ئۇلار زېمىن ئۈستىگە قۇرىدۇ ۋە شۇ جەننەتتە ئارامگاھ تاپىدۇ. بۇ دەل خەلقنىڭ قەلبىدىكى، ئارزۇ - ئارمانىدىكى، ئۇلارنىڭ ھەسرەت - نادامىتى ئىچىدىكى جەننەت، ئەدىبلەر ئۈچۈن بۇنىڭدىن ئارتۇق جەننەت بولمايدۇ.

3

ئەلۋەتتە، بۇ يەردە شۇنى تەكرارلىماي بولمايدۇكى، ئۇيغۇر ئەدەبىيا- تىمىزدا گەرچە مول مەھسۇلاتلىق يازغۇچى، شائىر، ئوبزورچىلار تۈركۈملەپ مەيدانغا كېلىۋاتقان بولسىمۇ، نادىر ئەسەرلەر بىرىنىڭ كەينىدىن بىرى چىقىۋاتقان بولسىمۇ، لېكىن بۇ ئاخىرقى نۇقتا ئەمەس. دۆلەتنىڭ، دەۋرنىڭ مىللەتنىڭ بىزگە قويغان تەلىپىدىن قارىغاندا زىممىمىزدىكى يۈك تېخى بەك ئېغىر. مەنىۋى ئوزۇققا بولغان تىنىمسىز تەشنالىق، ھەرقايسى قاتلاملارنىڭ ئوخشاش بولمىغان ئارزۇسى يازغۇچى، شائىرلىرىمىزدىن ئاجايىپ ئەقلىي باي- لىق، يۈكسەك پىكىر، رېئال ھەقىقەت، شاھانە تۇملارنى كۈتىدۇ. ئۇلار ئەمدى ھەر خىل سىياسىي شوئارلارنى ئەزمىسىنى ئەزگەندەك ئېزىپ ئىچۈرىدىغان، جۇڭگو پۇقرالىرى چۈشەنمەي قالامدىكىن دەپ بەتمۇ - بەت تەپسىر قىلىدى- غان، تىراق، ۋەزىن، قاپىيە ۋە ئاھاڭدارلىق، مۇزىكىلىق خۇسۇسىيەتلەر بولسىلا

شېئىر دەپ يېڭى پىكرى مەنزىرە ئۈستىدە ئەجىر قىلمايدىغان ئەسەرلەردىن ئەنقىدە ئورنىغا خۇشامەتنى، رىغبەتلەندۈرۈش ئورنىغا تاياق - توقماقنى كۆتۈرۈپ چىقىدىغان ئوبزورلاردىن بىزار. ئۇلاردا ئاللىقاچان دېيىلىپ بولغان، خۇلاسە قىلىنغان كونا ئىبارىلەرنى تەكرارلاشنى، گېزىت خەۋەرىنى پۈلەپ چوڭايتىشنى ياقتۇرمايدۇ. بۇ ئاخىرقى جۈملىنى «پۈۋلەپ چوڭايتىلغان سېمىزدىن سۆت چىقمايدۇ» دېگەن سۆز بىلەنلا تاماملىساق كۇپايە. شۇڭا ئەدىبلىرىمىز يۈكسەك بەدىئىي ئەپەككۇر بىلەن ھاياتلىققا نەزەر سېلىشى، ئۆز ئەتراپىدىكى گۈزەللىكنى ھېس قىلىش، تەسەۋۋۇر دۇنياسىدا پەرۋاز قىلىشى، ئۆزى تۇرغان ئورۇندىن قوزغىلىپ زاۋۇت، كان، كارخانىلاردىن، ئۆركەشلەپ تۇرغان يېڭى قايناملاردىن، بۇ ئەسىردە تۇرۇپ كېيىنكى ئەسىر ھەققىدە ئويلىنىۋاتقان يۈرەكلەردىن ئۆز قەلىمىگە جەڭ مەيدانى تېپىشى لازىم. شۇنداق قىلغاندىلا كەڭ خەلق بىزگە بەرگەن ئالىي مۇكاپات ئۆز ئورنىدا چىڭ تۇرالايدۇ، خەلق بىزدىن رازى بولىدۇ. جەننەت بىزنى ئالقىشلايدۇ.

خەلچەم ئابلىمىت (تەڭرىتاغ ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى)

باتۇر روزى قاتارلىق 17 كىشى قاتناشتى.

بۇ پائالىيەت باشلانغاندىن بۇيان شىنجاڭنىڭ ھەر قايسى جايلىرىدىكى كىتابخانلىرىمىز بۇ پائالىيەتكە قىزغىن كۆڭۈل بۆلدى. تەھرىر بۆلۈمىمىز مۇناسىۋەتلىك جەدۋەل بىلەن قوشۇپ ئەۋەتىلگەن نۇرغۇن خەتلەرنى تاپشۇرۇۋالدى، خەتلەردە تامامەن بۇ پائالىيەتنىڭ ئەھمىيىتى قىزغىن ھالدا مۇئەييەنلەشتۈرۈلگەن بولۇپ يازغۇچىلارغا، ئەدەبىياتىمىزغا بولغان سەممىي ھېسسىياتلىرى ئىپادىلەنگەن. تۆۋەندە بۇ خەتلەرنىڭ بىر پارچىسىنى كۆرۈپ بېقىشىڭلارغا سۇندۇق.

ژۇرنىلىمىز تەرەپىدىن ئېلىپ بېرىلغان كىتابخانلار ئەڭ ياقتۇرىدىغان يازغۇچى، شائىر، ئوبزورچىنى باھالاپ چىقىش پائالىيىتىنىڭ نەتىجىسى چىقتى: ئەختەم ئۆمەر، زوردۇن سابىر، مۇھەممەتئىمىن ھوشۇر، مۇھەممەتجان راشىدىن، ئوسمانجان ساۋۇت، ئەخمەتجان ئوسمان، مۇھەممەت پولات، سىدىقھاجى روزى، ئەنۋەر ئابدۇرېھىم قاتارلىق ئەدىبلەر بۇ شەرەپلىك نام بىلەن مۇكاپاتلاندى.

مەلۇمكى، بىز نۆۋەتتە ئىنفورماتسىيە (ئۇچۇر) دەۋرىدە ياشاۋاتىمىز. ئەدەبىيات-سەنئەت ئىشلىرىمىزمۇ كەڭ، مول بولغان ھەر خىل ئۇچۇر جۇغلانمىسىغا مۇھتاج، ھەر خىل ئەستېتىك قاتلامدىكى كىتابخانلارنىڭ ئەدەبىياتىمىز رېئاللىقىغا بولغان رايى؛ قىزىقىش دەرىجىسى قاتارلىق تەرەپلەردىكى ئۇچۇرلارغا دىققەت قىلىپ تۇرۇش ئەدەبىيات-سەنئەت خىزمىتىدە مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە.

تەھرىر بۆلۈمىمىز 1992-يىل 3-سان ژۇرنالغا قوشۇپ ھەر بىر مۇشتەرىگە ئۆزلىرى ياقتۇرىدىغان يازغۇچى، شائىر، ئوبزورچىنى كۆرسىتىش جەدۋىلىنى تارقاتقانىدى. 11-ئاينىڭ 30-كۈنىگىچە مىڭغا يېقىن جەدۋەل تاپشۇرۇۋېلىندى. 30-نويابىر ۋە 1-دېكابىر ئىككى كۈن ۋاقىت سەرپ قىلىنىپ، مۇناسىۋەتلىك رەھبەرلەر ۋە خادىملارنىڭ قاتنىشىشى ۋە نازارىتى ئاستىدا بارلىق جەدۋەل ئېچىلىپ، تەكشۈرۈلۈپ كىتابخانلار ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان يازغۇچى، شائىر، ئوبزورچىلاردىن تۆۋەندىكىلەر سايلاپ چىقىلدى.

ئەختەم ئۆمەر (قەشقەر ۋىلايەتلىك ئەدەبىيات-سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى)

مەمتىمىن ھوشۇر («ئىلى دەرياسى» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى)

زوردۇن سابىر (ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات-سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى)

مۇھەممەتجان راشىدىن (كۇچا ناھىيەلىك 1-ئوتتۇرا مەكتەپ)

ئوسمانجان ساۋۇت (تارىم ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى)

ئەخمەتجان ئوسمان (ئەقىدە سودا-سانائەت شىركىتى)

مۇھەممەت پولات (ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات-سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى)

سىدىقھاجى روزى (ئاپتونوم رايونلۇق مائارىپ شۆيۈەنى)

ئەنۋەر ئابدۇرېھىم (تارىم ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى)

كىتابخانلىرىمىز تەرىپىدىن مۇكاپات تاجى كىيگەن يۇقىرىقى ئەدىبلەرنى قىزغىن تەبرىكلەيمىز! ھەم ئۇلارنىڭ قانائەتلىنىپ قالماي كىتابخانلارنىڭ ئۆزگىرىپ تۇرىدىغان، تەرەققىي قىلىدىغان مۇرەككەپ بەدىئىي زوقىنىڭ كەينىدە قالماي، ئىجادىيىتىنى تېخىمۇ تەرەققىي قىلدۇرۇپ، ئۆزىنىڭ نادىر ئەسەرلىرى ئارقىلىق كىتابخانلار

بىلەن قويۇق مۇناسىۋەت قىلىپ تۇرۇشىنى ئۈمىد قىلىمىز! بۇ پائالىيەتكە ئاكتىپ قاتنىشىپ كىتابخانىلىق ھوقۇقىنى جارى قىلدۇرغان مەسئۇلىيەتچان كىتابخانىلارغا تەشەككۈر بىلدۈرىمىز! كەڭ ئاپتور ۋە كىتابخانىلارنىڭ تەلىپىگە ئاساسەن بۇ خىل پائالىيەتنى ژۇرنىلىمىز ھەر ئىككى يىلدا بىر قېتىم ئېلىپ بارماقچى. كېلەر قېتىملىق پائالىيىتىمىزگە تېخىمۇ كۆپ كىتابخانىلارنىڭ قىزغىن ئاۋاز قوشۇشىنى ۋە بۇ پائالىيەت ھەققىدە پىكىر - تەكلىپلىرىنى ئەۋەتىشىنى ئۈمىد قىلىمىز.

كىتابخانىلار ئەڭ ياقتۇرىدىغان يازغۇچى، شائىر، ئوبزورچىلارغا بېرىلگەن ئاۋازنى ئېچىپ تەكشۈرۈش يىغىنىغا قاتناشقان كىشىلەرنىڭ تىزىملىكى:

ئىمىن ئەخمىدى (ئاپتونوم رايونلۇق ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى)

مەمتىلى (ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈم ئاخبارات باشقارمىسىنىڭ مەسئۇلى)

مۇھەممەت ئابدۇللا (ئاپتونوم رايونلۇق نەشرىيات - ئاخبارات ئىدارىسى ئاخبارات باشقارمىسىنىڭ مەسئۇلى)

مۇھەممەت ئىمىن (ئۈرۈمچى شەھەرلىك پارتكومنىڭ باش كاتىپى)

ھەبىبۇللا رەقىپ (ئۈرۈمچى شەھەرلىك پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمىنىڭ مەسئۇلى)

ئەخمەت ئابدۇللا (ئۈرۈمچى شەھەرلىك ئەدەبىيات - سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسىنىڭ مۇئاۋىن رەئىسى)

ئابدۇلھەي ئابدۇلھەق (شىنجاڭ گېزىتى ئەدەبىيات - سەنئەت گۇرۇپپىسىنىڭ مەسئۇلى)

ھەبىبۇللا مۇھەممەت (ژۇرنىلىمىزنىڭ سابىق مەسئۇلى، ئۈرۈمچى تېلېۋىزىيە ئىستانسىسى تەرجىمە مەركىزىنىڭ مەسئۇلى)

ھەسەن تىلىۋالدى (ئۈرۈمچى رادىئو ئىستانسىسى ئەدەبىيات - سەنئەت گۇرۇپپىسىنىڭ مەسئۇلى)

راھىلە (ئاپتونوم رايونلۇق نەشرىيات - ئاخبارات ئىدارىسىنىڭ خادىمى)

ئۆمەرجان ئابلا (ئۈرۈمچى شەھەرلىك پارتكوم تەشۋىقات بۆلۈمى كادىرى)

ئەزىزى («شىنجاڭ ياشلىرى» رېداكسىيەسىنىڭ تەھرىرى)

كۇرەشجان ئۆمەر (شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى «كىتابلار خەۋىرى» گېزىتىنىڭ مەسئۇل مۇھەررىرى)

خاسىيەت («ئۈرۈمچى كەچلىك گېزىتى» نىڭ مۇخبىرى)

پولات ھېۋزۇللا (تەڭرىتاغ ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى)

(داۋامى 106 - بەتتە)

ئوبدان ئورۇنلاشتۇرۇلغان بىر ئىش

«تەڭرىتاغ» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمىگە:

«مەن ئەڭ ياقتۇرىدىغان يازغۇچى، شائىر، ئوبزورچى» دېگەن تېمىدا يازغۇچى، شائىر، ئوبزورچىلارنى باھالاش پائالىيىتى ناھايىتى دەل ۋاقتىدا ئورۇنلاشتۇرۇلغان. بۇ مىللىي ئەدەبىياتىمىزنى راۋاجلاندۇرۇشتا، ئىسلاھات، ئىشىكنى ئېچىۋېتىش سىياسىتىنى كەڭ تەشۋىق قىلىپ، تۆتنى زامانىۋىلاشتۇرۇش ھەم ئىككى مەدەنىيەت قۇرۇلۇشىنى ئىلگىرى سۈرۈشتە تۈرتكىلىك رول ئوينايدۇ.

مەن ئۇقتۇرۇشنى تاپشۇرۇپ ئالغاندىن كېيىن ئىنتايىن خۇشال بولدۇم ۋە شاكىلىنى چىقىرىۋېتىپ، مېغىزىنى تاللاش ئۇسۇلى بويىچە مەن ئەڭ ياقتۇرىدىغان ھەم يۇرتىمىزدىكى باشقا كىشىلەرمۇ ياخشى كۆرىدىغان، دەۋرىمىز ئۆچمەس ئەسەرلەرنى قالدۇرغان يازغۇچى، شائىر، ئوبزورچىلارنى تاللاپ چىقتىم. مانا بۇلار ھەقىقەتەن خەلقنىڭ ياخشى يازغۇچىسى، شائىرى، ئوبزورچىسى بولۇشقا مۇناسىپ.

دەۋرىمىزدە ئەدەبىي ئەسەرلەرنى ئىجاد قىلىدىغان كىشىلەر كۆپ بولسىمۇ بىراق ھەقىقىي كۈچلۈك مىللىي ئۇسلۇبقا، دەۋر روھىغا ئىگە، شەكلى يېڭى، مەزمۇنى مول ئەسەرلەرنى ئىجاد قىلالايدىغانلار ناھايىتى ئاز. بىر ئەر كىشىنىڭ ياخشى يازغۇچى، ئوبدان شائىر ھەم ئوبزورچى بولالىشى ئۇنىڭ ئەسىرىنى ناھايىتى كۆپ يازغانلىقىدىن ئەمەس، بەلكى جەمئىيەتكە، كىشىلەرگە مەنىۋى ئوزۇق بېرەلەيدىغان ئېسىل ئەسەرلەرنى ئىجاد قىلالىغاندا ئىپادىلىنىدۇ، ئەلۋەتتە. بۇ نۇقتا دائىم مىللىي ئەدەبىياتىمىزدا تەكىتلىنىپ كېلىۋاتىدۇ. بەزىلەر بىر مەزگىل ياخشى ئەسەرلەرنى يازغان بولسىمۇ، لېكىن داڭ چىقىرىۋېلىپلا ياخشى ئەسەرلەرنى يازمايدىغان بولۇپ قالدى. ھەمدە قارا قۇيۇندەكلا كۆزدىن غايىب بولۇپ كەتتى.

مەن ئالتۇن تاغلارنى كېزىپ يۈرۈپ، قولۇمدىكى ئاددىي كەتمەن ۋە جوتۇ بىلەن بىر قانچە تونىنا تاغ جىنسلىرى ھەم ئالتۇن رودىلىرىنى قېزىپ ئېلىپ، بۇنىڭ ئىچىدىن يۇقىرىقى بىر قانچە سەر ھەقىقىي ئالتۇنغا ئېرىشتىم. مېنىڭ ماڭغان قەدىمىم زايا كەتمىدى. مانا بۇ ئالتۇننى سەن ئىشچان خەلقىمگە، بىلىم تەشنالىرىغا سوۋغا قىلاي.

ئالىي ئېھتىرام بىلەن:

ئابدۇلئەھەت ئالىم

گۇما ناھىيىلىك مەدەنىيەت - مائارىپ ئىدارىسىدىن

1992 - يىلى 31 - ماي

ياشلىق گۈلدەك ئېچىلسە

قىزغاندا چېچەكلەر

ياشلىقتا غەم دەرس خۇشاللىق كېرەك

يىغىنغا قاتناشقان بىر قىسىم ياش ئاپتورلار

يەرلىك ژۇرنال مەسئۇللىرى قارامايدا

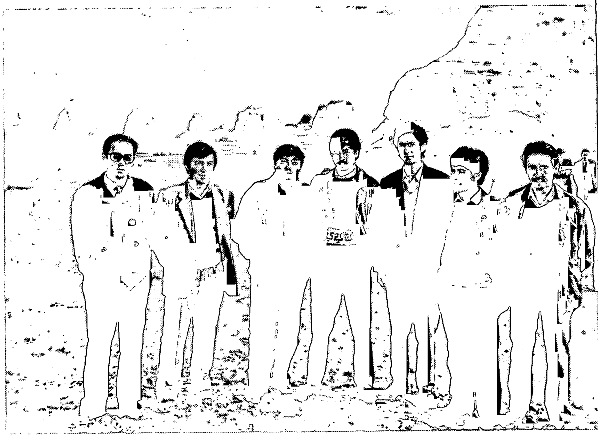

يىغىن قاتناشچىلىرى شەيتانى كەرىشتە

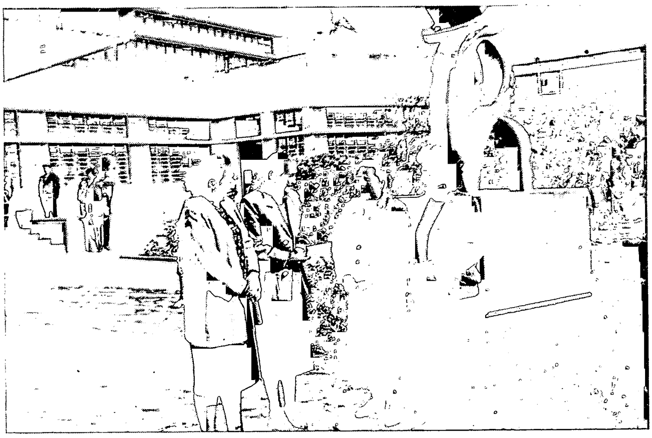

ئايال ئاپتورلار سۆھبەتتە

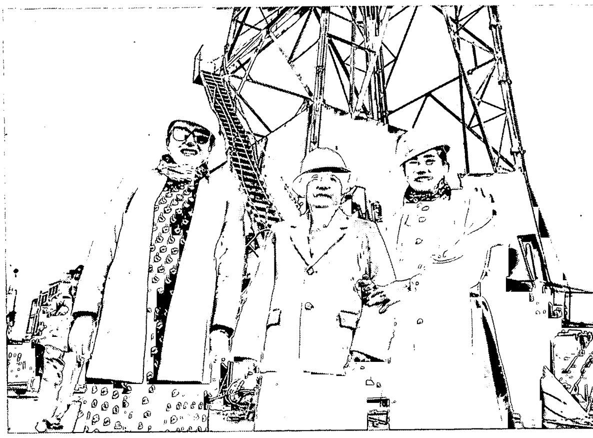

يىغىن قاتناشچىلىرى بۇرغىلارنى ئېكسكۇرسىيە قىلدى

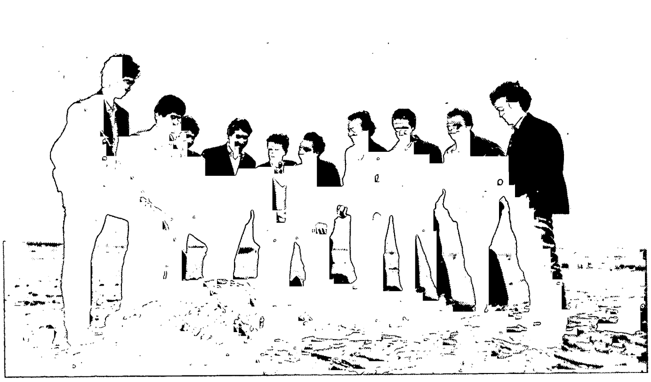

سىلىم بوۋا تاپقان ماي بۇلاق ئالدىدا

www.uyghurkitap.com

《天尔塔格》文学双月刊 Tangritag Two Monthly Literature Journal In Uygur Language «تەڭرىتاغ»

1993年第1期 1993 ـ يىل 1 ـ سان

主办单位：乌鲁木齐市文学艺术界联合会
编辑出版：《天尔塔格》编辑部
地　　址：乌鲁木齐市新华南路16号
电　　话：218897邮政编码：830002
印　　刷：新疆科技卫生出版社印刷厂
国外总发行：中国出版对外贸易总公司（782信箱）
国内统一刊号ＣＮ65－1012／1
邮局代号58－83

ئۈرۈمچى شەھەرلىك ئەدەبىيات ـ سەنئەتچىلەر بىرلەشمىسى
تەرىپىدىن چىقىرىلدى
«تەڭرىتاغ» ژۇرنىلى تەھرىر بۆلۈمى تۈزۈپ نەشر قىلدى
ئادرېس: ئۈرۈمچى جەنۇبىي شىنخۇا يولى 16 ـ نومۇر
تېلېفون: 218897 پوچتا نومۇرى: 830002
شىنجاڭ پەن ـ تېخنىكا سەھىيە نەشرىياتى
باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
جۇڭگو خەلقئارا نەشرىيات سودا باش شىركىتى چەت ئەللەرگە تارقىتىدۇ
(782 ـ خەت ساندۇقى)
مەملىكەت بويىچە بىرلىككە كەلگەن ژۇرنال نومۇرى CN 65 ـ 1012 / 1
پوچتا ۋەكالەت نومۇرى: 58 ـ 83

零售价：1.20元

پارچە سېتىلىشى: 1.20 يۈەن